

ISSN 1831-5978

/ godina XI / travanj 2007 broj 25

JAVNI BILJEŽNIK

hrvatska
javnobilježnička
komora

Dragan Tumanovski
Vrhovni sud Republike Makedonije

MORALNE NORME PONAŠANJA I JAVNOBILJEŽNIČKI MORALNI KODEKS

1. Uvod

Neophodno je da se sustav moralnih normi, poznat kao "Javnobilježnički kodeks", temelji na općim moralnim normama ili na najvećem dijelu moralnih normi općenito, tako da na jedan ili drugi način, u jednom ili drugom obliku, oni ulaze u javnobilježnički kodeks. Takav odnos između onoga što čini opće i pojedinačno u moralu proizlazi od specifičnosti funkcije koju vrši javni bilježnik u obavljanju svojega rada s ljudima. Obvezno je da se javni bilježnik na jednaki način i uz poštovanje moralnih normi ponaša i kada obavlja svoju funkciju u uredu, i u komunikaciji sa strankama, i u privatnom životu, kao i na javnim mjestima kao privatna osoba. Javni bilježnik se promatra na svakom mjestu i u svako vrijeme, a njegovo vladanje se vrednuje kao vladanje javnog bilježnika. Ovaj dvostruki odnos može se shvatiti i objasniti činjenicom da moralne vrijednosti i norme koje su neposredan produkt civilizacijskog razvoja društva i predstavljaju prilog humanizaciji odnosa među ljudima, uzdizanju na višoj razini ljudskog dostojanstva, poštovanja, sloboda i prava te njihovog poštovanja, bez sumnje postaju sastavni dio ponašanja suca kao čovjeka i institucije. Ako je osnovni cilj rada javnog bilježnika sudjelovanje u najsuptilnijim pravnim odnosima, onda je sasvim prirodno da najviše moralne vrijednosti i norme, civilizacijska postignuća i humanistički sadržaji, budu sastavni dio moralnih normi u cjelini te moralnog kodeksa i etičkih vrijednosti javnog bilježnika.

Ovako određeni pristup razmatranju ovih problema nameće

potrebu da se razmatranje locira u vremenu i prostoru. To vrijeme i prostor jest Republika Makedonija kao samostalna i neovisna država u razdoblju "tranzicije". U relativno kratkom vremenskom razdoblju u našoj državi su izvršene temeljne promjene u političkom sustavu, gospodarskom sustavu, ekonomskim odnosima u državi, organizaciji države i njezinih institucija, uz snažan utjecaj na socijalno postojanje i strukturu države te njezino stanovništvo. Te su promjene imale za posljedicu veliku koncentraciju negativnih čimbenika i posljedica na malom prostoru i u kratkom razdoblju, u svim segmentima društva. Država se gradi na načelima "vladavine prava", ali u funkcioniranju pokazuje slabosti i negativnosti u pravnom, političkom, socijalnom položaju čovjeka te u neostvarivanju zajamčenih sloboda i prava.

Došlo je do gubitka materijalne sigurnosti građana putem povećanja broja nezaposlenih kao posljedica privatizacije društvenih poduzeća i kapitala, osiromašenja stanovništva do stupnja ugroženosti osnovne egzistencije, duboke socijalne diferencijacije između onih koji su postali lumpenproleter i onih koji su u kratkom razdoblju sumnjivim ugovorima, poslovima i transakcijama postali novi bogataši i sl. Ove su promjene imale za posljedicu rušenje i napuštanje starog morala i etike i, po logici kapitala, uzdizanje privatnog vlasništva i profita kao jedinstvene i najviše vrijednosti, afirmiranje novih oblika vrijednosti i nametanje novih oblika vladanja koji u uvjetima siromaštva i nefunkcioniranja pravne države

počivaju na Makijavelističkoj tezi "sredstva opravdavaju cilj". Porast kriminaliteta svih vrsta u svim područjima te širenje sociopatoloških pojava zajedno s kriminalitetom su najoštiji izraz prisustva velike koncentracije oblika ponašanja koji se smatraju nemoralnima, asocijalnima, devijantnima. Vrlo često se narušavaju ili se ne poštuju ni tradicionalne moralne norme građanskog društva glede poštovanja čovjeka i njegovog dostojanstva. Ovo je stanje koje E. Dirken određuje kao "anomiju".¹

U uspostavljanju pravnog poretka koji se temelji na postulatu "vladavine prava", na načelima legaliteta i legitimiteta, uloga javnog bilježnika ima najviše značenje. Neovisno i samostalno javno bilježništvo je bitan segment pravne države. Nema pravne države bez neovisnog i samostalnog javnog bilježnika. Drugo, javni bilježnik svojim radom i ponašanjem treba doprinijeti funkcioniranju države temeljem načela vladavine prava, a svojim ponašanjem i postupcima doprinijeti vraćanju poštovanja prema općeljudskim, najvišim moralnim vrijednostima koje su proizvod civilizacijskog i humanističkog razvoja društva i koje su stekle obilježje "univerzalnosti". Svi ti elementi zajedno i pojedinačno nameću potrebu da javni bilježnici razgovaraju te da njihova pozornost stalno bude okrenuta prema problemima moralnog i etičkog u njihovom ponašanju i stavu.

I još jedno prethodno pitanje. Moral se u najopćijem smislu shvaća i

¹ E. Dirken, Pravila sociološke metode, Beograd, 1963., str. 49-52.

određuje kao sustav stavova, vrijednosti i normi ponašanja pojedinca prema sebi i drugima temeljem kategorije "dobro-zlo", "dobro-loše". Moralno je činiti dobro, nemoralno je činiti zlo-loše. Međutim, pojam "moral" se od različitih autora definira na različiti način i sve te definicije sadrže određene konstantne elemente koje smo već naveli. Pojam moral definira se u širem i užem smisla. Vrlo često navodi se definicija Levija Bruhla, kao pristup širem shvaćanju i određivanju pojma "morala". Prema njemu, "moral je skup shvaćanja, sudova, osjećaja, običaja koji se odnose na odnosna prava i dužnosti ljudi između sebe, i koji su priznati i općeprihvaćeni u jednom određenom vremenu i civilizaciji".² Osjećamo potrebu citirati ovu definiciju budući da smatramo kako najviše odgovara shvaćanju morala kada su u pitanju javni bilježnici, kao i zbog razloga koje smo prethodno naveli. Kada je u pitanju sudac, na njega se u pravilu odnose i za njega važe i opće i posebne moralne norme, a i one koje imaju poseban značaj i vrijede u sredini u kojoj živi i radi, kao i one koje imaju širi značaj i obuhvaćaju vladanje i ponašanje suca u njegovom privatnom i javnom životu.

2. O moralu javnog bilježnika

U svom svakodnevnom radu, javni bilježnici obavljajući sudačku funkciju, u suštini odlučujući o pravu i nepravu, odlučuju ili određuju što je dobro i što je loše, što se smije, a što se ne smije činiti u odnosu s drugim ljudima. Određujući tko je u pravu, određuju tko je dobar, a tko loš, tko je onaj koji se ponaša moralno, a tko je taj koji se ponaša nemoralno, pa odbacuju zahtjev nemoralnog i postavljaju obveze, dužnosti. U suštini pravda i pravičnost su moralne kategorije koje su sastavni dio svijesti i savjesti javnog bilježnika. Temeljem ovih općih moralnih kategorija proizlazi obveza da javni bilježnik stranke i sve građane koji dolaze pred njega tretira na jednaki način, jer su pred njim svi jednaki i rav-

nopravni. Odavde dolazi i strogo moralno pravilo javnog bilježnika da "u pravnom predmetu mora biti nepristran", da ne smije bilo kojim postupkom ili ponašanjem pokazati da daje prednost jednoj od stranaka ili ponašati se na takav način. Tako javni bilježnik osigurava pravičnost u ponašanju sukladno zakonu. Javni bilježnik ima dužnost raditi temeljem zakona (načelo legaliteta) i pritom zakon primjenjivati prema svim građanima na jednaki način, tako da su pred zakonom ravnopravni. Sukladno tome od javnog bilježnika se traže visoki moralni kriteriji.

Kod javnog bilježnika, kod odvjetnika, ljudi dolaze kada imaju neki problem, neku potrebu, pa od njih traže pomoć u razrješavanju iste. Najčešće, ljudi koji dolaze kod javnog bilježnika su ljudi koji su "u potrebi" ili u nekakvoj nemoći. Ljudi koji su u potrebi u pravilu su poniženi, povrijeđeni, njihovo dostojanstvo i poštovanje je dovedeno u pitanje. Stoga se tim ljudima treba vratiti poštovanje, samopouzdanje, dostojanstvo i s njima se treba postupati humano, s poštovanjem, što će im uliti povjerenje u javnog bilježnika. Dakle, javni bilježnik nikada ne smije zaboraviti da stranke kod njega ne dolaze zbog nečeg dobrog, već zbog neke muke, te da ih takav položaj čini pravno i socijalno nesigurnim, pa treba ih poštovati i s njima postupati sukladno tom položaju. Ljudima u potrebi treba pomagati, ali ne smije se biti pristran.

Živimo u takvom vremenu, na takvom stupnju civilizacijskog razvitka društva u kojem se čovjek, njegove slobode i prava smatraju za najveće, najcjenjenije, najznačajnije društvene vrijednosti, a povreda zajamčenih sloboda i prava najteži ljudski grijeh koji na ljestvici moralnih vrijednosti vladanja stoji najniže, najnemoralnije. Ovaj stav, za koji se ulažu ogromni napori da postane i realnost, sadržan je u najznačajnijim međunarodnim dokumentima koji određuju politički, pravni, ekonomski, socijalni i kulturni položaj čovjeka u suvremenom društvu. No, od tih dokumenata proizlaze nove obveze

za sud i suca. Od njih proizlazi opća dužnost suca i suda da štiti slobode i prava čovjeka. To je nešto više od zakonitog, pravičnog, savjesnog, časnog nepristranog odlučivanja. To znači da sudac i sud u svakodnevnom radu imaju dužnost u svako vrijeme i na svakom mjestu štiti slobode i prava građana od bilo kakve povrede, ograničenja ili neostvarivanja. Ovo se treba shvatiti na način da se podrazumijeva da sudac postupa zakonito i pravično te da se ni ne pomišlja da bi sudac u svom radu mogao povrijediti prava čovjeka, jer je on dužan štiti ih od povrede drugih. Ti drugi su pojedinci, skupine, institucije, uključujući i ostala tijela vlasti (posebice izvršna tijela vlasti) koji često odlučuju o pravima i dužnostima građana ili pred kojima građani ostvaruju ista. To je suštinsko obilježje koje sudstvo određuje "neovisnim i samostalnim" u državi koja se temelji i funkcionira po načelu podjele vlasti i vladavine prava. Sinteza ovoga je članak 6. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i sloboda koju je donijelo Europsko vijeće u Rimu 1953. godine.³ U članku se kaže: "Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom." U ovom članku utvrđena su i ostala načela temeljem kojih se ostvaruje rad suda. Zar se to ne odnosi i na javne bilježnike? Naglašavajući neke postulate koje imaju univerzalni značaj, pokušali smo odrediti determinante koje određuju potrebu za razmatranje problema u svezi s moralom i etikom javnog bilježnika u obavljanju javnobilježničke funkcije kao izraz nastojanja da on, javni bilježnik, da svoj neposredni doprinos u funkcioniranju javnog bilježništva kao neovisnog i samostalnog te u podizanju povjerenja građana u javno bilježništvo na većoj razini.

³ Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, objavljena u Neovisnom sudstvu, Zbornik dokumenata, u izdanju Republičkog sudačkog vijeća, Skopje, 1997. godine, str. 145-146.

² Levi Bruhl, *Morale et la science des moeurs*, Pariz, 1903., str. 101.

3. Opće, univerzalne, moralne vrijednosti

Kao što smo rekli moral je dinamična kategorija, nastaje u vremenu i prostoru i stalno se razvija. U povijesti civilizacijskog razvitka društva stvorile su se moralne vrijednosti i prihvatile su se moralne norme koje imaju tako veliki značaj za ljudski opstanak tako da društvo bez njih nije moglo opstati i stoga se prenose iz naraštaja u naraštaj i prisutni su u svim slojevima društva, pa su na taj način stekle obilježje "univerzalnih vrijednosti". One se stalno razvijaju, dograđuju i dobivaju nove kvalitete, posebice razvijanjem humanističke dimenzije. Te norme po pravilu se odnose na područja postojanja čovjeka kao pojedinca i u grupi, na područja koja određuju pravnu, socijalnu i ekonomsku sigurnost življenja čovjeka, poštovanje slobode i dostojanstva bez obzira na materijalni, socijalni status čovjeka. Ljudska povijest razvitka je povijest ljudskih muka, patnji i življenja i stoga se te norme najviše odnose na taj dio ljudskog života. Najbolja ilustracija za to su "deset Božjih zapovijedi" koje je prihvatilo kršćanstvo, koje se preko svojih apostola stalno afirmira do današnjih dana, kao što su: "ne ubij", "ne kradi", "voli bližnjeg svoga", "ne poželi ženu bližnjeg svoga" i sl.⁴ Pokajanje grijeha je put oslobođenja od patnji i unutarnjih napetosti; potrebna je hrabrost za dobra djela; dužnosti supružnika da žive u ljubavi i međusobnom poštovanju; da im bude tuđe koristoljublje; živjeti kao djeca svjetlosti, međusobna vrijednost je temelj zajedničkog života i opstanka; poštovanje starih, udovica i svećenika; pomogni nemoćnom i siromahu; ne iskorištavaj čovjeka u nemoći i sl. Posebice apostolska poslanja iz Svetog pisma u suštini predstavljaju afirmaciju određene moralne norme među vjernicima u određenom aktualnom trenutku kada je uočen neki problem u odnosima među ljudima.⁵

⁴ Dr. Ljupčo Arnaudovski - isto

⁵ Sveto pismo (Biblija), izd. Svetog arhijerejskog sinoda Makedonske pravoslavne crkve, Skopje, 1990. godine

U sociologiji morala i filozofiji ističe se da moralne vrijednosti postaju moralne norme tada kada postanu dio, kada se urežu u ljudsku svijest, pa na taj način su i dio ličnosti i njezinog općeg pogleda na svijet, dio unutarnjeg vjerovanja čovjeka i njegove potrebe da postupa sukladno njima.

U građenju ljestvice univerzalnih vrijednosti različiti autori pristupaju na različiti način, no pritom je vidljivo da one koje imaju univerzalno značenje na jedan ili drugi način su prisutni u svim sistematikama moralnih normi i vrijednosti. No, pritom se treba istaknuti da se vrijednosti izražene u obliku moralnih normi pojavljuju i u kodeksima ponašanja pojedinih profesija i u tome je njihov značaj. Osobito veliko je sudjelovanje moralnih normi i vrijednosti univerzalnog značaja koje su sadržane u sudačkom moralu, etici i kodeksu ponašanja sudaca, iz već navedenih razloga.

Skoro u svim sistematikama moralnih normi i vrijednosti, vrlo visoko mjesto zauzima "savjesnost" odnosno nesavjesnost kao amoralno ponašanje. To je ona vrijednost koja čini suštinu cjelokupnog poslovanja i odlučivanja javnog bilježnika: "da odlučuje prema zakonu kako bi osigurao jednakost i ravnopravnost, ali i prema savjesti kako bi odlučio pravedno i pravično. Kada je u pitanje javni bilježnik ovo će u velikoj mjeri ovisiti o tome koliko su visoke moralne norme svijest i savjest, koliko su dio ličnosti javnog bilježnika, i u tome je njegova veličina u profesiji.

Rad koji je čovjeka napravio čovjekom i osposobio ga da vlada nad prirodom i svijetom, njegova je najveća vrijednost i put prema uspjehu, prosperitetu i napretku na osobnom planu. Samo uz trud i rad je jedinstveni put ljudskog življenja jer napredak i uspjeh uz rad imaju najtrajnije, nepromjenljivo značenje koje svi cijene i priznaju. Suprotno radu i slobodnom radu je eksploatacija kao način iskorištavanja tuđeg rada za vlastito blagostanje, iskorištavanje tuđeg rada što se javlja u najrazličitijim oblicima, a oblici iskorištavanja poput kriminalnog ponašanja su amoralni i neprihvatljivi.

4. Posebne moralne norme

Živimo u vremenu dubokih preobrazba u političkim, pravnim, gospodarskim, socijalnim i kulturnim odnosima u društvu. Srušio se stari socijalistički samoupravni sustav koji je počivao na društvenom vlasništvu nad kapitalom i sredstvima rada i prelazi se ka uspostavljanju sustava koji će počivati na privatnom vlasništvu nad kapitalom i sredstvima rada. To je kapitalizacija društveno-ekonomskih odnosa. Stoga se kaže da smo društvo u tranziciji, što se treba shvatiti kao put prelaska iz jednog društveno-političkog sustava u drugi, kapitalistički sustav. U društveno-ekonomskim, političkim, socijalnim i drugim odnosima naglašeno značenje dobiva njihova zaštita putem novog pravnog poretka. Zaštita privatnog vlasništva koji se stvara privatizacijom nekadašnjeg društvenog vlasništva dobiva naglašenu pravnu zaštitu. U svezi s time odgovarajuću zaštitu i prostor za djelovanje i preko pravnog sustava dobiva profit kao način oplođivanja kapitala i njegove zaštite. Profit i njegovo ostvarivanje je osnova prosperiteta i opstanka kapitalističkih društveno-ekonomskih odnosa. U zaštiti ovih odnosa odgovarajuće mjesto i značenje dobiva sudska zaštita tih odnosa.⁶

Živimo u vremenu u kojem se rasprodaje i grabi društvena imovina. Vrijeme koje nosi moralne karakteristike prvobitne akumulacije prema pravilu: sve je dopušteno i moguće, može se zažmiriti samo da se ostvare kapitalistički proizvodni odnosi i da se ostvari visoki stupanj prosperiteta. Pritom nije važno u čijem je interesu prosperitet, pojedinca ili društva. U svezi s dubokim preobrazbama gospodarskog sustava, prisutan je kriminal, neki ga nazivaju organiziranim kriminalom, i sve ostale vrste kriminaliteta koje se nadovezuju na njega, masovno propadanje gospodarskih organizacija u stečaju i vođenje

⁶ O ovome više vidi u specijalnom broju Sudačke revije br.2/02, O moralu – sudac – odvjetnik – državni odvjetnik

stečajnih postupaka, postupaka likvidacije, visoki stupanj gospodarskih prekršaja u svezi s pretvorbom kapitala.

Stabilnost društveno-ekonomskih i pravnih odnosa u kapitalističkom društvu počiva na devizi: "Vjerovnik se mora namiriti pod svaku cijenu." Kod nas kao da se ne poznaje ova deviza ili se ne poštuje, u slučaju ako se poznaje. Neće doći do stabilizacije našeg sustava ako se vjero- vnicima ne pruži neophodna pravna zaštita. Točno taj odnos kod nas je razlog za nestabilnost poretka u mnogim područjima društvenih odnosa. Stoga i potreba da javni bilježnici shvate tu devizu i da u svom poslu insistiraju na njezinom provođenju dosljedno i do kraja, jer će to značiti stabilizaciju pravnog i gospodarskog sustava i poretka.

Naglašavanje ovih problema nameće se kao potreba vremena u kojem živimo, novog sustava vrijednosti koje nameće novi gospodarsko-ekonomski sustav, realne ekonomske situacije u kojoj se nalazi naša zemlja i položaja u kojem se nalaze javni bilježnici u Republici Makedoniji.

U određivanju općih moralnih načela, izdvajaju se neki koji imaju osobito značenje za javne bilježnike, a sastavni su dio univerzalnih moralnih vrijednosti ali i proizlaze od međunarodnih dokumenata kojima se reguliraju pitanja sudskog kodeksa i etike ponašanja sudaca.

Postoji opća stroga zabrana ili smatra se da je vrlo nemoralno da javni bilježnik kritizira i napada akt svoga kolege javnog bilježnika, izvan predviđenih instancijskih postupaka ocjene odluke. Javni bilježnik će sa svojim kolegama raspravljati u odgovarajućem obliku stručne rasprave o problemima koje sa sobom nosi određena odluka, u pogledu primjene materijalnog i procesnog prava, ali ne i izvan tih oblika rasprave. Javni bilježnik će

odluku donijeti samostalno, a sa svojim će kolegama raspravljati o tome u određenom obliku stručne rasprave.

Drugo pravilo međusobnog odnosa javnih bilježnika odnosi se na strogu zabranu da se napada, loše govori, ogovara pred vanjskim osobama određeni sudac kao čovjek, karakter ili kao javni bilježnik. Javni bilježnici svoje dostojanstvo zajednički grade i čuvaju. Ovo pravilo, kao i prethodno, ukazuje na međusobni odnos ljudi u javnobilježničkoj profesiji i na potrebu zaštite iste. To istodobno ukazuje i na određenu profesiju i kolektivitet u kojem važe stroga pravila ponašanja kada je u pitanju zaštita dostojanstva, ugleda, poštovanje profesije i onih koji joj pripadaju.

Treće pravilo se odnosi na zabranu, kao moralno načelo, da javni bilježnik sudjeluje, na bilo koji način ili u bilo kojem tijelu koje organizira izvršna i zakonodavna vlast, u stvaranju pravnih propisa ili da javno kritizira akte zakonodavnih, posebice izvršnih tijela. Ova zabrana je posljedica činjenice što će javni bilježnik sutra biti u objektivnoj i subjektivnoj situaciji primijeniti određeni propis o kojem je on prethodno iznio svoj stav. To ne znači da se iskustvo, znanje, praksa, saznanja javnog bilježnika ne trebaju iskoristiti u stvaranju novih propisa. Suprotno tome, to će se i napraviti u određenim oblicima stručne rasprave, savjetovanja, simpozija, stručnih rasprava u znanstvenim i stručnim časopisima i publikacijama gdje će stručna i profesionalna mišljenja moći doći do izražaja i kao takvi da se dostave nadležnim tijelima zakonodavne i izvršne vlasti u svrhu korištenja. Ova zabrana proizlazi i posljedica je načela podjele vlasti u državi i neposredna konzekvenca tog načela je da javno bilježništvo i javni bilježnici svoju funkciju obavljaju samostalno i neovisno, bez utjecaja drugih oblika vlasti.

U širem smislu, sudački kodeks i etika daju određena pravila ponašanja koja se odnose i na javnost kada je u pitanju rad javnog bilježnika. Postoji opća zabrana za javno kritiziranje i napadanje presude ili odluke javnog bilježnika od strane bilo koga.

Budući da moralne norme predstavljaju prava i dužnosti, u okviru strogih pravila javnobilježničkog kodeksa i etike, za javnog bilježnika postoji i moralna obveza koja se treba strogo poštovati. Za svakog javnog bilježnika, prema međunarodnim pravilima o javnobilježničkoj etici i moralu postoji obveza da kada sazna ili uoči postupke svoga kolege javnog bilježnika, koje znače visoki stupanj povreda norme javnobilježničkog kodeksa, koje ruše dostojanstvo javnog bilježništva, čast javnog bilježnika, pokazuje pristranost u odlučivanju, privilegira neke stranke ili prima nagrade u bilo kojem obliku od stranaka ili drugih osoba, postupci koji povlače disciplinsku ili drugu odgovornost javnog bilježnika, o takvom ponašanju svog kolege obavijesti Javnobilježničku komoru. Ovaj zahtjev koji je postavljen pred javnim bilježnicima dolazi od potrebe da se visoko cijeni i štiti profesija i funkcija dijeljenja pravde, da se na visokoj razini uzdigne povjerenje građana u javno bilježništvo kao dokaz njegove samostalnosti, neovisnosti, časnosti, profesionalnosti. Prema nekim shvaćanjima javni bilježnik koji zna za neko nekorektno, nemoralno, neprofesionalno ponašanje kolege i to ne prijavi nadležnom tijelu koje može javnog bilježnika pozvati na odgovornost, pravi povredu norme javnobilježničkog kodeksa, pa on također treba biti pozvan na odgovornost. Ovaj zahtjev ne narušava kolegijalnost javnih bilježnika, ne uzrokuje da je javni bilježnik neprijatelj, nekolega, već insistira da se odnosi u javnom bilježništvu ostvaruju temeljem visokih moralnih načela koje javnog bilježnika obilježavaju kao "časnog čovjeka".

Zaključak

Po pitanju javnobilježničke etike najdalje je otišla Javnobilježnička komora Italije, koja je izdala i specijalni priručnik u kojem definira sve odnose javnog i privatnog života, društvene vrijednosti, inkompatibilnost prostora poslovanja, sjedište i radnu prostoriju, adresu, konkurenciju, nedozvoljenu konkurenciju, reklamu, profesionalne odnose, unutarnje odnose, vanjske odnose u svezi s poslom, odnos prema radnim obvezama, prekid rada, napredovanje u radu u odnosu izvršavanja, osobnost, tajnost i nepristranost i druge obveze, a glede akata, oblika i sadržaja,

daje odgovor u kojem pravcu treba Javnobilježnička komora u Republici Makedoniji usmjeriti svoje aktivnosti. Ponuđeni tekst Kodeksa profesionalne etike javnog bilježnika od strane javnobilježničke komore u Republici Makedoniji koji je donesen temeljem članka 48. Statuta javnobilježničke komore dana 20.12.1999. godine ne daje odgovor na sva ova pitanja i uistinu je napravljen pokušaj objasniti kako i u kojem smjeru neke stvari se trebaju obavljati, ali u tom Kodeksu profesionalne etike javnobilježničke zakonske obveze su spuštene na razinu Kodeksa profesionalne etike javnog bilježnika, a nedostaju norme koje sam prethodno iznio kao takve. Stoga bi bilo nužno i

neophodno da se taj Kodeks profesionalne etike javnog bilježnika nadogradi, tako da i on bude osnova određivanja zakonskih odgovornosti u obavljanju javnobilježničkih poslova, a u slučaju povrede Kodeksa profesionalne etike javnog bilježnika da bude temelj za disciplinsku odgovornost javnog bilježnika, dok je istodobno potrebna široka afirmacija i prezentacija javnog bilježnika. Štoviše, taj Kodeks treba biti sastavni transparentni dio svakog javnobilježničkog ureda, a i šire, dio odnosa koji će građani s aspekta javnog povjerenja, sigurnosti i nepristranosti imati prema javnom bilježniku i općenito javnobilježničkoj službi u Republici Makedoniji.

Vesna Softić,
Sutkinja Vrhovnog suda F BiH

OTVARANJE NOVOGA JAVNOBILJEŽNIČKOG MJESTA

U zemljama razvijenog poduzetništva postoje različiti uredi, savjetovaništa, agencije koje objavljuju i brošure, gdje svojim praktičnim savjetima pomažu da se pravodobno i djelotvorno poduzmu svi nužni koraci pri otvaranju novog poduzeća, poduzetništva ili jednostavnije - novoga radnog mjesta.

Bosna i Hercegovina ne pripada zemljama razvijenog poduzetništva, niti ima razvijene urede i savjetovaništa ovakvog tipa.

Međutim, takvo savjetovanište postoji u Njemačkoj, iako notarijat u toj zemlji tradicionalno vrlo dugo funkcionira i usprkos tome što njemački javni bilježnik u notarijatu latinskog tipa, kada preuzima mjesto i počinje samostalan rad, već iza sebe ima višegodišnje iskustvo javnobilježničkog pomoćnika (Notarassessor). To mu pomaže da mnoge stvari prilikom uređenja vlastitog ureda, načina rada, tehničke organizacije i sl., «kopira» od svoga kolege javnog bilježnika kod kojeg je radio kao pomoćnik.

Ovo izlaganje je isključivo savjetodavnog, a ne edukativnoga karaktera, temeljeno je na Uputi jednoga njemačkog savjetovaništa (**Merkblatt für die Übernahme einer neu geschaffenen Notarstelle¹⁾**) kao i na knjizi «**Modernizacija lokalne uprave i samouprave**», autora Ljubiše Markovića²⁾, jer sve što vrijedi kao preduvjet za funkcioniranje moderne uprave, važi kao preduvjet i za funkcioniranje modernog javnobilježničkog ureda.

¹⁾ Internet

²⁾ Ljubiša Marković, Modernizacija lokalne uprave i samouprave, Centar za promociju civilnog društva, Sarajevo, 2004.

Organizirati javnobilježnički ured i smjestiti ga u položaj primjeren njegovoj važnosti, je zadatak, uvjetovan očekivanim standardom profesionalne kvalitete, koji proizlazi iz složenosti i odgovornosti ove službe i činjenicom da se radi o javnoj službi koja je istodobno i slobodna pravna profesija.

Slobodna pravna profesija, pa dakle i javnobilježnička je, kao i svako drugo slobodno zanimanje, u osnovi poduzetništvo. Međutim, službeni postupci slobodnih pravnih profesija se razlikuju od službenih postupaka drugih zvanja i zanimanja, i zato se ne mogu mjeriti samostalno u odnosu na mjerila privrednog poduzetništva.

Stoga su veći i zahtjevi koji se postavljaju budućim javnim bilježnicima, kao nositeljima ove javne službe, ali istodobno i poduzetnicima. Ti zahtjevi se ogledaju zakonom propisanim oblikom i obujmom odgovornosti za profesionalno, djelotvorno, uredno i nadasve stručno obavljanje službenih radnji. I to ne samo od strane javnih bilježnika već i njegovih suradnika i zaposlenika kao i činjenicom da notar, u zavisnosti od svoje stručnosti, profesionalnosti, znanja i poduzetničke sposobnosti, osigurava egzistenciju ne samo sebi (svoju plaću), nego i plaću svojih djelatnika.

Očekivani standard profesionalne kvalitete moguće je ostvariti:

1. ukoliko će javni bilježnik raditi u dobro organiziranom i tehnički primjereno opremljenom uredu, s dovoljnim brojem suradnika koji će mu omogućiti brzinu u radu, kvalitetu usluga i dostojanstven odnos

prema korisnicima njegovih usluga;

2. ukoliko javni bilježnik ima osobno dostojanstvo i ugled koji se ogledaju:

- ugledom i dostojanstvom u privatnom životu, te

- izraženu stručnost, profesionalnost i ljubaznost pri obavljanju službenih poslova i ophođenju s klijentima, korisnicima njegovih usluga.

Svi nužni koraci (poslovi i aktivnosti) koje je prijeko potrebno poduzeti pri organiziranju javnobilježničkog ureda (samostalnog notarijata), moraju se podijeliti na:

- poslove i aktivnosti prije otvaranja javnobilježničkog mjesta, i

- poslove i aktivnosti nakon otvaranja (preuzimanja) javnobilježničkog mjesta

POSLOVI I AKTIVNOSTI PRIJE OTVARANJA JAVNOBILJEŽNIČKOG MJESTA

I. Načiniti vremenski plan

Izrada vremenskog plana obuhvaća aktivnosti sadržane u pojmu koji se skraćeno naziva **PDCA**-aktivnosti:

- **planiraj** (P-plan) , **izvrši** (D-do), **provjeri** (C-chek) i **djeluj** (A-action)³⁾.

Iz ovog pravila PDCA-aktivnosti znače sljedeće:

a) planirati što će se učiniti,

b) to i učiniti,

c) provjeriti kako smo učinili, i

d) jesmo li ostvarili plan.⁴⁾

Vremenski plan aktivnosti je nužno

³⁾ Lj. Marković, Op. cit. str. 30.

⁴⁾ Lj. Marković, op.cit.

smjestiti u najmanje tri mjeseca prije preuzimanja javnobilježničkog mjesta, imajući pri tome na umu da tromjesečno razdoblje brzo prolazi.

Plan aktivnosti se mora usmjeriti na sljedeće:

1. ZAPOSLENICI

«Zaposleno osoblje najvažniji je dio svake organizacije. Da bi se što potpunije iskoristile njihove sposobnosti, moraju se uključiti u aktivnosti i radne procese. Samo na taj način može se očekivati uspjeh, dakle, motiviranošću zaposlenika da pridonose zajedničkom uspjehu».

Na početku je za javnobilježnički ured dovoljno: **1 referent (stručni suradnik ili javnobilježnički pomoćnik - prisjednik), 1 zaposlenik i 1 vježbenik** (pripravnik, učenik; naime, treba misliti i na budućnost!).

Pri odabiru zaposlenika vodite računa da odaberete «one koji su svjesni kako od njih zavisi kvaliteta konačne usluge» i da vaš odabir kod njih «rezultira osjećajem ponosa i pripadnosti službi». To znači da su to oni «koji će osjećati zadovoljstvo zbog sudjelovanja u postizanju uspjeha.»⁵

Kako izbor vaših zaposlenika treba biti strožiji negoli u proizvodnim organizacijama, stoga:

- načinite profile prijeko potrebnih mjesta svojih zaposlenika prema očekivanoj vrsti i količini poslova i na tome temeljite svoj odabir djelatnika u odnosu na potrebne kvalifikacije i stručnost koju od njih zahtijevate;

- temeljito pročitajte sve oglase i prijave za popunu radnih mjesta;

- obavite razgovor sa svakim kandidatom (jedinствен termin za predstavljanje, pripremljen model ugovora o radu – s osobnim varijantama, definiranim radnim vremenom, zaradom, primjerenim otkaznim rokovima i sl.).

Kako rad u javnobilježničkom uredu podrazumijeva pretežno rad s građanima odnosno strankama, vrlo je važno kako će zaposlenici, a naravno i javni bilježnik, s njima komu-

nicirati. Komunikacija sa strankama podrazumijeva visoku razinu strpljenja, pažnje i tolerancije, naročito u postupku javnobilježničke obrade, gdje će javni bilježnik u fazi savjetovanja morati odvojiti puno vremena da sasluša stranke, razumije što one hoće, da vodi stručan i kvalificiran, ali i jednostavnim riječima artikuliran razgovor. To će naročito u početku, tijekom uhodavanja timskog rada, biti problem jer su i javni bilježnik i suradnici pod pritiskom koje donosi novina u radu. Stoga je vrlo važno od početka kod svojih suradnika razviti volju za radom, ali također i imati vlastitu neograničenu volju i energiju za poslom.

2. PROSTORIJE

a) Traženje prostorija - putem oglasa ili agencija za promet nekretninama (posrednika)

Gledišta

Samo top položaj (!). Što se smatra top položajem, različita su poimanja. U manjim mjestima, s jednim javnobilježničkim mjestom manje je bitno u kojem dijelu tog mjesta je ured smješten. Svaki položaj je «top položaj». U velikim mjestima, s više službenih sjedišta, naravno da ovo igra ulogu, ali pri odabiru je važno imati u vidu sljedeće:

- stepenice – lift,
- parkiralište za posjetitelje, stranke,
- blizina tramvajskog/autobusnog stajališta,
- je li izvršeno umrežavanje za kompjutere,
- rasvjeta,
- ima li dovoljno prostora za eventualno buduće proširenje itd.

Savjet:

- u nedoumici radije iznajmite veći prostor, kako bi kasnije izbjegli preseljavanje;
- pogledati više objekata. Povezivati termine;
- ponijeti video-kameru i snimiti prostorije: snimiti i okoliš te zapamtiti dojmove;
- ne donositi odluku odmah (najmanje jedan dan pričekati);

- svakom ponuđaču odgovoriti.

Pri donošenju odluke pripazite:

- Tko je zakupodavac? Može li se pregovarati? Cijena zakupnine, opcije naknadnog povećanja zakupnine, vrijeme trajanja zakupa, opcija za produženje, posebna prava (kao npr. u slučaju otkaza, u slučaju premještanja sjedišta), susjedi, sustanari.

Načinite za svaki pregledani objekt listu prema kojoj ćete kasnije pregovarati/razgovarati sa zakupodavcem odnosno posrednikom.

b) Prostorne potrebe

Primjer:

1 javni bilježnik + 1 stručni suradnik/javnobilježnički pomoćnik + 1 - najviše 2 djelatnika

Za javnog bilježnika se preporučuje:

- 1 prostorija za javnobilježničku obradu / razgovore,

- 1 prostorija za rad, odvojena vratima.

Ako ovo nije moguće, nego samo jedna veća radna prostorija za javnog bilježnika, najozbiljnije se preporučuje:

- 1 stol za javnobilježničku obradu i u toj prostoriji odvojen poseban radni stol za rad javnog bilježnika;

- 1 prostorija za stručnog suradnika / referenta, eventualno zajedno s praktikantom (učenikom) ili notarskom pomoćnikom (već prema osobnoj koncepciji);

- 1 prostorija za 1, najviše 2 druga zaposlenika;

- 1 x prijem s pultom kao punovrijedno radno mjesto za jednog izvršitelja koja je ujedno i čekaonica;

- 1 prostorija za kopiranje i otpremljanje, gdje se preporučuje odlaganje isprava;

- 1 sporedna prostorija za zalihe papira, naprave i uređaje za čišćenje itd.;

- 1 prostorija za arhivu (podrum ili potkrovlje) za zbirku isprava;

- 1 x sporedne prostorije (toaleta).

⁵ Ibid, str. 30.

Ukupno je, dugoročno, nužno 7-8 prostorija (optimalno).

Uštedjeti se može na sporednoj prostoriji za zalihe papira i sredstava za čišćenje, ukoliko se dobro iskoristi prostor s ormarima i policama.

U slučaju nedoumice, iznajmiti veću površinu (pa preuređivati ...).

Napomena

Naravno, u početku se može neko vrijeme raditi i u znatno manjem broju i veličini prostorija, ali ovaj prikaz polazi od optimalnih pretpostavki za dugoročno koncipiran javnobilježnički ured.

c) Radovi na prostorijama

Arhitekt za interijer? (U pravilu je to preskupo, ali za neke zadatke ipak je prijeko potrebno).

Mogući ostali zadaci:

- građevinske rekonstrukcije (pregradni zidovi itd.),
- polaganje kablova (struja, mrežni kablovi za kompjutere) - predvidjeti mogućnost proširenja i dovoljan broj priključaka,
- tapeciranje, bojanje,
- sanitarije,
- lijepljenje tepisona, brušenje parketa,
- vrata, zvučna izolacija, osiguranje od klizanja,
- voditi računa o zaštiti spomenika i propisima u tom smislu,
- planiranje rasvjete (tvrtka za rasvjetu ili za opremu ureda),
- odvod elektrostatičkog naboja,
- zavjese, tepisi, slike,

Troškovi: primjereni da budu (**savjet:** ne ići na najskuplje, ali ni na najjeftinije).

Planirati unaprijed (ili dati da to neko drugi isplanira).

d) Oprema ureda

Ovaj korak je relativno zahtjevan i složen, budući da od samog početka morate znati približno kako će se odvijati pojedini radni postupci u vašem uredu: tko gdje sjedi i što radi. Morate, dakle, imati

jasnu predstavu o opsegu zaposlenika i budućim proširenjima.

e) Pečati

- Pečat za tintu i utisni pečat na vrijeme poručiti (obratiti pažnju na vrijeme isporuke i samo kod ovlaštene pečatoreznice).
- Naručiti prešu za suhi žig.

f) Tehnika

Telefon i telefax

- Prikupiti ponude.
- Kombinirano rješenje digitalnoga kopirnog aparata i telefax uređaja, jer ima prednost u brzini, mogućnosti upotrebe različitih formata kao i dvostraničnoj funkciji. Dodatni troškovi su manji nego da se odvojeno kupuju pojedinačni aparati.

Kopirni aparat

- Ne uzimati slabi uređaj – ne manje od 30 do 40 stranica u minuti. (**Radno vrijeme je skupo!**). Voditi računa o poznatom proizvođaču i servisu.

Kompjutori

- Nabavka računala odvojeno od programa (softvera) često je jeftinija, ali otežava eventualno kasnije traženje grešaka. Stoga se preporučuje da se hardver, softver i umrežavanje kablovima ugovori s istom tvrtkom, kako bi se poslije sve rješavalo na jednome mjestu.
- Što se tiče programa za obradu teksta, preporučuje se zbog Interneta i kompatibilnosti s drugim programima da to bude neka Word verzija na bazi Windowsa.
- Za Internet je najbolje imati poseban kompjutor (koji nije umrežen). Kompjutor koji služi za uvid u zemljišnu knjigu ne smije biti umrežen. On se može koristiti i za Internet. Međutim, pristup Internetu mora za vrijeme ulaska u podatke zemljišne knjige tehnički biti blokiran.

- Skener.

Općenito

- Uvijek uzeti najmanje tri ponude.
- Lokalni ponuđači su u pogledu održavanja i servisa najčešće za preporučiti.
- **Tvrdo cjenkanje izbjegavajte – nije primjereno ugledu zanimanja.**

g) Ostale potrebe za ured

I javni bilježnik će, kao i svaka organizacija, koristiti usluge drugih subjekata koji su njegovi dobavljači.

Pri tome valja:

1. načiniti listu potreba, a potom voditi računa o:

- rokovima isporuke roba (u pravilu 6 - 8 tjedana);
- specijalnim javnobilježničkim potrebama: sef, omoti za spise, memorandum-papir, trajna tinta;
- ne zaboraviti nabaviti knjigu adresa, telefonski imenik, žute stranice, plan grada i kartu budućega službenog područja;
- pretplatiti se na mjesne novine.

3. OSTALO

- Pokrenuti upis u telefonski imenik. Bez reklame. Notari s jednoga službenog područja bi trebali biti upisani na jedinstven način.
- E-mail adresa mora biti jasno povezana s imenom javnog bilježnika (bez skraćenica).
- Što je moguće prije naručiti posjetnice.
- Pretplatiti se na službene listove.
- Eventualno otvoriti poštanski fah, dati poštansku punomoć za djelatnike, preuzimanje pouzecem.
- Po potrebi zatražiti dozvolu za zemljišnoknjižni kompjutor.
- Naručiti stručne časopise, stručnu literaturu i časopise za čekaonicu.
- Osigurati tko će voditi knjigovodstvene poslove.

Privatno

- Prebivalište uzeti što je moguće bliže službenom sjedištu. Ovo je naročito važno radi prihvaćanja (akceptance) u manjim mjestima.

- Tu je zdravstveno i mirovinsko osiguranje, kao i svi oblici drugih osiguranja.

Najkasnije dva tjedna prije početka rada:

- brzo naručiti uredski materijal,
- osigurati blagajnu (kasu) za depoziranje novca, isprava i dragocjenosti ili zakupiti sef kod banke,

- nabaviti arhivsku knjigu,

- otvoriti račune kod mjesnih banaka, u manjim i srednjim mjestima kod svih banaka, uvođenje elektroničkoga platnog prometa (EDV-banking), ali ne za javnobilježničke povjereničke račune za druge osobe! (Prednosti: doznake, preuzimanje izvoda s računa putem računala, ušteda u vremenu i novcu),

- telefon i faks već trebaju biti u funkciji,

- uključiti već prvo službeno javno oglašavanje otvaranja ureda, uz konzultacije s Javnobilježničkom komorom (dva naredna objavlivanja trebaju uslijediti u odgovarajućem razmaku, već kako je to propisima predviđeno),

- računala i ostala tehnika treba već biti instalirana,

- eventualno podučavanje djelatnika treba biti završeno (kompjutorski programi),

- **na obuci mora sudjelovati i javni bilježnik.**

Pri tome: nadgledati isporuku još nedostajućeg namještaja, montažu, i ne dopustiti greške ili loše izvedbe.

POSLOVI I AKTIVNOSTI NAKON OTVARANJA JAVNOBILJEŽNIČKOG MJESTA

1. Formalno preuzimanje javnobilježničkog mjesta

- Potpis i službeni pečat moraju biti predloženi rukovoditelju nadležnog tijela za upravu i predsjedniku nadležnog suda.

- Uključiti drugo i treće objavljivanje o otvaranju/preuzimanju javnobilježničkog mjesta. Može se inicirati objektivni izvještaj u lokalnim dnevnim novinama užega službenog područja o novoj uspostavi javnobilježničkog mjesta, uz osobno predstavljanje nositelja službe. (Novinari imaju u tim situacijama osjećaj za granice u vezi s pravom profesije u smislu zabrane nedopuštene reklame. Nastojte da sadržaj priloga prije objavljivanja provjerite i eventualno usuglasite s Javnobilježničkom komorom. Treba obazrivo voditi računa o poštovanju zabrane oglašavanja, stoga se trebaju izostaviti upute na posebna znanja i sposobnosti - specijalnost za neko područje).

2. Porezi, socijalna pitanja, osiguranja

- Pribavljanje novog poreznog broja kod nadležnog tijela.

- Pribavljanje formulara za unaprijed prijavu poreza.

Preporuke:

- Ovlasti za naplatu poreznom (financijskom) uredu.

3. Predstavljanja, osobni kontakti

Obvezno voditi računa o odredbama koje zabranjuju reklamiranja, te o mjesnim običajima.

Nedoumica: Što je mjesto manje, to trebaju detaljniji (brojniji) termini za predstavljanje; u većim gradovima naprotiv nisu uobičajene čak ni «runde za predstavljanje» prema sudovima i gradonačelnicima.

U nastavku navodimo listu iz koje se eventualno može izvršiti izbor:

- predsjednik Vrhovnog suda i sudac koji vodi nadzor javnobilježničke djelatnosti;

- predsjednik općinskog suda, rukovoditelj ZK-ureda, registarskog suda te glavni referenti (stručni suradnici) pri ovim sudovima;

- katastar;

- porezni ured (rukovoditelj i voditelji pojedinih odjela za pojedine vrste poreza);

- kreditni instituti (banke i štedionice) koje imaju poslovnice na

području javnobilježničkog mjesta;

- druge institucije s kojima se povremeno ima posla – privredna komora, udruge poljoprivrednika, obrtnika, industrijska i trgovačka komora i sl.;

- obvezno osobno treba potražiti sve kolege u mjestu i u graničnim službenim područjima.

Savjet: Za ove razgovore za predstavljanje treba odvojiti dovoljno vremena. To se događa iz pristojnosti i da bi se podvukao značaj javnog bilježništva. Ne treba podcijeniti činjenicu kako ovi razgovori mogu pospješiti buduću suradnju i učiniti kontakte ugodnim.

4. Nastup prema vani

Najbolja «reklama» je kvalitetna usluga (rezultat), ali i ljubaznost, uljudnost, kvalitetan servis, a prije svega posvećenost klijentima – to je osnova uspjeha. Odvojite dovoljno vremena za probleme ljudi koji vam se obraćaju (dolaze kod vas). Oni će znati cijeliti kad se javni bilježnik od samog početka posveti njihovoj stvari.

Socijalne kontakte u mjestu vašeg ureda trebate izgrađivati, primjerice, članstvom u udrugama, roditeljskim vijećima, držanjem predavanja u školama, ... **Međutim, nikako se ne smijete upuštati u snishodljivost (ulizivanje, ulaganje...)! To nigdje nije dobro došlo.**

5. Identitet tvrtke

Nastup na telefonu, npr., javni bilježnik X.Y.: Dobar dan, moje ime je Z.Z., što mogu učiniti za vas?. Poučiti suradnike da budu ljubazni na telefonu i na prijemnom dijelu.

Općenito za nastup prema vani:

- brzo treba reagirati,

- termine ugovarati u što skorije vrijeme,

- razraditi sustav podsjetnika,

- ponuditi servis (kopija nacрта isprave za čitanje kod kuće, piće i napici, lektira u čekaonici),

- razviti podsjetnike za određene teme, (npr., bračni ugovori, ugovori

o doživotnom izdržavanju, osnivački akti: osnivanje udruga, osnivanje d.o.o.-a, likvidacija poduzeća, podsjetnik za realizaciju kupoprodajnog ugovora) i to u slučaju postojanja razloga slati kandidatima na adresu.

6. Svečanost povodom otvaranja

Svečanost u prostorijama javnobilježničkog ureda u povodu otvaranja je dopuštena. Preporučuje se da to bude neko vrijeme nakon otpočinjanja rada, pri čemu treba pozvati sve kolege iz tog mjesta i samo one druge osobe s kojima već imate profesionalni kontakt.

7. Zamjena

Postavljanje stalnog zamjenika uz njegovu izjavu o pristanku, pri čemu voditi računa:

- da javni bilježnik, kada je odsutan duže od dva tjedna, dužan je odsutnost prijaviti nadležnom tijelu za upravu;

- ako je spriječen duže od 30 dana, za rad mora zahtijevati postavljanje zamjenika.

8. Djelatnici

Općenito

a) Obvezati ih na čuvanje službene tajne i o tome ih uputiti (načiniti pismenu izjavu koju zaposlenici potpišu i koja se čuva u dosjeu djelatnika).

b) Suradnike motivirati za poboljšanja i promjene u radu i vlastite prijedloge. O prijedlozima zaposlenih valja raspravljati, dobre ideje ostvariti, te motivirati suradnike. Pohvala čini čuda!

c) Radne procese pratiti i po potrebi ih korigirati.

d) Informacijske brošure (podsjetnike) uz različite teme pripremiti za zaposlenike, npr. kupoprodaja, bračni ugovori itd.

e) Javni bilježnik ne mora sve raditi, ali mora znati kako sve funkcionira.

f) Suradnici trebaju imati dovoljno posla.

g) Po potrebi omogućiti stručno usavršavanje i dodatno obrazovanje u redovnim intervalima - jednom tjedno.

h) Otvaranje javnobilježničkog mjesta trebali bi uzeti kao povod da sa svojim osobljem izađete na večeru, kako bi svoje suradnike bolje upoznali i izvan ureda.

Pozor!

- Kod novootvorenih javnobilježničkih mjesta događa se da se pojavljuju neobične konstelacije ugovora, koje drugi javnobilježnički uredi nisu prihvatili učiniti jer su previše komplicirani ili «neisplativi», ili se pojavljuju klijenti s ne baš dobrim ugledom itd. Potrebna je određena komunikacija među kolegama.

- Kako se u F BiH istodobno prvi put otvaraju svi javnobilježnički uredi, to je za sve javne bilježnike isti problem. Naime, nitko nema prethodno iskustvo s «lakšim» ugovorima ili s «neugodnim» klijentima, tako da će se morati nositi s time svatko na svoj način.

- U početku je potrebno podučiti zaposlenike o korištenju tekstualnih uzoraka i gotovih «ugradnih dijelova isprava» (uzoraka, obrazaca).

- Logiku javnobilježničkog programa moraju razumjeti svi suradnici. Stoga je od presudnog značenja prethodna sistematska priprema određenih mjera koje olakšavaju svakodnevni rad s raznim vrstama tekstova (isprava). Svi moderni softverski programi nude mnoge mogućnosti pojednostavljenja u pripremi teksta, pri otpravljanju i izvršenju. Treba to iskoristiti.

- Stalno valja raditi na održavanju i proširenju i optimiranju gotovih „ugradnih dijelova“ (uzoraka).

9. Ostale službene aktivnosti:

- provjeravajte, analizirajte sve radne postupke,

- učinite sve što namjeravate transparentno, saslušajte u vezi s tim svoje djelatnike i razgovarajte o pojedinim koracima s njima,

- precizno analizirajte čak i najjednostavnije postupke u vašem uredu, odnosno onih postupaka koje smatrate najbolje organiziranim,

- učinite sve radne korake jednom osobno, npr., upis u poslovne knjige, uvid u zemljišnu knjigu, dostavljačke poslove, uvezivanje, pečačenje, kopiranje, izvršenje, otpravljanje, arhiviranje.

Razmjenjujte iskustava s drugim javnim bilježnicima!

Koristite usluga poreznog savjetnika, čak i onda kada sami možete načiniti poreznu izjavu/prijavu.

UMJESTO ZAKLJUČKA

S ovakvom pripremom, na osnovi dobro sastavljenoga vremenskog plana, poštujući PDCA pravilo, moći ćete s lakoćom otpočeti s radom te složene, odgovorne, ali nadasve ugledne pravničke profesije.

Pri tome, imajte stalno na umu - **«više ste dobili i od vas će se više i tražiti»⁶**.

Jer, javni bilježnici su, od vremena rimskog prava pa do danas, ljudi od povjerenja, i to povjerenje je uvijek bilo poklonjeno samo ograničenom broju osoba, na koje je voljom nekad imperatora, potom cara, a sada države - prenesen dio njihove vlasti u sastavljanju javnih isprava.

Zato se od vas zahtijeva i očekuje da to radite stručno, profesionalno, odgovorno i poduzetnički angažirano. Pod tim uvjetima, puno će vam se i vratiti.

Sarajevo, 24. veljače 2007.

⁶ Citat iz evanđelja

Kodeks odvjetničke etike

OKRUGLI STOL POVODOM ODRŽAVANJA XXV DANA HRVATSKIH ODVJETNIKA

U Hrvatskoj odvjetničkoj komori, u sklopu Dana hrvatskih odvjetnika, 25. godinu za redom, 16. veljače 2007. održan je Okrugli stol na temu "Kodeks odvjetničke etike". Moderator skupa bio je predsjednik Hrvatske odvjetničke komore, odvjetnik Leo Andreis, a predavanja su održali: Ramon Mullerat, odvjetnik u Barceloni, Derek Mitchell, odvjetnik, Law of Society of England and Wales, Hans-Jurgen Hellwig, odvjetnik CCBE i Jadranko Črnko, odvjetnik u Zagrebu.

Živimo u svijetu globalizacije, tehnologije i brzine. Postavlja se pitanje kako u takvom svijetu, punom novih događaja, situacija, previranja, postići ciljeve koje si zadajemo našim odvjetničkim etičkim pravilima. Odvjetnička etika vječno je pitanje obavljanja odvjetničke profesije. Načela i pravila ponašanja odvjetnika radi očuvanja dostojanstva i ugleda odvjetništva mijenjaju se, nisu u svim zemljama ista, a ipak odvjetnici u većini situacija, bez obzira na zemlju u kojoj obavljaju svoj poziv, postupaju na isti način. Postavlja se pitanje je li moguć globalni kodeks odvjetničke etike. Vjerujemo da ćemo neke od odgovora dobiti i od izvjestitelja Okruglog stola.

Odnos odvjetnika prema vlastitoj stranci, protivnoj stranci, kolegama odvjetnicima, sudovima i drugim tijelima pred kojima nastupaju, od izuzetnog je značaja jer odvjetnik se uvijek mora ponašati tako da opravda povjerenje svoje stranke, da savjesno ispuni svoju odvjetničku dužnost, da čuva odvjetničku tajnu, da se po potrebi suprotstavi i sucu, ako se ovaj prema njemu ili njegovoj stranci odnosi kao prema

podređenome, ali prvenstveno odvjetnik svojim ponašanjem mora služiti kao primjer humanosti, poštovanja ljudskog dostojanstva i progresivnih nastojanja u priznavanju i ostvarivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda.

SAŽETCI IZLAGANJA NA TEMU „KODEKS ODVJETNIČKE ETIKE”

1. RAMON MULLERAT, odvjetnik, Barcelona i Madrid, Španjolska;

Tema: „Je li moguć globalni Kodeks odvjetničke etike”

- razmatra razlike između nekih nacionalnih Kodeksa odnosno Kodeksa međunarodnih odvjetničkih organizacija i mogućnosti uspostavljanja jedinstvenog Kodeksa za sve odvjetnike. Osvrće se na postojeću situaciju, utvrđujući opće principe obavljanja odvjetničke djelatnosti, kao što su nezavisnost, vjernost stranci, odvjetnička tajna, sukob interesa itd. Smatra da su ti osnovni principi u svim Kodeksima naznačeni, ali se pojavljuju različita tumačenja osnovnih principa i to u tumačenju detalja. To se odnosi naročito na odvjetničku tajnu, naročito razlikujući kontinentalni i anglosaksonski pojam tog principa.

Postoje međunarodni, regionalni, multijurisdiksijski i nacionalni Kodeksi koji uspostavljaju pravila i standarde. Radi se npr. o Kodeksu CCBE, Američke odvjetničke komore, IBA, MUA, i na kraju konačno Deklaracija UN o osnovnim principima obavljanja odvjetničke profesije iz 1990. godine kao i preporuke Vijeća Europe o slobodnom

obavljanju odvjetničke profesije iz 2000. godine. Autor objašnjava dosadašnje važeće principe pojedinih Kodeks odvjetničke etike i postavlja upit kako ih primijeniti u 21. stoljeću. S obzirom na promjene tj. globalizaciju svih aspekata ljudskog života. Zaključno smatra da postoje neki osnovni principi koji trebaju vrijediti za sve odvjetnike, kao npr. nezavisnost, poštenje, integritet, zabrana konflikta interesa, odvjetnička tajna, zaštita interesa stranke, cijelog životnog obrazovanja, prava stranke da samostalno bira odvjetnika, obveze odvjetnika da bude kompetentan za svoj posao itd. Ne vjeruje da će u skoro vrijeme postojati mogućnost globalizacije Kodeksa odvjetničke etike, jer su razlike između pojedinih Kodeksa u današnje vrijeme još uvijek vidljive, a odvjetništvo ima i drugih mnogo važnijih problema kao stoje napad na nezavisnost odvjetništva i na odvjetničku tajnu. No, smatra da će globalni Kodeks ipak jednog dana postati činjenica.

2. HANS JURGEN HELLVIG, odvjetnik, bivši predsjednik CCBE (2004.), Frankfurt/M, Njemačka

Tema: „Kodeks ponašanja Europskog savjeta odvjetničkih komora i udruženja odvjetnika (CCBE)”

CCBE je osnovan u prosincu 1960. godine a Kodeks ponašanja CCBE-a je bez sumnje jedno od njegovih najvećih postignuća. Usvojen je u listopadu 1988. godine i od tada je već tri puta izmijenjen i dopunjen, a zadnje izmjene izvršene su u svibnju 2006. godine.

Kodeks ponašanja i komentar sastavljeni su na dva službena jezika CCBE, dakle na francuskom i engleskom jeziku. Mogu se naći na internetskoj stranici CCBE-a (www.ccbe.org).

Prihvatanje Kodeksa ponašanja CCBE 1988. godine predstavljalo je ogroman napredak, međutim, ako pogledamo današnje pravno okruženje i stalno povećanje opsega prekograničnih aktivnosti odvjetnika, kako privremenih tako i trajnih, sve je očitije da napredak ostvaren 1988. godine nije dostatan za budućnost. Sve su veći zahtjevi odvjetnika koji se bave prekograničnim aktivnostima za postizanje bar djelomičnog usklađenja profesionalne deontologije.

Direktiva Europske unije o pružanju usluga na unutrašnjem tržištu EU, koja je usvojena koncem 2006. godine, potaknula je CCBE na usvajanje profesionalnih kodeksa na europskoj razini, dakle kodeksa koji bi uključivali domaće i prekogranične aktivnosti.

Napori CCBE-a u izloženom pravcu rezultirali su Poveljom o osnovnim načelima europske odvjetničke profesije CCBE-a koja je usvojena na plenarnoj sjednici CCBE-a održanoj 24. studenog 2006. godine u Bruxellesu i potom dostavljena Vijeću Europe.

Zanimljiv je citat iz Povelje:

„Postoje osnovna načela koja su zajednička odvjetničkoj profesiji u čitavoj Europi, premda su u pojedinim pravnim sustavima formulirana na neznatno drugačiji način. Osnovna načela osnova su različitih nacionalnih i međunarodnih kodeksa koji uređuju profesionalno ponašanje odvjetnika. Europski odvjetnici se obvezuju poštivati ta načela koja su nužna za ispravno funkcioniranje pravnog sustava, dostupnost pravde i prava na pravični postupak, u skladu s Europskom konvencijom o ljudskim pravima. Odvjetničke komore i udruženja odvjetnika, sudovi, zakonodavci, vlade i međunarodne organizacije moraju pridržavati i štiti osnovna

načela koja su od javnog interesa.

Osnovna načela su u prvom redu sljedeća:

(a) nezavisnost odvjetnika i sloboda odvjetnika da postupaju u predmetu svoje

stranke;

(b) pravo i dužnost odvjetnika da čuva povjerljivost pojedinosti koje se tiču

njegove stranke i da poštuje načelo čuvanja profesionalne tajne;

(c) izbjegavanje sukoba interesa, između stranaka i između stranke i odvjetnika;

(d) dostojanstvo i čast odvjetničke profesije, integritet i ugled svakog odvjetnika;

(e) lojalnost prema stranci;

(f) odnos poštenja prema strankama u pogledu honorara;

(g) stručno znanje odvjetnika;

(h) poštivanje kolega odvjetnika;

(i) poštivanje vladavine prava i njegovu pravičnu primjenu; i

(j) samouređivanje odvjetničke profesije.”

3. **DEREK MITCHELL**, odvjetnik, London, Engleska;

Tema: „Kodeks odvjetničke etike i nužne promjene u Engleskoj i Walesu”

- iznosi osnovnu strukturu Kodeksa odvjetničke etike Komore Engleske i Wellsa. Polazi od statutarne obveznih i nestatutarne neobveznih izvora te navodi buduću strukturu pravila ponašanja. Komora Engleske i Wellsa izrađuje novi kodeks etike kako bi pojednostavila samu strukturu Kodeksa, identificirala principe dobrog donošenja propisa koji se odnose na nužnost donošenja propisa, jasnoću propisa, pošten odnos prema propisima, jasan odnos između uzroka i posljedice, konzistentnost propisa, te cilj koji se želi postići propisom. Želja je deregulirati sve ono što je moguće ali zadržati osnovnu zaštitu interesa javnosti. Očekuje se da će novi Kodeks stupiti na snagu u srpnju

2007. godine. Novi Kodeks se sastoji od osnovnih načela, odnosa prema stranci, sukoba interesa, odvjetničke tajne i oslobođenja od odvjetničke tajne, odnosa prema javnosti, pravila o pružanjima odvjetničkih usluga u zemlji i inozemstvu, pravilima o materijalnom poslovanju itd.

Ključne promjene u odnosu na postojeća pravila su da se Kodeks dijeli na obvezna pravila i neobvezne upute, pravila o obavljanju djelatnosti se mijenjaju sa 6 osnovnih dužnosti i to vladavine prava i pravde, integriteta odvjetnika, nezavisnosti odvjetnika, najbolje moguće zaštite interesa stranke, standardizaciju odvjetničkih usluga, zaštite odvjetničke tajne prema javnosti. Sukob interesa i povjerljivost zahtjeva da se ogleda kao pravni razvoj i moderan komercijalni pristup zahtjeva se nova definicija sukoba interesa, zabrana informiranja dozvoljena je u ograničenom broju slučajeva, sukob između čuvanja odvjetničke tajne i iznošenja odvjetničke tajne odvojen je u različitim pravilima itd.

4. **JADRANKO ČRNKO**, odvjetnik, Zagreb, Hrvatska;

Tema: Opća razmatranja u odvjetničkoj etici „Stručnost bez etike je kao vatra bez kontrole”

Kodeks odvjetničke etike svojevrсна je „Odvjetnička Biblija” čija načela moraju biti stalnim putokazom u konkretnim postupanjima odvjetnika i njihovom djelovanju - kako bi pravo bilo, u maksimalno mogućoj mjeri, u službi pravde.

Što je etika? Najjednostavnije rečeno to je ponašanje u skladu s pravilima morala.

A što je to moral? Opet, najjednostavnije rečeno, odnos prema dobru i zlu odnosno mogućnost razlikovanja dobra i zla i postupanja putovima dobra.

Kodeks odvjetničke etike davno prije Zakona o mirenju i formaliziranih postupaka mirenja od strane sudova impostirao je u odvjetničko postupanje elementarne principe

postupka mirenja, a što nedvojbeno ukazuje, kako na temeljnu visoku etičnost odvjetničkog poziva, tako i na visoku razinu razumijevanja bitnih društvenih relacija i potreba ugrađenih u slobodno donesene kodekse odvjetničkog postupanja.

Ako nije upitno da subjektivno pravo treba proizlaziti iz objektivnog prava i osobna dobra iz okvira općeg dobra, tada je svako postupanje koje je suprotno načelima općeg dobra, stvarno destrukcija temeljnih načela općeg dobra i predstavlja pokušaje ostvarivanja sebičnih interesa nad interesima općeg dobra.

Upravo iz tih razloga Kodeks odvjetničke etike Hrvatske odvjetničke komore, u prvi plan stavlja provedbu zakona kao objektivni

cilj, nakon toga opravdane interese klijenta utemeljene na zakonu kao subjektivni cilj, a tek na kraju materijalne interese odvjetnika, kao posljedicu, a ne kao cilj pružanja pravne pomoći.

Sukladno navedenom, kako je odvjetnički poziv izrazito zahtjeva i složen, Kodeks odvjetničke etike treba biti izrazito važan instrument za reguliranje odvjetničkog rada i mogućnosti neke osobe da mu se dopusti baviti se odvjetničkim pozivom.

Sukladno tome, poznavanje Kodeksa odvjetničke etike treba biti jedan od nezaobilaznih zakonskih uvjeta za primanje u zvanje odvjetnika, a ne postupanje sukladno Kodeksu, jedan od elementarnih razloga za uskraćivanje dozvole nekome za

rad, nekoga kao odvjetnika, od strane odvjetničkih komora, kao neophodno samostalni i neovisnih udruženja, s obzirom da i njihovi članovi moraju djelovati samostalno i neovisno u zastupanju opravdanih interesa građana i pravnih osoba.

Potrebno je, stoga, s najšireg društvenog stajališta štititi samostalnost i neovisnost odvjetništva kao poziva i bezuvjetno štititi pravila Kodeksa odvjetničke etike, kao svojevrсни temeljni i moralni zakon odvjetničkog poziva, koji omogućuje da pravda dobiva moć pomoću prava, jer, vjerujem da ćemo se složiti sa misli francuskog filozofa, matematičara i fizičara, Pascala da: „Pravda bez moći je nemoćna, a moć bez pravde je tiranska.”

Branko Hrvatini, dipl. iur.
Predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske

OVRHA NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE - SUDJELOVANJE JAVNIH BILJEŽNIKA U OVRSI I SUDSKA I IZVANSUDSKA OVRHA

Zakonom o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 173/03) uvedena je u naš ovršnopравни sustav javnobilježnička ovrha na temelju vjerodostojne isprave, slijedeći nastojanje (uvedeno prenošenjem ovlasti javnim bilježnicima voditi ostavinski postupak) da se iz sudskog sustava izdvoje oni predmeti koje, s obzirom na njihov, u osnovi nesporni, karakter mogu rješavati druga tijela. Tek u slučaju nemogućnosti prihvaćanja podnesenog prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave odnosno u slučaju nastanka spora između stranaka -podnošenjem prigovora ili drugog pravnog sredstva, dolazi do intervencije i postupanja nadležnog suda, kao i u slučaju provedbe sudske ovrhe pravomoćnog i ovršnog rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave.

Nema sumnje da će primjena odredbi o sudjelovanju javnih bilježnika u ovrsi pridonijeti rasterećenju sudova, a time i do usmjerivanja energije sudskog sustava rješavanju spornih predmeta, čime će se uz smanjenje broja ovršnih predmeta povećati učinkovitost sudova.

Na takav zaključak upućuju već i činjenice o priljevu ovršnih predmeta u Općinskom sudu u Zagrebu koji je samo u siječnju 2006., dakle prije početka primjene odredaba o sudjelovanju javnih bilježnika u ovrsi (koje se primjenjuju od 28. siječnja 2006.) primio 41182 ovršna predmeta, dok je u razdoblju od 1. veljače 2006. do 30. lipnja 2006. primio ukupno 8 728 ovršnih predmeta. Isti trend uočava se i u priljevu predmeta "Ovrva" u Trgovačkom sudu u Zagrebu kod kojeg ih je u razdoblju od 1. siječnja 2006. do 31. srpnja 2006. bilo 88% manje od priljeva "Ovrva" predmeta u istom razdoblju 2005.

Uz to, sustavom provedbe ovrhe, posebice kroz mogućnost izvansudske ovrhe, stvorene su pretpostavke za mnogo brze namirenje ovrhovoditelja.

1. UVOD

Već je novelom Ovršnog zakona 2003.¹, tada kroz nove odredbe članaka 307.a do 307.s, bilo propisano da javni bilježnici **donose** rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, ali i da javni bilježnici donesena rješenja o ovrsi i provode, osim u slučajevima kad je riječ o ovrsi na pokretninama.²

Prema tada prihvaćenim zakonskim rješenjima, javni su bilježnici tre-

bali, na temelju sudskih **rješenja o ovrsi**, provoditi ovrhu na nekretninama, ovrhu pljenidbom tražbine zasnovane na vrijednosnom papiru, na tražbini da se predaju ili isporuče pokretnine ili da se preda nekretnina, ovrhu radi ispražnjena nekretnina kao i ovrhu diobom stvari.³

Dakle, ovršni je postupak prema OZ 2003 trebao biti sustav u kojemu će se u bitnom i u vrlo širokom opsegu ispreplesti nadležnosti sudova i javnih bilježnika kako u postupku određivanja tako i provedbe ovrhe.

Do primjene navedenih odredbi o

sudjelovanju javnih bilježnika u ovrsi međutim nije došlo jer su Zakonom o izmjenama Ovršnog zakona⁴ 2004. brisane odredbe članaka 307.a - 307.s OZ 2003.

Posljednjom novelom Ovršnog zakona 2005⁵. kroz odredbe članaka 252.a - 252.1 OZ 2005. ponovo je,

¹ Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona od 15. listopada 2003. objavljen je u Nar. nov., br. 173/03 - u nastavku teksta ZID OZ/03.

² Članak 307.a stavak 1. Ovršnog zakona, Nar. nov., br. 57/96, 29/99, 42/00 - Odluka VSRK 173/03, 194/03 - u nastavku teksta OZ 2003.

³ Članak 307.a stavak 3. OZ 2003.

⁴ Zakon o izmjenama Ovršnog zakona objavljen je u Nar. nov., br. 151/04, članak 1.: U Ovršnom zakonu (Nar. nov., br. 57/94, 29/99, 42/00, 173/03 i 194/03) naslov "Dio četvrti SUDJELOVANJE JAVNIH BILJEŽNIKA U OVRSI" i članci 307.a - 307.S brišu se.

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona od 12. srpnja 2005. objavljen je u Nar. nov., br. 88/05 - u nastavku teksta ZID OZ/05. Ovršni zakon (Nar. nov., br. 57/96, 29/99, 42/00 - Odluka VSRH, 173/03, 194/03, 151/04 i 88/05) - u nastavku teksta: OZ 2005.

ali sada ipak na bitno drukčiji način, uvedeno sudjelovanje javnih **bilježnika** u ovrsi **kroz javnobilježničku ovrhu na temelju vjerodostojne isprave**.

Kao i u slučaju prethodnog (pokušaja) uvođenja sudjelovanja javnih bilježnika u ovrsi, i odredbe članaka 252.a - 252.1 nisu se počele primjenjivati odmah, po stupanju na snagu ZID OZ/05, dakle na one ovršne postupke koji su pokrenuti nakon njegova stupanja na snagu - **28. srpnja 2005.**, već su se odredbe o sudjelovanju javnih bilježnika počele primjenjivati šest mjeseci nakon dana stupanja na snagu ZID OZ/05 u skladu s odredbom članka 124.st. 2. ZID OZ/05, dakle od **28. siječnja 2006.**

Prema navedenoj odredbi, kojom je propisan prijelazni režim, odredbe o sudjelovanju javnih bilježnika u ovrsi primjenjivat će se samo u onim predmetima u kojima je prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnesen od 28. siječnja 2006. nadalje, dok se na postupke po prijedlozima za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave koji su pokrenuti prije početka primjene članka 102. ZID OZ/05 primjenjuju propisi o stvarnoj nadležnosti sudova koji su bili na snazi do stupanja na snagu ZID OZ/05.⁶

2. SUDJELOVANJE JAVNIH BILJEŽNIKA U OVRSI PREMA OZ 2005

2.1. OPĆENITO

Odredbe kojima je, kao što je već rečeno, ponovo uvedeno sudjelovanje javnih bilježnika u ovrsi sadržane su u razdjelu četvrtom OZ 2005 u odredbama članka 252.a - 252.1. One sadržavaju cjelovito propisan postupak ovrhe koji se pokreće prijedlogom za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave - od nadležnosti javnih bilježnika za odlučivanje o prijedlogu i podnošenja prijedloga za ovrhu javnom bilježniku, postupanja u povodu prijedloga (kako javnih bilježnika, tako i suda),

prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, i s tim vezanog izdavanja potvrde o pravomoćnosti i ovršnosti rješenja o ovrsi i konačno provedbi izvansudske i sudske ovrhe pravomoćnog i ovršnog rješenja o ovrsi te o posebnom pravnom sredstvu pritužbi ovršenika, o nadležnom sudu kao i o pravu javnih bilježnika na nagradu i naknadu troškova.

Uz te odredbe, kroz odredbu članka 252.k OZ 2005 propisana je primjena općih odredbi o određivanju ovrhe na temelju vjerodostojne isprave i pravnim lijekovima protiv rješenja o ovrsi na temelju takve isprave koje su sadržane u ostalim odredbama OZ 2005, primjerice u člancima 35. do 38. i 40.

2.2. VREMENSKO VAŽENJE I PRIJELAZNI REŽIM ODREBI O SUDJELOVANJU JAVNIH BILJEŽNIKA U OVRSI

Već je u uvodnom dijelu rečeno da je prijelazni režim i početak primjene odredbi o sudjelovanju javnih bilježnika u ovrsi sadržan u članku 124. ZID OZ/05.

Prema navedenoj odredbi, u stavku 2., odredbe iz članka 102. ZID OZ/05 (dakle upravo odredbe članka 252. a - 252.1) početak će se primjenjivati nakon šest mjeseci od dana stupanja na snagu ZID OZ/05, pri čemu će se te odredbe primjenjivati samo u onim predmetima u kojima je prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave podnesen nakon toga dana.

Jednako tako, prema stavku 3., na postupke po prijedlozima za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave koji su pokrenuti do dana početka primjene tog članka (čl. 102. ZID OZ/05) primjenjivat će se propisi o stvarnoj nadležnosti sudova koji su bili na snazi do 28. srpnja 2005. kao dana stupanja na snagu ZID OZ/05.

2.3. NADLEŽNOST JAVNIH BILJEŽNIKA I PODNOŠENJE PRIJEDLOGA ZA OVRHU NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE JAVNOM BILJEŽNIKU

2.3.1. Nadležnost javnih bilježnika

Prema temeljnoj odredbi sadržanoj u članku 252. a OZ 2005 propisana je nadležnost za odlučivanje o prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave tako da o takvom prijedlogu odlučuju javni bilježnici.⁷

Dakle, prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave **uvijek mora biti podnesen** javnom bilježniku i od njega se traži da donese rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave. Ako prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave bude podnesen sudu, umjesto javnom bilježniku, sud je dužan takav prijedlog rješenjem **odbaciti**.⁸

Pri tome, pitanje kojem javnom bilježniku ovrhovoditelj **može** podnijeti takav prijedlog rješava članak 252.b st. 1. OZ 2005 propisujući pravo ovrhovoditelj a izabrati javnog bilježnika, prema svojoj odluci i bez ikakvih ograničenja, kojemu će podnijeti prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. Dakle, takvo pravo izbora izričito je propisano, čime su isključene od primjene druge odredbe Ovršnog zakona koje propisuju isključivu mjesnu nadležnost (sudova) kao pravilo, vezujući je uvijek za određenu vrstu ovrhe.

Pravilo da o prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave odlučuje javni bilježnik ostvaruje se uvijek samo u onom slučaju kad javni bilježnik donese rješenje o ovrsi na temelju takve isprave. Znači samo u slučaju onih prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave za koje javni bilježnik ocijeni da su **dopušteni i osnovani**, dakle kad će javni bilježnik **odrediti** ovrhu donošenjem rješenja o ovrsi koje će potom dostaviti strankama (članak 252.d st. 1. OZ 2005).

⁶ Članak 124. stavci 2. i 3. ZID OZ/05.

⁷ O mogućnosti da ipak o prijedlogu odluči sud, u daljnjem tekstu pod 2.2.2.

⁸ Članak 252.b st. 2. OZ 2005.

2.3.2 Odlučivanje suda o prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave

Kad javni bilježnik kojemu je podnesen prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave ocijeni da prijedlog nije:

- **uredan** -jer ne sadržava sve što mora sadržavati u skladu s odredbom članka 35.st. 3. OZ 2005, ili nije

- osnovan neće donijeti nikakvu odluku, već će predmet proslijediti **nadležnom sudu**.

Stvarno će biti nadležni općinski odnosno trgovački sudovi, ovisno o tome je li određivanje ovrhe *zatraženo* u sporu iz stvarne nadležnosti općinskih sudova ili iz stvarne nadležnosti trgovačkih sudova u parničnom postupku.

Mjesno će biti nadležan općinski odnosno trgovački sud na području kojeg je sjedište javnog bilježnika kojemu je podnesen (po ocjeni javnog bilježnika neuredan ili neosnovan) prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave.

Samo je nadležni sud **ovlašten** rješenjem:

- **odbaciti neuredni** (nepotpuni, neispravni) prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave kad taj prijedlog ne sadržava sve podatke odnosno isprave propisane člankom 35. st. 2. točkama 1. i 2. OZ 2005. Pri tome sud će donijeti rješenje o odbačaju prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave ne pozivajući predlagatelja da prijedlog dopuni ili ispravi, sve u skladu s izričitom odredbom članka 35. st. 3. OZ 2005;

- **odrediti ovrhu** i povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave nakon što mu je javni bilježnik proslijedio predmet (pogrešno) smatrajući daje konkretni prijedlog nedopušten, neuredan ili neosnovan, a sud utvrdi daje taj prijedlog dopušten, uredan i osnovan;⁹

- **odbiti prijedlog za ovrhu** na temelju vjerodostojne isprave ako ocijeni da prijedlog za ovrhu, u

predmetu koji mu je javni bilježnik proslijedio, nije osnovan.

Uz navedene odluke ovršni sud, naravno, može donijeti i već spomenuto rješenje kojim će **prijedlog odbaciti** ako mu je dostavljen neposredno, umjesto da je dostavljen javnom bilježniku u skladu s odredbom članka 252. stavka 2. OZ 2005.

Sve navedene odluke (rješenja) nadležni sud donosi u ovršnom postupku.

3. SADRŽAJ PRIJEDLOGA ZA OVRHU NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

3.1. OBVEZATNI SADRŽAJ PRIJEDLOGA

U skladu s odredbom članka 35. st. 2. OZ 2005, prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave mora sadržavati:

- **zahtjev da sud naloži ovršeniku** da u roku osam dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima u roku tri dana od dana dostave rješenja o ovrši namiri tražbinu (glavni dug i pripadajuće zatezne kamate) zajedno s odmjerenim troškovima,

- **ovršni zahtjev** u kojemu će biti označeni ovrhovoditelj i ovršenik, tražbina ostvarenje koje se traži, sredstvo kojim ovrhu treba provesti i po potrebi predmet ovrhe,

- ostale propisane podatke koji su potrebni za provedbu ovrhe.

Navedeni obvezatni sadržaj prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave mora sadržavati jer je sud, na temelju izričite odredbe članka 35. st. 3. OZ 2005, dužan ("sud će") onaj prijedlog koji **ne sadržava sve podatke koji su navedeni rješenjem odbaciti** bez pozivanja predlagatelja da ga dopuni ili ispravi.

Novina uvedena u sustav ovrhe na temelju vjerodostojne isprave jest i mogućnost podnijeti prijedlog za ovrhu u kojemu će se

- predložiti da se ovrha odredi na jednom ili više predmeta ovrhe (stavak 1. članka 252.C OZ 2005) te

- predložiti da se ovrha radi naplate određene tražbine **općenito odredi** na imovini ovršenika, a da ovrhovoditelj ne navede ni sredstvo ni predmet

ovrhe (stavak 2. članka 252.C OZ 2005).

U navedenom slučaju iz st. 2. članka 252.c OZ 2005 javni bilježnik će dakle, u skladu s tom odredbom, takav prijedlog ocijeniti dopuštenim i potpunim te ocijeniti njegovu osnovanost.

4. RJEŠENJE O OVRSI NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

Na temelju podnesenog prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave rješenje o ovrši na temelju vjerodostojne isprave može (i mora) donijeti:

- **javni bilježnik** kojemu je podnesen prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave (čl. 252.d st.1. OZ 2005) ako ocijeni daje takav prijedlog dopušten i osnovan, ali i

- **nadležni sud** kojemu je javni bilježnik proslijedio predmet u kojemu je podnesen prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, za koji je javni bilježnik ocijenio da nije uredan ili osnovan, ako taj sud ocijeni da je (protivno ocijeni javnog bilježnika) prijedlog i dopušten i uredan i osnovan (članak 252.d. st. 3 OZ 2005).

Kako se, u skladu s odredbom članka 252.k OZ 2005 u postupku određivanja javnobilježničke ovrhe na temelju vjerodostojne isprave primjenjuju odredbe Ovršnog zakona o određivanju ovrhe na temelju vjero dostojne isprave, to rješenje o ovrši na temelju vjerodostojne isprave mora sadržavati elemente propisane odredbom čl. 37. OZ 2005.

S obzirom na posebnost ovrhe na temelju vjerodostojne isprave koju određuju (prema novom sustavu) javni bilježnici - dakle ne sud (osim u iznimnom slučaju pogrešnog prosljeđivanja predmeta s dopuštenim, urednim i osnovanim prijedlogom) te posebno mogućnost predlaganja i **određivanja ovrhe općenito na imovini** ovršenika bez navođenja sredstva i predmeta ovrhe (članak 252.c st. 2. OZ 2005), tome valja prilagoditi i općenito postavljenu

⁹ Članak 252.d st. 3. OZ 2005.

odredbu o sadržaju rješenja o ovrsi iz članka 37. OZ 2005.

Polazeći od nužne sukladnosti koja mora postojati između sadržaja (osnovanog) prijedloga za takvu ovrhu sadržanog u čl. 35. st. 2. t. 1. i 2. OZ 2005 i sadržaja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave sadržanog u odredbi čl. 37. st. 1. i 2. t. 1. i 2. OZ 2005, rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave treba sadržavati:

- podatke o javnom bilježniku koji donosi rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave,¹⁰
- naznaku stranaka (ovrhovoditelj a i ovršenika),
- naznaku vjerodostojne isprave na temelju koje se ovrha određuje,
- sredstvo i predmet ovrhe te druge podatke potrebne za provedbu ovrhe - ovo osim u slučaju kad se ovrha određuje općenito na imovini ovršenika bez navođenja predmeta ovrhe.

Uz to, izreka rješenja ne temelju vjerodostojne isprave sadržava:

- **prvi dio** kojim se nalaže ovršeniku da u roku osam dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima u roku tri dana od dana dostave rješenja, namiri tražbinu zajedno s odmjerenim troškovima,
- **drugi dio** kojim se određuje ovrha radi prisilne naplate tražbine.

S obzirom na spomenutu odredbu članka 352.C st. 2. OZ 2005 o mogućnosti predlaganja da se ovrha **općenito odredi** na imovini ovršenika (a da se ne navede ni sredstvo ni predmet ovrhe), u ovom se dijelu izreke¹¹ rješenja o ovrsi - kad se ovrhovoditelj odlučio za takvu ovrhu - neće dakle navoditi predmet i sredstvo ovrhe, već će se umjesto toga izričito navesti da se **ovrha određuje općenito na imovini ovršenika**, kako je to i predviđeno tom odredbom.

Takvo rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ostvarit će se na način propisan posebnom odredbom članka 252.g stavka 2. ili članka 252.k stavka 2. OZ 2005.

Daljnijim odredbama st. 3. i 6. članka 37. OZ 2005 određeno je pitanje obrazloženja rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave.

Naime takvo rješenje **kojim se određuje ovrha** na temelju vjerodostojne isprave - stavak 3. - ne mora biti obrazloženo, već se **može** izdati otiskivanjem štambilja na prijedlogu za ovrhu.

Naprotiv, rješenje kojim sud prijedlog za ovrhu potpuno ili djelomično odbacuje ili odbija mora biti obrazloženo.

5. DOSTAVA RJEŠENJA O OVRSI

Odredbe o dostavi rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave sadržane su u članku 38. OZ 2005 (na što upućuje odredba čl. 252.k OZ 2005).

Rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave - dakle ono kojim je prijedlog prihvaćen i ovrha određena - dostavlja se:

- strankama (stavak 1.) te
 - banci odnosno središnjoj depozitarnoj agenciji kod koje se vode ovršenikovi računi kao i drugim osobama i tijelima, ali samo:
 - ako je to potrebno radi provedbe ovrhe i
 - nakon što je rješenje o ovrsi postalo pravomoćno (stavak 3.).
- Ako su predmetom ovrhe pokretne, rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave dostavlja se ovršeniku prije pristupanja provedbi ovrhe (stavak 6.), koja se provodi tek nakon pravomoćnosti rješenja o ovrsi (čl. 40. st. 3. OZ 2005).

Ovršeniku se neće dostavljati rješenje kojim sud odbacuje ili odbija prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave ako je takvo rješenje doneseno prije nego stoje ovršeniku bilo omogućeno da se o njemu očituje (stavak 2.).

Dakle, u takvom slučaju sud rješenje dostavlja samo ovrhovoditelju.

6. PRAVNI LIJEKOVI PROTIV RJEŠENJA O OVRSI NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

6.1. PRIGOVOR PROTIV RJEŠENJA O OVRSI NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

6.1.1. Podnošenje prigovora javnom bilježniku

Prema odredbi članka 11. OZ 2005, kojom su postavljena temeljna pravila o pravnim lijekovima u ovršnom postupku, protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave može se izjaviti **prigovor**.

Prigovor može podnijeti ovršenik, i to u roku od osam dana, dok je rok za podnošenje prigovora u mjeničnim i čekovnim sporovima tri dana (članak 53. st. 1. OZ 2005). U rok za podnošenje prigovora računaju se radni dani suda primjenom odredbe članka 112. st. 4. Zakona o parničnom postupku (članak 19. OZ 2005), tako da u slučaju kad posljednji dan roka pada na državni blagdan ili u nedjelju ili koji drugi dan kad sud ne radi, rok istječe prvog idućeg radnog dana.

Ako bi ovršnik rješenje o ovrsi pobijao **samo** u dijelu kojim je odlučeno o troškovima ovršnog postupka, tada će takav izjavljeni pravni lijek biti žalba i rok za njezino podnošenje bit će osnovni rok od osam dana u svim slučajevima (članak 11. st. 3. OZ 2005.).

Kad javni bilježnik izda rješenje o ovrsi - otiskivanjem pečata na prijedlogu za ovrhu, ono mora sadržavati pravilnu i potpunu uputu o pravnom lijeku.

U praksi je najčešće nepravilna uputa o roku u kojemu se može podnijeti prigovor, i to u slučaju mjenice i čeka kao vjerodostojnih isprava na temelju kojih je doneseno rješenje o ovrsi, jer se ne navodi rok od tri dana za podnošenje prigovora, već se pogrešno koristi pečat s uputom o roku za prigovor od osam dana. U takvom slučaju nepravilna uputa o roku za podnošenje prigovora ne može ići na štetu ovršenika koji bi, slijedeći takvu uputu, prigovor podnio izvan (zakonskog) roka

¹⁰ Ako rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave donosi nadležni sud (članak 252.d stavak 3. OZ 2005), tada će to biti podaci o sudu - oznaka suda - koji rješenje donosi.

¹¹ U pravnoj teoriji taj se dio rješenja naziva i rješenjem o ovrsi u užem smislu.

od tri dana, ali unutar roka od osam dana koji je (pogrešno) naznačen u uputi o pravnom lijeku, te bi u takvom slučaju trebalo takav prigovor **smatrati pravodobnim**.

Ovršenik prigovor podnosi javnom bilježniku koji je izdao pobijano rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave (članak 252.C OZ 2005), a koji o prigovoru nema ovlaštiti odlučivati ni na koji način. Ipak, javni bilježnik i pored toga što ne odlučuje neposredno o samom prigovoru može već i u tom ranom stadiju postupka utjecati na odvijanje provedbe ovrhe time što će na otppravak rješenja o ovrsi staviti potvrdu o pravomoćnosti i ovršnosti i kad je prigovor njemu pristigao u roku osam dana od isteka roka za prigovor, a ocijeni daje on **očito nepravodoban** (članak 252. f st. 2. OZ 2005). O takvoj mogućnosti u nastavku teksta.

Javni bilježnik u svakom će slučaju proslijediti spis nadležnom sudu radi donošenja odluke u povodu prigovora te je sud jedini ovlašten:

- donijeti rješenje o odbacivanju prigovora u slučaju kad je prigovor nepravodoban ili nedopušten, ili će

- provesti postupak u povodu prigovora i donijeti odluke u skladu s odredbama članka 53. i 54. OZ 2005, ovisno o tome koji je dio rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave pobijan.

Pitanje nadležnog suda (kako stvarna nadležnost tako i mjesna) kojemu će javni bilježnik proslijediti predmet radi donošenja odluke u povodu prigovora odnosno radi provedbe postupka u povodu prigovora riješeno je (kao i u slučaju postupanja u povodu prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave) člankom 252.J stavcima 1.12.

OZ 2005, tako daje nadležan sud općinski odnosno trgovački sud na području kojeg je sjedište javnog bilježnika koji je donio rješenje protiv kojeg je podnesen prigovor ovisno o tome je li ovrha određena u sporovima iz nadležnosti općinskih ili trgovačkih sudova.

Istim je člankom u stavku 3. riješena i dostava koja se ima izvršiti prema odredbi članka 8. st.

1. OZ 2005, dakle isticanjem pismena koje je trebalo dostaviti na oglasnoj ploči suda.

Prema toj odredbi dostava se obavlja na oglasnoj ploči suda - općinskog suda na području kojeg je sjedište javnog bilježnika koji je donio rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, dakle dostava u slučaju iz članka 8. st. 1. OZ 2005 uvijek će se izvršiti na oglasnoj ploči općinskog suda. Suprotno tome, postoji mišljenje da bi se u slučajevima kada trgovački sud postupa kao nadležni sud prema odredbi članka 252.J stavka 2. dostavu trebalo obavljati putem oglasne ploče trgovačkog suda, a ne prema st. 3. članka 252.J OZ 2005. Za takvo postupanje, međutim, pored izričite odredbe članka 252.J stavka 3. nema, čini se, dovoljno obrazloženog uporišta.

6.1.2. Postupak u povodu prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave

S obzirom na složeni sadržaj izreke rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave ovršenik može prigovorom pobijati:

1. dio kojim mu je naloženo namiriti tražbinu ili

2. dio kojim je određena ovrha radi namirenja tražbine koje je namirenje naloženo ili

3. rješenje u cijelosti, pobijajući dakle oba dijela izreke; s time je izjednačen i slučaj kad ovršenik nije odredio u kojem dijelu pobija rješenje o ovrsi, a iz sadržaja prigovora se ne može sa sigurnošću utvrditi u kojem dijelu pobija to rješenje.

Kad se rješenje o ovrsi pobija u **cijelosti** (izričito ili na temelju pretpostavke) ili samo u **dijelu** kojim je ovršeniku naloženo **namiriti tražbinu**, nadležni sud, kojemu je javni bilježnik proslijedio spis radi postupanja u povodu prigovora, dužan je staviti izvan snage rješenje o ovrsi u onom dijelu kojim je određena ovrha (redovito je to u praksi stavak drugi izreke rješenja) i ukinuti sve provedene radnje.

Nakon toga **postupak će se nastaviti kao u povodu prigovora protiv platnog naloga**.

Pri tome, ako sud koji je bio nadležan za taj dio postupka, stavljanja izvan snage rješenja o ovrsi u dijelu kojim je određena ovrha, nije i mjesno nadležan za postupak u povodu prigovora protiv platnog naloga u sporu, dostavit će predmet nadležnom sudu.

Kad ovršenik rješenje o ovrsi pobija samo u dijelu kojim je određena ovrha, prema noveliranoj odredbi članka 54. stavka 3., daljnji će se **postupak nastaviti kao postupak po žalbi protiv rješenja o ovrsi koje je doneseno na temelju ovršne isprave**.

To je posljedica činjenice daje prvi dio rješenja o ovrsi kojemu je naloženo ovršeniku namiriti tražbinu postao, nakon pravomoćnosti i ovršnosti, samostalnom ovršnom ispravom koja je temelj ovrhe određene istim rješenjem.

Proizlazi to i iz odredbe stavka 4. članka 54. OZ 2005 kojom je propisano da i u slučaju kad bi prigovor bio prihvaćen (u odnosu na dio rješenja kojim je određena ovrha) taj dio, faktično prvi dio rješenja kojim je dakle naloženo namirenje tražbine i koji nije pobijan, stekao svojstvo ovršne isprave na temelju koje se može ponovo tražiti ovrha.

6.2. PONAVLJANJE POSTUPKA

Režim izvanrednih pravnih lijekova u ovršnom postupku određen je kroz odredbu članka 12. stavka 1. OZ 2005.

Tako je ponavljanje postupka, kao izvanredni pravni lijek, dopušteno samo u slučaju iz članka 54. stavka 7. OZ 2005, dakle u slučaju kad ovršenik nije podnio prigovor protiv dijela rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave kojim mu je naloženo namiriti tražbinu. Tada može protiv toga dijela rješenja tražiti ponavljanje postupka, i to po pravilima parničnog postupka.

6.3. PRITUŽBA OVRŠENIKA

Novelom Ovršnog zakona iz 2005. (ZID OZ/05) uvedeno je, u skladu s potrebama novog sustava sudjelovanja javnih bilježnika u ovrsi,

i za potrebe tog sustava, novo pravno sredstvo u obliku pritužbe ovršenika - sada iz članka 252.J OZ 2005.

Tim se pravnim sredstvom ovršenik može koristiti - može ga podnijeti sudu i u slučaju provedbe sudske ovrhe iz članka 252.h i izvansudske ovrhe iz članka 252.g OZ 2005.

Pritužba ovršenika podnosi se u **roku osam dana** od dostave obavijesti o započinjanju provedbe ovrhe pravomoćnog i ovršnog rješenja o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave, i to:

- **sudu koji provodi ovrhu**, u slučaju sudske ovrhe na temelju pravomoćnog i ovršnog rješenja o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave (članak 252.h),

- **nadležnom sudu** na području kojeg je sjedište javnog bilježnika koji je donio rješenje o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave (članak 252.J OZ 2005) u slučaju provedbe izvansudske ovrhe iz članka 252.g OZ 2005.

Obavijest ovršeniku o započinjanju provedbe ovrhe, što je činjenica vezana za početak tjeka roka, dužan je ovršeniku dostaviti sud odnosno banka, poslodavac ili drugi isplatiatelj ovisno o sudskoj odnosno izvansudskoj ovrsci koja se *zatražila*. A takva obavijest, koja bi u skladu s odredbom članka 252.J OZ 2005 trebala sadržavati i pouku o pravu na pritužbu, ne bi bila dostavljena ovršeniku, tada se rok računa od saznanja ovršenika o započinjanju provedbe ovrhe.¹²

Sadržaj pritužbe ovršenika jest tvrdnja ovršenika daje protiv rješenja o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave koje je izdao javni bilježnik **pravodobno** podnio **prigovor** (članak 252.J stavak 1. OZ 2005), a da se i pored toga započelo s provedbom ovrhe, dakle da se ovrha određena na temelju vjerodostojne isprave provodi prije nego što bi rješenje o ovrsci postalo pravomoćno (i o vršno).

Nadležni sud, koji odlučuje u pov-

du takve pritužbe ovršenika, može:

- **postupiti u skladu s odredbom članka 54. OZ 2005** ako utvrdi da je prigovor koji je ovršnik podnio protiv rješenja o ovrsci koje je izdao javni bilježnik **pravodobno podnesen** (članak 252.J stavak 1. OZ 2005),

- **rješenjem odbaciti pritužbu** ako utvrdi da prigovor protiv rješenja o ovrsci nije uopće podnesen (članak 252.J stavak 2. OZ 2005),

- **rješenjem odbiti pritužbu i prigovor odbaciti** ako utvrdi da prigovor protiv rješenja o ovrsci nije pravodobno podnesen.

6.4. ŽALBA OVRHOVODITELJA PROTIV RJEŠENJA O OVRSCI NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

S obzirom na specifičnost ovršnog postupka, ovrhovoditelj se može u postupku koristiti samo jednim pravnim lijekom - žalbom, koja se u skladu s općom odredbom iz članka 11. stavka 3. izjavljuje u roku od osam dana od dostave rješenja o ovrsci.

Ovrhovoditelj može žalbu izjaviti protiv odluke o troškovima i u slučaju prekoračenja njegova zahtjeva.

O žalbi protiv odluke o troškovima postupka odlučivat će sud, konkretno nadležni drugostupanjski sud.

7. STAVLJANJE POTVRDA O PRAVOMOĆNOSTI I OVRŠNOSTI RJEŠENJA O OVRSCI NA TEMELJU VJERODOSTOJNE ISPRAVE

Da bi se, na temelju izdanog rješenja o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave mogla *zatražiti* provedba bilo izvansudske ovrhe ili sudske ovrhe, otprijava rješenja o ovrsci mora biti opskrbljen potvrdom o njegovoj pravomoćnosti i ovršnosti.

Nakon što je javni bilježnik donio rješenje o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave i dostavio ga strankama, započinje, računajući od dana dostave tog rješenja ovršeniku, rok za podnošenje prigovora.

Ako u roku od osam dana nakon

što je istekao rok za prigovor javni bilježnik koji je izdao rješenje o ovrsci **ne primi prigovor** protiv tog rješenja, dužan je na zahtjev ovrhovoditelja a staviti na otprijava tog rješenja o ovrsci potvrdu o pravomoćnosti i ovršnosti.

Takvo rješenje o ovrsci s potvrdom o pravomoćnosti i ovršnosti javni bilježnik **predat će ovrhovoditelju** koji je zahtijevao stavljanje te potvrde (članak 252.f OZ 2005).

Već je rečeno da, u skladu s odredbom članka 252.e st. 2. OZ 2005, javni bilježnik kojem je podnesen nepravodoban prigovor protiv rješenja o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave ne može donijeti odluku o odbačaju takvog prigovora, već je dužan proslijediti spis nadležnom sudu radi donošenja odluke u povodu prigovora (rješenja o odbacivanju prigovora kao nepravodobnog).

Međutim, javni bilježnik kojemu je prigovor podnesen unutar roka od osam dana računajući od dana isteka roka za podnošenje prigovora ovlašten je izričitom odredbom članka 252. f stavka 2 staviti (na zahtjev ovrhovoditelja a) potvrdu o pravomoćnosti i ovršnosti rješenja o ovrsci ako ocijeni da je prigovor očito nepravodoban.

Dakle, navedena odredba ne daje ovlaštenje odlučiti o samom prigovoru jer je i u tom slučaju dužan spis proslijediti nadležnom sudu, ali smije staviti potvrdu o pravomoćnosti i ovršnosti rješenja o ovrsci i pored činjenice stoje zaprimio prigovor protiv tog rješenja ako su ostvareni uvjeti:

- da je prigovor zaprimio u roku iz članka 252.f st. 1. OZ 2005, dakle unutar roka osam dana od isteka roka za izjavljivanje prigovora, i

- da je ocijenio da je taj prigovor očito podnesen nakon isteka zakonom propisanog roka za podnošenje prigovora (osam odnosno tri dana).

Odluka i ocjena hoće li postupiti na navedeni način u slučaju kad ovrhovoditelj zahtijeva stavljanje potvrde tvrdeći da su se ostvarili navedeni uvjeti, ostaje isključivo pravo javnog bilježnika, tako da u

¹² Tako Dika, Ovrha na temelju vjerodostojne isprave, Javi bilježnik, godina IX., 2005., broj 21, str. 19.

slučaju kada to nije učinio - takvu će potvrdu staviti sud (nakon što odluči o pravodobnosti prigovora).

8. IZVANSUDSKAI SUDSKA OVRHA

8.1. IZVANSUDSKA OVRHA

Nakon što je doneseno rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave koje je postalo pravomoćno i ovršno (i otpravak rješenja opskrbljen je tom potvrdom), ovrhovoditelj će zatražiti izvansudsku ovrhu u skladu s odredbom članka 252.g OZ 2005.

Prema toj **novoj** odredbi, uvedenoj u Ovršni zakon posljednjom novelom 2005, ovrho voditelj može *zatražiti* isplatu iznosa kojim će se namiriti njegova tražbina, radi ostvarenja koje je ovrha određena, **IZRAVNO:**

a) od banke koja vodi glavni račun ovršenika pravne osobe (čl. 207. OZ 2005) ili račun ovršenika fizičke osobe.

Pretpostavka takve provedbe izravno putem banke koja će ovrhovoditelju isplatiti s računa ovršenika iznos određen rješenjem o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave jest da je ovrha tim rješenjem određena

- na tražbini po računu kod banke, ili

- općenito na imovini ovršenika u skladu s odredbom članka 252.C st. 2. OZ 2005.

b) od poslodavca ili drugog isplatitelja stalnog novčanog primanja.

Pretpostavka takve izravne provedbe jest da je ovrha rješenjem o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave određena:

- na stalnom novčanom primanju, ili

- općenito na imovini ovršenika u skladu s odredbom članka 252. c stavka 2. OZ 2005.

U slučaju takve provedbe putem isplate od strane isplatitelja stalnog novčanog primanja dužnost je prigodom isplate ovrhovoditelju (postupanja po rješenju o ovrsi) voditi računa o pravilima o ograničenju ovrhe na primanjima (članak 252.g stavak 2. OZ 2005).

Dakle, isplatite! (poslodavac ili drugi isplatitelj) stalnog novčanog primanja dužan je pri provedbi ovrhe odnosno namirenja voditi računa o tome da isplatu ne vrši iz primanja odnosno naknada za rad koji su u skladu s odredbom članka 248. OZ 2005. **izuzeti od ovrhe** odnosno daje na određenim primanjima **ovrha ograničena** u skladu s odredbom članka 149. OZ 2005.

Časom predaje rješenja o ovrsi banci odnosno isplatitelju stalnog novčanog primanja ovrhovoditelj stječe založno pravo na novčanoj tražbini ovršenika po računu kod banke odnosno na novčanoj tražbini ovršenika prema isplatitelju stalnog novčanog primanja.

Ovrhovoditelj će steći založno pravo na ovršenikovoju tražbini do iznosa tražbine koja se namiruje u ovrsi. Stoga banka odnosno isplatitelj ne smiju ništa plaćati iz osnove nekog drugog naloga ili zahtjeva koji bi se javili kasnije (nakon stjecaja založnog prava).

Izričitom odredbom članka 252. g stavka 4. OZ 2005. propisano je i pravilo da su banka i isplatitelj stalnog novčanog primanja dužni u povodu zaprimljenog rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave (pravomoćnog i ovršnog) postupati kao u povodu rješenja o ovrsi koje bi im dostavio sud.

Nakon što je izvansudska ovrha započela, ovršenik može sudu (određenom u skladu s odredbom čl. 252.J OZ 2005) podnijeti, protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave, i **žalbu nakon protoka roka** (tzv. izvanredna žalba iz članka 49. OZ 2005).

Tijekom ovrhe te pod istim uvjetima ovrhovoditelj može sudu podnijeti i

prijedlog za odgodu ovrhe u skladu i pod uvjetima propisanim odredbom članka 61. OZ 2005.

Jednako tako može pred sudom poduzimati i druge radnje na koje bi inače bio ovlašten tijekom sudske ovrhe.

8.2. SUDSKA OVRHA

Sudska ovrha pravomoćnog i ovršnog rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave (članak 252.h OZ 2005) propisana je za slučajeve:

- kad je ovrha određena na drugom predmet ovrhe, a ne na tražbini po računu kod banke ili na drugom stalnom novčanom primanju (za koje je propisana izvansudska ovrha), ali i

- kad je ovrha određena na tražbini po računu kod banke ili na stalnom novčanom primanju odnosno općenito na imovini ovršenika, a **ovrhovoditelj zatraži** da se ovrha odredi na predmetu na kojem se na temelju takvog rješenja ne može tražiti izvansudska ovrha.

U drugom se od navedenih slučajeva radi o osiguranju situacije koja odgovara mogućnosti ovrhovoditelj a da tijekom provedbe ovrhe, radi na-mirenja iste tražbine, predloži novo sredstvo ili predmet ovrhe.

U takvom će slučaju nadležni sud, kad ovrhovoditelj to zatraži, i postupiti kao da je od njega zatraženo da ovrhu odredi drugim sredstvom i na drugom predmetu ovrhe, dakle postupat će u skladu s odredbom članka 5. stavka 3. OZ 2005. To znači da će nadležni sud **donijeti** novo rješenje o ovrsi i **nastaviti** ovrhu na temelju tog rješenja.

Pitanje **mjesne nadležnosti** suda koji je dužan postupati u takvom slučaju riješeno je odredbom članka 252.h stavka 3. OZ 2005, kojom je propisano da je **mjesno nadležan sud koji bi bio mjesno nadležan za određivanje ovrhe** na novom predmetu ovrhe na temelju ovršne isprave.

Dr. sc. Jadranko Crnić, dipl. iur., Zagreb

SPOR O VRIJEDNOSTI OSTAVINE RADI ODREĐIVANJA NAGRADE JAVNOM BILJEŽNIKU

U ostavinskim postupcima koje provode javni bilježnici kao sudski povjerenici, postavlja se pitanje mora li javni bilježnik u slučaju da odredi vrijednost ostavine u iznosu većem nego što to smatra netko od nasljednika, vratiti ostavinski spis nadležnom ostavinskom sudu ili je dužan, ako ne prihvati tvrdnje o spornoj vrijednosti i ne izmijeni je, nastaviti i dovršiti ostavinski postupak. U ovom članku pišemo o toj temi, prema odredbama Zakona o nasljeđivanju (Nar. nov., br. 48/03, 163/03 i 35/05 - v. cl. 1164. Zakona o obveznim odnosima - stupanjem na snagu ovog Zakona prestaju važiti odredbe čl. 116.-121. Zakona o nasljeđivanju) i Pravilnika o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u ostavinskom postupku (Nar. novine, br. 135/03).

Tko provodi ostavinski postupak

Nadležnost za provođenje ostavinskog postupka utvrđena je člankom 176. Zakona o nasljeđivanju¹.

Prema odredbi članka 176. ZN-a:

»(1) Ostavinski se postupak u prvom stupnju provodi pred općinskim sudom, odnosno pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda.

(2) U općinskom sudu ostavinski postupak provodi sudac pojedinac ili sudski savjetnik.

(3) Sud će povjeriti javnom bilježniku provođenje ostavinskog postupka i dostaviti mu smrtovnicu.

(4) Kada javni bilježnik provodi radnje u ostavinskom postupku kao

povjerenik suda ovlašten je, kao i sudac i sudski savjetnik općinskog suda, poduzimati sve radnje u postupku i donositi sve odluke osim odluka za koje je ovim Zakonom drukčije propisano.«

Prema odredbi članka 244. stavak 1. ZN-a kao povjerenik suda u ostavinskom postupku javni bilježnik na temelju odluke suda o povjeravanju provodi radnje i donosi odluke propisane Zakonom o nasljeđivanju. Tu odluku suda dužan je provesti.

Drukčije je propisano za dvije skupine slučajeva:

Prva, kada je javni bilježnik dužan vratiti spis nadležnom ostavinskom sudu.

To su slučajevi iz članka 222. ZN-a kad među strankama nastane spor te ih sud upućuje na parnicu:

a) ako su među strankama sporne činjenice o kojima ovisi neko njihovo pravo, osobito ako su sporne činjenice:

1. o kojima ovisi nasljedno pravo, a osobito valjanost ili sadržaj oporuke ili odnos nasljednika i ostavitelja na temelju kojega se prema zakonu nasljeđuje;

2. o kojima ovisi veličina nasljednog dijela, vrijednost nužnog dijela ili uračunavanje u nasljedni dio;

3. o kojima ovisi opravdanost isključenja nužnih nasljednika ili postojanje razloga za nedostojnost;

4. je li se neka osoba odrekla nasljedstva.

b) ako su među strankama sporne činjenice o kojima ovisi pravo na oporukom određeni zapis ili drugo pravo (čl. 223. ZN-a) te

c) ako su između stranaka sporne činjenice:

1. o kojima ovisi sastav ostavine, 2. o kojima ovisi predmet zapisa (čl. 224. ZN-a).

U drugu skupinu spadaju slučajevi kad javni bilježnik može donositi odluke, ali samo uz suglasnost svih stranaka u postupku. To su slučajevi iz članka 140., 143. i 144. ZN-a.

Utjecaj spora o vrijednosti ostavine radi određivanja nagrade javnom bilježniku

Nagrada i troškovi javnog bilježnika kao sudskog povjerenika određuju se prema članku 251. ZN-a. On glasi:

»(1) Nagrada i troškovi javnog bilježnika kao povjerenika sudske vlasti u provođenju ostavinskog postupka, određuju se tako da se jedna nagrada u pravilu odnosi na sve radnje javnog bilježnika u pojedinom ostavinskom postupku.

(2) *Pravilnikom o nagradi za provođenje ostavinskog postupka propisat će se za koje radnje javni bilježnik ima pravo na posebnu nagradu (popis ostavine i sl.).*

(3) *Kad u ostavinskom postupku javni bilježnik postupa kao povjerenik suda, ne plaća se javno bilježnička pristojba.«*

Na temelju članka 252. ZN-a, visinu nagrade i naknade troškova za radnje iz prethodnog članka 251. ZN-a propisao je ministar nadležan za poslove pravosuđa, Pravilnikom o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u ostavinskom postupku².

¹ Nar. nov., br. 48/03 i 163/03 - u nastavku teksta: ZN.

² Nar. nov., br. 135/03 - u nastavku teksta: Pravilnik.

Odredbom članka 252. stavak 2. ZN-a propisano je da javni bilježnik smije za službene radnje koje je proveo u ostavinskom postupku kao povjerenik suda računati i naplaćivati samo nagradu prema propisanoj tarifi. Zabranjeno je javnom bilježniku sklapanje pogodbe sa strankama u plaćanju nagrade i troškova drukčije nego je propisano tarifom.

Odredbi članka 176. i 244. ZN-a upućuju na svrhu povjeravanja provođenja ostavinskog postupka javnim bilježnicima i svrhu navedenog postupka³.

Svrha povjeravanja provođenja ostavinskog postupka javnom bilježniku kao povjereniku suda je da upravo javni bilježnik provede ostavinski postupak sve dok nema spora o postojanju onih prava iz nasljedstva o kojima se odlučuje iz ostavitelja. Javni bilježnik kao sudski povjerenik stoga utvrđuje, sve dok je to neosporno, tko su ostaviteljevi nasljednici, što čini ostaviteljevu ostavinu te koja još prava glede ostavine pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama (čl. 174. ZN-a).

Ostavinski postupak je izvanparnični postupak (čl. 175. st. 1. ZN-a). Sve dok ne postoji spor o nekom od navedenih prava dužan je javni bilježnik kao povjerenik suda provesti taj postupak.

Tvrđnja neke od stranaka (čl. 179. ZN-a) da je vrijednost ostavine veća ili manja od one kako ju je utvrdio javni bilježnik radi određivanja nagrade, ne spada u sporove o pravu na nasljedstvo, sporove iz članka 222.-224. ZN-a ili druge sporove

kojima bi se ostvarivalo prava iz ostavine.

Pitanje vrijednosti ostavine može biti značajno, ali samo tada kad se o njoj spori u svezi s nasljednim pravom, npr. uračunavanje, nužni dio i sl.

Na to upućuje i članak 2. navedenog Pravilnika.

Utvrđivanje vrijednosti ostavine radi nagrade javnog bilježnika

Javnom bilježniku u provođenju pojedinog ostavinskog postupka, u pravilu, za sve radnje u tom postupku pripada jedna nagrada i određuje se prema vrijednosti ostavine.

Vrijednost ostavine, radi određivanja nagrade javnom bilježniku određuje se po slobodnoj ocjeni javnog bilježnika, na temelju izjava nasljednika, podataka utvrđenih u postupku i podataka koje su nasljednici podnijeli.

Prema potrebi, javni bilježnik može, prema odredbama o procjeni ostavine radi razreza poreza na nasljedstvo, odrediti obavljanje procjene preko vještaka na trošak nasljednika. Vrijednost čiste ostavine radi naplate nagrade utvrđuje se prema vrijednosti koju ostavina ima u vrijeme procjene.

Za utvrđivanje vrijednosti udjela i dionica u trgovačkim društvima uzima se njihova nominalna vrijednost.

Prigodom utvrđivanja vrijednosti čiste ostavine radi određivanja nagrade, odbit će se ostaviteljevi dugovi, troškovi sahrane ostavitelja,

legati i drugi tereti, troškovi popisa i procjene ostavine i drugi troškovi.

Prema odredbi članka 6. Pravilnika, javni bilježnik neposredno od nasljednika, tijekom ostavinskog postupka, naplaćuje pripadajuću mu nagradu i naknadu troškova.

O tome vodi obračunski list u *kojem* kronološki bilježi činjenice izvršenih uplata po pojedinom nasljedniku te plaćenih mu nagrada i naknada troškova i zaključuje ga potvrđujući jesu li mu u cijelosti podmireni nagrada i troškovi.

Iz tih odredaba slijedi da javni bilježnik nije ni dužan ni ovlašten bilo prema vlastitom nahodanju ili zbog tvrdnji i prijedloga stranaka uputiti predmet (inače) nadležnom ostavinskom sudu. Štoviše, smatramo da bi ostavinski sud bio dužan spise vratiti javnom bilježniku kojem je i povjerio da povede ostavinski postupak.

Kad javni bilježnik završi postupak tada u rješenju koje će donijeti utvrđuje i visinu pripadajuće mu nagrade i troškova.

Protiv tog rješenja dopušten je prigovor u roku osam dana kod dostave rješenja strankama (čl. 185. ZN-a). Prigovor se dostavlja javnom bilježniku koji ga je dužan, bez odgode, zajedno sa spisom, dostaviti nadležnom općinskom sudu u kojem o njemu odlučuje sudac pojedinac (čl. 186. ZN-a).

O odlukama suda o prigovoru protiv rješenja javnog bilježnika i žalbi protiv rješenja prvostupanjskog suda te daljnjem postupku vidjeti članke 187.-189. ZN-a

³ Vidjeti o tome članak Damira Kontreca: »Predstavlja li prenošenje nadležnosti za vođenje ostavinskih postupaka javnim bilježnicima stvat no rasterećenje općinskih sudova«, *Informator* br. 5324 od 16. ožujka 2005. g., Zagreb.

ZADUŽNICA – deset godina poslije (1996. – 2006.)

Razmatra se ovršnopравни institut zadužnice kao tzv. dobrovoljne ovrhe (pljenidbe), od njezinog nastanka 1996. s izmjenama do posljednje zakonske novele 2005. godine. Pokušavaju se osvijetliti razni aspekti isprave koja ima značajke vrijednosnog papira, ovršne isprave (kvazipresude) i rješenja o ovrsi. Ukazuje se na niz otvorenih pitanja koja još traže odgovor, posebno na pitanje zastare osigurane tražbine i mogućnosti vođenja parnice radi naplate te tražbine, te paralelnog naplaćivanja na dužnikovim novčanim sredstvima (kod banke) i ovrhom na drugim predmetima dužnikove imovine, posebno u kontekstu dvojbene novine o ograničenom vremenu zadržavanja zadužnice u evidenciji (očevidniku) na dužnikovom računu, u očekivanju mogućeg priljeva sredstava. Naglašavaju se novine posljednje zakonske novele.

1. IZVOR I POJAM ZADUŽNICE

Zadužnica je (u značenju u kojemu ovdje razmatramo taj institut) u hrvatski pravni sustav uvedena Ovršnim zakonom 1996. godine.¹ Člankom 183. predviđena je mogućnost "dobrovoljne ovrhe" zapljenom računa po pristanku dužnika. Zakon nije bio imenovao ispravu kojom dužnik daje ovaj pristanak. Za učinak "dobrovoljne ovrhe" dužnik je trebao dati suglasnost da se zaplijeni neki (određeni) njegov račun radi naplate vjerovnikove tražbine, te da se novčana sredstva s toga računa izravno isplaćuju vjerovniku, u skladu s dužnikovom izjavom, uz njegov javnobilježnički ovjeren potpis. Toj ispravi dato je svojstvo ("ima učinak") pravomoćnog rješenja o ovrsi kojim se plijeni tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja radi naplate. Vjerovnik ispravu dostavlja banci (organizaciji platnog prometa), s učincima dostave sudskog rješenja o ovrsi.

Ova "zapljeni računa uz pristanak dužnika" nije ispočetka dovoljno motivirala potencijalne korisnika

da se njome služe. U to vrijeme postojao je još akceptni nalog, puno jednostavniji instrument, kojim se postizala ista svrha. Promjenu je donijela zakonska novela 1999., približno istovremeno s prestankom važenja akceptnog naloga (kao obrasca platnog prometa). Noveinom, 2003., regulativa zadužnice promijenjena je u pogledu računa koji se plijene, neznatno ali dosta značajno.

Tada novelirani institut zapljene računa po pristanku obilježen je sljedećim:

a) isprava o zapljeni računa imenovana je (posredno) **zadužnicom**, uvođenjem (još 1999.) i **bjanko zadužnice** (čl. 183a.),² da bi tek novelom 2005. i ona 'obična' formalno zakonski dobila ime,

b) zadužnicom se plijene **svi dužnikovi računi**,³

c) dužnikovoj obvezi mogu se pridružiti i **solidarni dužnici** (jamci platci), dodavanjem pismene izjave

² Bjanko zadužnica derivat je isprave kojom se obavlja "zapljeni računa po pristanku dužnika", pa je bilo opravdano već tada i tu osnovnu ispravu nazivati zadužnicom.

³ Prvobitna mogućnost zapljene određenog dužnikovog računa bila je 1999. proširena na mogućnost zapljene više određenih ili pak svih dužnikovih računa kod banke (organizacije platnog prometa).

s ovjerenim potpisom, na istoj ili na dodatnoj ispravi;

d) zadužnica je **kvalificirano prenosiva** vjerovnikovom ispravom s javno ovjerenim potpisom;

e) zadužnica je dobila i **svojstvo ovršne isprave**, na temelju koje se može tražiti ovrha protiv dužnika ili solidarnog jamca **na drugim predmetima ovrhe** (uz tražbinu na računu);

f) otklonjena je (još 1999.) dvojba oko (ne)fluktuiranja zadužnicom zaplijenjene tražbine, pozivanjem na primjenu odredbe o očevidniku i naplati iz kasnijeg priljeva (čl. 183. st. 5. i čl. 211. st. 1. OZ), tj. plijeni se ne samo zatečeni saldo, već i kasniji priljev sredstava na računu;

g) uz 'običnu' moguće je izdavati i bjanko zadužnicu, tj. zadužnicu na kojoj se naknadno upisuju dužna svota i/ili vjerovnikovo ime; zbog većeg potencijalnog rizika za dužnika izdavatelja ovakve isprave, sve do zakonske novele 2005., mogli su je izdavati samo trgovci⁴;

⁴ I mjenice su u početku njihove primjene mogli izdavati samo trgovci. Razlog je tome bio drugi nego kod zadužnica. Kod mjenica je svojstvo trgovca davalo ispravi kredibilitet, dok kod zadužnica ovo ograničenje ima za cilj spriječiti neodgovorno preuzimanje velikog ovršnopavnog rizika. Trgovcem se,

¹ Ovršni zakon (daljei OZ), NN 57/96, 29/99, (42/00-US), 173/03, 194/03 (ispr.), 151/04, 88/05.

ministar pravosuđa propisuje oblik i sadržaj bjanko zadužnice, naznačujući najviše svote koje se mogu u nju upisati.

Kada je svojevremeno ukinut akceptni nalog praksa je pokazala veliko zanimanje za oživljavanje uporabe klasičnog instrumenta – mjenice, ali i za ovako izmijenjenu zadužnicu. No, postavljao se i niz pitanja, znatnim dijelom uvjetovanih podnormiranošću (u odnosu na mjenicu, npr.) nove isprave.

2. PRAVNA PRIRODA ZADUŽNICE

1.1. Apstraktnost zadužnice

Zadužnica je sazrijevala u razdoblju od triju godina (od zametka 1996. do noveliranja OZ-a 1999.), da bi i takva bila doradena najprije 2003. i još 2005. Novi instrument, koji je u vrijeme nastanka bio namijenjen, zajedno s mjenicom, supstituciji akceptnoga naloga, iako vrlo snažan po svojim zakonskim učincima, minimalno je reguliran. Po tome je zadužnica potpuna suprotnost mjenici ili čeku, znatno "blažim" instrumentima, ali papirima koji su precizno normirani, a teorijski i praktički prilično (nikad dostatno) poznati. Javlja se niz otvorenih pitanja u vezi s apstraktnošću zadužnice i mogućim prigovorima, naročito pošto isprava počne cirkulirati (prenositi se), zatim u vezi s njezinim pobijanjem i privremenim mjerama, amortizacijom, pravnim posljedicama neovlaštenog potpisa itd.

Moguća apstraktnost zadužnice procjenjuje se različitim mjerilima, a pri tome se pravi, osnovano ili ne, razlika između obične i bjanko zadužnice.⁵ Nismo sigurni u kojoj

prema Zakonu o trgovačkim društvima, smatra trgovačko društvo (pravna osoba) i trgovac pojedinac (fizička osoba koja trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti). Sudska praksa izjednačavala je s trgovcima i obrtnike netrgovce (u smislu čl.25.st.2. Zakona o obveznim odnosima-91).
5 U relativno oskudnoj literaturi o zadužnici ukazuje se na apstraktni značaj bjanko zadužnice kao vrijednosnog papira. Dika, op.

bi mjeri okolnost označavanja ili neoznačavanja. svote ili (i) osobe vjerovnika, u zadužnici trebala određivati njezino svojstvo apstraktnosti. Razlikovanju po toj osnovi naročito, čini se, nema mjesta ako se bjanko zadužnica tretira tek kao buduća zadužnica. Ako bjanko zadužnica još nije zadužnica, kao što ni bjanko mjenica još nije mjenica, tada ona, kao takva, još ne može biti ni vrijednosni papir. S druge strane, tretirajući zadužnicu kao već postojeću ispravu, u prilog njezine apstraktnosti upućivala bi odredba Pravilnika o obliku i sadržaju bjanko zadužnice (4/16), prema kojoj su za utvrđivanje postojanja i visine tražbine iz te zadužnice mjerodavne samo izjave sadržane u njoj, a sadržaj je propisan Pravilnikom i ne uključuje temelj izdanja isprave. No, čini se da takvom odredbom Pravilnik prelazi svoju kompetenciju. Donositelj Pravilnika zakonski je ovlašten propisivati oblik i sadržaj isprave, ali ne i njezin pravni učinak. Pravni značaj isprave mora biti određen zakonom. K tome, zakonske odredbe o zadužnici (za razliku onih o mjenici) ostavljaju otvorenom mogućnost umetanja dodatnih klauzula, ali i diskutabilnost njihove pravne vrijednosti. Takav bi, naprimjer, mogao biti i uglavak o pravnoj osnovi, tj. o tražbini radi čije se naplate zadužnica izdaje. Čini se da nema dvojbe oko dopustivosti unošenja takve klauzule u 'običnu' zadužnicu.

Kod procjenjivanja apstraktnosti nerijetko se zanemaruje njezina bit, a to nisu toliko pojavna

cit., str. 5., doduše kondicionalno: "Tražbina utvrđena u bjanko zadužnici po prirodi bi stvari bila apstraktna. ne bi se mogao navesti pravni posao iz kojega je proizašla." Uz "običnu" zadužnicu on ne ističe značajku apstraktnosti, no sugerira da bi se "apstraktnost zadužnice mogla naglasiti stipulacijom da su radi utvrđivanja postojanja i visine tražbine koja je u njoj utvrđena mjerodavne samo izjave koje ona sadrži ..." (str. 7, dakle, predlaže inkorporaciju odredbe iz Pravilnika, v. *infra*). Ni Crnić ne pridaje apstraktnost "običnoj" zadužnici. On, op. cit., str. 147., vidi karakteristiku apstraktnosti bjanko zadužnice u tome što se "kod izdavanja te zadužnice ne moraju unositi podaci o vjerovniku i iznosu duga". Zaključak je pomalo neobičan, jer se kod najkarakterističnijeg apstraktnog papira – mjenice ili čeka baš ti podaci redovito unose.

svojstva isprave, koliko okolnost da apstraktna isprava pravno djeluje (proizvodi učinke) i onda ako osnovni posao ima nedostatke ili mane.⁶ Pri tome je posebno važna širina mogućnosti isticanja prigovora ovlašteniku iz isprave.⁷

Budući da se zadužnica daje 'radi naplate tražbine' čini se da je kauzalna veza između tražbine izražene u zadužnici i tražbine iz osnovnog posla snažno izražena tako dugo dok je zadužnica u posjedu vjerovnika iz toga osnovnog posla (tj. dok je on imatelj, ovlaštenik po zadužnici, dok je nije prenio na drugoga).

No, i nakon prijenosa ostaje određena vezanost prenesene tražbine za svoj izvor. To stoga što zadužnički prijenos i njegove posljedice nisu uređeni na način mjeničnog prijenosa. O tome više *infra*, pod 7. Prijenos zadužnice. Uz to, nakon prijenosa zadužnica postaje kauzalno vezana uz nov temeljni posao, onaj radi čijeg je plaćanja raniji zadužnički vjerovnik ispravu prenio drugome. Naime, kao što se zadužnica prema zakonu izdaje radi naplate (jedne tražbine), tako se ona i prenosi, tj. 'ponovno izdaje', radi naplate (sada druge tražbine).

Prateća posljedica podnormiranosti zadužnice jest i nemogućnost sustavne (kontekstualne) usporedbe između te isprave i mjenice općenito, a posebno bjanko mjenice i bjanko zadužnice, odnosno njihovo razlikovanje u svim konzekvencijama. Bjanko mjenica ne postoji kao (zakonski) mjeničnopravni institut. Bjanko mjenica nije – mjenica, ona je samo budući vrijednosni papir, *in statu nascendi*. S druge strane, bjanko zadužnica jest zadužnica i bez naznake svote i/ili vjerovnika, jer je zakon tako izričito tretira.⁸ Dužnikov

⁶ Z. Vajner, op. cit., str. 51.

⁷ Tako se, u pogledu prava na isticanje prigovora, razlikuju općeimovinskopravna i mjeničnopravna rješenja. Podnormiranost zadužnice otvara mogućnost različitog opredjeljivanja.

⁸ Dika ipak i bjanko zadužnicu označava kao "vrijednosni papir *in statu nascendi*", op. cit. str. 9., iz čega bi slijedilo da bjanko zadužnica sve do svoga popunjavanja još nije vrijednosni papir. Iz toga bi opet proizlazile daljnje sličnosti i razlike u odnosu na bjanko mjenicu.

potpis na njoj još dok je ona bjanko ovjerava javni bilježnik.

Bit će zanimljivo iskustvo kada netko zatraži amortizaciju bjanko zadužnice (s obzirom na to da je uvjet za uspješnu amortizaciju objava bitnog sadržaja isprave), a posebno ako se bjanko vjerovnik pojavi kao (konkretan, imenovan) predlagač poništenja.

1.2. Zaduznica kao vrijednosni papir

Teorija i praksa pokušavaju dati odgovor na pitanje o pravnoj prirodi zadužnice kao isprave, papira. Zaduznica, kako obična, tako i ona bjanko, ima neke značajke obligacijskih odnosno trgovačkih vrijednosnih papira, a svakako je instrument osiguranja plaćanja. Baš je u toj funkciji i kreirana u hrvatskome pravu. Minimalna zakonska artikulacija zadužnice otvarala je otpočetak brojna pitanja, pa i to – radi li se o vrijednosnom papiru.

Nastala u okviru norme ovršnoga prava, zaduznica isprva nije dobila ni ime, osim posredno. Bila je označena opisno, kao isprava s 'dužnikovim pristankom na zaplenu računa'. Ako je pokušamo smjestiti u kontekst obveznoga prava, trebala bi se, u vrijeme nastanka, naći među 'jednostranim izjavama volje', u 5. Odjeljku II. Glave (o nastanku obveza) Zakona o obveznim odnosima iz 1991.⁹ (čl. 234. – 261.). ZOO je kao jednostrane izjave volje uređivao samo javno obećanje nagrade i vrijednosne papire (u sklopu kojih i legitimacijske papire i znakove). Zaduznica bi kao obveznopravna jednostrana izjava volje mogla spadati jedino u vrijednosne papire. Danas su vrijednosni papiri u ZOO-05 uređeni u sklopu IX. Glave – Izvanugovorni odnosi, Odjeljkom 5. (čl. 1135. – 1162.). ZOO određuje vrijednosni papir kao ispravu kojom se izdavatelj obvezuje ispuniti upisanu obvezu zakonitom imatelju (čl. 1135.). Zakonom su određeni bitni sastojci bez kojih isprava ne bi vrije-

dila kao vrijednosni papir (čl. 1136.).

Temeljna odrednica za pripadanje vrijednosnim papirima trebala bi biti osobina (svojestvo) zadužnice da sadrži pravo koje bez te isprave ne može nastati, niti se prenositi ili ostvariti. Uz to bi zadužnica trebala imati propisane (minimalne) bitne sastojke.

Isprava po čl. 183. OZ-a iz 1966. sve do zakonske novele 2005. nije imala ime (od 1999. posredno ga je dobila uz bjanko zadužnicu). Stoga ne bi ispunjavala prvi zakonski uvjet o bitnom sastojku za svojestvo vrijednosnog papira – naznaku vrste papira. Danas bi obična (puna) zadužnica ispunjavala zakonske uvjete o bitnim sastojcima. No, bjanko zadužnica¹⁰ ne bi, barem dotle dok ostaje bjanko, sadržavala jedan od dva ili oba bitna sastojka: tvrtku odnosno naziv ili ime osobe na koju papir glasi, te točno naznačenu obvezu izdavatelja.¹¹

U mjeri u kojoj bi se zadužnica mogla podvesti pod vrijednosni papir, mogla bi se provoditi i njezina amortizacija, tj. sudski postupak poništenja papira koji je izgubljen, uništen, ili nestao. Naime, kada se bez takvog papira tražbina ne može ostvariti od dužnika, vjerovnik ima pravni interes za amortizaciju isprave. Odluka o amortizaciji zamijenila bi poništenu zadužnicu i

omogućila naplatu kod banke.¹²

Bjanko zadužnica, dok je bjanko, ne bi, čini se, nikako bila podobna za amortizaciju. Tome bi stajalo na putu, ako je bjanko vjerovnik, najprije pravilo koje dopušta da se izgubljeni vrijednosni papir amortizira samo ako glasi na ime (ili po naredbi – čl. 1161. ZOO), a zatim, bilo da je bjanko vjerovnik ili svota, da je za amortizaciju (po pravilima o amortizaciji) potrebna objava bitnog sadržaja isprave.¹³

Amortizacija bi se obavljala prema pravnim pravilima bivšega Zakona o izvanparničnom postupku, a temeljem Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine.¹⁴

Za pravni značaj i odgovarajuće implikacije zadužnice smatramo bitnim zakonsko određenje da se radi o ispravi koja se daje radi naplate tražbine (određene tražbine i određenoga vjerovnika, odnosno tražbine čiji će iznos, a moguće i vjerovnik, biti naknadno upisan), a zatim da se ona po svom učinku izjednačava s pravomoćnim rješenjem o ovrsi odnosno sa sudskom presudom. Prvo svojestvo ukazuje na kauzalnu povezanost zadužničkog ovlaštenja i tražbine koja toj ispravi prethodi. Drugo je čini parasudskom odlukom. Ova svojstva izdvajaju je od (izdižu je iznad) obveznopravnih jednostranih izvanugovornih akata (poslova).

1.3. Zaduznica kao 'rješenje o ovrsi' i 'presuda'

Iz prethodno navedenoga slijedi da u procesnom smislu zadužnica ima ambivalentno svojestvo, tj. sadrži učinke pravomoćnog rješenja o ovrsi - kad se plijeni tražbina po računu i prenosi na vjerovnika, te ovršne isprave, kvazipresude - kad se traži ovrha na drugim predmeti-

¹⁰ O bjanko zadužnici v. *infra* pod 3. Oblik i sadržaj zadužnice.

¹¹ Dika uvjetno tretira zadužnicu i bjanko zadužnicu kao vrijednosni papir, tj. onda ako isprava sadrži takvu nominaciju (M. Dika: Zaduznica i bjanko zadužnica, u Informatoru – male stranice br. 4778-79/99 str. 6.). Crnić vidi značajku zadužnice, obične i bjanko, kao vrijednosnog papira u mogućnosti njezinog prenošenja javnom ispravom s ovjerovljenim vjerovnikovim potpisom, cesijom, odnosno običnom predajom (tradicijom) kad je kod bjanko zadužnice nepopunjena rubrika osobe vjerovnika. Crnić dodaje da se radi o "svojevrsnom vrijednosnom papiru, odnosno o vrijednosnom papiru *sui generis* (I. Crnić/H. Matic, Primjena zadužnice i bjanko zadužnice u Pravo u gospodarstvu br. 4/2000 str. 155. i 161.). Svaki je vrijednosni papir svojevrsan, tj. razlikuje se od drugih, pa atribut 'svojevrsni' odnosno '*sui generis*' ne bi imao posebno značenje, ako nije znak opreza kod davanja ovoga svojstva zadužnici. Značaj zadužnice kao vrijednosnog papira ili njezino izjednačavanje s njim doći će u praksi do izražaja naročito u slučaju postavljanja zahtjeva za amortizacijom te isprave.

¹² O drugom efektu amortizacije, tj. o sprečavanju zlouporabe, kod zadužnice bi bilo teže govoriti, s obzirom na eksplicitno određenu osobu vjerovnika. Jedino bi kod bjanko zadužnice postojala mogućnost neovlaštenog iskorištenja.

¹³ Bjanko zadužnica bez oznake svote ne bi imala najvažniji element za identifikaciju tražbine. Ona bez oznake vjerovnika ne bi mogla legitimirati predlagatelja amortizacije.

¹⁴ Zakon o načinu primjene....., NN 73/91.

⁹ Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05 (ZOO-05 ili samo ZOO), na snazi od 1.1.2006., zamijenio je dotadašnji ZOO - NN 53/91,73/9 1,3/94,7/96,91/96,112/99 (ZOO-91). U tekstu ćemo se referirati na odredbe (numeraciju članaka) važećega zakona, a po potrebi precizirati propis.

ma, a ne na novčanim sredstvima (tj. na tražbini po računu).¹⁵

Kao instrument s učincima pravomoćnog rješenja o ovrsi radi pljenidbe dužnikovih novčanih sredstava, tj. tražbina po računima kod banaka zadužnica ima primarnu svrhu biti učinkovitim i ekspresnim sredstvom naplate novčanih potraživanja. Time se automatski postiže i važan sekundarni efekt – smanjivanje sudskih postupaka. Kao takva, ne samo da ne zahtijeva bilo kakav parnični, pa ni mandatni postupak, već preskače i ovršnu proceduru. Vjerovnik dostavlja zadužnicu izravno na naplatu dužnikovoj banci, baš kao i pravomoćno rješenje o ovrsi (na ovršenikovim novčanim sredstvima). Dostava banci obavlja se, po izboru vjerovnika, neposredno banci (njezinom prijamnom uredu), ili pak preporučenom poštanskom pošiljkom s povratnicom ili preko javnog bilježnika. Dakle, ne bi bila dostatna dostava običnom poštom ili preporučeno bez povratnice.

Ipak, ne bi trebalo ovu zakonsku odredbu o načinu dostave razumjeti kao *condicio sine qua non* za valjanost dostave i nastanak bančine obveze u vezi s daljnjim postupanjem. Propisana strogost dostave u interesu je vjerovnikove sigurnosti budući da banci daje izvornik isprave koja se izdaje samo u jednom primjerku.

Iako se naplatom zadužničkog duga plijeni dužnikova tražbina temeljem njegove suglasnosti i u cijelosti do visine osigurane tražbine, prema izričitoj zakonskoj odredbi, takva zapljena nema utjecaja na neke privilegirane tražbine koje se ostvaruju ovrhom po istom računu (istim računima). To su tražbine po osnovi

zakonskoga uzdržavanja, naknade štete nastale po osnovi narušenja zdravlja ili smanjenja odnosno gubitka radne sposobnosti, kao i naknade štete po osnovi izgubljenoga uzdržavanja zbog smrti davatelja uzdržavanja (primjena iznimke iz čl. 178. st. 3. OZ-a na naplatu zadužnice).

Ako vjerovnikova tražbina nije kod banke u cijelosti namirena, vjerovnik može zadržati zadužnicu u očevidniku kod banke (v. *infra*, o zadužnici u platnom prometu), ili pak tražiti da mu je vrati, uz naznaku naplaćene svote na ime troškova, kamata i glavnice (i računa s kojega je naplaćena).

U slučaju da vjerovnik pribjegne ovrsi na ostalim predmetima dužnikove imovine, mora angažirati sud, tražeći izdavanje rješenja o ovrsi, ali bez prethodnog postupka, budući da bi zadužnica tada imala svojstvo ovršne isprave, kako prema (glavnom) dužniku, tako i prema potencijalnim zadužničkim jamcima.

Snaga zadužnice kao pravomoćnog rješenja o ovrsi kod pljenidbe dužnikovih sredstava po računu činila bi neprimjerenom njezino korištenje kao ovršne isprave radi naplate iz drugih predmeta dužnikove imovine, ako se vjerovnik može uspješno namiriti iz dužnikovih računa. Smatramo da bi takvo postupanje značilo njezinu zlouporabu, osim ako bi vjerovnik imao saznanja da dužnik na računu (računima) nema dostatno sredstava za naplatu tražbine po zadužnici. Ako bi vjerovnik, usprkos postojanju sredstava na dužnikovom računu kod banke, ipak zatražio određivanje ovrhe na (ostaloj) dužnikovoj imovini, pa bi dužnik, sada kao ovršenik, promptno platio dospjeli dug po zadužnici, sud, uz obustavu ovrhe, ne bi trebao odrediti ovrhovoditelju naknadu troškova ovrhe, već bi protiv trebao priznati naknadu na ovrhovoditeljev račun troškova koje je imao povodom toga.

Dužnik koji je vjerovniku, redovito na vjerovnikov zahtjev, dao zadužnicu, jednako kao i mjenicu (pogotovo onu domiciliranu kod banke), ne bi ni trebao više

voditi računa o tome da dug koji je predmetom zadužnice još i posebno plaća. Ovo tim prije što i zadužnički dug, ne u tolikoj mjeri kao mjenični, postaje *Holdschuld*, odnosno *quéérable*, dakle dug koji treba tražiti. Zaduznički vjerovnik u vrijeme dospelja i ne mora biti više onaj izvorni, poznat dužniku, jer o mogućem prijenosu dužnik može ali ne mora biti obaviješten. Doduše, zaduznica se ne prenosi mjeničnim indosamentom već običnom cesijom, pa dužnik, cesus, koji nije obaviješten o cesiji može s punim učinkom platiti i cedentu. No, ta su cesijska pravila predviđena za ustup novčane tražbine koju ne prati naplatni instrument kakav je zaduznica. U trgovačkome prometu plaćanja se redovito obavljaju bezgotovinski, nerijetko i prijebojem, dakle ne 'iz ruke u ruku', da bi se uz plaćanje istovremeno i vraćala zaduznica.

1.4. Zaduznica kao vjerodostojna isprava

Može li zaduznica imati tretman tzv. vjerodostojne isprave? Pojam vjerodostojne isprave određen je procesnim, građanskoparničnim i ovršnim propisima, člancima 446. st. 1. i čl. 501. st. 2. Zakona o parničnom postupku, te člankom 28. Ovršnoga zakona. U parničnom i ovršnom postupku takva isprava podrazumijeva **dokument stanoovitoga stupnja vjerodostojnosti**, dostatnog **da se bez dodatnog dokazivanja tražbine inicira mandatni postupak, tj. postupak izdanja platnog naloga odnosno naloga s odlukom o ovrsi. Oba zakona** među vjerodostojne isprave, uz ostalo, navode i **javne isprave, kao i privatne isprave na kojima je potpis obveznika ovjerovilo tijelo nadležno za ovjeru (odnosno po zakonu ovjerovljene privatne isprave)**. Dakle, s aspekta zakonskog određenja pojma, zaduznica jest vjerodostojna isprava, budući da je kao privatnu ispravu ovjerava javni bilježnik (ovjeravajući autentičnost potpisnika).

Međutim, vjerovnik iz zaduznice, u pravilu, nema pravnog interesa za pokretanje mandatnoga, parničnog postupka, kao ni općenito

¹⁵ Kao ekvivalent ovršne isprave zaduznica bi trebala zadovoljavati i porezni uvjet 'obavljene radnje za osiguranje naplate duga pažnjom dobrog gospodarstvenika' radi vrijednosnog usklađenja po osnovi ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca za isporučena dobra i obavljene usluge (120 dana po dospelju potraživanja) i tretmana porezno priznatog rashoda, u smislu čl. 9. st. 1. i 2. Zakona o porezu na dobit (NN 177/04,90/05); budući da je potraživanje u času vrijednosnog usklađenja (tj. podnošenja porezne prijave) već dospjelo, vjerovnik bi trebao zaduznicu podnijeti na naplatu banci ili zatražiti određivanje ovrhe (na drugoj imovini).

parnice, jer mu već ta isprava daje pravo, mogućnost, izravne pljenidbe dužnikova računa, ili pak pokretanja ovršnog postupka radi naplate iz ostalih predmeta dužnikove imovine. Stoga, načelno, zadužnica ne dolazi u priliku biti iskorištena kao vjerodostojna isprava u mandatnim postupcima.

No ipak, ima situacija gdje bi vjerovnik mogao biti zainteresiran za učvršćenje svoje tražbine sudskim aktom koji mu osigurava dulji aktivan vijek tražbine (prije nego što zastari, postane 'naturalna')¹⁶, kao i moguće njezino prisilno ostvarivanje u inozemstvu, gdje zadužnica moguće ne bi bila dostatna za provođenje ovrhe (zbog nedostatka odgovarajućega međudržavnog sporazuma). Čini se da bi pod tim okolnostima zadužnica bila primjenjiva kao vjerodostojna isprava radi ishođenja sudske odnosno javnobilježničke odluke u mandatnom postupku, odnosno da bi se radi ostvarenja zadužničke tražbine mogla voditi parnica.

Osnovno pitanje u vezi s dopustivošću vođenja parnice s kondemnatornim petitom radi naplate tražbine iz zadužnice jest – je li zadužničko utvrđenje obveze plaćanja *res judicata*, te u vezi s tim bi li postojanje zadužnice bilo razlogom odbacivanja tužbe. Zakon o parničnom postupku¹⁷ obvezuje sud da odbaci tužbu ako utvrdi da se parnica vodi o zahtjevu o kojemu je već pravomoćno odlučeno (čl. 333. st. 2. ZPP pod naslovom 'Pravomoćnost presude'), a isto tako i ako se radi o predmetu o kojemu je već zaključena sudska nagodba (čl. 323. ZPP). ZPP, koji je nekoliko puta noveliran i pošto je ovršnopravna zadužnica uvedena u hrvatski pravni sustav, ne spominje zadužnicu, ne pridaje joj u procesnom smislu značenje

npr. sudske nagodbe. Iako je Ovršni zakon zadužnici dao svojstvo ovršne isprave, time je nije izjednačio sa sudskim aktima – pravomoćnom presudom ili sudskom nagodbom. Pojam ovršne isprave širi je od pojma sudske akta (presude i nagodbe).

Stoga, i ako bi tijekom parnice, tj. za vrijeme litispendencije, tuženik tužitelju izdao zadužnicu radi naplate tražbine u sporu, to ne bi bio procesni razlog za prestanak parnice.¹⁸

Dakle, uz postojanje prethodno iznesenih pretpostavki, ne bi trebalo biti ni procesnih ni materijalnopravnih zapreka za iniciranje sudske postupka radi ishođenja sudske kondemnatorne odluke. Tada bi zadužnica mogla biti uporabljena kao vjerodostojna isprava.

Ovrha temeljem vjerodostojne isprave uređena je, nakon revizije Ovršnog zakona 2005., u sklopu potpuno novoga razdjela (Četvrtog, odredbama čl. 252.a – 252.l) o sudjelovanju javnih bilježnika u ovrsi. Na temelju pravomoćnog i ovršnog rješenja koje je izdao javni bilježnik ovrhovoditelj može zatražiti ovrhu, ovisno o predmetu ovrhe – ili sudski ili izvansudski. Izvansudska ovrha provodi se ako je ovrha određena na tražbini po računu kod banke odnosno na stalnom novčanom primanju ili općenito na ovršenikovoju imovini.¹⁹ Ako je pak ovrha određena na drugom predmetu

¹⁸ Triva - Dika : *Razlozi za prestanak litispendencije su tek pravomoćne konačne odluke. Od istog su značaja povlačenje tužbe, sudska nagodba, propuštanje pravovremenog podnošenja prijedloga za donošenje dopunske presude u odnosu na zahtjev o kojemu sud nije odlučio, konfuzija stranaka i smrt odnosno prestanak postojanja stranke u sporu o njezinim pravima koja ne prelaze na nasljednike odnosno na pravne sljednike.* – Građansko parnično procesno pravo, NN Zagreb 2004., str 569.

¹⁹ Izvansudska ovrha omogućava ovrhovoditelju da izravno, bez posredovanja suda, zatraži isplatu od banke koja vodi ovršenikov račun (i to glavni račun pravne osobe ili račun fizičke osobe), odnosno od poslodavca ili drugog isplatelja stalnog novčanog primanja. Predajom rješenja o ovrsi banci odnosno isplatelju ovrhovoditelj stječe založno pravo na novčanju tražbini, a banka i isplatelj dužni su postupati kao u povodu rješenja o ovrsi koje im dostavlja sud.

provodi je sud. Vjerovnik koji ne bi uspio svoju tražbinu iz zadužnice realizirati zahvaćanjem dužnikovih računa u hrvatskim bankama, mogao bi predložiti izdavanje rješenja o ovrsi na temelju zadužnice kao vjerodostojne isprave, i to rješenja koje bi obuhvatilo cjelokupnu dužnikovu (ovršenikovu) imovinu. Pri tome bi prijedlogu za ovrhu mogao priložiti ovjerovljeni primjerak zadužnice, zadržavajući njezin izvornik u evidenciji naplate na glavnom dužnikovom računu kod banke. (o tome *infra*, pod 12. Zaduznica u platnom prometu).

U slučaju dužnikovog/ovršenikoveg prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju zadužnice kao vjerodostojne isprave javni bilježnik predmet bi ustupio sudu mjesno nadležnom prema vlastitom sjedištu. U pogledu stvarne nadležnosti v. *infra* pod 11. Stvarna sudska nadležnost.

2.5. Zastara osigurane tražbine

U praksi se javilo i **pitanje zastarijevanja** (zastarnog roka) tražbine osigurane zadužnicom. Ono je s jedne strane vezano uz moguću apstraktnost zadužnice kao isprave - kad se radi o zastari tražbine iz te isprave, a s druge strane uz svojstvo zadužnice kao pravomoćnog rješenja o ovrsi (na dužnikovim novčanim sredstvima) i kao ovršne isprave (kvazipresude) – kad se radi o zastari zadužnicom osigurane tražbine. Zaduznicom osigurana tražbina, sama po sebi, zastarijevala bi protekom vremena prema prirodi tražbine, npr. nakon tri godine za tražbine iz prometa robe i usluga. No, prema ZOO-91 tražbine utvrđene pravomoćnom sudskom odlukom (ili sličnim aktom – čl. 379. st.1.) zastarijevaju za deset godina bez obzira na svoju prirodu i inače predviđen zastarni rok. Pitanje se svodilo na to može li se zaduznica u pogledu utjecaja na zastarni rok izjednačiti s presudom (ili sudskom nagodbom). ZOO-91 nije mogao u tom kontekstu predvidjeti zaduznicu, jer taj instrument još nije postojao.

Odgovarajuća odredba novoga ZOO-a uključila je među tražbine

¹⁶ Može bi se govoriti o pravnom interesu vjerovnika na podnošenje (mandatne) tužbe radi naplate tražbine osigurane zaduznicom radi izbjegavanja nastupanja zastare tražbine ili dobivanja sudske dokumenta o tražbini (presude, platnog naloga) s desetgodišnjim rokom zastare. O pitanju zastare tražbine osigurane zaduznicom v. *infra* pod 2.5.

¹⁷ Zakon o parničnom postupku – ZPP, NN 53/91,91/92,111/99,88/01,117/03.

s ovim povlaštenim zastarnim tretmanom i tražbine utvrđene javnobilježničkim aktom (čl. 233. st.1.). No time nisu prestale dvojbe oko ovog pitanja. Naime, javnobilježnički je akt samo ona javnobilježnička isprava (o pravnim poslovima i izjavama) koje su sastavili javni bilježnici (arg. iz čl. 3. st. 1. Zakona o javnom bilježništvu).²⁰ Zadužnicu ne sastavlja javni bilježnik niti je solemnizira²¹, već on samo ovjerava autentičnost vjerovnikovog potpisa. Ipak, zadužnica ima učinak pravomoćnog rješenja o ovrsci i snagu ovršne isprave. Dakle, ima učinke koji je stavljaju uz bok, pa čak donekle i ispred javnobilježničkog akta.

De lege ferenda, zadužnica bi se u pogledu zastarnog roka zadužnica mogla izjednačiti s presudom ukoliko se radi o zastari tražbine iz osnovnog posla koja je osigurana zadužnicom i uz uvjet jasne identifikacije osnovne tražbine.²² Bez takvog tretmana zadužnice vjerovniku se ne bi smjelo osporiti pravo da usprkos dobivenoj zadužnici, unutar redovnog zastarnog roka ipak traži pravnu zaštitu svojih prava (naplatu tražbine) u sudskom postupku podnošenjem tužbe ili započinjanjem ovrhe, ako zadužnica ne bi bila naplaćena preko dužnikova računa kod banke.²³ Pri tome treba imati na umu da mogućnost pokretanja ovrhe uvijek ne otklanja pitanje zastare. Ovršni postupak vremenski

²⁰ Zakon o javnom bilježništvu - ZJB, NN 78/93,29/94,162/98.

²¹ Povrda ili solemnizacija privatne isprave kod javnog bilježnika daje toj ispravi snagu i ovršnost javnobilježničkog akta, ako se ne radi o poslovima za čiju je valjanost propisan isključivo javnobilježnički akt i uz uvjet zadovoljavanja zakonskih uvjeta (čl. 59.st.1. u vezi sa čl. 53. i 54. ZJB).

²² U tom bi slučaju trebala postojati jasna identifikacija osnovne tražbine s onom izraženom u zadužnici. To bi naglašavalo važnost zadužničke izjave, očitovanja koje bi uz zadužnicu upućivalo na svrhu izdavanja i temelj zadužnice u odnosima između vjerovnika i dužnika. Situacija je slična onoj kod mjenične izjave (mjeničnog očitovanja), koji je praktički važan satelit naročito kod bjanko mjenice, pa onda i kod bjanko zadužnice.

²³ U tom smislu v. i supra, pod 2.4. Zaduznica kao vjerodostojna isprava, u kontekstu o litispendenciji.

je ograničen, i ovrha, pogotovo po noveliranom zakonu, može biti obustavljena a da vjerovnikova/ovrhovoditeljeva tražbina nije realizirana zbog (trenutnog) nepostojanja predmeta na kojemu bi s ovrha mogla provesti.²⁴

U slučaju prijenosa zadužnice nastaju ista pitanja i mogući odgovori u vezi s tražbinom novoga vjerovnika, *mutatis mutandis*.

Za zastaru tražbine iz zadužnice, ako bi se slijedila njezina apstraktnost, vrijedio bi opći zastarni rok, bez obzira na to što je, moguće, izdana radi osiguranja i naplate tražbine koja ima temelj u isporuci robe ili usluga.²⁵

3. OBLIK I SADRŽAJ ZADUŽNICE

Zadužnica je formalan akt, jer mora biti sastavljena u pismenom obliku. To proizlazi iz zakonskog izraza – isprava, kao i iz činjenice da akt mora biti potpisan i javno ovjeren.

OZ ne propisuje sadržaj zadužnice kao isprave izričito, tj. ne određuje njezine elemente, sastojke (kako to npr. čini Zakon o mjenici). Iz zakonskih odredbi ipak proizlaze sljedeći obvezatni sastojci (elementi):

- a) svota tražbine radi koje se plijeni,
- b) dužnikova suglasnost zapljene računa radi naplate tražbine,
- c) oznaka računa koji se plijeni (ili plijene),
- d) dužnikova izjava o izravnoj isplati

²⁴ Prema čl. 5. st. 3. do 9. OZ – a, ako se pravomoćno rješenje o ovrsci određenim sredstvom ili na određenom predmetu ne može provesti, ovrhovoditelj može radi namirenja iste tražbine predložiti novo sredstvo i predmet ovrhe, no ako ovrhovoditelj u roku od dva mjeseca od primitka obavijesti suda o nemogućnosti provedbe ovrhe (po onom prvom rješenju) ne podnese prijedlog za donošenje novog rješenja, drugim sredstvom ili na drugom predmetu, ovrha će se obustaviti.

²⁵ *De lege ferenda*, mogao bi se i ZOO u vezi sa zastarom poslužiti rješenjem iz noveliranoga OZ-a koji, u vezi sa stvarnom sudskom nadležnošću za određivanje ovrhe temeljem zadužnice i bjanko zadužnice, više ne uzima u obzir objektivni element – vrstu posla, već samo subjektivni – svojstvo trgovca („u odnosima između trgovaca“ - čl. 33.a st. 2. OZ).

vjerovniku,

- e) ime/naziv vjerovnika,
- f) ime/naziv dužnika i njegov potpis, odnosno potpis ovlaštene osobe,
- g) javnobilježnička ovjera potpisa.

Dužnikovoj obvezi iz zadužnice može se priključiti i **zadužnički jamac**, izjavom o (solidarnom) jamstvu, s javno ovjerenim potpisom jamca. Uglavak o jamstvu može biti izražen u samoj zadužnici ili u posebnoj (dodatnoj) ispravi, koja se daje uz zadužnicu. Jamstvo može biti dano istovremeno s izdavanjem zadužnice ili naknadno.

U **bjanko zadužnici** iznos se može upisati naknadno, prije podnošenja zadužnice na naplatu. Kod ove zadužnice naknadno se može upisati i osoba vjerovnika, što znači da se dotle može prenositi običnom predajom. Za bjanko zadužnicu zakon predviđa i poseban “oblik i sadržaj isprave”, s naznakom najviših iznosa koji se mogu upisati u pojedine njezine vrste. Oblik i sadržaj propisao je ministar pravosuđa Pravilnikom o obliku i sadržaju bjanko zadužnice.²⁶ Načelno govoreći, nema razloga da bjanko zadužnica ima drukčiji sadržaj od obične zadužnice, pa propisivanje oblika i sadržaja ove specifične zadužnice upućuje na potrebu povećanog opreza kod njezinog izdavanja. Zakon ne određuje nevaljalost isprave kao bjanko zadužnice (njezinu ništavost) u slučaju nekorštenja obrasca. Analogija s mjenicom upućuje na to da isprava može biti valjana i izvan propisanog obrasca, pod uvjetom ispunjavanja bitnih potrepnosti. Podzakonski propis određuje i element kojega u zakonu nema - **maksimiranje svote koja se može upisati u bjanko zadužnicu, s tim da njezinu vrijednosnu kategoriju određuje dužnik prilikom izdavanja.**²⁷

O bjanko zadužnici kao mogućem vrijednosnom papiru i (ne)mogućnosti njezine amortizacije vidjeti *supra* pod 2.2. Zaduznica kao vrijednosni papir.

²⁶ Pravilnik, NN 107/99.

²⁷ Mogući limiti bjanko zadužnice jesu: 5.000,00, 10.000,00, 50.000,00, 100.000,00, 500.000,00 i 1.000.000,00 kn.

4. TRAŽBINA U ZADUŽNICI

Zadužnicom se osigurava i naplaćuje **novčana tražbina**. To proizlazi iz **zakonske dikcije** ("...radi **naplate tražbine**"), kao i iz **sistemizacije odredaba o zadužnicama** (u **zakonskom razdjelu o ovrsi radi naplate novčane tražbine**).

Osigurana tražbina mora biti **određena**. Inače, kod ovrhe, novelirani OZ dopušta da se u ovršnu ispravu unese i (samo) **odrediva** tražbina, na način da vjerovnik ili treća osoba mogu naknadno odrediti opseg ili vrijeme ispunjenja tražbine. To ovlaštenje mora biti sadržano u ovršnoj ispravi (čl. 26.st.5.i 6. OZ). Vjerovnik određuje **opseg ili vrijeme ispunjenja** tražbine u prijedlogu za ovrhu. Ove odredbe o odredivoj oznaci tražbine ne čine se prihvatljivima za zadužnicu. To stoga, jer je ona primarno 'rješenje o ovrsi' (a tek potencijalno i 'ovršna isprava'). Nedovoljna određenost (tj. samo odredivost) ne odgovara ni prirodni ni funkcioniranju zadužnice. Odgovarajuća svrha odredivosti postiže se bjanko zadužnicom.

Uz glavnice, potrebno je u zadužnici što određenije izraziti i dospelost tražbine, kao i sporedne tražbine (ako ih ima), pa tako i redovne i zatezne kamate i troškove.

Mogućnost unošenja **zaštitne valutne klauzule** nije zakonom regulirana, tj. ona nije izričito predviđena. U hrvatskome pravnom sustavu vrijedi opće pravilo o dopuštenosti tih klauzula (čl. 22. ZOO). S obzirom na to, a imajući na umu i ovršnopravnu odredbu u kontekstu sudskog i javnobilježničkog založnog osiguranja na temelju sporazuma stranaka, koja također (izričito) omogućava da se novčana tražbina izrazi (i) u kunskoj protivrijednosti određenoga iznosa utvrđenoga u stranoj valuti (čl. 263.st.3. OZ) – trebalo bi smatrati dopuštenima i valutne klauzule u zadužnici. Pri tome ne bi trebalo izdvajati bjanko zadužnica od onih 'običnih'. Sama ograničenost mjesta, prostora predviđenog za upis tražbine koja se naplaćuje, ne bi trebala biti opravdanjem za funkcional-

nu diskriminaciju bjanko zadužnice u odnosu na zadužnicu inače.²⁸

S današnjeg aspekta, dvojimo o svrsishodnosti zadržavanja propisa koji određuje sastojke i obrazac samo bjanko zadužnice. Čini se da bi i načelno i za praksu bilo prihvatljivije propisati minimalan sadržaj i obrazac zadužnice općenito, a kod bjanko zadužnice bi trebalo zadržati vrijednosne limite. Pri tome bi se vrijednosni limit u slučaju vezivanja tražbine za valutnu klauzulu trebao odnositi na trenutak datiranja zadužnice.

5. PREDMET ZADUŽNIČKE PLJENIDBE

Budući da zadužnica najprije ima učinak **pravomoćnog rješenja o ovrsi kojim se plijeni tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja radi naplate (pa je vjerovnik dostavlja banci s učincima dostave sudskog rješenja o ovrsi)**, predmetom zapljene po zadužnici jesu dužnikovi računi kod banke (organizacije platnog prometa). Novelirani OZ 2003. više ne predviđa ranije varijante zahvaćanja dužnikovih računa, već određuje da isprava mora obuhvaćati sve dužnikove račune kod svih banaka (apsolutno generalna klauzula).²⁹

Kad se zadužnica koristi kao ovršna isprava, prijedlogom za ovrhu mogu se obuhvatiti svi ostali predmeti

²⁸ Prema drugom mišljenju, **valutna klauzula nije dopuštena u bjanko zadužnici (M. Dika: Zaduznica i bjanko zaduznica, lformator -. Male stranice, br. 4778-4779/1999, str. 7., te N. Šimunec, Instrumenti osiguranja plaćanja u novom sustavu platnog prometa, Informator br. 5011/16.3.2002. str. 13. i Zaduznica, u knjizi grupe autora: Mjenica i zaduznica ..., TEB 2004., str. 227.)**. Ne vidimo razloga za to isključenje, dakako, unutar granica određenih dužnikovim maksimiranjem isprave. I inače smatramo da bi baš zbog podnormiranosti zadužnice kao isprave, moguće dvojbe oko njezine valjanosti trebalo interpretirati *in favorem validitatis*, teleološki, bez oštećivanja bilo jedne ili druge strane na način koji bi bio protivan svrsi dokumenta.

²⁹ Novelom 1999. ova je odredba OZ-a proširena mogućnošću pljenidbe svih dužnikovih računa kod svih banaka približno istovremeno kada je i noveliranjem (Uredbom) tadašnjega Zakona o platnom prometu u zemlji na sličan način bilo prošireno i zahvaćanje dužnikovih računa prema odredbi čl. 26.st.1. toga zakona.

dužnikove imovine, kao kod ovrhe temeljem presude.

6. PUNOMOĆNICI KAO POTPISNICI ZADUŽNICE

Za potpisivanje zadužnice potrebna je **opća pravna i poslovna sposobnost (a ranije, kod bjanko zadužnice, bilo je potrebno i svojstvo trgovca)**.

Ako zadužnicu umjesto dužnika (fizičke ili pravne osobe) potpisuje punomoćnik, treba voditi računa o zakonskim odredbama o njegovoj ovlaštenosti. Teret provjere nije samo na vjerovniku, već i na javnom bilježniku³⁰.

Treba voditi računa i o obliku punomoći. Forma koja je zakonom propisana za neki ugovor ili drugi pravni posao važi i za punomoć za sklapanje toga ugovora odnosno za poduzimanje toga posla (čl. 314. ZOO). Kako se kod zadužnice radi o ispravi, treba zaključiti da i dužnikov punomoćnik mora za njezin potpis imati pismenu (i to javno ovjеровljenu) punomoć. Nadalje, općenito punomoćnik može poduzimati samo one pravne poslove za čije je poduzimanje ovlašten, a ako ima opću punomoć, može poduzimati samo one pravne poslove koji ulaze u redovno poslovanje. Izvan toga potrebno mu je posebno ovlaštenje. Tako, punomoćnik ne može bez **posebnog ovlaštenja** za svaki pojedini slučaj (posebna ili specijalna punomoć) preuzeti mjeničnu odnosno čekovnu obvezu, sklopiti ugovor o jamstvu, o nagodbi, a ni odreći se nekog prava bez naknade (čl. 315. st.4. ZOO i čl.56. st.2. ZTD). Potpisivanje zadužnice, dakako, nije moglo biti obuhvaćeno ovim ograničenjima (u vrijeme donošenja ZOO-91 i ZTD-a zadužnica još nije postojala u hrvatskom zakonodavstvu, ali je i ZOO-05, namjerno ili slučajno, propustio u odnosnu

³⁰ Ako javni bilježnik ovjerava potpis neke osobe kao zastupnika pravne osobe (ili javnog tijela), u svojoj ovjeri može potvrditi da se potpisnik potpisao za pravnu osobu (ili javno tijelo) samo ako prethodno utvrdi njegovu ovlaštenost za to (čl. 77.st.7. Zakona o javnom bilježništvu, NN 78/93,29/44).

odredu unijeti zadužnicu), pa bi se punomoćnikovo ovlaštenje temeljem opće punomoći moglo prosuđivati po kriteriju obuhvaćanja konkretnog posla redovnim dužnikovim poslovanjem. Ipak, smatramo da zahtjevi u pogledu ovlaštenja za potpis zadužnice ne bi smjeli biti blaži od onih za čekovno ili mjenično obvezivanje. Stoga bi jamac koji pristupa dužnikovoj obvezi u zadužnici (a to je solidarni jamac), morao za to imati posebno ovlaštenje.

7. PRIJENOS ZADUŽNICE

Ovršni zakon tek je prvom novelom (1999.) uredio prenošenje prava iz zadužnice, kao i način tog prijenosa.³¹ Prijenos tražbine koja se zapljenom naplaćuje uključuje i prijenos prava zapljene računa.³² Vjerovnik svoja prava i obveze prenosi ispravom na kojoj se njegov potpis javno ovjerava. Iz zakonske dikcije proizlazilo bi kao da se radi o drugoj ispravi, ali nema razloga ne prihvatiti i prijenos s ovjervljenim potpisom na samoj zadužnici, na primjer na poledini te isprave.

Usporedbom s indosiranjem mjenice, uočava se razlika u odgovornosti vjerovnika prenositelja zadužnice i indosanta. Indosant po izričitoj zakonskoj odredbi ulazi u krug solidarnih mjeničnih obvezanika, dok bi prenositelj zadužnice mogao novom ovlašteniku (stjecatelju zadužnice) odgovarati samo po općim pravilima o ustupanju

³¹ Smatramo da se i prije zakonske izmjene pravo iz zadužnice moglo prenositi uz analognu primjenu odredbe čl. 29. OZ-a, tj. uz javnu ovjeru. Naime, (po čl. 29.) ovrha se određuje na prijedlog i u korist osobe koja je u ovršnoj ispravi označena kao vjerovnik, ali i na prijedlog i u korist druge osobe, ako ona javnom ili ovjervljenom privatnom ispravom, ili pak pravomoćnom presudom, dokaže da je tražbina na nju prenesena (ili drukčije prešla). S obzirom na ovršnopravne posljedice vezane uz zadužnicu, teško bi se kod njezinog prijenosa običnom cesijom (tj. bez javne ovjere) mogao zadržati učinak pravomoćnoga rješenja o ovrshi u korist novog vjerovnika.

³² Slično se i založno pravo može otuđiti samo zajedno s tražbinom koju osigurava (čl. 303. st.1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, NN 91/96,68/98,137/99,22/00,73/00,14/01,79/06,141/06).

tražbina (čl. 80. – 89. ZOO).

Osoba na koju su prenesena vjerovnikova prava iz zadužnice kao primatelj ustupa stječe prava koja je po ispravi imao vjerovnik (ustupitelj, cedent - čl. 183.st.4. OZ i čl. 84.st.1. ZOO). S druge strane, dužnik može novom ovlašteniku, cesionaru istaći prigovore koje ima prema njemu, a isto tako i prigovore koje je mogao istaći ranijem vjerovniku do časa saznanja za prijenos/ustupanje (čl. 84.st. 2. ZOO).

Primjenjujući opća pravila o ustupu (cesiji), a imajući na umu prirodu poslovnih odnosa iz kojih nastaju zadužnice, prijenos ove isprave mogao bi se u najvećem broju slučajeva obavljati kao **ustupanje umjesto ispunjenja (plaćanja) ili radi naplaćivanja** (to su tzv. posebni slučajevi ustupanja tražbina, uređeni odredbom čl. 88. ZOO). Kod prijenosa umjesto ispunjenja radi se o svojevrsnoj novaciji, dakle zamjeni ugovorne obveze, pa se obveza prenositelja zadužnice kao dužnika njezinog stjecatelja gasi do iznosa ustupljene tražbine. Međutim, kada prenositelj ustupi tražbinu sa zadužnicom samo radi naplaćivanja, njegova se obveza gasi (odnosno smanjuje) tek kad stjecatelj naplati ustupljenu tražbinu. No i kod ustupa umjesto ispunjenja, kao i kod ustupa radi naplaćivanja, stjecatelj je dužan predati ranijem vjerovniku (cedentu) sve što naplati preko svoje tražbine (koju je imao prema tome vjerovniku kao svome dužniku).

Za određenje prirode prijenosa zadužnice, tj. radi li se o prijenosu umjesto ispunjenja ili radi naplaćivanja, nije od utjecaja to što zakonska odredba o zadužnici propisuje da dužnik ispravu odnosno suglasnost zapljene računa daje "radi naplate tražbine". Naime, zadužnica se u svakom slučaju daje radi naplate tražbine, ali se prava iz nje mogu prenositi ili umjesto ispunjenja ili radi naplaćivanja vjerovnikovog duga koji ima prema stjecatelju zadužnice.

Zadužnica se može prenositi i kao **ustupanje radi osiguranja**. U tom slučaju radilo bi se o svojevrsnom

fiducijarnom prijenosu zadužnice. Stjecatelj bi bio dužan brinuti se pozornošću dobrog gospodarstvenika odnosno dobrog domaćina o naplati tražbine iz zadužnice, te po naplati predati prenositelju višak iznad onoga što je potrebno za namirenje stjecateljeve tražbine prema prenositelju (čl. 89. ZOO).

Kod ocjene dopustivosti mogućih prigovora izdavatelja zadužnice prema njezinom imatelju dolazi u obzir i izravna ili analogna primjena obveznopravnih odredaba o vrijednosnim papirima (čl. 1157. ZOO).

Protiv zahtjeva imatelja zadužnice kao vrijednosnog papira izdavatelj bi mogao istaknuti samo prigovore koji se tiču izdavanja zadužnice (kao što je krivotvorenje), zatim prigovore koji proizlaze iz sadržaja isprave (kao što su rokovi ili uvjeti), te prigovore koje ima prema samom imatelju papira (kao što su prijeboj, nedostatak zakonom propisanog postupka za stjecanje zadužnice i odsutnost ovlaštenja).

Izdavatelj može prema imatelju kojem je on dao zadužnicu („ustupio vrijednosni papir“) istaknuti nedostatke pravnog posla na temelju kojega je ispravu dao, ali te nedostatke ne može istaknuti prema nekom potonjem imatelju (stjecatelju prijenosom).

Međutim, ako bi imatelj zadužnice kao vrijednosnog papira, primajući tu ispravu od svog prednika, znao ili morao znati da mu ovaj predaje zadužnicu da bi izbjegao prigovor koji izdavatelj ima prema njemu, izdavatelj bi mogao istaknuti taj prigovor i prema imatelju papira.

8. ZADUŽNIČKO JAMSTVO

Zakonodavčeva želja da stvori instrument koji će zadovoljiti potrebe poslovnog prometa u uvjetima poljuljanoga kredibiliteta, došla je do izražaja i u propisivanju instituta zadužničkog jamstva. I ovdje se odrazila mjenična inspiracija. Uz dužnika može se prema vjerovniku solidarno obvezati za istu tražbinu i druga osoba (ili druge osobe), i to u svojstvu **solidarnoga dužnika** –

jamca platca (*fideiussor et solutor*). Iako je bjanko zadužnicu do 2005. mogao izdati samo trgovac, prema izraženom mišljenju Ministarstva pravosuđa RH to nije bio uvjet i za jamčevo pridruživanje dužnikovoj obvezi iz takve isprave.³³

Zadužničko jamstvo preuzima se davanjem pisane izjave na zadužnici ili u dodatnoj ispravi (po uzoru na mjenicu ova dodatna isprava mogla bi se zvati *alonžom*), a jamčev potpis mora biti, kao i dužnikov, javno ovjeren. Jamčeva izjava mora biti suglasna ("sadržajno ista") dužnikovoj, što znači da se i jamac suglašava da se radi naplate (vjerovnikove tražbine) zaplijeni njegov račun ili da se zaplijene njegovi računi, te da se novac isplaćuje vjerovniku.

S obzirom na to da se *ex lege* radi o solidarnom jamstvu, vjerovnik može birati od koga će zahtijevati naplatu svoje tražbine, tj. od dužnika ili jamca, ili pak od jednoga i drugoga (ili drugih).

9. DOSTAVLJANJE ZADUŽNICE BANCIMA

Vjerovnik dostavlja zadužnicu banci (organizaciji platnog prometa) kod koje dužnik ima račun i koja je naznačena u zadužnici. Dostava zadužnice obavlja se u skladu s odredbama o platnom prometu u zemlji.

Zadužnica se dostavlja ili neposredno banci, ili preporučenom poštanskom pošiljkom s povratnicom, ili pak preko javnog bilježnika (v. *supra*, o pravnoj prirodi zadužnice).

Dostava zadužnice banci (organizaciji platnog prometa) ima učinak dostave pravomoćnoga sudskog rješenja o ovrši.

Banka (organizacija platnog prometa) dužna je isplatiti vjerovnika, a ako na dužnikovim računima nema novca, dužna je o tome odmah

³³ Čini se da je logika (ranijeg) ograničavanja izdavanja bjanko zadužnica na trgovce trebala jednako vrijediti i za jamce takvih zadužnica, dakako, sve dotle dok zadužnica ostaje bjanko. Nakon popunjavanja praznina, tom ograničenju više ne bi bilo mjesta.

izvijestiti vjerovnika. Novelirani OZ izričito propisuje da se u tom slučaju (nemogućnosti isplate) na odgovarajući način primjenjuju odredbe po kojima banke postupaju u slučaju kada nema sredstava za isplatu po rješenju o ovrši na računu pravne osobe (čl. 211. OZ). To znači da je banka dužna rješenje držati u očevidniku i po njemu obaviti prijenos po prispijeću priljeva.

10. PRIVREMENE MJERE I POBIJANJE ZADUŽNICE

Zadužnicu će zasigurno u praksi pratiti i slučajevi koji će iziskivati potrebu primjene mjera za sprečavanje moguće neopravdane naplate.

Posebno će se u vezi s bjanko zadužnicama javljati slični problemi koji su pratili bjanko akceptne naloge i bjanko mjenice. Ovi problemi proizlaziti će iz okolnosti da je zadužnica isprava koja dostavom banci odnosno organizaciji platnog prometa ima učinak pravomoćnoga rješenja o ovrši kojim se zapljuje tražbina po računu i prenosi ovrhovoditelju tj. vjerovniku radi naplate. S obzirom na to da postupak ne vodi sud, a ovršnog postupka i nema, isključene su mogućnosti koje stoje na raspolaganju ovršeniku kod (redovne) ovrhe - žalba, prigovor i predlaganje odgođene ovrhe. Mogućnost predlaganja i izricanja privremenih mjera (koja je, na primjer, postojala kod akceptnog naloga³⁴), kod zadužnice bi mogla biti dvojbeno s obzirom na njezin značaj rješenja o ovrši odnosno parapresude.³⁵ No, kada se zadužnica koristi kao ovršna isprava, radi predlaganja i provođenja ovrhe na drugoj dužnikovoj imovini, tada, dakako, dužniku kao ovršeniku

³⁴ O tome više Giunio, M.: Mjenica instrument kreditiranja i naplate nakon ukidanja akceptnog naloga, Zagreb 1999, str. 30. i 31.

³⁵ Dika smatra da bi dužnik u povodu tužbi "protiv" zadužnice mogao tražiti izdavanje privremene mjere protiv vjerovnika radi zabrane naplate zadužnice, uz istodobnu zabranu postupanja banci, jer je zadužnica ipak privatnopravna isprava, makar s javnopravnim učincima. Naglašava da bi se radilo o privremenim mjerama radi osiguranja nenovčane tražbine (op. cit., str. 9.). Slično i Crnić, op. cit., str. 166. i 167.

stoje na raspolaganju sredstva iz ovršnog postupka.

Privremena mjera morala bi biti popraćena pokretanjem parnice protiv vjerovnika. U parnici bi dužnik mogao tražiti utvrđenje neistinitosti ili ništavosti zadužnice, odnosno tražiti njezino poništenje iz razloga pobojnosti (čl. 322. do 335. ZOO). Za opravdanje privremene mjere dužnik bi protiv vjerovnika morao ustati i zahtjevom na predaju isprave (tj. tužbom s kondemnatornim petitom). Po realizaciji zadužnice moglo bi se eventualno ustajati zahtjevom zbog stjecanja bez osnove (čl. 1111. ZOO).

Inače, izvan ovih spornih situacija, dužnik ima pravo tražiti predaju zadužnice od banke (organizacije platnog prometa) pošto u cijelosti namiri svoju tražbinu.

11. STVARNA SUDSKA NADLEŽNOST

Sličnost i/ili različitost zadužnice u odnosu na mjenicu dolazila je do izražaja i pri određivanju stvarne nadležnosti suda u slučaju pokretanja postupka izdavanja platnog naloga, parnice ili odlučivanja o ovrši. Novela OZ-a iz 2005. donijela je u tom pogledu značajnu promjenu.

Stvarna sudska nadležnost uređena je trima zakonima, Zakonom o sudovima³⁶, Zakonom o parničnom postupku i Ovršnim zakonom. ZS i ZPP sadrže opću, generalnu odredbu o nadležnosti općinskih sudova kao redovnih. Općinski sudovi nadležni su za rješavanje svih predmeta (iz čl. 3. st. 2. ZS) koji nisu stavljeni u nadležnost nekoga drugog suda ili javnog bilježnika (čl. 18. st. 2. ZS), odnosno sude u prvom stupnju u svim sporovima (iz čl. 1. ZPP) koji nisu u prvostupanjskoj nadležnosti trgovačkih ili kojih drugih (specijaliziranih) sudova (čl. 34. st. 2. ZPP). Specijalizirani, trgovački sudovi, pak, pored nadležnosti propisane drugim zakonima, uz ostalo, određuju i provode ovrhu odluka koje su donijeli, kao i sporove koji nastanu u tijeku i povodom ovrhe tih odluka (a provođenje

³⁶ Zakon o sudovima - ZS, NN 150/05.

ovrhe na nenovčanim sredstvima mogu povjeriti općinskom sudu (čl. 20. toč. 5. ZS), te u parničnom postupku u prvom stupnju sude, uz ostalo, u sporovima što proizlaze iz trgovačkih ugovora i u sporovima za naknadu štete koja proizlazi iz tih ugovora između osoba koje obavljaju gospodarsku djelatnost (čl. 34.b toč. 1. ZPP).

Zadužnica je kao ovršnopравни institut, u pogledu stvarne nadležnosti konačno je, posljednjom novelom OZ-a, tretirana kako zaslužuje, tj. kako to zahtijevaju pragmatični razlozi koji su i doveli do kreiranja toga instrumenta.

Načelna odredba o stvarnoj nadležnosti OZ-a, prema posljednjoj noveli, propisuje da su za određivanje ovrhe stvarno nadležni općinski sudovi, osim ako je to povjereno drugom sudu, tijelu ili osobi,³⁷ a trgovački sudovi (uz ostalo) ovlašteni su određivati sudsku ovrhu povodom javnobilježničkih rješenja o ovrsi u sporovima iz stvarne parnične nadležnosti trgovačkih sudova, ali i određivati ovrhu na temelju zadužnica i bjanko zadužnica u odnosima između trgovaca (čl. 33.a st. 1. i 2.).³⁸ Dakle, iz

³⁷ Posljednja novela OZ-a uključila je i javne bilježnike kao donositelje rješenja o ovrsi temeljem vjerodostojnih isprava (Četvrti razdjel, čl. 252.a – 252.l). Počev od 28. 1. 2006. Javni bilježnici odlučuju (umjesto sudova) o prijedlogu za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave (što znači da sud kojemu bi bio podnesen prijedlog za ovrhu temeljem vjerodostojne isprave prijedlog odbacuje). Zakon ne ograničava ovrhovoditelja u izboru javnog bilježnika. Po primitku dopuštenoga i osnovanog prijedloga za ovrhu javni bilježnik donosi rješenje o ovrsi i dostavlja ga strankama. Ako javni bilježnik ocijeni da prijedlog nije uredan ili da nije osnovan, predmet prosljeđuje nadležnom sudu radi donošenja odluke. Stvarno je nadležan općinski sud (i to onaj na čijem je području sjedište javnog bilježnika), odnosno trgovački sud ako je određivanje ovrhe zatraženo u sporovima iz stvarne nadležnosti trgovačkih sudova (u parnici). Ako nakon primitka prijedloga sud ipak ocijeni da je prijedlog dopušten, uredan i osnovan, on će sam odrediti ovrhu na temelju vjerodostojne isprave. I u slučaju ovršenikovog prigovora javni bilježnik prosljeđuje spis nadležnom sudu radi donošenja odluke (pa i onda ako je prigovor nepravodoban ili nedopušten).

³⁸ Redigirajući ovu zakonsku odredbu zakonopisac je očito bio odveć zaokupljen zadužnicom kao vlastitim ovršnopравnim proizvodom, pa je zanemario mjenicu i ček koji bi zacijelo zaslužili jednak tretman.

pragmatičnih razloga ovdje je u pogledu stvarne nadležnosti zanemaren objektivni element. U najvećem broju slučajeva doista će se i raditi o zadužnicama izdanim povodom trgovačkih poslova. Nedostatak takve odredbe kanalizirao bi (i jest ranije) mnoge 'trgovačke' ovrhe na općinske sudove. Za provedbu ovrhe stvarno je nadležan sud iste vrste koji je nadležan odlučivati o ovršnom prijedlogu, ako zakonom nije drukčije određeno. No, za provedbu ovrhe na temelju vjerodostojne isprave stvarno su nadležni općinski sudovi, osim u slučajevima za koje su stvarno nadležni trgovački sudovi. Ovi potonji stvarno su nadležni za provedbu ovrhe na temelju rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u sporovima za koje su stvarno nadležni u parničnom postupku (čl. 39. st. 1., 2. i 3. OZ).

Prema iznesenom, i u parničnom i u ovršnom postupku, u kontekstu sporova u vezi sa zadužnicama, za određivanje stvarne nadležnosti bit će u pravilu odlučno – radi li se, kumulativno, o trgovačkom ugovoru i o osobama koje obavljaju gospodarsku djelatnost. Potrebno je zbirno ispunjavanje obaju odrednica, objektivne i subjektivne.

Stoga, prije posljednje zakonske novele, ako su vjerovnik i dužnik bile osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost, a iz zadužnice nije bio vidljiv temelj njezina izdanja, nisu bili ispunjeni uvjeti za zasnivanje nadležnosti trgovačkog suda, jer zadužnica nije morala biti izdana radi naplate tražbine iz trgovačkog posla.³⁹ Od kolovoza 2005. za određivanje stvarne nadležnosti polazi se od pretpostavke da zadužnica potječe iz trgovačkog posla ako su obje strane gospodarski subjekti.⁴⁰

Zadužnička obveza može biti

³⁹ No, ako bi takvo svojstvo stranaka i priroda posla proizlazili iz zadužnice ili iz isprave (zadužničkog očitovanja) koja bi joj bila priložena, smatramo da bi bile ispunjene pretpostavke za nadležnost trgovačkoga suda.

⁴⁰ Mogla bi biti sporna nadležnost u slučajevima kad je zadužnicu izdao trgovac pojedinac. U dvojbi trebalo bi se orijentirati prema tome je li to svojstvo u zadužnici naznačeno uz ime ili nije.

pojačana jamstvom. I glavni dužnik i jamac mogu biti zajednički tuženi (ako to nije u protivnosti sa sadržajem ugovora o jamstvu – čl. 199. ZPP). Pri tome treba uzeti u obzir i procesnu odredbu prema kojoj je suparničarstvo dopušteno, bez uvjeta jednake stvarne nadležnosti, ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava odnosno obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove (čl. 196. st. 1. toč.1. ZPP).⁴¹

OZ specifično uređuje ovrhu prema solidarnim ovršeniciima u sklopu posebnih odredaba o ovrsi na imovini pravnih osoba kao i osoba koje obavljaju registriranu djelatnost (čl. 212.). Ako na temelju ovršne isprave, dakle i zadužnice, dva ili više ovršenika solidarno odgovaraju, sud će, na ovrhovoditeljev prijedlog, protiv njih donijeti jedno rješenje o ovrsi. Ako svi solidarni ovršenici imaju račune kod iste banke, naplata će se obaviti sa svih računa istovremeno i podjednako, osim ako na računu (računima) pojedinog ovršenika nema dovoljno novca. Ako su pak njihovi računi kod raznih banaka, sud dostavlja rješenje na provedbu banci koja vodi račun prvonavedenoga ovršenika. Ako se ovrhovoditeljeva tražbina ne bi uspjela namiriti u cijelosti, banke primjenjuju redovan postupak naplate (po noveliranom čl. 208.), zadržavajući nalog u očevidniku, te nalažući drugim bankama koje vode račune ovršenika prijenos sredstava na glavni račun prvonavedenog ovršenika.

Mutatis mutandis isto bi vrijedilo i u slučajevima prijenosa zadužnice.

12. ZADUŽNICA U PLATNOM PROMETU

12.1. Važeća pravila o platnom prometu u zemlji

Domaći platni promet uređen je od proljeća 2002. Zakonom o platnom

⁴¹ Suparničarstvo je uvjetovano jednakom stvarnom (i mjesnom) nadležnošću tek u slučaju slabije suparničarske veze, tj. ako su predmet spora zahtjevi ili obveze iste vrste i utemeljeni na bitno istovrsnoj (ali ne istoj) činjeničnoj i pravnoj osnovi (čl. 196. st. 1. toč.2. ZPP).

prometu u zemlji (ZPPZ).⁴²

Kada deponent, **ovlaštenik računa, 'platitelj' po terminologiji ZPPZ-a, sam daje nalog za plaćanje na teret svoga računa, a u primateljevu korist, situacija je jednostavna. Nalog se izvršava na dan valute,**⁴³ **pod uvjetom da na računu ima pokrića. Pokrićem se smatra stanje na računu od prethodnog dana uvećano za priljev sredstava tijekom dana i za sredstva na osnovi ugovora s bankom o dopuštenom negativnom saldu, uz umanjenje za plaćanja u tom danu do vremena utvrđivanja pokrića (čl. 28.). Ako na platiteljevu računu nema pokrića na dan valute, banka nalog vraća nalogodavcu (čl. 29.st.1.). No, banka ipak ne vraća deponentove naloge, iako nema pokrića na računu, ako se oni odnose na plaćanje zakonskih obveza i javnih prihoda. Te naloge banka evidentira i izvršava ih po osiguranju pokrića, prema propisanom redoslijedu plaćanja (čl. 29.st.2.).**

Najosjetljiviji dio platnog prometa, sa stajališta platne sigurnosti i doprinosa olakšanju naplata i likvidnosti sudionika, jest problematika onih plaćanja s deponentovih računa koja se odvijaju bez njegovog naloga, tj. po nalogima drugih osoba ili tijela (dakle, "neplatitelja"⁴⁴), po tzv. osnovama za plaćanje. Naloge vjerovnika (a ne deponenta, platitelja) temeljem vrijednosnih papira i instrumenata osiguranja plaćanja, ako na dan valute nema dovoljno pokrića na računu, banka evidentira i izvršava, po osiguranju pokrića, prema vremenskom redoslijedu primitka. Ovaj se redoslijed ne primjenjuje ako je zakonom ili drugim propisom drukčije određeno. No, u svim ovim slučajevima, ako nalogodavac to zahtijeva, banka mu nalog vraća (čl. 29.st.3.).

Zadužnica kao instrument osiguranja plaćanja spada u platnoprometnom smislu među te osnove za plaćanje, no uz to treba voditi računa i o posebnim odredbama

⁴² ZPPZ, NN 117/01, 14/02.

⁴³ Dan valute jest dan kada nalog treba izvršiti (čl. 28.st.1. ZPPZ).

⁴⁴ Izraz "neplatitelj" izveli smo iz zakonskog termina "platitelj" koji označava deponenta.

Ovršnog zakona.

U platnom prometu platitelj se nalog u pravilu izvršava s onoga računa na koji glasi. Međutim, kad se radi o nalogima trećih osoba ili tijela, a tu spadaju i rješenja o ovrsi i zadužnice, banka ih izvršava iz sredstava na svim platiteljevim kuskim i deviznim računima koji su kod nje otvoreni. Od toga su izuzeti jedino računi za posebne namjene i to pod uvjetom da je tako određeno zakonom ili drugim propisom. U nedostatku sredstava na tim računima (za potpuno izvršenje naloga) – nalog se izvršava djelomično, u granicama mogućnosti.

Potpun ili djelomičan nedostatak pokrića na računima banke nalogoprimca otvara pitanje mogućnosti zahvaćanja i onih dužnikovih računa koje on ima kod drugih banaka. Pitanje je naglašeno u ovršnom postupku, ali i prilikom provedbe naloga radi naplate tražbina sadržanih u vrijednosnim papirima odnosno po instrumentima osiguranja plaćanja kakav je i zadužnica, a koja u pogledu pljenidbe novčanih sredstava na računu ima učinak rješenja o ovrsi.

ZPPZ propisuje da banka glavnog računa (na koju se u pravilu adresiraju nalozi, kao i rješenje o ovrsi) u nedostatku sredstava na dužnikovim računima obavještava drugu banku (druge banke) kod koje dužnik ima račune. Ove druge banke samo blokiraju dužnikove račune, bez prijenosa sredstava odnosno bez isplate. Kod mjenice, Hrvatska narodna banka provedbenom je odlukom 2004. godine isključila vjerovnikove naloge za plaćanje od mogućnosti zadržavanja u evidenciji u slučaju nedostatka sredstava na dužnikovom računu, kao i pravo zahvaćanja njegovih računa u drugim bankama, njihovom blokadom.⁴⁵

Budući da je prema OZ-u zadužnica po učinku izjednačena s rješenjem o ovrsi kojim su određeni zapljena novčane tražbine i prijenos radi naplate, bilo bi logično da je i u

⁴⁵ Odluka o izvršenju naloga za plaćanje iz sredstava na računima platitelja koji se vode u različitim bankama, NN 14/02, 85/04.

platnom prometu tretirana jednako kao i rješenje o ovrsi. OZ, međutim, u tome nije bio konzistentan. Dok je kod rješenja o ovrsi upućivao banku da pri izvršavanju postupa u skladu s propisima o platnom prometu u zemlji (raniji čl. 208. st.1.), dotle je za zadužnice propisao da se novac sa svih računa, kod svih banaka, uz zapljenu - isplaćuje vjerovniku (u skladu s njegovom izjavom u ispravi - čl. 183. st. 1.⁴⁶). Proizlazilo je da je zadužnica imala jači učinak od rješenja o ovrsi.⁴⁷ Tek je noveliranjem OZ-a 2005. osnaženo i rješenje o ovrsi (kod ovrhe na imovini pravnih osoba i fizičkih koje obavljaju registriranu djelatnost - izmijenjeni čl. 208.). Sada se rješenjem o ovrsi nalaže banci glavnog računa da određeni novčani iznos prenese ovrhovoditelju i to (po potrebi) sa svih ovršenikovih računa koji se vode u toj banci, pa i kod drugih banaka. Na zahtjev banke glavnog računa druge banke dužne su dati obavijest o sredstvima na računima koje one vode. Kada druga banka primi zahtjev banke glavnog računa smatra se da su ovršenikove tražbine i po računima kod te druge banke zaplijenjene. Druge banke dužne su po nalogu banke glavnog računa prenositi sredstva sa svojih računa

⁴⁶ Dodatak "u skladu s njegovom (dužnikovom) izjavom sadržanom u toj ispravi" imao je smisla jedino u noveliranom OZ-u 1999. Naime, jedino je tada "izjavom u toj ispravi" dužnik mogao disponirati, određujući naplatu s jednog ili više računa, pa i kod raznih banaka (uglavkom koji je u teoriji nazvan - specijalna, odnosno relativno generalna ili apsolutno generalna klauzula).

Treba podsjetiti da je istu odredbu, "u skladu s njegovom izjavom ...", sadržavao i izvorni tekst OZ-a (1996.), iako je upućivao na to da se zadužnicom plijenio samo "određeni dužnikov račun". No, ta se odredba mogla razumjeti i na način da je dužnik mogao tako označiti i više "određenih računa".

⁴⁷ Zakonsku odredbu o zadužničkom zahvaćanju svih dužnikovi računa i kod svih banaka, uz pljenidbu i prijenos (isplatu), ne bi trebalo razumjeti kao rezultat svjesne zakonopisne odluke da zadužnica bude moćniji instrument naplate od rješenja o ovrsi. Naime, ta odredba ušla je u zadužnički kontekst OZ-a novelom 1999., kada je Uredbom noveliran i (tadašnji) Zakon o platnom prometu u zemlji, pa je i tim propisom bilo određeno zahvaćanje svih računa kod svih organizacija platnog prometa kad se radilo o naplati tzv. osnova za plaćanje, dakle i rješenja o ovrsi (sve u sklopu tadašnjeg projekta za zaštitu vjerovnika).

na glavni račun.⁴⁸

Inače, tražbina iz rješenja o ovrsi ima prednost pred ovršenikovim nalogom, tj. deponentovim nalogom u platnom prometu, pa se njegov nalog ne može provesti prije isplate tražbine po ovrsi (ako posebnim zakonom nije drukčije određeno – čl. 206. st. 3. OZ-a⁴⁹).

12.2. Specifičnosti postupka po zadužnici

12.9.1. Primjena pravila ovrhe i platnog prometa

Kada je 2002. stupio na snagu (tada) novi Zakon o platnom prometu u zemlji postavljala su se neka pitanja kompatibilnosti ovršnopравnih i platnoprmetnih rješenja. Tumačenja su se tražila primjenom pravila o posebnom ili kasnijem zakonu (*lex specialis derogat legi generalis, lex posterior derogat legi generalis*). Načelo specifičnosti moglo se dvojako primjenjivati u kontekstu ovih dvaju zakona, jer su oba zakona na svoj način posebna. Primjena načela novijega zakona sada bi "bila na strani" Ovršnoga kao kasnijeg, dakle obrnuto nego što je to bilo do sada (prije novele OZ-a 2003.). Ovo ističemo samo radi naglašavanja potrebe opreza kod sličnih interpretacija. Pri svemu treba voditi računa i o tome da zakonopisci nerijetko ne vode dostatno računa o usklađenosti pojedinih propisa, a pogotovu ako se pripremaju unutar različitih resora.

Za vrijeme primjene OZ-a 1999. i

⁴⁸ Odredbom čl. 208. OZ-a prije novele 2005. nije bila propisana obveza drugih banaka da prenose sredstva s računa. Jedino je ovrhovoditelj stjecao založno pravo na ovršenikovim tražbinama po tim računima. Zanimljivo je da je i po tadašnjem zakonu, ali jedino kod ovrhe prema solidarnom dužniku (čl. 212.), bilo propisano da su druge banke dužne ne samo zaplijeniti ovršenikove račune, već i doznačiti potrebnu svotu prvoj banci radi isplate ovrhovoditelju. Dakako da tadašnje odredbe čl. 208. i 212. nisu bile konzistentne.

⁴⁹ Tako Opći porezni zakon (NN 127/00) propisuje da banka izvršava porezno rješenje i nalog prije svih drugih naloga. Doseg ovako formuliranog apsolutnog prioriteta vrlo je dvojbjen s obzirom na odredbe Ovršnoga zakona i značaj ovršne zapljene kojom se konstituira ovrhovoditeljevo založno pravo na tražbini prema banci.

ZPPZ-a, u slučaju određivanja jednog računa u zadužnici, ako na tom računu nije bilo dostatno sredstava, javljala se i dvojba ima li prednost načelo dispozicije (po kojemu je trebalo poštovati dužnikovu raspoložbu i zadržati se na tom računu), ili pak platnoprmetno pravilo po kojemu treba zahvaćati i sve ostale račune, možda samo kod početne banke ili i kod svih ostalih banaka, dužnikovih depozitara. Slično je bilo i kad bi ispravom bili predviđeni za zapljenu samo dužnikovi računi kod jedne banke. Nudila su se različita rješenja. Jedinostvena je bila preporuka: u novim zadužnicama obuhvaćati sve dužnikove račune. Tako je odredila i novela OZ-a 2003. Time je novela zadužnicu - potencijalno slabiji platnoprmetni instrument, a time i instrument osiguranja plaćanja, od mjenice (koja ipak zahvaća sve račune), transformirala u instrument jači ne samo od mjenice, već i od tadašnjeg rješenja o ovrsi (v. *supra*).

12.9.2. Solidarno sudužništvo

Ako je dužnikova obveza po zadužnici pojačana jamstvom, ono je solidarno. Regulativa zadužnice, za razliku od one mjenične, ne predviđa izdavanje duplikata isprave. Duplikat inače omogućava istovremeno zahtijevanje isplate mjenice na dvije ili više strana. Stoga se postavlja pitanje mogućnosti vjerovnikove istovremene naplatne akcije prema sudužnicima (glavnom dužniku i jamcu). Novelirani OZ 2003. omogućio je za takve situacije u ovrsi jednostavnije rješenje od ranijega.

U slučaju kada prema ovršnoj ispravi (presudi npr.) solidarno odgovaraju dva ili više dužnika sud donosi jedno rješenje o ovrsi. Do novele OZ-a 2003. uvjet za takvo jedinstveno rješenje bio je da svi dužnici imaju račune kod iste banke (čl. 212.). Bilo je jedino dopušteno da više solidarnih dužnika (ovršenika), obuhvaćenih jednim rješenjem, imaju račune kod različitih jedinica iste banke. Tada je sud dostavljao rješenje onoj jedinici koja je vodila račun prvonavedenog ovršenika.

Inovacija sadržana u noveli, brisanjem navedenog uvjeta koncentracije računa, bitno olakšava vjerovnikov postupak.⁵⁰ U provedbi novoga zakonskog rješenja razlikuju se situacije prema tome jesu li solidarni ovršenici deponenti iste banke ili različitih banaka. U prvom slučaju banka plijeni i prenosi sredstva sa svih računa istovremeno i jednako (ista svota), odnosno, ako za takvu provedbu nema dostatno sredstava, naplaćuje se u granicama raspoloživih sredstava ("s bilo kojeg računa onako kako bude potrebno..."). U drugom slučaju, ako su ovršenici deponenti različitih banaka, sud rješenje dostavlja banci prvonavedenoga ovršenika, a ta banka, postupajući najprije na prethodno naveden način, u slučaju potrebe (tj. nedostatka sredstava), angažira ("obavještava") drugu banku ili druge banke čiji su ovršenici deponenti, a te banke plijene račun(e) i prenose sredstva ("doznačuju potrebnu svotu") prvoj banci radi isplate (prijenosa) ovrhovoditelju.

Posljednje opisano zakonsko rješenje, ono o pljenidbi sredstava kod više banaka uz prijenos tih sredstava, nije bilo konzistentno s analognim rješenjem iz Zakona o platnom prometu kad se radi o naplati po sudskim rješenjima (gdje nije dolazilo do prijenosa sredstava s računa drugih banaka), iako se OZ iz 2003. kod ovrhe na sredstvima na računu inače pozivao na provedbu "u skladu s propisima o platnom prometu u zemlji" (čl. 208. st. 1.).

12.9.3. Zadužnički unikat i mogućnost prijepisa

Novelom OZ-a 2005. izričito je propisano da se zadužnica, kako obična tako i bjanko, izdaje samo u jednom primjerku. To otvara pitanje (koje se i dosada otvaralo) mogućnosti predlaganja ovrhe na dužnikovoj imovini uz zadržavanje zadužnice u bankarskom sustavu. Smatramo da

⁵⁰ Očekivati je da će u praksi biti dosta nesnalaženja kod banaka. Jedinственost postupanja u provedbi moguće je ostvariti u sklopu Nacionalnog odbora za pitanja platnog prometa i Udruženja banaka.

ne bi trebalo biti zapreke za pokretanje ovršnog postupka temeljem javnobilježnički ovjerovljene zadužnice, a radi provođenja ovrhe na drugoj dužnikovoj imovini.⁵¹ U tu svrhu bilo bi uputno da vjerovnik prilikom ovjeravanja izvornika zadužnice ujedno načini i njezinu kopiju s javnobilježničkom ovjerom autentičnosti (istovjetnosti s izvornikom).

12.9.4. Nalogodavac po zadužnici i evidentiranje na dužnikovom računu

S obzirom na zakonsko izjednačenje, po učincima, zadužnice sa sudskom odlukom (rješenjem o ovrsi), može se postaviti i praktično pitanje osobe nalogodavca po zadužnici – je li to vjerovnik ili banka. Prema čl. 20. st. 2. toč. 1. i 3. ZPPZ-a, kad se radi o naplati dospjelog vrijednosnog papira i instrumenta osiguranja plaćanja – nalogodavac je vjerovnik, a kad se radi o nalogu za plaćanje na temelju sudske odluke i druge "ovršne isprave" – nalogodavac je banka koja vodi dužnikov račun. Ovo pitanje ne bi trebalo predstavljati ozbiljniji problem. Vjerovnici će zadužnice dostavljati banci na propisan način (izravno, preporučenim pismom s povratnicom ili putem javnog bilježnika) uz posebno pismo (dopis, podnesak), a banka koja vodi dužnikov račun nalog će provoditi u okviru interne tehnološke obrade.

Odredba ZPPZ-a o podnošenju naloga za plaćanje „najkasnije na dan valute“ (čl. 21. st. 2.) neprimjenjiva je kod naplate na temelju zadužnice, kao i inače kod naplate na temelju vjerovnikovih naloga, pa i kod naplate rješenja o ovrsi. U zadužnici se redovito ne naznačuje dospelost, a propisani sadržaj bjanko zadužnice također ne uključuje taj podatak. Stoga treba zaključiti da

se zadužnica može uspješno podnijeti na naplatu unutar roka zastare tražbine. Tu su moguće dvojbe s obzirom na apstraktnost tražbine inkorporirane u zadužnici, te na prirodu (porijeklo) tražbine. Novina OZ-a glede stvarne sudske nadležnosti za ovrhu na temelju zadužnice, gdje se zadovoljava subjektivnim svojstvom stranaka (trgovci) bez obzira na prirodu posla (čl. 33.a st. 2. toč. 4.), nije primjenjiva na zastaru. S druge strane, podnormirana zadužnica nema, kao mjenica, vlastitih odredaba o zastari tražbine.

Na pitanje osobe nalogodavca po zadužnici nadovezuje se i pitanje zadržavanja zadužnice/naloga (uz evidentiranje i kasnije izvršavanje) ili njezinog/njegovog vraćanja, kada na računu (računima) nema dovoljno sredstava za naplatu. Zakon o platnom prometu u zemlji predvidio je alternativno postupanje, pa stoga i moguće vraćanje naloga, samo po zahtjevu nalogodavca (čl. 29. st. 3.). Kod sudske odluke i "druge ovršne isprave"⁵² banka je sama sebi "nalogodavac". No ona nikako nije pozvana odlučivati o sudbini zadužnice. Dakle, bez obzira na to je što je zadužnica u platnom prometu izjednačena s rješenjem o ovrsi (ima učinak kao to rješenje), vjerovnik mora imati mogućnost zahtijevati vraćanje zadužnice, da bi postupao dalje s tom ispravom prema vlastitom nahođenju, bilo da je npr. prenosi ili traži ovrhu na drugoj dužnikovoj imovini. To je Ovršnim zakonom izričito i predviđeno, odredbom da vjerovnik može od banke zahtijevati da mu vrati zadužnicu ako njegova tražbina nije u cijelosti namirena, naznačujući na ispravi koliko je (i s kojeg računa) do vraćanja naplaćeno na ime troškova, kamata i glavnice (čl. 183.st.6.).

12.9.5. Vrijeme zadržavanja u evidenciji

Banka je dužna isplatiti vjerovnika u granicama raspoloživih sredstava

na računima. Ako na računu ili na računima dužnika nema dostatno novca, dužna je odmah o tome izvijestiti vjerovnika, uz odštetnu odgovornost u slučaju propusta.⁵³ U daljnjem postupanju „odgovarajuće se primjenjuju odredbe članka 211.“ OZ-a. To znači da je banka dužna zadužnicu držati u očevidniku i obaviti prijenos kad sredstva pristignu. Novelom OZ-a 2005. članak 211. dobio je i treći stavak koji dalje upućuje na odgovarajuću primjenu odredaba čl. 180.a OZ-a. Nova odredba čl. 180.a OZ-a ne dopušta vjerovniku (ovrhovoditelju) pasivnost, već zahtijeva njegovu budnost i ažurnost u interesu naplate vlastite tražbine, ali i radi aktiviranja drugih sredstava naplate. Novi propis obvezuje ovrhovoditelja, ako ne bi bio namiren kod banke u roku od šest mjeseci, da predloži izmjenu sredstva i predmeta ovrhe, pod prijetnjom obustave ovrhe. Dvojbeno je primjenjivost ove odredbe na naplatu putem zadužnice. Naime, kod nastavljanja ovrhe drugim sredstvom ili na drugom predmetu ovrhovoditelj može nastaviti onu prvu ovrhu, bez povlačenja ovršnog prijedloga temeljem kojega je ovrha bila određena (čl. 5. st. 3. i 4.OZ-a; u toj osnovnoj, općoj, zakonskoj odredbi rok za predlaganje nastavka ovrhe jest dva mjeseca od obavijesti suda o nemogućnosti provedbe). No, ako bi se posebna odredba o nastavku ovrhe započete po tražbini na računu kod banke (ona iz čl. 180.a), gdje je mirovanje rješenja u očevidniku produljeno na šest mjeseci, tumačila prema tamošnjem izrazu „izmjena sredstva i predmeta ovrhe“, trebalo bi zaključiti da se nakon 'izmjene' više ne bi mogla nastavljati ovrha započeta po tražbinu na računu. Tada bi zakonska inovacija bila analogno primjenjiva i na zadužnicu. Nismo uvjereni u korisnost i učinkovitost takve interpretativne varijante. Bilo bi to još jedno rješenje na štetu vjerovnika, a u interesu neurednoga dužnika.

⁵¹ Analognom primjenom odredbe čl. 33. st. 1. OZ-a. Ta se zakonska odredba inače odnosi na potvrdu ovršnosti, a glasi: "Ako se prijedlog za ovrhu podnosi sudu koji o tražbini nije odlučivao u prvom stupnju, uz prijedlog se podnosi ovršna isprava u izvorniku ili ovjerovljenom prijepisu ..., odnosno vjerodostojna isprava."

⁵² Radi se o redakcijskoj grešci u ZPPZ-u. Banka ne postupa po ovršnoj ispravi (npr. presudi). Ona je samo temelj za odluku o određivanju ovrhe.

⁵³ Inače je kod ovrhe banka dužna o nedostatku sredstava obavijestiti sud, ali i ovrhovoditelja, u roku od osam dana (čl. 211. st. 2. i čl. 180.a st. 2. OZ-a).

O OBLIKU UGOVORA O DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

*Do stupanja na snagu novog Zakona o obveznim odnosima ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, iako je njegova primjena u praksi bila vrlo česta, nije bio uređen ni jednim pozitivno-pravnim propisom. Na taj ugovor su se na temelju Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine** primjenjivala pravna pravila koja su bila na snazi na dan 6. travnja 1941. godine, prema kojima se za valjanost tog ugovora nije zahtijevala ovjera od suca, nego je bilo potrebno da je sklopljen u pisanom obliku. Nakon stupanja na snagu novog Zakona o obveznim odnosima u praksi se pojavilo kao sporno pitanje u kojemu obliku ugovor o dosmrtnom uzdržavanju mora biti sklopljen da bi bio pravno valjan.*

1. UVOD

Novi Zakon o obveznim odnosima (ZOO)¹ je ugovor o dosmrtnom uzdržavanju uredio u Drugom dijelu, Odjeljku 2., Odsjeku 10. u odredbama članka 586. do 589. Posebnosti tog ugovora su uređene u svega tri članka, i to tako da članak 586. ZOO sadrži pojam ugovora, članak 587. ZOO uređuje pridržaj prava stvarnog tereta, a članak 588. ZOO uređuje utjecaj smrti davatelja uzdržavanja na ugovor, dok se glede svega ostalog odredbom članka 589. ZOO upućuje na odgovarajuću primjenu odredaba ZOO o ugovoru o doživotnom uzdržavanju.

Upućivanje na odgovarajuću primjenu odredaba ZOO o ugovoru o doživotnom uzdržavanju, o kojemu

govori odredba članka 589. ZOO, je, gledano s aspekta zakonodavne tehnike, općenito i paušalno. Naime, tom odredbom se ne govori o tome da se glede oblika, upisa u javnu knjigu, odgovornosti za dugove, raskida i utjecaja izmijenjenih okolnosti trebaju na odgovarajući način primijeniti odredbe ZOO o ugovoru o doživotnom uzdržavanju, nego je samo uopćeno upućeno na odredbe ZOO o ugovoru o doživotnom uzdržavanju.²

S obzirom na takvo uopćeno upućivanje na odredbe ugovora o doživotnom uzdržavanju, pojavilo se i pitanje u kojemu obliku mora biti sklopljen ugovor o dosmrtnom uzdržavanju da bi bio pravno valjan. O tom pitanju su u pravnoj literaturi izražena različita stajališta.

Prema jednom stajalištu izraženom u literaturi³ za pravnu valjanost ugovora o dosmrtnom uzdržavanju potrebno je da je sklopljen u obliku koji je odredbom članka 580. ZOO propisan za ugovor o doživotnom uzdržavanju.

Prema drugom stajalištu⁴ za valjanost ugovora o dosmrtnom uzdržavanju dovoljno je da je sastavljen u pisanom obliku, a ne traži se ovjera ugovora, štoviše, nije

potrebna ni ovjera potpisa, osim u slučaju kada je to potrebno radi zemljišnoknjižne provedbe.

Prema trećem stajalištu⁵ za valjanost ugovora o dosmrtnom uzdržavanju dovoljno je da bude sastavljen u pisanom obliku i da potpise strana na ugovoru ovjeri javni bilježnik.

2. OBILJEŽJA UGOVORA O DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

Ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, a druga se strana obvezuje **da će mu za života prenijeti svu ili dio svoje imovine** (članak 586. stavak 1. ZOO), time da davatelj uzdržavanja stječe stvari ili prava koji su predmet ugovora o dosmrtnom uzdržavanju kad mu, na temelju toga ugovora, te stvari ili ta prava budu preneseni na zakonom predviđeni način stjecanja (stavak 2. istog članka).

Ugovorom o doživotnom uzdržavanju obvezuje se jedna strana (davatelj uzdržavanja) da će drugu stranu ili trećega (primatelja uzdržavanja) uzdržavati do njegove smrti, a druga strana izjavljuje da mu daje svu ili dio svoje imovine, s time da je **stjecanje stvari i prava odgođeno do trenutka smrti primatelja uzdržavanja** (članak 579. stavak 1. ZOO).

² Zakonodavac se npr. poslužio suprotnom zakonodavnom tehnikom u članku 23. Zakona u čeku (Narodne novine, broj 74/94) u kojemu su eksplicite navedeni propisi mjeničnog prava koji vrijede za ček

³ Kačer, Hrvoje, Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju Novi Zakon o obveznim odnosima, Inženjerski biro d.d., Zagreb lipanj 2005., str. 175 i 176.

⁴ Crnić, Jadranko, Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju. Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 12, Organizator, Zagreb, 2005., str. 170.

⁵ Crnić, Ivica, zakon o obveznim odnosima, Drugo, bitno izmijenjen i dopunjeno izdanje, Organizator, Zagreb, 2006., str. 497.

** Narodne novine, broj 73/91.

¹ Narodne novine, broj 35/05.

Usporedbom tih dvaju ugovora proizlazi da su oba ugovora **dvostranoobvezni, naplatni i aleatorni pravni poslovi** te da im je predmet obveze sadržajno jednak, tj. to je s jedne strane obveza davatelja uzdržavanja da doživotno uzdržava primatelja uzdržavanja, a s druge strane je obveza primatelja uzdržavanja da **prenese svu ili dio svoje imovine** na davatelja uzdržavanja.

Razlika je samo u tome što kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju davatelj uzdržavanja stječe stvari i prava koji su predmet ugovora za života primatelja uzdržavanja (odmah ili pak u roku koji stranke ugovore, ali koji nije vezan za trenutak smrti primatelja uzdržavanja), dok kod ugovora o doživotnom uzdržavanju stječe stvari i prava koji su predmet ugovora tek **trenutkom smrti** primatelja uzdržavanja.

3. OBLIK UGOVORA O DOŽIVOTNOM UZDRŽAVANJU

Zakonodavac prilikom propisivanja posebnog oblika za pojedine pravne poslove vodi računa o pravnopolitičkim ciljevima koji se propisivanjem takvog oblika žele postići.

Ugovori o doživotnom uzdržavanju i ugovori o dosmrtnom uzdržavanju obično se zaključuju kada neka osoba koja ima imovinu, u pravilu nekretnine, zbog starosti ili bolesti odnosno nesposobnosti za rad nije u mogućnosti sama voditi gospodarstvo odnosno brinuti se za svoje uzdržavanje, pa je radi osiguranja uzdržavanja (prehrane, odjeće, liječenja, njege i si.) spremna prepuštiti svoju imovinu drugome koji će tu imovinu preuzeti te često živeći i radeći u zajednici s tom osobom, iskorištavanjem te imovine i prihodima koje ona daje uzdržavati tu osobu do smrti.

Zbog važnosti i pravnih posljedica koje ti ugovori imaju kako za primatelje uzdržavanja, kojima u starosti osiguravaju sredstva za život odnosno njegu i pomoć u liječenju, tako i za davatelje uzdržavanja koji preuzimaju obvezu da do smrti

uzdržavaju primatelje uzdržavanja, što može biti i kroz relativno dugo razdoblje, zakonodavac je radi zaštite ugovornih strana morao voditi računa i o obliku u kojemu ti ugovori moraju biti sklopljeni da bi imali pravni učinak.

Doduše, zakonodavac je izrijekom odredio samo oblik ugovora o doživotnom uzdržavanju tako što je odredbom članka 580. stavak 1. ZOO propisao da ugovor o doživotnom uzdržavanju mora biti:

a) sastavljen u pisanom obliku i ovjeren od suca nadležnog suda ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku, ili

b) sastavljen u obliku javnobilježničkog akta.

Prema odredbi stavka 2. članka 580. ZOO ovlaštena osoba je dužna prilikom ovjere ili sastavljanja ugovarateljima **pročitati ugovor i upozoriti ih na njegove posljedice**.

Prema tome, ugovor o doživotnom uzdržavanju je **strogo formalan ugovor**.

Smatramo da je cilj zakonom propisanog oblika ugovora o doživotnom uzdržavanju višestruk:

1. U prvom redu propisani oblik se traži radi valjanosti ugovora (*oblika ad sollemnitatem*).

Ugovor o doživotnom uzdržavanju koji nije sklopljen u propisanom obliku nema pravni učinak (članak 290. stavak 1. ZOO), odnosno ništetan je.

2. Nadalje, propisani oblik ima za cilj upozoriti stranke, posebno pravno neuke osobe, na važnost i rizike odnosno posljedice pravnog posla te ih zaštititi od pre nagljenosti prilikom preuzimanja obveza (**funkcija upozorenja** - *Warnfunktion*).

3. Isto tako cilj je propisanog oblika da se strankama nakon pročitano ugovora objasni sadržaj prava i obveza ugovornih strana te da im se u tu svrhu osigura i stručno savjetovanje i pouka (**funkcija objašnjenja odnosno savjetovanja** - *Klarstellungs- und Beratungsfunktion*).

Ova funkcija objašnjenja odnosno savjetovanja posebno dolazi do

izražaja u odredbi članka 57. Zakona o javnom bilježništvu (ZJB)⁶ kojom je propisano da pri sastavljanju javnobilježničkog akta javni bilježnik mora, ako je to moguće, ispitati jesu li stranke sposobne i ovlaštene za poduzimanje i sklopanje posla, objasniti strankama smisao i posljedice posla i uvjeriti se o njihovoj pravoj i ozbiljnoj volji, te je dužan izjave sudionika potpuno jasno i određeno sastaviti pismeno i onda sam pročitati strankama i neposrednim pitanjima uvjeriti se odgovara li sadržaj javnobilježničkog akta volji stranaka. Tako isto je javni bilježnik dužan postupiti i kod potvrde (solemnizacije) privatne isprave (članak 59. stavak 2. ZJB).

4. Konačno, bitni cilj propisanog oblika je osiguranje dokaza o sklopljenom ugovoru (**funkcija dokaza** - *oblik ad probationem, Beweisfunktion*).

Zakonom propisani oblik za sklopanje ugovora o doživotnom uzdržavanju vrijedi za sve kasnije izmjene i dopune ugovora (članak 286. stavak 2. ZOO).

4. OBLIK UGOVORA O DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

Polazeći od navedenih ciljeva koje je zakonodavac imao na umu kada je propisivao poseban oblik za ugovor o doživotnom uzdržavanju te činjenice da između ugovora o doživotnom uzdržavanju i ugovora o dosmrtnom uzdržavanju postoje sličnosti u pogledu predmeta obveze, a uzimajući u obzir i činjenicu da je zakonodavac odredbom članka 589. ZOO propisao da se na ugovor o dosmrtnom uzdržavanju na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZOO o ugovoru o doživotnom uzdržavanju, smatramo da i za ugovor o dosmrtnom uzdržavanju vrijedi isti oblik koji je propisan za ugovor o doživotnom uzdržavanju odredbom članka 580. ZOO. Prema tome i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju je **strogo formalan ugovor**.

⁶ Narodne novine, broj 78/93, 29/94 i 16/98

Pritom treba reći i sljedeće.

Kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju davatelj uzdržavanja dobiva naplatu za uzdržavanje, u pravilu, odmah po sklapanju tog ugovora, što znači da primatelj uzdržavanja odmah ispunjava svoju obvezu, tj. prenosi na davatelja uzdržavanja svu ili dio svoje imovine i prije nego je davatelj uzdržavanja ispunio svoju obvezu, što za primatelja uzdržavanja predstavlja nemali rizik, pa on mora biti upoznat s pravnim posljedicama takvog ugovora i upozoren na njih. S druge strane, davatelj uzdržavanja kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju dobiva odmah imovinu koja mu, često puta, služi kao glavnica za ispunjavanje obveze uzdržavanja te je dužan voditi računa o pravilnom gospodarenju tom imovinom, kako mu se ne bi dogodilo da olako raspolaze tom imovinom odnosno otuđi je i time dođe u situaciju da ne može ispunjavati preuzetu obvezu uzdržavanja primatelja uzdržavanja. S obzirom na važnost i pravne posljedice koje sklapanje ugovora o dosmrtnom uzdržavanju ima za stranke, logično je da stranke sa svime time moraju biti upoznate i upozorene na to, a što najbolje biva propisivanjem strogog oblika za sklapanje takvog pravnog posla, pa je radi zaštite interesa stranaka i predviđeno da i za sklapanje ugovora o dosmrtnom uzdržavanju

vrijedi onaj isti strogi oblik koji je propisan za ugovor o doživotnom uzdržavanju.

Stoga ne možemo prihvatiti stajalište⁷ da je za valjanost ugovora o dosmrtnom uzdržavanju potreban samo pisani oblik i ovjera potpisa davatelja i primatelja uzdržavanja (a ne ovjera ugovora) na tom ugovoru, u prilog čemu se navodi da primatelj uzdržavanja svoju zaštitu postiže, ako to smatra potrebnim, pridržajem stvarnog tereta.

Međutim, predmet naknade za dano uzdržavanje ne moraju uvijek biti nekretnine, nego to može biti i druga imovina (prava odnosno pokretnine) u kojem slučaju nema mogućnosti da primatelj uzdržavanja pridrži pravo stvarnog tereta, jer je samo u slučaju kada primatelj uzdržavanja daje nekretninu propisano da se može odrediti da se u njegovu korist na njoj osnuje stvarni teret uzdržavanja (članak 587. ZOO).

Prema tome, da bi ugovor o dosmrtnom uzdržavanju bio pravno valjan, on mora biti:

I. **sastavljen u pisanom obliku**, i

a) **ovjeren od suca nadležnog suda**, ili

b) **potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku**, pri čemu je bitno naglasiti da se **ovjerava ugovor**, a ne potpisi ugovaratelja, ili

2. **sastavljen u obliku javnobilježničkog akta**.

Prilikom sastavljanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju u obliku javnobilježničkog akta potrebna su dva svjedoka, odnosno bilo koji drugi javni bilježnik (članak 62. ZJB).

Prilikom ovjere ili sastavljanja ovlaštena je osoba dužna ugovarateljima pročitati ugovor i upozoriti ih na njegove posljedice.

Stoga će zemljišnoknjižni sud na temelju odredbe članka 109. u vezi s člankom 108. stavak 1. i člankom 43. stavak 1. Zakona o zemljišnim knjigama⁸ odbiti prijedlog za upis zabilježbe ugovora o dosmrtnom uzdržavanju koji su sklopljeni nakon 1. siječnja 2006. godine u zemljišnu knjigu ako ti ugovori nisu sklopljeni u obliku propisanom u odredbi članka 580. ZOO, jer u tom slučaju isprava nema oblik koji je propisan za valjanost tog ugovora, na što zemljišnoknjižni sud pazi po službenoj dužnosti.

5. ZAKLJUČAK

Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, kao strogo formalan ugovor, da bi bio pravno valjan, mora biti sklopljen u istom obliku kao i ugovor o doživotnom uzdržavanju, tj. on mora biti sastavljen u pisanom obliku te ovjeren od suca nadležnog suda ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta.

⁷ Crnić, Jadranko, op. cit., str. 172.

⁸ Narodne novine, broj 91/96, 68/98, 137/99-Odluka USRH, 114/01 i 100/04.

Željka Bregeš, sutkinja Trgovačkog suda u Zagrebu
Sandra Mikinac, viša sudska savjetnica

KREDITNE UNIJE - upis u sudski registar

Prvim danom 2007.g. na snagu je stupio Zakon o kreditnim unijama, a prestao je vrijediti Zakon o štedno-kreditnim zadrugama iz 2002. godine.

Prema direktivi Europske Unije, štedno-kreditne zadruge trebale su prerasti u banke ili prestati s radom. Međutim, prema uzoru na neke druge zemlje, Ministarstvo financija izborilo se za izuzeće od te direktive, nastojeći "produljiti život" obrtnicima i drugima koji dobro posluju u sklopu zadruga.

Prema novom Zakonu štedno-kreditne zadruge su dužne do 30. travnja 2007. donijeti odluku o:

- nastavku rada kao kreditna unija te u propisanom roku uskladiti svoje akte, rad i poslovanje s odredbama ovoga Zakona, ili

- preoblikovati se u štednu banku te u propisanom roku uskladiti svoje akte, rad i poslovanje s odredbama Zakona o bankama, ili

- prestanku štedno-kreditne zadruge i pokrenuti postupak likvidacije.

Zakon o kreditnim unijama detaljno propisuje financijske kriterije koji će osiguravati sigurnost, solventnost i likvidnost poslovanja kreditnih unija, a cilj mu je vratiti povjerenje u ovaj segment tržišta uz veću zaštitu od kreditnog rizika nego dosad.

Nadzor nad poslovanjem tih financijskih institucija, koje su bile u domeni Ministarstva financija, preuzet će Hrvatska narodna banka.

Pravni temelj i definicija

- Zakon o kreditnim unijama (dalje: ZKU) "Narodne novine" broj 141/06., stupio na snagu 01. siječnja 2007.
- Kreditna unija je financijska institucija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za rad (čl. 2.).

Registarski podaci (čl. 8. st. 4.):

- tvrtka, sjedište i predmet poslovanja kreditne unije,
- ukupni iznos temeljnog kapitala,
- dan usvajanja statuta,
- imena i prezimena članova uprave, predsjednika i članova nadzornog odbora, njihovo prebivalište i jedinstveni matični broj građana,
- ovlasti za zastupanje kreditne unije

Upis u sudski registar (čl. 8.)

Prijavu za upis kreditne unije u sudski registar podnose **svi članovi uprave i nadzornog odbora kreditne unije**, a mora sadržavati:

- tvrtku, sjedište i predmet poslovanja kreditne unije,

- odobrenje za rad kreditne unije ????,

- iznos temeljnog kapitala,

- članove uprave i nadzornog odbora te njihovo prebivalište i jedinstveni matični brojevi građana.

Prijavi se prilažu

- statut kreditne unije i izjava o usvajanju statuta,
- dokaz **ovlaštene financijske institucije o uplaćenom iznosu temeljnog kapitala, odnosno članskih udjela u novcu,**
- odluka o imenovanju uprave i nadzornog odbora te:
 - Izjave članova uprave o prihvatu postavljenja za člana NO
 - Izjave članova uprave po čl. 239. ZTD
 - Ovjerovljeni potpisi članova uprave (i prokurista ako je prokura dana)
 - Zapisnik sa sjednice NO o izboru predsjednika i zamjenika NO
 - Popis članova Kreditne unije s obveznim podacima
 - Popis članova nadzornog odbora i osoba ovlaštenih za vođenje poslova Kreditne unije
- Sudska pristojba (400, kn) i troškovi objave u NN (900,00 kn)

Odobrenje za upis u sudski registar**PRETHODNO!**

Čl. 2. st. 2. - kreditna unija ne može se upisati u sudski registar prije dobivanja odobrenja Hrvatske narodne banke.

Registarski podaci - tvrtka

Tvrtka i skraćena tvrtka kreditne unije **mora** sadržavati izraz »kreditna unija«, a izraz »kreditna unija« odnosno njegovu izvedenicu u tvrtki ili skraćenoj tvrtki može upisati u sudski registar i koristiti u pravnom prometu **samo** pravna osoba iz stavka 1. ovoga članka. (čl. 2. st. 3. i 4.)

Napomena: ZKU ne predviđa skraćenu tvrtku

Registarski podaci - sjedište:

Uprava mora voditi poslove kreditne unije u sjedištu kreditne unije (čl. 16. st. 4.)

Napomena: ZKU ne regulira pitanje osnivanja podružnica niti poslovnih jedinica

Registarski podaci - predmet poslovanja - djelatnost (čl. 3.) - ISKLJUČIVO:

* primanje novčanih depozita članova kreditne unije u domaćoj valuti,

* odobravanje kredita članovima kreditne unije u domaćoj valuti,

* obavljanje mjenjačkih poslova za članove kreditne unije,

* dodjeljivanje novčane pomoći članovima kreditne unije,

* davanje jamstva za obveze članova kreditne unije u domaćoj valuti

Napomena: Mjenjačke poslove kreditna unija dužna je obavljati sukladno uvjetima i načinu utvrđenim propisima kojima se uređuje poslovanje ovlaštenih mjenjača (Zakon o deviznom poslovanju).

Registarski podaci - članovi kreditne unije (čl. 9.)

Kreditnu uniju može osnovati 30 ili više osoba (čl 5.) koje imaju zajednički interes i zajedno djeluju s ciljem unapređenja i zaštite međusobnog interesa na načelu financijske uzajamnosti, a njezini članovi mogu biti samo:

• **trgovci pojedinci i obrtnici sa sjedištem u Republici Hrvatskoj i**

• **fizičke osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj.**

Članovi moraju ispunjavati barem jedan od uvjeta u skladu s načelom iz članka 5. stavka 2.

1. načelo zaposlenja, ili

2. načelo zanimanja, odnosno profesije, ili

3. teritorijalno načelo, ili

4. i na drugom načelu koje osigurava ostvarivanje zajedničkog interesa i financijske uzajamnosti članova kreditne unije) i statutom kreditne unije (zaposleni kod istog poslodavca, odnosno u istoj djelatnosti, ili pripadaju određenom zanimanju, odnosno profesiji, ili prebivanju na istom području, ili su međusobno povezane na drugi način kojim osiguravaju ostvarivanje zajedničkog interesa na načelu uzajamnosti.

Pristupanje i istupanje u /iz kreditne unije su uređeni člancima 10. i 11. Zakona.

Registarski podatak - uprava (čl. 15. do 23.) i prokura (čl. 16. st. 3.)

ULOGA: Uprava vodi poslove kreditne unije, zastupa je i predstavlja te obavlja druge poslove sukladno ovom Zakonu, statutu i drugim aktima kreditne unije, uz odgovarajuću primjenu odredbe Zakona o trgovačkim društvima koje se odnose na upravu društva s ograničenom odgovornošću.

IMENOVANJE: u nadležnosti nadzornog odbora je imenovanje i razrješenje članove uprave čl. 26. toč.2.

SASTAV: Uprava kreditne unije sastoji se od jednog ili više članova. Ako uprava ima više članova, svi članovi zajedno zastupaju kreditnu uniju

MANDAT: ne može biti duži od 4 godine

NAPOMENA: Primjena odredbi ZTD o upravi u d.o.o.

Registarski podatak - uprava (čl. 15. do 23.) i prokura (čl. 16. st. 3.)

PAZITI: Članom uprave kreditne unije može biti imenovana osoba koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za člana uprave, a zahtjev za izdavanje odobrenja podnosi nadzorni odbor kreditne unije. Osoba koja je dobila odobrenje za člana uprave kreditne unije mora prije imenovanja na tu funkciju u drugoj kreditnoj uniji ponovno dobiti odobrenje.

Problem: pitanje vođenja poslova kreditne unije, zastupanja i predstavljanja te obavljanja drugih poslova, u slučaju kad odlukom skupštine ili zbog smrti ili drugog razloga član uprave ne može obavljati funkciju – do ishoda odobrenja HNB

Uprava kreditne unije **ne smije** ovlastiti prokurista za samostalno zastupanje kreditne unije

Registarski podaci - nadzorni odbor (čl. 24.- 27.)

NADLEŽNOST nadzornog odbora

- nadzire poslovanje kreditne unije,
- imenuje i razrješuje članove uprave,
- odlučuje o pristupanju i isključenju iz kreditne unije,
- daje upravi suglasnost na prijedlog računovodstvene politike i prijedlog pravila za upravljanje,
- daje upravi suglasnost na financijski plan kreditne unije,
- odlučuje o drugim poslovima utvrđenim ovim Zakonom, propisima donesenim na temelju ovoga Zakona ili statutom kreditne unije.

BROJ ČLANOVA: najmanje 3 člana, a statutom kreditne unije može se odrediti i veći broj članova nadzornog odbora s time da njihov broj mora biti neparan, a može imati najviše 9 članova.

IZBOR: Skupština kreditne unije bira članove nadzornog odbora (napomena: budući da nema odredbi o mogućnosti imenovanja pojedinog člana NO od radničkog vijeća, terminološki je ispravno koristiti „izbor“, a ne „imenovanje“)

MANDAT: Članovi nadzornog odbora se imenuju najviše na četiri godine i mogu biti ponovno birani, odnosno imenovani.

NAPOMENA: primjena odredbi ZTD koje se odnose na nadzorni odbor društva s ograničenom odgovornošću, ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

Registarski podaci - nadzorni odbor (čl. 24.- 27.)

UVJETI za obavljanje funkcije člana nadzornog odbora- osoba koja:

- ispunjava uvjete za člana nadzornog odbora sukladno Zakonu o trgovačkim društvima,
- nije član nadzornog odbora ili uprave druge kreditne unije,
- nije bila član uprave kreditne unije u stečaju ili prisilnoj likvidaciji.

Registarski podaci - temeljni kapital (čl. 7.)

- Najniži iznos temeljnog kapitala kreditne unije je **500.000,00 kuna**, a predstavlja ukupan iznos članskih udjela.
- Prije upisa** kreditne unije u sudski registar temeljni kapital **mora u cijelosti biti uplaćen u novcu.** (Iznimno, u slučaju spajanja ili pripajanja kreditne unije, odnosno u slučaju podjele kreditne unije, ova se odredba ne primjenjuje)

Najviši iznos članskih udjela pojedinog člana kreditne unije i s njim povezanih osoba ne smije biti veći od 5% ukupnog iznosa članskih udjela.

Članski udjeli **moraju biti jednaki i uplaćeni u novcu.**

Registarski podaci - statut (čl. 6)

Statut kreditne unije mora sadržavati odredbe o:

- tvrtki i sjedištu kreditne unije,
- predmetu poslovanja,
- iznosu temeljnog kapitala,
- iznosu članskog udjela,
- uvjetima i načinu dodatne uplate članskih udjela,
- načinu i obliku objave priopćenja članovima kreditne unije,
- uvjetima i načinu pristupanja i istupanja iz članstva kreditne unije,
- broju članova uprave i nadzornog odbora,
- uvjetima i načinu uporabe dobiti, odnosno pokrića gubitka,
- načinu sazivanja skupštine,
- postupku donošenja odluka na skupštini članova kreditne unije,
- pravima i obvezama koje članovi imaju prema kreditnoj uniji **te pravima i obvezama koje kreditna unija ima prema članovima,**
- prestanku rada kreditne unije.

*Statut može, pored navedenih odredbi sadržavati i odredbe o drugim pitanjima od značaja za obavljanje djelatnosti kreditne unije.

Statut kreditne unije **mora biti sastavljen u obliku javnobilježničkog akta.**

Statusne promjene (čl. 66. i 67.)**Pripajanje**

Jedna ili više kreditnih unija može se pripojiti drugoj kreditnoj uniji (kreditna unija preuzimatelj) bez provedbe postupka likvidacije, prijenosom cijele imovine jedne ili više kreditnih unija (pripojena kreditna unija) u zamjenu za članske udjele u kreditnoj uniji preuzimatelju.

Spajanje

Dvije ili više kreditnih unija mogu se spojiti bez provedbe postupka likvidacije, osnivanjem nove kreditne unije na koju prelazi cijela imovina kreditnih unija koje se spajaju u zamjenu za članske udjele u novoj kreditnoj uniji.

Za donošenje odluke o pripajanju ili spajanju kre-

ditnih unija potrebne su odluke skupština kreditnih unija koje se pripajaju ili spajaju, a koje se donose tročetrvrtinskom većinom svih članova skupština svake kreditne unije.

Odobrenje za pripajanje ili spajanje

- Kreditna unija prije pripajanja ili spajanja s drugom kreditnom unijom mora dobiti odobrenje Hrvatske narodne banke.
- Kreditna unija koja nastaje spajanjem mora od Hrvatske narodne banke dobiti odobrenje za rad prije upisa spajanja u sudski registar.
- Ove se odredbe na odgovarajući način primjenjuju se i u slučaju podjele kreditne unije.

Prijelazne i završne odredbe

- preoblikovanje

Skupština štedno-kreditne zadruge koja na dan stupanja na snagu ovoga Zakona ima odobrenje za rad i upisana je u sudski registar dužna je do 30. travnja 2007. donijeti odluku, i to tročetrvrtinskom većinom prisutnih članova skupštine, o:

- nastavku rada kao kreditna unija te u propisanom roku uskladiti svoje akte, rad i poslovanje s odredbama ovoga Zakona, ili
- preoblikovati se u štednu banku te u propisanom roku uskladiti svoje akte, rad i poslovanje s odredbama Zakona o bankama, ili
- prestanku štedno-kreditne zadruge i pokrenuti postupak likvidacije.

Prijelazne i završne odredbe

- preoblikovanje štedno-kreditne zadruge u kreditnu uniju

U slučaju donošenja odluke o nastavku rada šzk kao kreditne unije potrebno je za upis u sudski registar priložiti:

1. Zapisnika sa skupštine ŠKZ (sastavlja ga javni bilježnik) na kojoj su donijete odluke o:
 - Nastavku rada kao kreditna unija
 - Izmjenama i dopunama statuta
2. Čistopis statuta
3. Zapisnik sa sjednice NO s odlukama o:
 - Izboru predsjednika i zamjenika NO
 - Izboru članova uprave
4. Izjave o prihvatu postavljenja za člana NO
5. Ovjerovljeni potpisi članova uprave
6. Izjave članova uprave sukladno odredbi čl. 239.st. 2. ZTD
7. Odobrenje HNB za rad i izbor članova uprave

8. Dokaz o uplati temeljnog kapitala (dokapitalizacija)
9. Popis članova kreditne unije s propisanim podacima
10. Popis članova nadzornog odbora i osoba ovlaštenih za vođenje poslova kreditne unije

Prijelazne i završne odredbe

- usklađivanje kao kreditna unija (čl. 80.)

U slučaju iz članka 78. stavka 1. podstavka 1. ovoga Zakona, štedno-kreditna zadruga dužna je do 31. prosinca 2007. uskladiti:

- tvrtku, poslove, statut, temeljni kapital, članove kreditne unije upisnik članova kreditne unije sukladno odredbama članka 12. ovoga Zakona, upravu, nadzorni odbor, poslovanje s drugim odredbama ovoga Zakona.
- Štedno-kreditna zadruga iz stavka 1. ovoga članka dužna je do isteka roka iz stavka 1. ovoga članka Hrvatskoj narodnoj banci podnijeti zahtjev za donošenje rješenja o odobrenju za rad

a) Ako iz izvješća i priloženih dokumenata proizlazi da je štedno-kreditna zadruga usklađena s odredbama ovoga Zakona, Hrvatska narodna banka izdat će odobrenje za rad sukladno odredbama članka 31. ovoga Zakona.

b) U slučaju da je Hrvatska narodna banka štedno-kreditnoj zadruzi odbila zahtjev za izdavanje odobrenja za rad, Hrvatska narodna banka donosi rješenje o pokretanju postupka prisilne likvidacije.

Prijelazne i završne odredbe

- preoblikovanje u štednu banku (čl. 81.)

- Štedno-kreditna zadruga iz članka 78. stavka 1. ovoga Zakona koja je donijela odluku o preoblikovanju u štednu banku dužna je Hrvatskoj narodnoj banci podnijeti zahtjev za dobivanje odobrenja za rad kao štedna banka sukladno odredbama ovoga Zakona i Zakona o bankama, a najkasnije do 1. ožujka 2008.

Prijelazne i završne odredbe

- preoblikovanje u štednu banku (čl. 81.)

Prijavi za upis preoblikovanja u sudski registar prilažu se:

- odluka o preoblikovanju,
- imena, jedinstveni matični broj građana i prebivalište članova uprave i nadzornog odbora štedne banke.

Odluka o preoblikovanju sadržava:

- tvrtku štedno-kreditne zadruge i tvrtku dioničkog društva štedne banke,
- iznos temeljnog kapitala, broj i nominalni iznos dionica,
- statut dioničkog društva štedne banke,
- imena i prezimena članova uprave i nadzornog odbora štedne banke,
- imena zadrugara koji su glasovali za preoblikovanje.

Prijelazne i završne odredbe
- preoblikovanje u štednu banku (čl. 81.)

Odlukom o preoblikovanju mora se odrediti koje osobe polažu pravo na upis dionica.

- Dionice se uplaćuju u novcu, zakonom određenim sredstvom plaćanja, na račun štedne banke kod ovlaštene financijske institucije u Republici Hrvatskoj, osim dionica koje se odnose na zamjenu zadružnog udjela u dionice.
- Zadružni udjeli zadrugara koji ima pravo na dionice štedne banke zamjenjuju se dionicama u vrijednosti njegovih zadružnih udjela.

- Prije upisa preoblikovanja u sudski registar mora se u cijelosti uplatiti nominalni iznos dionica.
- Upisom preoblikovanja u sudski registar, štedno-kreditna zadruga nastavlja djelovati kao dioničko društvo štedna banka i prestaje funkcija upravitelja štedno-kreditne zadruge i članova nadzornog odbora ako odlukom o preoblikovanju nije što drugo određeno.
- Štedno-kreditna zadruga nad kojom se provodi postupak likvidacije ili je otvoren stečaj ne može se preoblikovati u štednu banku.

PRIMJER 1: Upis osnivanja kreditne unije u sudski registar

PRIJAVA ZA UPIS U SUDSKI REGISTAR		ZA SLUŽBENU UPORABU NE POPUNJAVATI		
MBS:	PODBROJ:	RUL:	TRGOVAČKI SUD U: Zagrebu	POSLOVNI BROJ IZ UPISNIKA TL:
PREDLAGATELJ: PČELICA kreditna unija, Zagreb, Jarunska bb				
SUBJEKT UPISA: PČELICA kreditna unija, Zagreb, Jarunska bb				
PREDMET PRIJAVE: Upis osnivanja kreditne unije				
BR.	NAZIV PRILOGA UZ PRIJAVU	LISTOVA		
1.	Statut kreditne unije i izvještaji o usvajanju statuta			
2.	Odobrenje HNB			
3.	Potvrda o uplati temeljnog kapitala			
4.	Odluka o izboru članova nadzornog odbora			
5.	Zapisnik sa sjednice Nadzornog odbora s odlukom o izboru predsjednika i zamjenika NO te imenovanju članova uprave			
6.	Izjave članova uprave o prihvatu postavljenja			
7.	Izjave članova nadzornog odbora o prihvatu postavljenja			
9.	Odluka o davanju prokure			
10.	Ovjereni potpisi članova uprave			
11.	Ovjereni potpis prokurista			
12.	Popis članova kreditne unije			
13.	Popis osoba ovlaštenih za vođenje poslova Društva			
14.	Dokaz o uplati sudske pristojbe			
15.	Dokaz o uplati troškova objave oglasa u NN			
Predlažemo da se upis u sudski registar provede prema sahtjevu i prilogima.				

- Obrazac prijave za upis PO

PRIJAVA ZA UPIS U SUDSKI REGISTAR (NASTAVAK PRIJAVE)	stranica broj: 2
<p>TIPINA / KRATK:</p> <p>POČELICA kreditna unija, Zagreb, Jarunaka bb</p> <p>KRAŠEVAJ ZASTUPNIK I TIŠINA</p>	
<p>1. TVRKA:</p> <p>POČELICA kreditna unija</p> <p>2. SJEDIŠTE:</p> <p>Zagreb, Jarunaka bb</p> <p>3. SRŽINET POSLOVANJA - OBLASTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> * primanje novčanih depozita članova kreditne unije u domaćoj valuti, * odobravanje kredita članovima kreditne unije u domaćoj valuti, * obavljanje mjenjalskih poslova sa članove kreditne unije, * dodjeljivanje novčane pomoći članovima kreditne unije, * darivanje jamstva za obrve članova kreditne unije u domaćoj valuti <p>4. ČLANOVI OSNOVI:</p> <p>BERO PERIĆ, OIB: 0101999330179, iz Zagreba, Lađuška 124</p> <ul style="list-style-type: none"> - predsjednik uprave - zastupa društvo skupno s drugim članom uprave <p>Imenjem čl. 294.st.4.tod.3 ZD član Uprave ovim izjavljuje da je upoznat s obvezom izvještavanja suđa i da nema okolnosti koje bi bile protivne odredbi čl. 229</p> <p>FRANJO FRANKIĆ, OIB:0102944220123, iz Zagreba, Lohina 219</p> <ul style="list-style-type: none"> - član uprave - zastupa društvo skupno s drugim članom uprave <p>Imenjem čl. 294.st.4.tod.3 ZD član Uprave ovim izjavljuje da je upoznat s obvezom izvještavanja suđa i da nema okolnosti koje bi bile protivne odredbi čl. 229. st. 2. istoga zakona.</p> <p>5. POKOJA:</p> <p>BERO PERIĆ, OIB: 0707977331123, iz Zagreba, Benčićeva 100</p> <ul style="list-style-type: none"> - zastupa skupno s članovima uprave <p>6. NAČELNIK ODBORA:</p> <p>BRVO BRVIĆ, OIB: 0101944330123, iz Velike Gorice, Stegina 90</p> <ul style="list-style-type: none"> - predsjednik nadzornog odbora <p>MARIN MAJČIĆ, OIB: 0101933333360, iz Osijeka, F. Tušmana 116</p> <ul style="list-style-type: none"> - članješk predsjednik nadzornog odbora <p>IVA IVIĆ, OIB: 0101944330123, iz Zagreba, Mikšićina 190</p>	
<p>* nastavak obraza prijave iz upis 90</p>	

PRIJAVA ZA UPIS U SUDSKI REGISTAR (NASTAVAK PRIJAVE)	stranica broj: 3
<p>TIPINA / KRATK:</p> <p>POČELICA kreditna unija, Zagreb, Jarunaka bb</p> <p>KRAŠEVAJ ZASTUPNIK I TIŠINA</p>	
<p>10. TEMELJNI KAPITAL:</p> <p>Temeljni kapital iznosi 800.000,00 kn (petstočetirisućstoakumul), uplaćen u cijelosti u novcu, sastoji se od članških udjela</p>	
<p>11. PRAVNI OSMISLI:</p> <p>a) Pravni oblik: Kreditna unija</p> <p>b) Osnivački akt: Statut kreditne unije od 16. veljače 2007. godine</p>	
<p>* nastavak obraza prijave iz upis 90</p>	

PRIJAVA ZA UPIS U SUDSKI REGISTAR (NASTAVAK PRIJAVE)	stranica broj: 4																																				
<table style="width:100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width:50%; padding: 5px;">Ime i prezime osnivača osobe</td> <td style="width:50%; padding: 5px;">Društva osnivača osobe</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">1. BERO PERIĆ, predsjednik uprave</td> <td style="padding: 5px;">1. _____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">2. FRANKO FRANKIĆ, član uprave</td> <td style="padding: 5px;">2. _____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">3. BRVO BRVIĆ, predsjednik NO</td> <td style="padding: 5px;">3. _____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">4. MARIN MAJČIĆ, članješk predsjednik nadzornog odbora</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">5. IVA IVIĆ, član NO</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">_____</td> <td style="padding: 5px;">_____</td> </tr> </table>		Ime i prezime osnivača osobe	Društva osnivača osobe	1. BERO PERIĆ, predsjednik uprave	1. _____	2. FRANKO FRANKIĆ, član uprave	2. _____	3. BRVO BRVIĆ, predsjednik NO	3. _____	4. MARIN MAJČIĆ, članješk predsjednik nadzornog odbora	_____	5. IVA IVIĆ, član NO	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____
Ime i prezime osnivača osobe	Društva osnivača osobe																																				
1. BERO PERIĆ, predsjednik uprave	1. _____																																				
2. FRANKO FRANKIĆ, član uprave	2. _____																																				
3. BRVO BRVIĆ, predsjednik NO	3. _____																																				
4. MARIN MAJČIĆ, članješk predsjednik nadzornog odbora	_____																																				
5. IVA IVIĆ, član NO	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
_____	_____																																				
<p>Jamni bilježnik</p> <p>M. P. _____</p> <p>(potpis javnog bilježnika)</p>																																					
<p>* središnja stranica obraza prijave iz upis 90</p>																																					

PRIMJER 2: Upis u sudski registar **nastavak rada** štedno-kreditne zadruge kao kreditne unije

PRIJAVA ZA UPIS U SUDSKI REGISTAR		ZA SLUŽBENU UPORABU NE POPUNJAVATI			
		MBS:	PODBROJ:	RUL:	TRGOVA KI SUD U: Zagrebu
PREDLAGATELJ: P ELICA štedno-kreditna zadruga, Zagreb, Jarunska bb					
SUBJEKT UPISA: P ELICA kreditna unija, Zagreb, Jarunska bb					
PREDMET PRIJAVE: Upis nastavka rada štedno-kreditne zadruge kao kreditne unije					
BR.	NAZIV PRILOGA UZ PRIJAVU				LISTOVA
1.	Zapisnika sa skupštine ŠKZ				
2.	Odobrenje HNB za rad i na izbor članova uprave				
3.	Dokaz o uplati temeljnog kapitala				
4.	Statut - istopis				
5.	Odluka o izboru članova nadzornog odbora				
6.	Zapisnik sa sjednice Nadzornog odbora s odlukom o izboru predsjednika i zamjenika NO te imenovanju članova uprave				
7.	Izjave članova uprave o prihvatu postavljenja				
8.	Izjave članova nadzornog odbora o prihvatu postavljenja				
9.	Odluka o davanju prokure				
10.	Ovjereni potpisi članova uprave				
11.	Ovjereni potpis prokurista				
12.	Popis članova kreditne unije				
13.	Popis osoba ovlaštenih za vođenje poslova Društva				
14.	Dokaz o uplati sudske pristojbe				
15.	Dokaz o uplati troškova objave oglasa u NN				
Predlažemo da se upis u sudski registar provede prema zahtjevu i priložima.					

Mr. sc. Jelena Čuveljak, dipl. iur.
Sutkinja Trgovačkog suda u Sisku

(NE)MOGUĆNOST PROVEDBE OVRHE NA MOTORNOM VOZILU

Posljednje izmjene i dopune Ovršnog zakona¹ uvele su posebna pravila o ovrši na motornom vozilu, no određena zakonska rješenja izazivaju dvojbe te bi mogla dovesti do potpune nemogućnosti provedbe te vrste ovrhe. Stoga se ovdje daje analiza zakonskih odredaba vezanih uz provođenje ovrhe na motornom vozilu, uz naglasak na onim odredbama koje bi mogle u praksi onemogućiti ovrhovoditelje da namire svoju tražbinu prodajom ovršenikovog motornog vozila.

Doduše, ta nova pravila predviđaju brzi kraj ovršnog postupka, no sam dovršetak ili obustava ovršnog postupka ne znači ujedno i namirenje vjerovnika što bi trebao biti cilj i svrha provođenja ovrhe.

1. UVODNE NAPOMENE

Ovršni zakon² uređuje postupak prisilnog ostvarenja i osiguranja tražbina vjerovnika te postupak dobrovoljnog sudskog i javnobilježničkog osiguranja tražbina, a također uređuje i materijalno pravne odnose koji se mogu javiti u vezi s tim postupcima. Izmjene i dopune OZ-a iz 2005. godine uvele su više novih pravila za ovrhu i to radi jačanja procesne discipline ovrhovoditelja, jer se od njega očekuje aktivnije sudjelovanje u ovršnom postupku. Iz tog razloga je propisano i pravilo da će sud odbaciti rješenjem prijedlog za ovrhu koji ne sadrži sve Zakonom propisane podatke³ ne pozivajući predlagatelja da ga dopuni ili ispravi. Dakle, sud više ne poziva zaključkom predlagatelje da isprave i dopune prijedloge za ovrhu, već će ih odmah rješenjem odbacuje.⁴

Ovim zakonskim rješenjem, koje traži od ovrhovoditelja a aktivno sudjelovanje i dobro poznavanje ovršnog prava, olakšati će se posao javnim bilježnicima i sudovima, no to sigurno neće dovesti do lakšeg namirenja ovrhovoditelja, iako je to svrha provođenja ovršnog postupka.

Isto tako je, u članku čl. 129. OZ-a izmijenjena struktura ovršnih radnji u ovrši radi naplate novčanih tražbina na pokretninama te sadržaj prijedloga za ovrhu. Tako je izričito rečeno da se **ovrha na pokretninama provodi njihovom zapljenom, procjenom, oduzimanjem, otpremanjem, povjeravanjem na čuvanje sudu, ovrho voditelj u ili trećoj osobi, njihovom prodajom te namirenjem ovrhovoditelja iz iznosa dobivenog prodajom.**

Ovrhovoditelj je dužan u prijedlogu za ovrhu naznačiti traži li da se oduzete pokretnine povjere njemu na čuvanje ili određenoj trećoj osobi, osim ako nije riječ o pokretninama koje se predaju u sudski odnosno javnobilježnički polog. S time da sud, prijedlog za ovrhu u kojem nije predložena koja od ovršnih radnja u skladu s prethodno iznesenim odredbama, odbacuje ne pozivajući ovrhovoditelja da ga ispravi ili dopuni. Dakle, ako ovrhovoditelj ne prepíše točno iz OZ-a sve ovršne radnje, koje se po zakonu moraju

provesti kod ovrhe na pokretnim stvarima ovršenika, dolazi do odbacivanja prijedloga za ovrhu.

Nadalje se ističe daje kod ovrhe na tražbini **po računu pravne osobe** koja obavlja poslove platnog prometa određeno da se ovrha smatra provedenom dostavom rješenja o ovrši banci, a banka je dužna u roku od osam dana od dostave rješenja o ovrši obavijestiti sud i ovrhovoditelja da nema ili da nema dovoljno sredstava na računu da bi mogla rješenje o ovrši provesti u cijelosti. No, uvedeno je pravilo da će **sud obustaviti ovrhu, ako ovrhovoditelj ne bude namiren u skladu s rješenjem o ovrši u roku od šest mjeseci od dostave toga rješenja banci i ako u tom roku ne predloži izmjenju sredstva i predmeta ovrhe.** Dakle, i kod ove vrste ovrhe je ovrhovoditelj znatno ograničen u odnosu na dosadašnja pravila o ovrši na računu. Doduše, time će se znatno skratiti trajanje ovršnog postupka, zatim će se skratiti blokada računa ovršenika što bi moglo dovesti i do znatno povoljnije bilance u unutarnjoj likvidnosti (jer će rješenja o ovrši samo šest mjeseci od dostave banci blokirati račun), ali sam ovrhovoditelj je time zaknut. Naime, za očekivati je da će ovršenici naprosto zamoliti svoje vjerovnike da im narednih šest mjeseci ništa ne isplaćuju na račun, a nakon toga

¹ Objavljene u Narodnim novinama broj 88. od 20.7.2005. godine.

² Ovršni zakon ("Narodne novine" broj: 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03. 151/04 i 88/05 - u daljnjem tekstu: OZ)

³ čl. 35. st. 3. OZ-a

⁴ Javni bilježnik nepotpune prijedloge dostavlja sudu, koji onda donosi rješenje o odbacivanju prijedloga ovrhovoditelj ne prepíše točno iz OZ-a sve ovršne radnje, koje se po zakonu moraju provesti kod ovrhe na pokretnim stvarima ovršenika, dolazi do odbacivanja prijedloga za ovrhu.

će mirno nastaviti poslovati preko svog računa. Naravno, sve dok u novom ovršnom postupku, isti ili neki drugi ovrhovoditelj opet ne zatraži provođenje ovrhe na tražbini po računu ovršenika.

Dakle, iz prethodno iznesenog je razvidno da bi se provođenje ovrhe po novim pravilima moglo vrlo nepovoljno odraziti prema ovrhovoditeljima, iako će ovršni postupci kraće trajati.

2. RJEŠENJE O OVRSI NA MOTORNOM VOZILU

Prodaja motornih vozila u ovršnom postupku je zbog svojih specifičnosti sada posebno uređena, te je dodan novi odjeljak 5. Prodaja motornih vozila i članci 143.J do 143.n, koji uređuju specifičnosti postupanja s motornim vozilima, a ranije se ovrha na motornom vozilu provodila po pravilima koja vrijede za ovrhe na pokretninama. No, sada se, zbog svoje specifičnosti, ovrha na motornom vozilu u pogledu stjecanja založnog prava približava ovrsi na nekretninama, dok se samo oduzimanje, čuvanje i procjena vozila ostvaruje se analogno kao kod drugih pokretnina.

Da bi se mogao uopće podnijeti prijedlog za ovrhu, predviđena je obveza Ministarstva unutarnjih poslova⁵ da u roku od osam dana, na zahtjev osobe koja tvrdi da namjerava pokrenuti ovršni postupak ili postupak osiguranja dade iz evidencije o motornim vozilima podatke o tome je li neka osoba upisana kao vlasnik motornog vozila te o vrsti, marki, tipu, modelu, godini proizvodnje, registarskom broju motornog vozila i postojanju tereta na tom vozilu.⁶ Ova obveza MUP-a je preduvjet da bi ovrhovoditelj mogao uspješno podnijeti prijedlog za ovrhu na motornom vozilu ovršenika, jer ako ne postoji navedena potvrda sud neće izdati rješenje o ovrsi.

Naime, ovrhu radi naplate novčane tražbine na motornom vozilu sud određuje na temelju ovršne isprave

i izvotka iz evidencije policijske uprave o vlasništvu ovršenika na motornom vozilu (članak 16.b. stavak 2.).⁷ Dakle, da bi ovrhovoditelj mogao tražiti ovrhu na motornom vozilu mora raspolagati ovršnom ispravom,⁸ te mora imati izvadak iz evidencije policijske uprave o vlasništvu ovršenika na motornom vozilu.

Nije jasno zašto je za donošenje rješenja za ovrhu na motornom vozilu uvjet da ovrhovoditelj raspolaze ovršnom ispravom, jer do sada nisu postojala ograničenja u pogledu predlaganja određenog predmeta i sredstva ovrhe ovisno o tome kojom se ispravom raspolaze (ovršnom ili vjerodostojnom). Takvo ograničenje ne postoji kod drugih predmeta i sredstva ovrhe, tako ovrhovoditelj može temeljem vjerodostojne isprave predložiti ovrhu na cjelokupnoj imovini ovršenika pa i na njegovim nekretninama, ali to ne može na njegovom motornom vozilu.

Ovakvo uređenje je možda rezultat ideje zakonodavca da rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave donose javni bilježnici, a rješenje o ovrsi na temelju ovršne isprave donose sudovi, no zbog izričito navedenog preduvjeta postojanja ovršne isprave kod ovrhe prodajom motornih vozila, ovrhovoditelji koji raspolazu samo vjerodostojnom ispravom su suženi u svom izboru predmeta i sredstva ovrhe. Ali, kako se ovrha temeljem vjerodostojne isprave može odrediti i na cjelokupnoj imovini ovršenika i bez navođenja predmeta i sredstva ovrhe,⁹ ovo ograničenje ipak ne bi trebalo znatno utjecati na ovrhovoditelje. No, pri slijedećoj noveli OZ-a¹⁰ ovo bi ograničenje trebalo ukinuti.

Pored toga, ovrhovoditelj uz prijedlog za ovrhu mora dostaviti i izvadak iz evidencije MUP-a o vlasništvu ovršenika na motornom

vozilu. No, takvu evidenciju policijske uprave ne vode. Naime, oni vode registre vozila koja smiju sudjelovati u prometu, no to ne znači da postoji obveza svakog kupca da promjenu vlasnika vozila prijavi policijskoj upravi. Ovakvim strogim određivanjem obveze o vrhu vođenju a da dostavi izvadak iz evidencije policijske uprave, onemogućuju se ovrhovoditelji da dokazuju postojanje vlasništva vozila ovršenika koje nije upisano u evidenciju policijske uprave.¹¹

Nadalje, zakon nije uopće predvidio mogućnost da je riječ o motornom vozilu koje nije upisano u registar motornih vozila u Republici Hrvatskoj. Naime, kada je riječ ovrsi protiv stranih državljana, ona je moguća ako imaju imovinu u Republici Hrvatskoj, a motorno vozilo je upravo imovina koja se može zateći na području Republike Hrvatske. Ali, na žalost zakonodavac takvu mogućnost nije izričito predvidio, niti je uredio pitanja i probleme koji se tu mogu javiti.¹²

Tako nije predviđen slučaj prodaje motornih vozila koja nisu registrirana, ili ona koja mogu i ne moraju biti registrirana¹³ odnosno ona koja ne mogu više biti registrirana. U tim slučajevima bi se doduše mogla primijeniti pravila o ovrsi na pokretnim stvarima, samo se postavlja pitanje da li je namjera zakonodavca bila da se takva motorna vozila izuzmu iz ovrhe ili je riječ o propustu u normiranju.

Zbog tih se razloga postavlja i pitanje do koje granice sudovi mogu interpretacijom postojećih zakona ispravljati nedorečenosti, a sa ciljem da se ovršni postupak dovrši povoljno za ovrhovoditelja. Naime,

¹¹ Tako npr. Republika Hrvatska kada se javlja kao ovrhovoditelj neće moći dokazivati vlasništvo motornog vozila kupoprodajnim ugovorom, o kojem je saznala iz evidencije Ministarstva financija o plaćenom porezu na promet osobnim vozilima.

¹² Posebne odredbe o prodaji motornih vozila ne bi trebala u potpunosti isključiti mogućnost provedbe ovrhe na pokretninama, jer je ipak cilj ovršnog postupka naplata tražbine ovrhovoditelja.

¹³ Razni radni strojevi, koji ne sudjeluju u javnom prometu zatim starija vozila koja više ne zadovoljavaju tehničku ispravnost, ali na tržištu mogu postići zavidnu cijenu i dr.

⁵ u daljnjem tekstu: MUP

⁶ Čl. 16.b. st. 2. OZ

⁷ Čl. 143j st. 1. OZ

⁸ vidici. 21. OZ-a

⁹ čl. 252c st. 2. OZ.

¹⁰ Kako je osnovni tekst zakona iz 1996. godine doživio novele 1999. godine, zatim 2000., potom 2003. godine i 2004. godine te 2005. godine, za očekivati je da će u narednih par godina opet biti određenih izmjena OZ-a.

striktnim tumačenjem postojećeg zakona trebalo bi odbaciti sve prijedloge za ovrhu na motornom vozilu u kojem nisu oba uvjeta ispunjena, a upravo zbog postojećih posebnih odredaba o ovrsi na motornom vozilu, ne bi se za te ovrhe mogla primjenjivati samo pravila o ovrsi na pokretninama.

2.1. Stjecanje založnog prava

Ako su zadovoljeni svi preduvjeti,¹⁴ sud izdaje u skladu s prijedlogom ovrhovoditelja, rješenje o ovrsi i jedan primjerak dostavlja policijskoj upravi kod koje se vodi upisnik vozila radi provedbe zabilježbe ovrhe. Pored toga, primjerak rješenja o ovrsi sud dostavlja i Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima radi provedbe odgovarajućeg upisa.

- Zabilježbom ovrhe ovrhovoditelj stječe založno pravo na motornom vozilu, a prednosni red založnog prava se računa od dana dostave rješenja o ovrsi policijskoj upravi. Nakon zabilježbe ovrhe nije dopušten upis promjene prava vlasništva na motornom vozilu niti upis tereta na tom vozilu na temelju raspoložbi ovršenika, bez obzira na to kad je ta raspoložba poduzeta. Raspoložbe učinjene protivno ovoj zabrani nemaju pravnog učinka.¹⁵ Ova pravila o založnom pravu koje se stječe dostavom rješenja o ovrsi policijskoj upravi su slična založnom pravu koje se stječe zabilježbom ovrhe na nekretninama u zemljišnoj knjizi, te se time ovrha na motornom vozilu približila ovrsi na nekretninama, jer su motorna vozila pokretnine veće vrijednosti za koje postoje posebni upisnici, iako ti upisnici nisu preduvjet za stjecanje prava vlasništva.

3. ODUZIMANJE, ČUVANJE I PROCJENA MOTORNOG VOZILA

Nadalje je u OZ-u određeno daje, u roku od tri mjeseca od dana dostave rješenja o ovrsi na motornom vozilu,

ovrhovoditelj dužan predložiti oduzimanje motornog vozila, naznačiti mjesto gdje se ono nalazi te osigurati potrebno prijevozno sredstvo i radnu snagu za poduzimanje te radnje. Ako ovrhovoditelj ne predloži oduzimanje vozila u tom roku, sud će obustaviti ovrhu.¹⁶

Ovo pravilo o načinu oduzimanja motornog vozila znatno otežava, a u mnogim slučajevima će i u potpunosti onemogućiti provođenje ovrhe na motornom vozilu. Naime, iako je proklamirani cilj izmjena OZ-a bilo olakšavanje provođenja ovrhe, ova pravila stavljaju ovrhovoditelj a u prilično nezgodnu situaciju, jer on mora nakon donošenja Rješenja o ovrsi na temelju ovršne isprave, naznačiti gdje se motorno vozilo nalazi, odnosno gdje će se nalaziti, i to sve nakon što je ovršenik već obaviješten da će se ovrha provesti na njegovom motornom vozilu.

Pošto je ovrhovoditelj obavijestio sud gdje se motorno vozilo nalazi, samo njegovo oduzimanje provodi sudski ovršitelj na temelju zaključka suda. Prigodom oduzimanja motornog vozila sudski će ovršitelj skinuti tablice s motornog vozila, a oduzeto motorno vozilo se predaje na čuvanje ovrhovoditelju ili trećoj osobi u skladu s rješenjem o ovrsi. Ako se motorno vozilo povjerava na čuvanje komisionaru, njegovu procjenu i prodaju obaviti će komisionar u skladu s odredbama članka 143.g do 143.m OZ-a.¹⁷

Dakle, nakon što je ovrhovoditelj obavijestio sud gdje se motorno vozilo nalazi, na to mjesto izlazi sudski ovršitelj u nadi da će se motorno vozilo - odnosno vozilo koje se pokreće snagom vlastitog motora, još uvijek nalaziti na tom mjestu, a tom prilikom ovrhovoditelj treba osigurati potrebno prijevozno sredstvo i radnu snagu za poduzimanje te radnje.

Naime, motorno vozilo se kreće u prostoru i mogućnost da se u trenutku izlaska sudskog ovršitelja motorno vozilo zatekne baš na mjestu gdje je ovrhovoditelj naznačio je minimalna, a ovrhovoditelj ima znatne

troškove zbog izlaska sudskog ovršitelja zatim troškove potrebnog prijevoznog sredstva te radne snage za oduzimanje motornog vozila.¹⁸ Ranije se nije prilikom ovrhe motornog vozila tražilo posebno prijevozno sredstvo i radna snaga za oduzimanje vozila, a sada se dodatno traži da se motorno vozilo odveze na posebnom prijevoznom sredstvu, čime se povisuju troškovi provođenja ovrhe a ista se i otežava.

Posebna prijevozna sredstva će ovrhovoditelj jednostavnije naći za prijevoz osobnih motornih vozila, no za teretna motorna vozila nije jednostavno pronaći adekvatno prijevozno sredstvo. O tim praktičnim problemima prijevoza oduzetog motornog vozila se očigledno nije vodilo dovoljno računa prilikom izmjena zakona, iako je takav način odvoženja oduzetog vozila sigurniji i zbog oduzimanja tablica vozila jedini dozvoljeni i moguć. S obzirom na ovu izričitu obvezu prevoženja oduzetih motornih vozila, sudski ovršitelji ne bi smjeli osobno preuzimati rizik i dozvoljavati da neko vozi motorno vozilo od mjesta oduzimanja do mjesta gdje će se ono čuvati, iako je do sada bilo uobičajeno da oduzeto motorno vozilo netko odveze do mjesta gdje će se ono čuvati.

Slijedom navedenog, mogućnost da sudski ovršitelj oduzme motorno vozilo ovršeniku i da ovrhovoditelj namiri svoju tražbinu prodajom motornog vozila je prilično mala, a troškovi koje ovrhovoditelj ima u tom postupku nisu neznatni. Stoga bi se morao izmijeniti način provođenja oduzimanja vozila ovršeniku, ako se hoće omogućiti ovrhovoditeljima namirenje tražbine.

U slučaju da se ipak zatekne motorno vozilo na naznačenoj adresi, onda će sudski ovršitelj skinuti tablice s motornog vozila, te će oduzeto motorno vozilo predati na čuvanje ovrhovoditelju ili trećoj

¹⁴ Postojanje ovršne isprave, potvrde o vlasništvu vozila, pravilno sastavljen prijedlog i dr.

¹⁵ Čl. 143.j st. 2.-6. OZ

¹⁶ Čl. 143. k st. 1. OZ-a.

¹⁷ Čl. 143. k OZ

¹⁸ sam prijevoz osobnog vozila do 20 km radnim danom (obračunava se kilometraža koje je specijalno vozilo za uklanjanje i prijevoz prešlo od mjesta utovara do mjesta istovara) danju, bez čekanja, iznosi (prema cjeniku HAK-a za prijevoz oštećenih vozila) 300,00 kn (bez PDV-a)

osobi, koja može biti i ovlašten komisionaru. Pri tome se prijevoz motornog vozila od mjesta gdje je oduzeto do mjesta gdje će biti čuvano, mora vršiti posebnim adekvatnim¹⁹ prijevoznim sredstvom.

4. PRODAJA MOTORNOG VOZILA

Oduzeta motorna vozila se prodaju usmenom javnom dražbom ili neposrednom pogodbom, u skladu sa zaključkom suda o načinu prodaje, bez isticanja oznake registarskog broja i broja šasije.²⁰ Procjenu vrijednosti motornog vozila i prodaju, u slučaju kada je ono povjereno na čuvanje komisionaru, ovlašten je provesti sam komisionar s tim da javnu dražbu kod komisionara provodi javni bilježnik.²¹

Na dražbi mogu sudjelovati kao kupci samo osobe koje su položile jamčevinu. Ako se dražba provodi istovremeno za više vozila, osoba koja namjerava sudjelovati u kupnji unaprijed neodređenog vozila je dužna položiti jamčevinu koja će se za takve kupnje odrediti u uvjetima prodaje. Pored navedenog, omogućeno je sudionicima u dražbi da mogu zatražiti da u dražbi sudjeluju anonimno preko posebnog zastupnika, u tom slučaju će sudionik u dražbi dobiti poseban broj s kojim će u njoj sudjelovati, a podaci o takvom kupcu su službena tajna.²²

Dakle, u slučaju kada je sud u zaključku o prodaji odredio da se motorno vozilo prodaje javnom dražbom, onda sudionici moraju prije održavanja te dražbe položiti jamčevinu. No, kako je moguće (a bilo bi i praktično) da se istovremeno za više oduzetih motornih vozila organizira jedna javna dražba, predviđena je mogućnost da se jedna osoba javi kao sudionik na dražbi za više motornih vozila. Stoga je izričito rečeno da će se visina jamčevine za sudionike koji namjeravaju licitirati za više vozila odrediti posebno. Iako nisu predviđeni posebni uvjeti za jamčevinu, isti

iznos ne bi nikako smio biti zbor jamčevina za sva motorna vozila koja sudjeluju na dražbi, jer bi time ovakvo posebno uređenje izgubilo svoj smisao.

Pored toga, kod prodaje motornih vozila se uvodi mogućnost anonimnog sudjelovanja na dražbi, kako bi se kupac zaštitio od mogućih sukoba s ovršenikom.²³ Tome je prilagođena mogućnost da se registracija vozila na kupca obavi neovisno o ovršeniku, uz očuvanje kupčeve anonimnosti.

4.1. Predaja motornog vozila kupcu

Odmah nakon zaključenja dražbe, odnosno prodaje neposrednom pogodbom, kupac je dužan položiti kupovninu i preuzeti motorno vozilo,²⁴ s tim da kupcu ne pripadaju prava po osnovi odgovornosti zbog nedostataka stvari, već on vozilo preuzima u zatečenom stanju.

Ako kupac odmah ne položi kupovninu, smatrat će se da dražba nije uspjela, a kupac je dužan strankama naknaditi štetu koju su one pretrpjele njegovim odustankom. O tom zahtjevu za naknadu štete odlučuje sud u ovršnom postupku, na zahtjev stranaka, s tim da protiv te odluke stranke i kupac imaju pravo na žalbu. Dakle, sada je sudu u tijeku ovršnog postupka dodatno dana obveza da odlučuje o odštetnom zahtjevu stranaka ako kupac odustane od kupovine vozila, odnosno ako ne uplati kupovnu cijenu. Ako bude više takvih slučajeva, to bi moglo znatno opteretiti sud, jer će se u svakom slučaju morati utvrditi iznos štete koju stranke trpe zbog odustanka određenog kupca.

Ovakav način, odlučivanja u ovršnom postupku o posebnom odštetnom zahtjevu (kojima parametri visine uopće nisu dani zakonom) stranaka protiv kupca nije primjeren ovršnom postupku. Ako se je takvim

uređenjem htjela odrediti procesna disciplina kupca, jednostavnije za postupak bi bilo da je određen najmanji iznos jamčevine (npr. 10% od procijenjene vrijednosti vozila) te da je određeno da se jamčevina, u slučaju kupčeva odustanka zadržava. Time bi se olakšao položaj suda i stranaka u tijeku jednog ovršnog postupka, a izbjeglo bi se kompliciranje samog ovršnog postupka.

Nadalje je u OZ-u predviđeno i pravilo da se motorno vozilo može predati kupcu i u slučaju ako on nije položio kupovninu, no pod uvjetom da na to, na svoju opasnost, pristane ovrhovoditelj u granicama iznosa koji bi mu pripao iz postignute cijene. U tom slučaju, ako kupac ne položi kupovninu u roku koji mu je određen, a preuzeo je vozilo, ovrhovoditelj može zatražiti od suda da u istom postupku naloži kupcu da plati ovrhovoditelju cijenu te nakon pravomoćnosti i ovršnosti na temelju toga rješenja protiv kupca može predložiti ovrhu.

Nakon što kupac preuzme motorno vozilo, sud će ga zaključkom ovlastiti da na temelju toga zaključka zatraži od policijske uprave svoga prebivališta ili sjedišta upis prava vlasništva na kupljenom motornom vozilu te izdavanje knjižice vozila i prometne dozvole. Kupac postaje vlasnikom motornog vozila upisom u upisnik motornih vozila kod nadležne policijske uprave.

Taj zaključak suda, kojim se ovlašćuje kupac da prenese vlasništvo, treba sadržavati sve podatke potrebne za izdavanje knjižice vozila i prometne dozvole,²⁵ no on se neće dostaviti ovršeniku ako je kupac u kupnji sudjelovao anonimno, već će se izdvojiti iz spisa i čuvati kao i ostale isprave u sudu koje su pokrivene službenom tajnom.

²⁵ Dakle podatci o vrsti vozila, marki vozila, tipu vozila, modelu vozila, boji vozila, broju šasije, obliku karoserije, osnovnoj namjeni, proizvođaču, državi proizvodnje, godini proizvodnje, datumu prve registracije, mjestima za sjedenje, mjestima za stajanje, mjestima za ležanje, dopuštenoj nosivosti, masi praznog vozila, najvećoj dopuštenoj masi, maksimalnoj brzini i svim ostalim podacima koji se navode u Knjižici vozila i Prometnoj dozvoli.

¹⁹ To ovisi o vrsti oduzetog motornog vozila, odnosno o tome da li je riječ o osobnom vozilu, kombi vozilu ili teretnom vozilu.

²⁰ Čl. 143.1 st. 1. OZ-a

²¹ Čl. 143.H st. 2. OZ-a

²² Čl. 143.1 st. 2. - 5. OZ-a

²³ Iako je održavanje potpune tajnosti prilično teško s obzirom na to da u Republici Hrvatskoj postoji prilična povezanost ljudi koji međusobno komuniciraju a kupnja motornog vozila rijetko prođe nezapaženo. No, možda će ova odredba ipak nekome omogućiti tajnost sudjelovanja na dražbi.

²⁴ Čl. 143.m st. 1. OZ-a

Sud će posebnim zaključkom odrediti brisanje prava vlasništva ovršenika na prodanom vozilu u upisniku policijske uprave u kojemu je ono bilo upisano,²⁶ te brisanja založnog prava u Upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima. Tim će zaključkom odrediti i brisanje prava drugih osoba na motornom vozilu koja prestaju prodajom.²⁷

Ova pravila o stjecanju vlasništva kupca na motornom vozilu, upisom u upisnik motornih vozila kod nadležne policijske uprave nisu usklađena s Zakonom o sigurnosti u prometu na cestama (NN 105/04) koji u svojem čl. 241. određuje da motorna i priključna vozila smiju sudjelovati u prometu na cesti ako su registrirana i ako imaju važeću prometnu dozvolu, a vozila registrirana u Republici Hrvatskoj ako imaju i važeću knjižicu vozila.

Registrirati se mogu samo ona motorna i priključna vozila za koja se na tehničkom pregledu utvrdi da su ispravna. Dakle, registri koje vodi MUP ima za cilj utvrđivanje vozila koja smiju sudjelovati u prometu na cesti, a sam upisnik u registar nije preduvjet stjecanja vlasništva motornog vozila.²⁸ Pored toga, postoje i motorna vozila koja ne sudjeluju u prometu na cestama te nisu, niti moraju biti registrirana, stoga će se u praksi pojaviti problem kako tretirati ta motorna vozila koja nisu upisana u registar policijske uprave.

Nadalje, ovakvo određivanje da kupac postaje vlasnikom motornog vozila upisom u upisnik motornih vozila kod nadležne policijske uprave je protivno članku 116. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima,²⁹ koji određuje da se

vlasništvo pokretne stvari stječe predajom te stvari stjecatelju u samostalan posjed na temelju valjano očitovane volje dotadašnjeg vlasnika usmjerene na to da njegovo vlasništvo prijeđe na stjecatelja. Stoga nije jasno zašto je u ovom slučaju određeno da kupac stječe vlasništvo motornog vozila upisom kod policije, umjesto da vlasništvo prelazi na kupca predajom stvari nakon stoje uplatio kupovninu u cijelosti.

Iako možda neće stvoriti probleme u praksi, postavlja se pitanje kako će kupac faktično izvršiti preuzimanje vozila i kako će obaviti registraciju vozila. Naime, da bi se vozilo registriralo pri policijskoj upravi, ono mora prethodno obaviti tehnički pregled, a bez registracije ne smije sudjelovati u prometu na cestama. Iznimno ne moraju biti registrirana motorna i priključna vozila koja su prepravljena ili popravljena i kojima se obavlja pokusna vožnja radi ispitivanja i prikazivanja njihovih svojstava ili koja se kreću od sjedišta tvrtke u kojoj su proizvedena do skladišta te motorna i priključna vozila koja se kreću od mjesta u kojem su preuzeta do mjesta u kojem će biti registrirana, ali uz uvjet da su vozila osigurana i označena posebnim pločicama za privremeno označavanje takvih vozila u prometu na cesti (pokusne pločice). No, posebne odredbe OZ-a uopće ne predviđaju mogućnost izdavanja takvih pokusnih pločica i privremenog osiguranja, bez čega kupac ne može uopće faktično preuzeti vozilo i dovesti ga do prve stanice za tehnički pregled kako bi mogao upisati vozilo u registar policijske uprave. Stoga bi se morala predvidjeti mogućnost da se prilikom preuzimanja vozila (sudski ovršitelj je skinuo tablice s motornog vozila prilikom oduzimanja) od strane kupca, kupcu izdaju pokusne pločice kao i da se vozilo privremeno osigura. U protivnom kupac smije motorno vozilo odvesti na posebnom prijevoznom sredstvu, jer ne smije sudjelovati u prometu.

Pored toga, sam zaključak suda koji ovlašćuje kupca da zatraži od policijske uprave upis prava vlasništva na kupljenom motornom vozilu te

izdavanje knjižice vozila i prometne dozvole je samo dokaz o vlasništvu vozila a za registraciju vozila je pored toga potrebno prethodno platiti obvezno osiguranje i utvrditi tehničku ispravnost vozila. Pri tome se može dogoditi da se vozilo pokaže tehnički neispravnim, te da je potrebno duže vrijeme za otklanjanje tih neispravnosti, a sve dok se isto ne otkloni - kupac nije postao vlasnikom vozila. Nadalje je moguće da kupac uopće nema interes ponovno registrirati motorno vozilo, jer je riječ o motornom vozilu kojeg će on koristiti izvan javnih prometnih površina te zakon ne zahtjeva registraciju, a o tome se također nije vodilo računa kod uvođenja posebnih odredaba o vremenu stjecanja vlasništva u ovršnom postupku, stoga bi se ovo posebno pravilo o stjecanju vlasništva motornog vozila trebalo uskladiti s općim pravilom o stjecanju vlasništva pokretnina.

4.2. PRAVILNIK O VOĐENJU UPISNIKA MOTORNH VOZILA

Posljednja odredba pravila o prodaji motornih vozila ističe da će Ministar nadležan za unutarnje poslove posebnim pravilnikom, u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu izmjena i dopuna OZ-a, propisati vođenje upisnika motornih vozila na način da se u njega mogu upisivati podaci u skladu s prethodnim odredbama OZ-a.

Ovakva odredba je donekle nejasna, te će vjerojatno nakon donošenja pravilnika biti neke stvari jasnije. Naime, nije jasno da li će Ministar nadležan za unutarnje poslove donijeti pravilnik o načinu na koji će se u postojeću evidenciju registriranih vozila u Republici Hrvatskoj upisivati i zabilježbe sudskih ovrha na motornim vozilima, ili će se oboriti poseban upisnik motornih vozila. Vjerojatno će se u postojećim evidencijama registriranih vozila predvidjeti i rubrika u koju će se upisivati zabilježbe ovrhe na tim motornim vozilima.

Iako je pravilnik trebao biti donesen još krajem rujna 2005. godine, isti nije objavljen u Narodnim novinama niti u roku od šest mjeseci od

²⁶ Nije jasno zašto se moraju donositi dva posebna zaključka, jer bi bilo praktičnije i brže da se jednim zaključkom odredi brisanje prava vlasništva ovršenika i da se ovlasti kupac da izvrši prijenos vlasništva kod policijske uprave.

²⁷ Čl. 143.m st. 5. OZ-a

²⁸ Što je i u skladu s dosadašnjom sudskom praksom u pogledu vlasništva motornih vozila.

²⁹ Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00 i 114/01 - u daljnjem tekstu ZOVO

dana stupanja na snagu izmjena i dopuna OZ-a.³⁰

5. ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Iako je povećanje opće efikasnosti ovršnoga postupka njegovim pojednostavljenjem i ubrzanjem bio jedan od ciljeva posljednjih izmjena i dopuna OZ-a koji se je htio postići i posebnim uređenjem ovrhe na motornim vozilima, kod praktičara postoji skepsa u pogledu stvarne mogućnosti provođenja ovrhe na motornim vozilima te namirenja ovrho voditelj a iz cijene postignute prodajom motornog vozila ovršenika.

Najveći «kamen spoticanja» provedbe ovrhe je u načinu na koji se provodi oduzimanje motornog vozila. Prethodno je već istaknuto da ovrhovoditelj mora unaprijed naznačiti mjesto gdje se motorno vozilo nalazi i mora osigurati potrebno prijevozno sredstvo i radnu snagu za poduzimanje radnje oduzimanja vozila koju provodi sudski ovršitelj. No, kako su motorna vozila pokretne koje u svojoj redovnoj i normalnoj upotrebi lako mijenjaju mjesto, ovakvo rješenje nije praktično niti povoljno za ovrhovoditelje, jer

niti jedan ovrhovoditelj ne može sa sigurnošću predvidjeti gdje će se vozilo nalaziti kroz određeno vrijeme kada izađe sudski ovršitelj. Stoga, ako se hoće provoditi ovrha na motornom vozilu, onda bi se trebalo pronaći efikasniji način i metodu oduzimanja motornih vozila u ovršnom postupku, koju ovršenici ne bi mogli lagano izbjeći. Ovako će vjerojatno dolaziti do obustava ovršnog postupka zbog nemogućnosti provođenja ovrhe.

Pored toga, preduvjet za određivanje ovrhe na motornom vozilu je činjenica upisa u evidenciju policijske uprave o vlasništvu ovršenika na motornom vozilu: No za razliku od nekretnina, kod kojih je upis u zemljišne knjige uvjet stjecanja vlasništva, za motorna vozila upis u evidenciju policijske uprave nije uvjet stjecanja vlasništva, već vozilo mora biti tehnički ispravno i registrirano da bi sudjelovalo u prometu. Stoga strogo vezivanje utvrđivanja vlasništva za evidenciju policijske uprave o motornim vozilima koja mogu sudjelovati u prometu nije praktično.

Nadalje nije uzeto u obzir daje danas veliki broj vozila u vlasništvu

leasing društava, te ovršenici upravljaju motornim vozilima kojima uopće nisu vlasnici, a nemaju niti interes otplatiti preostali iznos leasing društvu kako bi stekli punopravno vlasništvo. Naime, ako otplate taj iznos, onda bi im ovrhovoditelj mogao oduzeti vozilo i namiriti svoju tražbinu, a sve dok je motorno vozilo u vlasništvu leasing društva ovrhovoditelj nema nikakvih mogućnosti za namirenje tražbine, dok ovršenik može mijenjati najnovija i najskuplja vozila i uživati vozeći se u luksuznom novom vozilu.

Slijedom navedenog, s obzirom na veći broj problema koji se javljaju u tijeku ovršnog postupka na motornom vozilu, nije za očekivati veći broj uspješno provedenih ovrha i namirenih ovrho voditelja. Doduše, ovršni postupci će relativno brzo biti gotovi, jer je i obustava postupka zbog nemogućnosti provedbe ovrhe, jedan od načina na koji se ovršni postupak može završiti, no ipak bi intencija cijelog zakona trebala ići za namirenjem ovrhovoditelja a ne za formalnim završetkom postupka.

³⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona je objavljen u Narodnim novinama broj 88. od 20. srpnja 2005. godine, a stupio je na snagu osmog dana od dana objave, odnosno 28.07.2005. godine.

Goran Milaković, dipl.iur.
Predsjednik Općinskog suda u Bjelovaru

PROVEDBA UPISA U ZEMLJIŠNE KNJIGE NAKON UPISANE ZABILJEŽBE OVRHE

1. UVOD

U zemljišnoknjižnim postupcima svakodnevno se susrećemo s različitim vrstama zabilježbi koje imaju svoje specifičnosti i različito utječu na sadržaj knjižnog prava i na mogućnost daljnjeg upisa u zemljišnim knjigama nakon upisane zabilježbe. U ovom članku autor obrađuje bitne karakteristike različitih vrsta zabilježbe i mogućnost provedbe daljnjih upisa u zemljišnim knjigama nakon upisa tih zabilježbi s posebnim osvrtom na zabilježbu ovrhe.

2. POJAM ZABILJEŽBE I NJEZIN SMISAO

Definiciju zabilježbe daje odredba čl. 30. st. 4. Zakona o zemljišnim knjigama kao upis kojim se čine vidljivim mjerodavne okolnosti za koje je zakonom određeno da ih se može zabilježiti u zemljišnim knjigama. Osim te bitne karakteristike zabilježbe bitno je i to da se zabilježbom mogu osnivati određeni pravni učinci kad je to predviđeno zakonom.

Smisao zabilježbe je da se evidentiraju, učine vidljivim, publiciraju određene pravno relevantne činjenice ili osnuju određeni pravni učinci koji se odnose na subjekte knjižnih prava ili na sama knjižna prava, a od značenja su za pojedina knjižna prava.

Zabilježbom se upisuju različita ograničenja u raspolaganju knjižnim pravima, pravne činjenice koje ukazuju na posebni pravni status određene nekretnine ili nekog knjižnog prava. Iako je osnovni cilj svake zabilježbe da publicira okolnosti koje su bitne za prosudbu o

pravnom stanju nekretnina, a da se ne zaustavi ili ograniči pravni promet nekretnina, te ne spriječi ili zaustavi mogućnost daljnjeg raspolaganja knjižnim pravom na koga se ta zabilježba odnosi, ipak postoje određeni izuzeci kod pojedinih vrsta zabilježbi kod kojih neće biti moguće nakon njihovog upisa u zemljišne knjige provoditi daljnje upise sve do brisanja tih zabilježbi.

3. PODJELA ZABILJEŽBI

Zabilježbe se mogu podijeliti na dvije osnovne skupine s obzirom na predmet upisa te pravne učinke koje proizvode i to na zabilježbe kojima se upisuju osobni odnosi nositelja knjižnih prava i na zabilježbe određenih pravnih činjenica koje se po izričitom zakonskom propisu mogu upisati u zemljišne knjige. U prvu skupinu ulaze naročito ograničenja glede upravljanja imovinom (npr. maloljetnost, skrbništvo, produženje roditeljskog prava, otvaranje stečaja i dr.), kao i drugi odnosi i činjenice određene zakonom. Zakon o zemljišnim knjigama samo primjerice navodi koje su zabilježbe osobnih odnosa, no u tu skupnu ulaze i zabilježba promjene imena nositelja knjižnog prava, promjena adrese te druge činjenice koje su bitne za utvrđivanje identiteta nositelja knjižnog prava te njegovog položaja u odnosu na mogućnost raspolaganja s njegovim knjižnim pravom.

U drugu skupinu ulaze zabilježbe određenih pravnih činjenica koje se po izričitom zakonskom propisu mogu upisati u zemljišne knjige. Njihova je svrha da se osnuju pravni učinci koje zabilježba proizvodi po odredbama ovog ili drugih zakona. Tu primjerice ulaze

zabilježba prvenstvenog reda, otpisa zemljišta, zajedničke hipoteke, otkaza hipotekarnih tražbina, spora, prisilne dražbe, zabrane otuđenja ili opterećenja, obveze zahtijevanja brisanja hipoteke, pridržaja prvenstvenog reda, zabilježbe određene po pravilima o ovrsi i osiguranju i dr. I ovdje zakon samo primjerice nabraja neke zabilježbe no zabilježbe se mogu odrediti i drugim zakonom, a ne samo Zakonom o zemljišnim knjigama.

4. ZABILJEŽBA OSOBNIH ODNOSA

Zabilježbe osobnih odnosa su zabilježbe kojima se u zemljišnu knjigu čine vidljivim osobni odnosi nositelja knjižnih prava mjerodavni za prosudbu njihova položaja, sposobnosti i opsega ovlasti, subjektivnih ograničenja glede upravljanja i raspolaganja knjižnim pravom. Zakon o zemljišnim knjigama samo primjerice nabraja koji se osobni odnosi bilježe. Zabilježbom osobnih odnosa upisuje se da je nositelj knjižnog prava maloljetan, da je nositelju knjižnog prava oduzeta poslovna sposobnost te da mu je određeno skrbništvo, da je roditeljima nositelja knjižnog prava produljeno roditeljsko pravo, da je nad pravnom osobom koja je nositelj knjižnog prava otvoren stečajni postupak i dr. Zabilježba osobnih odnosa može se provesti u odnosu na sve nositelje knjižnih prava (protiv vlasnika nekretnine, zakupca, hipotekarnog vjerovnika i dr.)

Pravni učinci zabilježbe osobnih odnosa sastoje se u publiciranju osobnog odnosa nositelja knjižnog prava prema svim trećim osobama. Da bi se provela zabilježba osobnih

odnosa potrebno je da je taj odnos već nastao, a činjenica nastanka tog odnosa dokazuje se tzv. dokaznom ispravom. Zabilježba osobnih odnosa ima isključivo publicitetni, deklatorni karakter i djeluje u pravnom prometu nekretnina i bez upisa u zemljišne knjige u odnosu prema svim osobama kojima za njih znaju ili moraju znati, a ako se taj odnos zabilježi u zemljišne knjige tada djeluje apsolutno u odnosu na sve sudionike u prometu nekretnina. S obzirom na publicitetni karakter ovih zabilježbi mogući su svi daljnji upisi u zemljišnim knjigama nakon upisanih zabilježbi osobnih odnosa.

5. ZABILJEŽBA PRAVNIH ČINJENICA

Zabilježbom pravnih činjenica osnivaju se pravni učinci koje zabilježba provodi po odredbama Zakona o zemljišnim knjigama ili drugog zakona, a ti su učinci bitni za ocjenu pravnog stanja nekretnine i mogućnost raspolaganja knjižnim pravima. Po Zakonu o zemljišnim knjigama u zemljišne knjige bilježe se brojne činjenice nastale tijekom zemljišnoknjižnog postupka.

Zabilježbom prvenstvenog reda vlasnik zemljišta osniva prvenstveni red za buduće otuđenje ili opterećenje nekretnine, kako bi njome osnovao prvenstveni red za ona prava koja će se upisati na temelju tih poslova prema času kad je zemljišnoknjižnom sudu stigao prijedlog za upis.

Zabilježbom otkaza i hipotekarne tužbe upisuje se da je hipotekarni vjerovnik dao svom dužniku koji je vlasnik nekretnine otkaz o kojem ovisi dospijeće tražbine osigurane hipotekom, odnosno da je hipotekarni vjerovnik podnio tužbu protiv osobe upisane kao vlasnik opterećene nekretnine. Ove zabilježbe imaju za posljedicu da otkaz ili tužba djeluju i protiv svakoga kasnijeg vlasnika založene nekretnine, pa će se ovrha namirenjem iz nekretnine moći neposredno provesti bez obzira na činjenicu tko je u međuvremenu postao vlasnik nekretnine.

Bitna karakteristika zabilježbe spora je da se učini vidljivim da se

glede zemljišnoknjižnog prava vodi pred sudom ili drugim nadležnim tijelom postupak čiji bi ishod mogao utjecati na uknjižbu, pripadanje, postojanje, opseg, sadržaj ili opterećenje tog prava s učinkom da pravomoćna presuda donesena povodom tužbe djeluje i protiv onih osoba koje su stekle knjižna prava nakon što je prijedlog za zabilježbu spora stigao zemljišnoknjižnom sudu.

Zabilježbom tužbe radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji upisuje se da je podignuta tužba radi pobijanja dužnikovih pravnih radnji poduzetih na štetu vjerovnika s učinkom da pravomoćna presuda donesena povodom tužbe djeluje i protiv svih kasnijih nositelja knjižnog prava, pa će se ovrha moći neposredno provesti bez obzira tko je u međuvremenu postao nositelj knjižnog prava.

Zabilježbom odbijanja ovrhe publicira se činjenica da je odbijen prijedlog za ovrhu na nekretnini, a njen učinak sastoji se u tome da u slučaju pozitivnog rješenja žalbe za ovrhovoditelja, ta tražbina ima prilikom namirenja ono mjesto u prvenstvenom redu koje joj je zabilježbom osigurano.

Učinak zabilježbe dosude je u tome da rješenje o dosudi nekretnine djeluje i protiv svakog kasnijeg stjecatelja nekretnine u čiju je korist nakon dražbe ovršenik raspolagao nekretninom.

Sve nabrojane zabilježbe koje u svojim odredbama opisuje Zakon o zemljišnim knjigama imaju svoju ulogu u tome da osiguraju prvenstveni red, postignu apsolutno djelovanje neke pravne činjenice ili pravne radnje u odnosu na sve treće osobe, isključe nastupanje pravnih učinaka načela povjerenja, zasnuje zajednička odgovornost, ostvare pretpostavke za određeno raspolaganje knjižnim pravom. Ove zabilježbe imaju i zajedničku karakteristiku da se nakon njihovog upisa u zemljišne knjige pravni promet nekretnina ne prekida i moguće je provesti daljnje upise u zemljišnim knjigama bez obzira na to što su upisane ove zabilježbe. U ovim zabilježbama promovira

se načelo publiciteta, a posredno dolaze u primjenu učinci svake zabilježbe posebno koje utječu na pravno stanje nekretnina i nositelja knjižnih prava.

6. NEKE ZABILJEŽBE NAKON KOJIH NIJE MOGUĆA PROVEDBA DALJNJIH UPISA U ZEMLJIŠNE KNJIGE

Iako je bitna odrednica zabilježbi da ne zaustavlja daljnji promet nekretnina i omogućuje daljnje upise u zemljišne knjige nakon upisanih zabilježbi, ipak postoje određeni izuzeci. To je prije svega zabilježba ovrhe.

Zabilježbom ovrhe upisuje se da je ovršni sud donio rješenje o ovrši na nekretnini ovršenika. Tom zabilježbom ovrhovoditelj stječe pravo da svoju tražbinu namiri iz nekretnine i u slučaju da treća osoba kasnije stekne vlasništvo te nekretnine. Odredbama Ovršnog zakona¹ određeno je da nakon zabilježbe ovrhe nije dopušten upis promjene prava vlasništva niti kojeg drugog stvarnog prava utemeljen na raspoložbi ovršenika, bez obzira na to kad je ta raspoložba poduzeta. Ova odredba i njen učinak pravi razliku u odnosu na zabilježbe određene temeljem Zakona o zemljišnim knjigama i isključuje publicitetnu narav zabilježbi, te konačno sprječava daljnje upise i pravni promet nekretnina, ali samo u odnosu na osnove za promjenu zemljišnoknjižnog stanja utemeljene na raspoložbi ovršenika. Svrha je te odredbe da se spriječi otežavanje provedbe ovrhe time što bi dispozicijom ovršenika došlo do promjene prava vlasništva na nekretnini ovršenika, kao i drugog stvarnog prava.²

¹ Članak 79. st. 3. Ovršnog zakona

² Zabilježba ovrhe nije potrebna ako je vjerovnik već prije zabilježio da je podnio tužbu protiv vlasnika nekretnine. Isto vrijedi i ako je već zabilježio otkaz o kojem je ovisilo dospijeće njegove tražbine. Zabilježeni otkaz ili tužba će djelovati i protiv svakoga kasnijeg vlasnika nekretnine, pa će se na temelju ovršne presude čije je donošenje ishodom zabilježenom tužbom ili zabilježenim otkazom moći provesti namirenjem iz nekretnine bez obzira tko je u međuvremenu postao njezinim vlasnikom (čl.338.st.2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima).

Prvi problemi prilikom daljnje uknjižbe mogu nastati kada se postavi pitanje koji su to pravni naslovi za stjecanje vlasništva utemeljeni na raspoložbi ovršenika.

Svojom dispozicijom ovršenik može zaključiti ugovor o prodaji nekretnine, ugovor o darovanju, zamjeni ili opteretiti nekretninu zasnivanjem služnosti, te na drugi način utemeljen na njegovoj raspoložbi onemogućiti ili znatno otežati ovrhu. Sve ove pravne radnje odnosno pravni poslovi utemeljeni su na raspoložbi ovršenika i nakon zabilježbe

ovrhe zemljišnoknjižni sud ne može dozvoliti promjenu prava vlasništva niti bilo kojeg drugog stvarnog prava u zemljišnim knjigama.³ Time se postiže svrha i cilj ove odredbe, a to je da se spriječi postupanje ovršenika usmjereno na odugovlačenje ovršnog postupka.⁴

7. PROMJENA PRAVA VLASNIŠTVA NAKON ZABILJEŽENE OVRHE UTEMELJENA NA PRESUDI SUDA

Do promjene prava vlasništva nakon upisane zabilježbe ovrhe može doći na temelju presude kojom se mijenjaju knjižna prava s ovršenika na drugu osobu.⁵ Problem ne predstavlja provedba upisa utemeljenog na presudi koja je rezultat kontradiktornog postupka, već se problem pojavljuje onda kada osnov za promjenu prava vlasništva predstavlja presuda na

³ Rješenjem ŽS u Varaždinu prihvaćena je žalba i preinačeno rješenje na način da je odbijen prijedlog predlagatelja da se nekretnine upišu u zemljišnim knjigama temeljem darovnog ugovora od 29. lipnja 2004. jer je dana 21. svibnja 2004. izvršena zabilježba ovrhe na nekretninama protustranke (ŽS u Varaždinu Gž-1708/04).

⁴ U teoriji postoje i kritike ove odredbe usmjerene na pitanje smisla ove odredbe, koja ne slijedi logiku po kojoj su uređeni i založno pravo i zemljišne knjige, a i pravilo ovršnog prava o nastavljanju ovršnog postupka nakon promjene vlasnika.

⁵ Nakon zabilježbe ovrhe ovrhovoditelj stječe pravo na namirenje i u slučaju kada treća osoba kasnije stekne vlasništvo na temelju sudske odluke, zbog čega je dopušten upis promjene prava koji nije utemeljen na raspoložbi ovršenika nakon zabilježbe ovrhe. (ŽS u Koprivnici, Gž-1363/01 od 11.12.2001., IO VSRH).

temelju priznanja, presuda zbog izostanka, presuda zbog ogluhe te sudska nagodba. Postavlja se pitanje da li ove presude i sudska nagodba u sebi sadrže element dispozitivnosti koji bi doveo do zaključka da se radi o raspoložbi ovršenika usmjerenoj na promjenu prava vlasništva nakon upisane zabilježbe ovrhe.

7.1. Presuda na temelju priznanja

Priznanje tužbenog zahtjeva je jednostrana parnična radnja tuženika kojom pred sudom izričito izjavljuje da je tužitelj zahtjev za pružanje pravne zaštite određenog sadržaja na zakonu osnovan. Tužbeni zahtjev čiju osnovanost tuženik priznaje determinira sadržaj presude koju sud nakon priznanja donosi. Izjava o priznanju tužbenog zahtjeva je procesna radnja stranke, no ona nije i građanskopravni posao pa zbog toga niti ne proizvodi neposredne pravne učinke na području građanskopravnih odnosa među strankama. To ne znači da priznanje tužbenog zahtjeva ne utječe na građanskopravne odnose, već ono na određen posredan način utječe na te odnose ako je od takvog utjecaja presuda koju priznanje tužbenog zahtjeva sadržajno determinira. Priznanje tužbenog zahtjeva je jednostrana parnična radnja tuženika i ne može biti vezana ni uz kakav uvjet niti rok. Takva radnja može imati neposredne učinke i na promjenu zemljišnoknjižnog stanja u parnicama pokrenutim radi priznanja prava vlasništva i sadržaj tužbenog zahtjeva determinira i daljnje promjene u zemljišnim knjigama koje opet mogu biti od utjecaja na promjenu sadržaja vlasničkopravnih odnosa. Posebno to dolazi do izražaja nakon upisane zabilježbe ovrhe, pa se postavlja pitanje da li u toj dispoziciji tuženika možemo naći element za zaključak da se radi o raspoložbi ovršenika kada postoji otprije upisana zabilježba ovrhe, a ta raspoložba priječi daljnje promjene prava vlasništva.

Da bi odgovorili na ovo pitanje treba poći od načina postupanja suda

u takvim parnicama u kojima dolazi do priznanja tužbenog zahtjeva.

Kada tuženik prizna tužbeni zahtjev, sud je dužan bez daljnjeg raspravljanja odmah donijeti presudu kojom prihvaća tužbeni zahtjev – presudu na temelju priznanja. Sud je vezan u načelu priznatim tužbenim zahtjevom, pa je ovlašten ispitati samo postojanje općih i posebnih procesnih pretpostavki za donošenje presude. No, osim toga sud je dužan i istražiti nije li izvršena dispozicija u suprotnosti s prisilnim propisima ili s javnim moralom.⁶ U tu svrhu sud bi u parnicama radi utvrđenja prava vlasništva te uopće svih parnica čiji ishod utječe na promjenu prava vlasništva ili drugih stvarnih prava, na nekretninama na kojima je upisana zabilježba ovrhe bio dužan istražiti nije li raspolaganje stranaka usmjereno na promjenu vlasništva koje bi dovelo do očiglednog izigravanja vjerovnika koji ima određeno potraživanje prema ovršeniku i zbog toga i pokreće ovršni postupak radi namirenja svoje tražbine prodajom nekretnine. Ovakva raspoložba ovršenika, a u parnici tuženika mogla bi imati za cilj upravo onemogućenje vjerovnika u namirenju svoje tražbine i mogla bi se smatrati kao raspoložba ovršenika u smislu odredbe čl.79. st.3 Ovršnog zakona. No, ove činjenice treba istražiti parnični sud u okviru svojih ovlasti i zaključiti da li se radi o raspolaganju stranaka koje je u suprotnosti s prisilnim propisima ili pravilima javnog morala. U slučaju pozitivnog utvrđenja ovih činjenica, parnični sud je ovlašten ne prihvatiti takvo raspolaganje stranaka, odnosno priznanje tužbenog zahtjeva, te odbiti donošenje presude na temelju priznanja.

Ovakvo postupanje parničnog suda koje je nužno prije donošenja presude na temelju priznanja dovodi do zaključka da zemljišnoknjižni sud nije ovlašten niti dužan ispitivati sadržaj presude na temelju

⁶ Nisu postojale pretpostavke za donošenje presude na temelju priznanja kad priznanje tužbenog zahtjeva predstavlja nedopuštenu dispoziciju tuženika koja je u suprotnosti s prisilnim propisima (VS, Gzz 55/84)

priznanja, niti se upuštati u ocjenjivanje radi li se o presudi koja bi zbog stranačke dispozicije predstavljala raspoložbu ovršenika koja bi opet bila zapreka za daljnje upise u zemljišnim knjigama nakon upisane zabilježbe ovrhe.

7.2. Presuda zbog izostanka

I presuda zbog izostanka po svojim karakteristikama također sadrži element dispozitivnosti u postupanju tuženika. Ta se dispozitivnost može naći u postupanju tuženika koji svojom pasivnošću dovodi do donošenja ove presude te posredno također kao i u presudi na temelju priznanja determinira bitni sadržaj presude.

Ta se presuda temelji na sistemu afirmativne litiskontestacije po kojemu se pasivnost stranke tumači kao suglašavanje s navodima protivnika. Prilikom donošenja ove presude polazi se od presumpcije da tuženik svojim pasivnim držanjem priznaje zahtjev protivnika odnosno tužitelja na kojima on zasniva svoj tužbeni zahtjev.

Propuštanjem tuženika da ospori tužbeni zahtjev, posebno u parnicama radi priznanja prava vlasništva, također može doći do pitanja, radi li se o raspoložbi tuženika koja bi utjecala na knjižna prava. Naime, podnošenjem tužbe radi priznanja prava vlasništva na nekretninama na kojima je u zemljišnim knjigama upisana zabilježba ovrhe, može doći propuštanjem tuženika da ospori zahtjev tužitelja do presude koja bi dovela do promjene prava vlasništva. Postavlja se pitanje radi li se o raspoložbi ovršenika u smislu odredbe čl.79. st. 3 Ovršnog zakona na koju bi zemljišnoknjižni sud trebao paziti po službenoj dužnosti i u slučaju pozitivnog utvrđenja odbiti prijedlog za takav upis.

Temelj za donošenje presude zbog izostanka nije izostanak tuženika s ročišta već propuštanje njegovog protivljenja tužbenom zahtjevu. Presuda zbog izostanka zasniva se na tezi da tuženik svojom pasivnošću priznaje istinitost nepovoljnih

činjeničnih navoda tužitelja s kojima je prethodno bio upoznat, a ne na tezi da tuženi svojom pasivnošću priznaje osnovanost tužbenog zahtjeva.

U tužbi radi priznanja prava vlasništva kao i u bilo kojoj drugoj tužbi koja bi svojom provedbom u zemljišnim knjigama utjecala na druga stvarna prava tužitelj postavlja zahtjev koji utječe na knjižna prava i dovodi do promjene prava vlasništva ili kojeg drugog stvaranog prava. Tuženikovo propuštanje ročišta ili neupuštanje u raspravljanje na prvom ročištu za glavnu raspravu dovodi opet do zaključka da on disponira tim svojim pravom i da zapravo dolazi do presude koja u svojoj suštini osim ostalih elemenata koji trebaju biti zadovoljeni za donošenje te presude sadrži raspoložbu tuženika da se ne upušta u raspravljanje bilo svojim nedolaskom na ročište bilo neupuštanjem u raspravljanje i zbog ovakve njegove raspoložbe procesnim pravima dolazi do presude zbog izostanka koja predstavlja javnu ispravu podobnu za uknjižbu u zemljišnim knjigama. Podnošenje prijedloga za upis utemeljenog na takvoj presudi zbog izostanka predstavlja mogućnost upisa u zemljišnim knjigama utemeljenog na, između ostalog, i na raspoložbi ovršenika ako je taj tuženik stekao svojstvo ovršenika nakon podnošenja prijedloga za ovrhu i zabilježbe ovrhe.

No, da li će ta presuda zbog izostanka koja predstavlja i ispravu za uknjižbu u zemljišnim knjigama na nekretninama na kojima postoji upisana zabilježba ovrhe biti isprava koja bi dovela do ocjene u zemljišnoknjižnom postupku da nije moguć upis u zemljišne knjige, jer se radi o raspoložbi ovršenika, ovisi o pretpostavkama za donošenje te presude koje se ispituju u parničnom postupku. Kako je dužnost parničnog suda da utvrđuje da li su ispunjeni uvjeti za donošenje presude zbog izostanka u smislu odredbe čl. 332. ZPP-a a temeljem odredbe čl. 332.st.2. ZPP-a sud utvrđuje da li je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolažati, zemljišnoknjižni sud ne bi se

trebao upuštati u ocjenu radi li se o ispravi koja u smislu odredbe čl.79. st.3. Ovršnog zakona predstavlja raspoložbu ovršenika i kao takva dovodi do toga da nisu mogući daljnji upisi u zemljišnim knjigama, ako je upisana zabilježba ovrhe, jer to ispitivanje radi li se o raspoložbi tuženika (ovršenika) koja bi bila u suprotnosti s prisilnim propisima ili pravilima javnog morala⁷ odnosno radi li se o tome da uknjižbom prava vlasništva ili drugog stvarnog prava utemeljenog na presudi zbog izostanka, stranke žele otežati namirenje vjerovnika koji je pokrenuo postupak ovrhe prodajom nekretnine, dužnost je parničnog suda u smislu odredbe čl.332.st.2. ZPP-a.

7.3. Presuda zbog ogluhe

Presuda zbog ogluhe uvedena je u hrvatski procesni sistem novelom Zakona o parničnom postupku iz 2003. Ta se presuda izriče protiv tuženika, a pri tom se polazi od presumpcije da je on time što je propustio u određenom roku dati pisani odgovor na tužbu i u njemu osporiti tužbeni zahtjev priznao činjenične navode tužitelja koji su za tuženika nepovoljni, a na kojima tužitelj zasniva svoj tužbeni zahtjev. Budući da se tuženiku mora unaprijed već prilikom pozivanja da dostavi odgovor na tužbu upoznati s posljedicama njegovog propuštanja, presuda zbog ogluhe nije kazna za pasivnost, već dolazi kao posljedica specifičnog načina tuženikovog disponiranja.

Dakle, i u ovoj presudi dolazi do dispozicije tuženika koji odlučuje da li će odgovoriti na tužbu tužitelja ili će svojom dispozicijom ili raspoložbom dovesti do donošenja presude zbog ogluhe.

S obzirom na to ova presuda zbog ogluhe također predstavlja raspoložbu tuženika koji svojim pa-

⁷ U smislu odredbe čl.3.st.3. ZPP sud je ovlašten kontrolirati samo one dispozicije stranaka koje se tiču izravno predmeta spora, a ne i dispozicije kojima stranke raspolažu procesnim ovlaštenjima, koje su od značaja samo za tijek parnice, kao što je odustajanje od izjavljenog pravnog lijeka (ZS u Šibeniku, Gž 73/01)

sivnim držanjem neće dati odgovor na tužbu i time determinira sadržaj pravnih odnos između stranaka, i ovu presudu treba razmotriti sa stajališta mogućnosti daljnje provedbe upisa u zemljišnim knjigama ako je već upisana zabilježba ovrhe.

I prije donošenja ove presude parnični sud dužan je utvrđivati da li se u toj parnici radi o zahtjevima stranaka kojim stranke ne mogu raspolagati odnosno radi li se o raspolaganjima stranaka koja su u protivnosti s prisilnim propisima i pravilima javnog morala. Ako bi parnica radi priznanja prava vlasništva ili parnica radi kojeg drugog stvarnog prava bila pokrenuta samo zbog toga da se oteža, onemogućiti ili na bilo koji drugi način uspori ovršni postupak pokrenut na temelju prijedloga ovrhovoditelja prodajom nekretnine, zasigurno bi se radilo o tome da takvom raspoložbom koja zapravo predstavlja fiktivni pravni odnos, tuženik čini raspolaganje koje je u suprotnosti s prisilnim propisima, pa i pravilima javnog morala.

No, kao što je to slučaj kod presude na temelju priznanja, presude zbog izostanka tako i kod presude zbog ogluhe, prije nego što je sudac donese dužan je utvrditi radi li se o raspolaganju stranaka koje je u protivnosti s prisilnim propisima ili pravilima javnog morala. S obzirom na navedeno takva presuda zbog ogluhe koja je po svom sadržaju determinirana raspoložbom tuženika iako predstavlja raspoložbu temeljem odredbe čl. 79.st.3. Ovršnog zakona, nije isprava koju bi zemljišnoknjižni sud trebao ocijeniti kao ispravu temeljem koje nije dopušten daljnji upis u zemljišne knjige.

7.4. Sudska nagodba

Sudska nagodba je po svojoj pravnoj prirodi ugovor. Tim ugovorom stranke uređuju svoje građanskopravne odnose kojima

mogu slobodno raspolagati, a zaključuju ga pred nadležnim tijelom u pisanoj formi pred nadležnim sudom koji ga dopušta u parničnom ili izvanparničnom postupku, koji ima svojstva pravomoćne presude i, ako se njime ugovara obveza za neku činidbu, onda i svojstvo ovršne isprave.

Sudska nagodbe je po svojim karakteristikama mješovit procesno-pravni i građanskopravni ugovor i stoga se njena valjanost prosuđuje sa stajališta građanskog procesnog prava i građanskom materijalnog prava.

Za dopustivost sudske nagodbe trebaju se ispuniti ove pretpostavke:

- sudska nadležnost
- pravilan sastav suda
- sposobnost ugovarača
- pravni interes za zaključenje ugovora u vidu sudske nagodbe
- dopuštenost predmeta i sadržaja
- propisana forma ugovora o sudskoj nagodbi.

Sudsku nagodbu moguće je zaključiti, osim u parnici, i prije njegov pokretanja u izvanparničnom postupku. Sadržaj prijedloga za sudsku nagodbu mogao bi biti takav da se zaključenjem nagodbe stvori osnova za promjenu prava vlasništva u zemljišnim knjigama, a ako je upisana zabilježba ovrhe, postavlja se pitanje da li dopustiti takav upis uzimajući u obzir dosege odredbe čl.79. st.3. Naime, sudsku nagodbu kao mješoviti procesno-pravni i građanskopravni ugovor treba prosuđivati sa stajališta građanskog procesnog prava i građanskog materijalnog prava. Sa stajališta građanskog materijalnog prava sudska nagodba je ugovor kojim stranke uređuju svoje građanskopravne odnose. Stoga njezinu dopuštenost treba procjenjivati, osim sa stajališta procesnog značaja, i sa stajališta njene valjanosti s obzirom na pravila koja važe

za materijalnopravno područje.

U postupku pred parničnim ili izvanparničnim sudom prije zaključenja nagodbe sud je ovlašten i dužan ispitati jesu li raspolaganja stranaka suprotna prisilnim propisima ili moralu i u slučaju pozitivnog utvrđenja sud ne smije dopustiti zaključenje sudske nagodbe ako nađe da je po svom sadržaju u protivnosti s pravnim poretom. Ako sud utvrdi da bi stranke zaključenjem nagodbe stvorile osnova za uknjižbu prava vlasništva nastojeći takvom nagodbom onemogućiti ili otežati ovrhu koja je zabilježena, sud ne bi smio dopustiti zaključenje takve nagodbe. Prije zaključenja takve nagodbe sud bi već iz izvatka iz zemljišne knjige mogao vidjeti da je upisana zabilježba ovrhe, a ako je sadržaj tužbe takav da svojim činjeničnim navodima nameće sumnju u postupanje stranaka koje je u protivnosti s prisilnim propisima, a što su u ovom slučaju odredbe Ovršnog zakona, sud bi bio dužan u parničnom postupku u kojem se predlaže zaključenje nagodbe to utvrditi i ne dopustiti zaključenje nagodbe takvog sadržaja.

Takva dužnost suda propisana je odredbom čl.321. st.4. Zakona o parničnom postupku pa stoga ocjenjivanje dopuštenosti prijedloga za upis u zemljišnim knjigama na nekretninama na kojima je upisana zabilježba ovrhe, ne bi bila dužnost zemljišnoknjižnog suda.

To znači da bez obzira na to što sudska nagodba po svom sadržaju predstavlja i građanskopravni ugovor, ta raspoložba kojom se mijenja zemljišnoknjižno stanje i dopuštenost zaključenja nagodbe s obzirom na odredbu čl. 3. Zakona o parničnom postupku u nadležnosti je ocjenjivanja parničnog ili izvanparničnog suda. Stoga nema pravnog razloga da zemljišnoknjižni sud ne dopusti promjenu prava vlasništva i drugih stvarnih prava na nekretninama na kojima je upisana zabilježba ovrhe.

8. ZAKLJUČAK

S obzirom na to da je za sve navedene osnove za promjenu prava vlasništva obrađene u ovom članku (presuda zbog izostanka, presuda zbog ogluhe, presuda zbog izostanka, sudska nagodba) karakteristično i to da sud tijekom postupka prije nego što donese bilo koju od ovih odluka ili prije zaključenja sudske nagodbe utvrđuje dopuštenost raspolaganja stranaka, sve ove

javne isprave s elementom dispozitivnosti ili raspoložbe stranaka, nisu takve isprave koje bi zemljišnoknjižni sud treba uzeti u obzir kao raspoložbe ovršenika u smislu odredbe čl. 79.st.3. Ovršnog zakona. Rezultat takvog postupanja zemljišnoknjižnog suda bio bi dopustivost provedbe upisa u zemljišnim knjigama utemeljenog na ovim odlukama i u slučaju da je upisana zabilježba ovrhe. Znači i ova zabilježba ovrhe u ovom dijelu ima publicitetnu narav, što svakako nema ukoliko se radi o raspoložbi ovršenika utemeljenoj na pravnom poslu kojeg je zaključio izvan suda.

Propisi :

1. Mladen Žuvela, *Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima*, Organizator, 2004.
2. Ovršni zakon, *Novi informator*, 2005.
3. Mladen Žuvela, *Zakon o zemljišnim knjigama*, Organizator, 2004.

Literatura:

1. Zemljišnoknjižno pravo, Tatjana Josipović, *Informator*, 2001.
2. Siniša Triva i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine 2004.

Ive Brkić dipl. iur. Županijsko državno odvjetništvo Zadar

TEMELJNI KAPITAL

1. UVOD

Temeljni kapital je u novcu izražena vrijednost onoga što članovi društva (dioničari ili članovi društva s ograničenom odgovornošću) moraju unijeti u društvo na ime uplate nominalnih iznosa dionica, odnosno temeljnih uloga.

Jedno od bitnih obilježja dioničkog društva jest da je temeljni kapital podijeljen na dionice. Izdaje li društvo dionice za iznos koji je veći od njihova nominalnog iznosa (izdavanje super pari), ono što se uplaćuje iznad nominalnog iznosa dionica ne čini se na ime uplate temeljnog kapitala. Razlika između nominalnog iznosa dionica i iznosa za koji se dionica izdaje (agio), unosi se u kapitalnu dobit, te čini vlastiti kapital društva, a ne njegov temeljni kapital.

Temeljni kapital mora biti izražen u kunama.

Najniži iznos temeljnog kapitala dioničkog društva je 200.000,00 kn, s time da nominalni iznos dionice ne može biti manji od 10,00 kn. Naravno, da temeljni kapital, kao i nominalni iznos dionica može biti veći od zakonom propisanog minimuma, ali mora biti cijeli broj i višekratnik broja 10.

Najniži iznos temeljnog kapitala društva s ograničenom odgovornošću je 20.000,00 kn, a svaki veći iznos temeljnog kapitala mora se izraziti cijelim brojem te mora biti višekratnik broja 100. Temeljni ulog ne može biti manji od 200.000,00 kn, a i on mora biti izražen cijelim brojem koji je višekratnik broja 100.

Iznos temeljnog kapitala određen je statutom, odnosno društvenim

ugovorom, a posljedica takvog određenja jest da svaka izmjena temeljnog kapitala zahtijeva i izmjenu statuta društva. Ipak iznimno od prethodno rečenoga, temeljni kapital može se povećati bez izmjene statuta u dva slučaja:

Prvi je kada je riječ o povećanju temeljnog kapitala kao tzv. Odbrenog temeljnog kapitala, jer to tada čini uprava društva uz suglasnost nadzornog odbora, ali na temelju ovlasti koja joj je dana statutom društva.¹

Drugi slučaj povećanja jest kada se odlukom glavne skupštine, koja se donosi većinom propisanom za izmjenu statuta, ovlašćuje uprava društva da najkasnije u roku od 5 godina izda obveznice koje vjerovnicima daju pravo da ih zamijene za dionice društva²

Neki teoretičari ističu da postoje tri funkcije temeljnog kapitala:

1. GARANCIJSKA FUNKCIJA

Premda se ističe da je temeljni kapital garancijski kapital koji služi zaštiti vjerovnika društva i svojevrsna je naknada za to što dioničari (načelno) ne odgovaraju za obveze društva, on ne pruža sigurnost vjerovnicima da će moći svoje tražbine podmiriti od društva. Temeljni kapital je samo znak trećima da su u društvo jednom bile unesene najmanje vrijednosti koje odgovaraju iznosu tog kapitala odnosno, ako cijeli temeljni kapital nije još uplaćen, da društvo prema dioničarima ima tražbine u visini onoga što još nije uplaćeno,

¹ Jakša Barbić : Pravo društava , knjiga druga, društva kapitala (drugo dopunjeno izdanje), Zagreb, 2001, str.540

² IBID, str.542

pa da postoji obveza da se društvu osigura barem ono što odgovara vrijednosti tog kapitala. Temeljni kapital, kako ističu neki, u praksi ima značenje da društvo dobiva na ugledu, odnosno ozbiljnosti prema potencijalnim poslovnim partnerima. Prema tome je povećanje temeljnog kapitala društva koje dobro posluje, vrlo važno za daljnji razvoj i poslovanje društva.

2. RAČUNOVODSTVENA FUNKCIJA

Temeljni kapital je računovodstvena kategorija i ulazi u pasivu društva. To znači da društvo s tim kapitalom ne odgovara za obveze. Temeljni kapital treba razlikovati od imovine društva. Imovina društva čini njegovu aktivu, društvo njome raspoložuje između ostalog odgovara za obveze društva. Stoga je imovina bitna za sigurnost vjerovnika društva, dok je temeljni kapital računovodstvena kategorija jamstvo da su jednom u društvo bile unesene najmanje vrijednosti koje odgovaraju temeljnom kapitalu.

3. PUTEV TEMELJNOG KAPITALA ODREĐUJU SE ODNOSI U DRUŠTVU

Temeljni kapital podijeljen je na dionice i to na način da zbroj nominalnih iznosa dionica odgovara temeljnom kapitalu društva. U dionicama su utjelovljena prava i obveze dioničara, a kako je opće pravilo da pod jednakim uvjetima dioničari imaju jednak položaj u društvu, sudjelovanje u temeljnom kapitalu društva izravno ima utjecaj na količinu prava i obveza dioničara, i to upravljačkih i imovinskih.

2. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA DIONIČKOG DRUŠTVA

Temeljni kapital u dioničkom društvu može se povećati ulozima, uvjetnim povećanjem temeljnog kapitala, povećanjem na temelju odobrenog kapitala i povećanjem temeljnog kapitala iz sredstava društva.

Efektivno povećanje temeljnog kapitala ostvaruje se povećanjem kapitala ulozima, uvjetnim povećanjem i odobrenim povećanjem.³

A. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA ULOZIMA

Povećanje kapitala ulozima takav je način povećanja temeljnog kapitala dioničkog društva kojim se u društvo unosi nov dodatni kapital, bilo uplatama u novcu bilo unosom stvari ili prava. Za unijeti kapital izdaju se nove dionice. Odluka mora sadržavati novi iznos temeljnog kapitala kao i nominalne iznose dionica, te iznose koje treba za njih uplatiti.⁴ Temeljni kapital društva povećava se ulozima na temelju odluke glavne skupštine.

Povećanje kapitala ulozima provodi se izmjenom statuta odlukom glavne skupštine glasovima dioničara koji čine najmanje 3/4 temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini pri donošenju odluke. Statutom se može odrediti da je povećanje kapitala ulozima potrebna i drukčija većina od one utvrđene zakonom (dakle i manja), ali ne manja od većine na glavnoj skupštini predanih glasova, kao i ispunjenje nekih dodatnih pretpostavki.

Temeljni kapital ne može se povećati ulozima sve dok se ne uplate svi dotadašnji uloz u temeljni kapital. To se može iznimno učiniti ako nije uplaćen samo neznatni dio toga kapitala. Za ocjenu što se smatra neznatnim dijelom treba uzeti odnos neuplaćenoga te-

meljnog kapitala prema temeljnom kapitalu društva prije povećanja, i to tako da bi se kod manjih iznosa toga kapitala uzelo da je to 5% a kod većih do 1% temeljnog kapitala. Odluka o povećanju temeljnog kapitala koja bi se donijela iako nisu uplaćeni dotadašnji uloz u temeljni kapital nije ništava i ne može se pobijati, ali je sud neće upisati u sudski registar.⁵ Povećanje temeljnog kapitala ulozima moguće je samo izdavanjem novih dionica.

Pravo na upis novih dionica imaju razmjerno svojim dosadašnjim sudjelovanjem u temeljnome kapitalu postojeći dioničari (pravo prvenstva). Ipak, to njihovo pravo prvenstva može se isključiti u cijelosti, ili djelomično odlukom glavne skupštine, i to većinom koja čini najmanje 3/4 temeljnog kapitala zastupljenog na skupštini pri donošenju odluke. Statutom se može odrediti i veća većina, te ispunjenje nekih dodatnih pretpostavki.

Pravo prvenstva za stjecanje dionica ostvaruje se izjavom volje koju ovlaštenik prava mora dati prema društvu u pisanom obliku. Zbog mogućnosti da se utvrdi da je odluka o povećanju kapitala ništava, odnosno da prijavi za upis nisu priložene sve isprave, može se odbiti upis. Zakon je izričito propisao da je temeljni kapital društva povećan danom upisa njegova povećanja u sudskom registru.

B. UVJETNO POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA

Uvjetno povećanje temeljnog kapitala takav je posebni oblik povećanja kapitala društva izdavanjem novih dionica, u koje se visina potrebnog dodatnog kapitala ne utvrđuje konačno unaprijed, jer povećanje ovisi o tome hoće li osobe kojima su namijenjene dionice željeti ostvariti svoja prava stjecanja uvjetnih dionica.

U trenutku donošenja odluke o tome povećanju čak se niti ne zna koliko će temeljni kapital biti stvar-

no povećan. Odluku o uvjetnom povećanju temeljnog kapitala donosi glavna skupština, i to isključivo u sljedeće svrhe:

- Radi zamjene zamjenjivih obveznica u dionice, te prava prvenstva pri upisu novih dionica društva.
- Radi pripreme spajanja više društava
- Radi osiguranja prava prvenstva stjecanja dionica zaposlenima u društvu
- Radi davanja dionica vladajućeg društva dioničarima odnosno članovima ovisnog

1. ZAMJENJIVE OBVEZNICE I PRAVO PRVENSTVA

Društvo je ovlašteno izdavati i druge vrijednosnice, a ne samo dionice, pa je tako ovlašteno izdavati i obveznice.

Izdavanjem obveznica mogu se znatno povećati sredstva društva, ali ona nemaju status temeljnog kapitala niti imateljji obveznica njihovim stjecanjem postaju dioničarima. Kapital što ga društvo namakne na taj način nije vlasnički, nego dužnički. Omjer toga kapitala u odnosu prema temeljnom kapitalu može biti različit, ovisno o politici društva, položaju na tržištu, veličini društva, itd. Društva daju imateljima obveznica važne pogodnosti, a jedna od njih je da se ovlašteniku iz obvezno-pravnog odnosa daje mogućnost da svoja potraživanja pretvori u temeljni kapital društva, tzv. zamjenjive obveznice ili da im izda obveznice s pravom udjela u dobiti društva uz pravo na kamate. Zamjenjive obveznice dijelimo u dvije temeljne vrste:

- one koje daju imatelju pravo izbora između zahtjeva za isplatu potraživanja na koje obveznica glasi, ili pravo na dionicu u odgovarajućem iznosu potraživanja; kako pravom zamjene vjerovnik može konvertirati obveznicu u dionicu, ove vrste obveznica nazivaju se i konvertibilnim
- one koje daju pravo na preču kupnju dionica mogućih novih emisija jednako kao što ga imaju

³ Barbić-Buljan-Porobija: Organi dioničkog društva; Organizator, Zagreb, 1996, str.190

⁴ Vilim Gorenc- Trgovačko pravo društava, Sudska knjiga, Zagreb, 1995, str.332

⁵ J. Barbić: Pravo društava, knjiga druga, društva kapitala, Zagreb, 2001, str.540

i dioničari. U tom slučaju imatelj obveznice zadržava obveznicu i ne mijenja je u dionicu, nego mu ona daje pravo na stjecanje novoizdanih dionica.⁶

2. SPAJANJE DRUŠTAVA

Pri spajanju društava može se donijeti odluka da dioničari pripojenog društva, odnosno ako se stvara novo društvo, dioničari društava koja prestaju, imaju pravo opcije kupnje dionica preuzimajućeg, odnosno novog društva.⁷

3. ZAPOSLENI U DRUŠTVU

Ako zaposleni u društvu sudjeluju u dobiti društva, pa s tog naslova imaju novčana potraživanja prema društvu, imaju pravo prvenstva pri upisu novih dionica.⁸

Ovlaštenici ako odluče svoja potraživanja prema društvu pretvoriti u dionice, moraju dati izjavu o ostvarivanju svojih prava zamjene, odnosno prava opcije. Njihova izjava ima učinak izjave o upisu novih dionica.

Nominalni iznos uvjetnog kapitala ne smije prijeći polovicu, a u slučaju uvjetnog povećanja radi ostvarenja prava na dionice zaposlenicima i članovima uprave, desetinu temeljnog kapitala društva u vrijeme donošenja odluke o povećanju toga kapitala. Odluku o uvjetnom povećanju temeljnog kapitala donosi glavna skupština i to većinom glasova koji predstavljaju barem 3/4 temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini prilikom donošenja odluke, a ako su izdane dionice više rodova, potrebno je da za odluku glasaju propisanom većinom i imaoci svih rodova dionica.

Statutom se može odrediti da je za ovakvu odluku potrebna veća većina te ispunjenje nekih dodatnih pretpostavki. U odluci se između ostalog mora navesti svrha povećanja temeljnog kapitala, a odluka se mora prijaviti u sudski registar. Temeljni se kapital može uvjetno povećati i prije nego se

uplati sav prije povećani temeljni kapital društva. Kod uvjetnog povećanja temeljnog kapitala dotadašnji dioničari nemaju pravo prvenstva upisa.

Temeljni kapital smatra se povećanim izdavanjem dionica, s tim da se dionice ne mogu izdati prije nego što se odluka o uvjetnom povećanju temeljnog kapitala društva ne upiše u sudski registar. Dionice izdane prije toga su ništave.

C. ODOBRENI TEMELJNI KAPITAL

Odobreni temeljni kapital jest način povećanja temeljnog kapitala dioničkog društva na temelju ovlasti danoj upravi da može povećati temeljni kapital društva u iznosu i roku određenom statutom, s time da se taj kapital tada povećava ulozima. O povećanju temeljnog kapitala na osnovi tako dobivene ovlasti odlučuje uprava uz suglasnost nadzornog odbora društva te se za to ne mora sazivati glavna skupština. Upravu se može ovlastiti samo na povećanje temeljnog kapitala ulozima, pa za to vrijede već navedena pravila. Odluka glavne skupštine kojom se ovlašćuje uprava, donosi se glasovima koji predstavljaju 3/4 temeljnog kapitala, zastupljenog na glavnoj skupštini prilikom donošenja odluke. Statutom se može odrediti veća većina za donošenje odluke i neke dodatne pretpostavke. Ako su izdane dionice više rodova, potrebno je da propisanom većinom odluku donesu i imaoci svih rodova dionica. Iznos odobrenog kapitala naveden je u statutu društva. Ovlast uprave se odnosi najviše na rok od 5 godina od upisa društva u sudski registar povodom njegovog osnivanja odnosno izmjene statuta. Nove dionice mogu se izdati samo uz suglasnost nadzornog odbora.

Temeljni kapital se na ovaj način se može povećati samo izdavanjem novih dionica i ne može prijeći polovinu iznosa temeljnog kapitala koji je bio u trenutku davanja ovlasti.

Temeljni kapital se ne može povećati sve dok u cijelosti nisu

uplaćeni svi dotadašnji uložci.

Pri povećanju temeljnog kapitala na temelju odobrenog temeljnog kapitala dioničari imaju pravo prvenstva pri upisu novih dionica kao i u ostalim slučajevima povećanja temeljnog kapitala društva. Zato uprava mora dati dioničarima rok od najmanje 14 dana u kojemu se oni mogu koristiti tim pravom. Pravo prvenstva pri upisu dionica glavna skupština može isključiti u odluci kojom upravu daje ovlast za povećanje temeljnog kapitala. Nakon što su obavljene sve uplate podnosi se prijava za upis povećanja temeljnog kapitala za upis u sudski registar. Temeljni kapital smatra se povećanim danom upisa povećanja u sudski registar.

Odobreni kapital znači povećanje temeljnog kapitala pojednostavnjenom postupku u usporedbi s povećanjem temeljnog kapitala. Upravi društva se omogućuje povećati temeljni kapital, a da nije potrebna promjena statuta, odnosno prihvaćanje odluke skupštine prema vrlo zahtjevnom postupku povećanja temeljnog kapitala ulozima.

D. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA IZ SREDSTAVA DRUŠTVA

Povećanje temeljnog kapitala iz sredstava društva jest pretvorba kapitalne dobiti, rezervi i zadržane dobiti u temeljni kapital. Kod ovog povećanja temeljnog kapitala, u društvu se ne unosi novi kapital nego već postojeća imovina dobiva zapravo drugačiji status. Povećanje temeljnog kapitala iz sredstava društva je posljedica dobrog poslovanja društva. Povećanjem temeljnog kapitala iznos dobiti koji se isplaćuje kao dividenda dijeli se na veći broj dionica, čime se smanjuje isplaćena dividenda po dionici, a veći broj dionica može dovesti do pada njihove cijene na tržištu. Izdavanje dionica na toj osnovi znači i tihu isplatu dividende dioničarima, a da pritom društvo ne gubi likvidna sredstva (tzv. stock dividend), jer dioničari dobivaju nove dionice odnosno povećava se nominalni

⁶ V. Gorenc: Trgovačko pravo društava, Zagreb, 1995, str.332

⁷ IBID, str.333

⁸ IBID, str.333

iznos onih koje već imaju, ali po toj osnovi nema odljeva sredstava iz društva. Tako se može intervenirati na tržištu kada društvu ne odgovara pretjeran rast ili držanje previsoke razine cijene dionica na tržištu pa se time potiče njihov promet.⁹

Odluku o nominalnom povećanju temeljnog kapitala donosi glavna skupština glasovima od najmanje 3/4 temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini prilikom donošenja odluke. Statutom se može odrediti drugačija većina, dakle i veća i manja od one propisane zakonom, a može se tražiti i ispunjenje nekih dodatnih pretpostavki. Ukoliko su izdane dionice više rodova, kod ovog povećanja nije potrebna odluka dioničara svakoga roda dionica.

Odluka o povećanju temeljnog kapitala iz sredstava društva upisuje se u sudski registar, a temeljni kapital povećan je danom upisa te odluke u sudski registar, a novoizdane dionice smatraju se uplaćenima u cijelosti.

Povećanje se zapravo vrši pretvorbom kapitalne dobiti, rezervi i zadržane dobiti u temeljni kapital društva. Nove dionice pripadaju dioničarima razmjerno njihovom sudjelovanju u dotadašnjem temeljnom kapitalu društva, a drugačija odluka glavne skupštine je ništava.

3. SMANJENJE TEMELJNOG KAPITALA DIONIČKOG DRUŠTVA

Razlozi za smanjenje temeljnog kapitala mogu biti višestruki. Smanjenje temeljnog kapitala ne provodi se samo u slučaju kada društvo ima previše kapitala, nego do smanjenja temeljnog kapitala dolazi i iz drugih razloga. Prije svega će to biti u prilikama kada je društvo pretrpjelo veći gubitak, a ne postoji vjerojatnost da će ga u nekom razumnom roku moći nadoknaditi. Umjesto da i dalje posluje s nominalnim temeljnim kapitalom, koji je stvarno umanjen, čime je onemogućena dioba dividendi u tijeku idućih godina, svrsishodnije

je smanjiti temeljni kapital na stvarnu vrijednost imovine društva.

Kao i kod povećanja tako i kod smanjenja temeljnog kapitala

Razlikujemo efektivno i nominalno smanjenje.

a) Efektivno smanjenje

Efektivno smanjenje je takvo koje služi za to da se prekomjerni kapital društva vrati dioničarima. Zapravo, efektivno smanjenje temeljnog kapitala ima poslužiti za isplatu, odnosno povrat uplaćenih uloga, što je inače zabranjeno.

b) Nominalno smanjenje

Nominalno smanjenje temeljnog kapitala provodi se zbog ozdravljenja (sanacije) društva, kad uslijed gubitaka, vrijednost temeljnog kapitala ne odgovara stvarnom stanju, pa se ta razlika izravna njegovim smanjenjem. Kod nominalnog smanjenja temeljnog kapitala dioničari ne primaju nikakvu naknadu iz imovine društva, njima se ništa ne vraća.¹⁰

U poslovnoj praksi Austrije i Njemačke efektivno smanjenje temeljnog kapitala provodi se samo iznimno. Rijetki su naime slučajevi da pojedino društvo ima previše kapitala pa kada ne zna kako će ga, ili hoće li ga oploditi, odluči se za smanjenje temeljnog kapitala i njegovo vraćanje dioničarima. Nasuprot tome, važnu ulogu ima nominalno sniženje temeljnog kapitala u svrhe saniranja društva koje dođe u poteškoće zbog pretrpjeli gubitaka i koje godinama ne smije isplaćivati dobitak, a u takvim situacijama i inače teško može doći do svježeg kapitala. Nominalnim smanjenjem temeljnog kapitala dioničari doduše ne dobivaju nikakav novac, ali ne trpe ni nikakav daljnji gubitak, jer vrijednost njihovih dionica i bez toga odgovara stvarnoj vrijednosti postojeće imovine društva.¹¹

Smanjenje temeljnog kapitala

¹⁰ Gorenc: Trgovačko pravo društava, Zagreb, 1995, str.345-347

¹¹ Gorenc – Slakoper – Filipović – Bikanić: Komentar zakona o trgovačkim društvima, Zagreb 2004, str.491

moguće je provesti na tri načina:

- redovnim smanjenjem temeljnog kapitala
- pojednostavljenim smanjenjem temeljnog kapitala
- povlačenjem dionica

A. REDOVNO SMANJENJE TEMELJNOG KAPITALA

Kod redovnog (efektivnog) smanjenja temeljnog kapitala prekomjerni kapital vraća se dioničarima, a kako statut mora sadržavati i visinu temeljnog kapitala, smanjenje temeljnog kapitala ujedno predstavlja obvezu izmjene statuta.

Glavna skupština odluku o smanjenju donosi glasovima koji predstavljaju najmanje 3/4 temeljnog kapitala društva zastupljenog na glavnoj skupštini. Statutom se može odrediti veća većina, kao i ispunjenje nekih dodatnih pretpostavki. Ako su dionice izdane u više rodova, za odluku moraju glasati u propisanoj većini dioničari svakog roda dionica. Protive li se dioničari i jednog roda smanjenju temeljnog kapitala, odluka glavne skupštine nije valjana.

Odluka o smanjenju temeljnog kapitala mora sadržavati svrhu i način smanjenja temeljnog kapitala. Odluka se prijavljuje u sudski registar, a upis odluke o smanjenju je konstitutivan, što znači da se temeljni kapital smatra smanjen danom upisa odluke o smanjenju, dok je kasniji upis samoga smanjenja deklaratoran. Kod redovitog efektivnog smanjenja kapitala glavna skupština može odlučiti hoće li se dijelovi smanjenoga temeljnog kapitala vratiti dioničarima ili neće. Kad se radi o pojednostavnjenom (nominalnom) smanjenju kapitala, iznosi dobiveni smanjenjem kapitala ne smiju se isplatiti dioničarima.

Redovito smanjenje temeljnog kapitala može se obaviti na ove načine:

a) smanjenjem nominalnog iznosa dionica

b) spajanjem dionica; to je dopušteno samo ako se najniži nominalni iznos dionica ne može više

⁹ J. Barbić: Pravo društava, knjiga druga, društva kapitala, Zagreb, 2001, str.563

smanjiti.

Odluka glavne skupštine mora odrediti iznos smanjenja temeljnog kapitala, s time da se ona ne može sniziti ispod zakonskog minimuma. Iznos smanjenja temeljnog kapitala ispod zakonskog minimuma bio bi pravaoaljan samo u slučaju da glavna skupština donese i odluku o njegovu povećanju, barem do tog minimuma. Smisao je da se smanjenjem temeljnog kapitala najprije usklade iznosi aktive i pasive, a potom da društvo uplatama koje mogu biti isključivo u novcu unese svježi kapital i ponovno dosegne zakonski iznos temeljnog kapitala. Odluke o smanjenju i povećanju temeljnog kapitala su ništave i ako se povećanje temeljnog kapitala društva ne upiše u sudski registar u roku od šest mjeseci od donošenja odluke o povećanju tog kapitala.

Smanjenjem temeljnog kapitala mogu biti oštećeni vjerovnici društva, pa uz stroge uvjete koje inače postavlja zakonodavac za smanjenje kapitala koji su sami po sebi zaštita vjerovnika, ZTD još i posebno propisuje mjere koje pojačavaju tu zaštitu.

Zaštita vjerovnika, kad se radi o efektivnom smanjenju temeljnog kapitala, prije svega provodi se na taj način da se ne mogu obavljati isplate dioničarima dok se ne podmire vjerovnici društva, odnosno dok im se ne pruži osiguranje. Kod nominalnog sniženja temeljnog kapitala kod kojeg dioničari ne primaju ništa za dio umanjenog kapitala, zaštita vjerovnika sastoji se u zabrani isplate dioničarima, kao i zabrani oslobađanja od uplate uloga (pojednostavnjeno smanjenje kapitala).

Vjerovnicima čija su potraživanja nastala prije objave upisa odluke o smanjenju temeljnog kapitala društva u trgovački registar, ali još nisu dospjela, mora društvo dati osiguranje ako se vjerovnici u tu svrhu jave u roku od šest mjeseci od objave odluke.¹² Dodatna zaštita vjerovnika čija su potraživanja dospjela, ogleda se u tome da u roku od šest mjeseci od objavljivanja

odluke nisu moguća ona plaćanja dioničarima koja bi se temeljila na smanjenju temeljnog kapitala. Te isplate dioničarima smiju se obaviti tek po proteku šest mjeseci od objave upisa odluke u trgovački registar, i nakon što se pravodobno prijavljenim vjerovnicima nedospjelih potraživanja dade osiguranje ili podmire dospjela potraživanja. Ako se temeljni kapital smanjuje spajanjem dionica, pa se u tu svrhu one zamjenjuju, pečatiraju ili se provodi neki slični postupak, društvo može oglasiti nevažećim one od dionica koje mu ne budu predane. Nevažećim se mogu proglasiti i one dionice koje su predane društvu, a čiji broj nije dovoljan za zamjenu novim dionicama.¹³

B. POJEDNOSTAVLJENO SMANJENJE TEMELJNOG KAPITALA

Nominalno smanjenje temeljnog kapitala društva provodi se putem instituta pojednostavnjenog smanjenja kapitala, kada uslijed gubitaka vrijednost temeljnog kapitala njegovim smanjenjem izravnavava s pravim stanjem.

Za razliku od redovitog smanjenja temeljnog kapitala pojednostavnjeno smanjenje tog kapitala moguće je samo iz Zakonom propisanih razloga, tj. samo kada se to čini radi saniranja društva i to nakon što su u tu svrhu već potrošeni dio kapitalne dobiti i dio rezervi društva za koji one prelaze 5% temeljnog kapitala koji preostane nakon smanjenja temeljnog kapitala i smanjenja rezervi.

Iz toga slijedi da ovaj način smanjenja temeljnog kapitala nije dopušten kada društvo ima neraspoređenu dobit. Odluku o pojednostavljenom smanjenju temeljnog kapitala donosi glavna skupština glasovima koji predstavljaju 3/4 temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini pri donošenju odluke. Statutom se može odrediti i veća većina kao i još neke dodatne pretpostavke. Ako su izdane dionice u više rodova, propisanom većinom moraju

glasati dioničari svakog roda dionica. U odluci glavne skupštine o smanjenju temeljnog kapitala mora se navesti svrha smanjenja i način smanjenja. Kao i kod redovnog smanjenja temeljnog kapitala načini na koje se može provesti smanjenje temeljnog kapitala su:

- smanjenjem nominalnih iznosa dionica
- spajanjem dionica; što je dopušteno samo ako se najniži nominalni iznos dionica ne može više smanjiti.

Iznosi dobiveni pojednostavljenim pojednostavnjenim smanjenjem ne mogu se isplatiti dioničarima ni služiti tome da dioničare oslobodi obveze uplate uloga.

Temeljni kapital se smatra smanjenim s danom upisa odluke o smanjenju u sudski registar, a kasniji je upis samoga smanjenja deklaratoran.

C. SMANJENJE TEMELJNOG KAPITALA POVLAČENJEM DIONICA

Za razliku od drugih oblika smanjenja temeljnog kapitala, kod kojih se ono provodi promjenama nominalnih iznosa dionica, uključujući i njihovo spajanje, što ne mora imati kao posljedicu promjenu dioničke strukture u društvu jer se odnosi na sve dioničare, kod njegova smanjenja povlačenjem dionica utrnjuju samo one dionice koje se povlače te se za njihov ukupni nominalni iznos smanjuje temeljni kapital. Posljedica toga uvijek je promjena dioničke strukture društva. Riječ je o točno određenim dionicama¹⁴.

Razlozi za smanjenje temeljnog kapitala povlačenjem dionica mogu biti: saniranje društva, isključenje pojedinih dioničara iz društva ili vraćanje dioničarima onoga što su uložili u društvo.

Društvo može povući dionice na dva načina : prisilno, tj. kad imatelj dionica ne predaju dionice društvu dragovoljno, već stoga što je statutom na utvrđeni način već tako

¹² Gorenc: Trgovačko pravo društava, Zagreb, 1995, str.348

¹³ IBID, str.349

¹⁴ Barbić J., Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Zagreb 2001, str.578.

predviđeno, i **dragovoljno**, tj. kad samo društvo stekne vlastite dionice pa ih onda odluči povući.

ZTD dopušta prisilno povlačenje dionica jedino onda ako je u prvobitnom statutu bilo izričito utvrđeno da će se dionice povući, ili ako je bilo dopušteno da se one mogu povući. Izmjene i dopune prvobitnog statuta pravovaljane su samo u slučaju ako su provedene prije preuzimanja i upisa dionica.

Povući se mogu i povlaštene dionice bez prava glasa. Iz duha i teksta ZTD-a ne bi se tzv. Radničke dionice mogle povući osim, ako je prisilno povlačenje izričito predviđeno statutom, odnosno ako ih zaposleni dragovoljno predaju.

Pri povlačenju dionica postupa se prema odredbama koje vrijede za redovito smanjenje temeljnog kapitala¹⁵.

Kada se dionice povlače prisilno, onda je to moguće na dva načina i to kao:

a) **naređeno**; kad je statutom određeno u kojim slučajevima i ispunjenjem kojih pretpostavki uprava mora donijeti odluku o povlačenju dionica. Pri tom se moraju propisati i pojedinosti kako se to mora učiniti te naknada koju treba isplatiti dioničarima. Razlozi za takvo povlačenje mogu biti različiti. Tako se npr. može odrediti da se dionice moraju povući ako to zatraži dioničar, da se određeni broj dionica mora povući u određenom razdoblju.

b) **dopušteno statutom**; statutom se može odrediti da je glavna skupština u nekim slučajevima ovlaštena donijeti odluku o povlačenju dionica. Za takvo postupanje glavne skupštine se u statutu mogu, ali ne moraju propisati pretpostavke, nego se to može prepuštiti ocjeni glavne skupštine.

U zakonu nema odredbi o visini naknade koju treba isplatiti dioničarima čije su dionice povučene. Za naređeno prisilno povlačenje dionica u statutu se mora urediti i plaćanje naknade. Nije dopušteno to prepustiti upravi

društva. Naknada ne mora odgovarati stvarnoj vrijednosti dionice, pa se može propisati u istom, manjem, ali ne i u većem iznosu od te vrijednosti, jer bi to u ovom posljednjem slučaju moglo dovesti u pitanje zaštitu vjerovnika. Nije zabranjeno da se plaćanje naknade potpuno isključi.

Nema li u statutu odredaba o plaćanju naknade, treba platiti primjerenu naknadu.

Društvo može uvijek povući one vlastite dionice kojih je stvarni imatelj. Za to nisu potrebne odredbe u statutu. Njime se, međutim, mogu uvesti ograničenja u povlačenju takvih dionica, ali se povlačenje ne bi moglo isključiti. Za povlačenje je potrebna odluka glavne skupštine. Zakon ponekad određuje da se vlastite dionice moraju povući¹⁶.

Zbog povlačenja dionica mora se provesti postupak kao i za redovno smanjenje temeljnog kapitala.

Iznimno se po strogim odredbama o redovnom smanjenju temeljnog kapitala ne mora (ali može) postupati kada su dionice u cijelosti uplaćene, a ako su izdane iznad pari a uplaćen je i taj veći iznos, i to onda :

1. ako su besplatno dane na raspolaganje društvu ili
2. povučene na teret dobiti ili ostalih pričuva, ako se u tu svrhu mogu koristiti
3. ako su dionice izdane bez nominalnog iznosa i odlukom glavne skupštine je određeno da se povlačenjem dionica poveća udio preostalih dionica u temeljnom kapitalu društva prema odredbi čl.163. st.5. ZTD-a, a ako je uprava ovlaštena povući dionice, ovlaštena je i u statutu s time uskladiti podatak o broju dionica društva.

Za navedena tri iznimna slučaja smanjenja kapitala povlačenjem dionica potrebna je odluka glavne skupštine, ali kako društvo takvim povlačenjem ne smanjuje svoju imovinu, nije potrebna kvalificirana

većina kao u ostalim slučajevima smanjenja temeljnog kapitala.

Zakonodavac je dopustio da se odluka može donijeti i običnom većinom glasova. U odluci se mora odrediti svrha smanjenja temeljnog kapitala, a svakako treba navesti da se povlačenje ne provodi po postupku za redovito smanjenje temeljnog kapitala. Statutom se može odrediti i veća većina i ispunjenje određenih pretpostavki¹⁷.

Ako se radi o posebnom obliku povlačenja dionica, kad se ne mora provoditi postupak o redovitom smanjenju temeljnog kapitala, iznosi dobiveni iz tako povučenih dionica unose se u kapitalne pričuve. To je i posebni oblik zaštite vjerovnika, jer su ukupni iznosi sredstava iz kojih se mogu namiriti vjerovnici ostali nepromijenjeni i nakon povlačenja dionica¹⁸.

4. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOSTU

Temeljni kapital društva s ograničenom odgovornošću može se povećati na dva načina:

- novim uplatama uloga, što predstavlja efektivno povećanje
- pretvaranjem rezervi društva u temeljni kapital.

Za povećanje temeljnog kapitala potrebna je odluka članova društva o izmjeni društvenog ugovora. Odluka članova o izmjeni društvenog ugovora mora biti u obliku javnobilježničkog akta, privatne isprave koju potvrdi javni bilježnik ili javno-bilježničkog zapisnika.

Odluka o izmjeni nema učinka dok se ne upiše u sudski registar, stoga je taj upis konstitutivan.

Članovi društva imaju pravo prednosti da u roku od mjesec dana od dana donošenja odluke o povećanju temeljnog kapitala preuzmu temeljne uloge razmjerno svojim temeljnim ulozima u temeljnom ka-

¹⁵ Gorenc V., Trgovačko pravo društava, Zagreb 1995., str.354.

¹⁶ Barbić J., Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Zagreb 2001., str.590.

¹⁷ Gorenc V., Trgovačko pravo društva, Zagreb 1995., str. 355.

¹⁸ Ibid, str.355.

pitalu društva. Izjava o preuzimanju temeljnih uloga daju se u obliku javnobilježničkog akta, privatne isprava koju potvrdi javni bilježnik¹⁹.

A. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA NOVIM UPLATAMA

Za povećanje temeljnog kapitala novim uplatama, kao što je to prethodno već rečeno, potrebna je odluka članova društva o izmjeni društvenog ugovora. Temeljni kapital se može povećati uplatama novih ili povećanjem postojećih uloga.

Takvo povećanje kao svoj rezultat može imati preuzimanje temeljnih uloga u društvu od postojećih članova društva, ali i drugih osoba.

Ovdje ponovno valja napomenuti da zakon predviđa pravo prvenstva u korist postojećih članova društva. Ukoliko to njihovo pravo nije isključeno društvenim ugovorom, postojeći članovi društva mogu u roku od mjesec dana od donošenja odluke o povećanju temeljnog kapitala preuzeti temeljne uloge u razmjeru svojih dotadašnjih uloga u temeljnom kapitalu društva. Oni to čine izjavom o preuzimanju koja mora biti u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju ovjeri javni bilježnik.

Povećanje temeljnog kapitala ulaganjem stvari i prava moguće je samo onda ako se u odluci o povećanju kapitala to izričito navede i ako se odredi rok u kojem će se u društvo unijeti stvari i prava. Taj rok u zakonu nije izričito određen, ali je naglašeno da se stvari i prava u društvo moraju unijeti prije nego što se registarskom sudu podnese prijava za upis povećanja temeljnog kapitala u sudski registar.

Nakon preuzimanja i uplata uloga, mora se podnijeti prijava za upis povećanja temeljnog kapitala u sudski registar.

B. POVEĆANJE TEMELJNOG KAPITALA PRETVARANJEM REZERVI U TEMELJNI KAPITAL

Kao i kod prethodnog načina povećanja temeljnog kapitala d.o.o.-a i kod ovog povećanja potrebno je odlukom članova izmijeniti društveni ugovor.

Odluka o pretvaranju rezervi i kapitalne dobiti u temeljni kapital može se donijeti nakon što se utvrde godišnja financijska izvješća za poslovnu godinu koja je neposredno prethodila godini u kojoj se donosi odluka.

Ako ta izvješća ne pokazuju gubitak, a nema nepokrivenog gubitka iz prethodnih godina, može se donijeti odluka o pretvaranju rezervi u temeljni kapital.

Osim rezervi za tu se svrhu mogu koristiti i sredstva koja su odlukom o upotrebi dobiti namijenjena za unos u te rezerve.

Članovi društva su dužni imenovati jednog ili više revizora koji imaju ispitati posljednja financijska izvješća i potvrditi ih bez rezerve. Bez njihove potvrde ne može se provesti povećanje temeljnog kapitala.

Zakon nameće i obvezu da se povećanje temeljnog kapitala provede najkasnije u roku od 8 mjeseci od kada su revizijom prihvaćena godišnja financijska izvješća, a u protivnom, dakle nakon isteka 8 mjeseci, revizija bi se trebala ponovno provesti, i to nad novim financijskim izvješćima.

Povećanje se provodi povećanjem nominalnih iznosa postojećih poslovnih udjela u društvu ili stvaranjem novih poslovnih udjela.

Novi poslovni udjeli pripadaju članovima društva u istome razmjeru kao i oni prije povećanja temeljnog kapitala društva. Drugačija je odluka članova društva ništava.

Ako postoje poslovni udjeli koji su samo djelomično uplaćeni, u pogledu njih je povećanje temeljnog kapitala moguće samo povećanjem

nominalnih iznosa tih poslovnih udjela, dok je za poslovne udjele za koje su u potpunosti uplaćeni temeljni uložci, povećanje moguće provesti povećanjem nominalnih iznosa tih uloga ili izdavanjem novih poslovnih udjela.

Prijava za upis povećanja mora se podnijeti registarskom sudu bez odgađanja. Sud nije dužan ispitivati jesu li godišnja financijska izvješća, odnosno nova takva izvješća sastavljena u skladu sa zakonom. Sud će paziti samo da je prijava potpuna, što znači da sadrži godišnja financijska izvješća ili nova izvješća potvrđena od strane revizora i odluku članova o povećanju temeljnog kapitala.

Pri upisu sud će navesti da je temeljni kapital povećan iz sredstava društva. Temeljni kapital smatra se povećanim od upisa odluke o povećanju tog kapitala u sudski registar.

5. SMANJENJE TEMELJNOG KAPITALA DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

Smanjenje temeljnog kapitala društva s ograničenom odgovornošću provodi se da bi se:

a) oslobodila imovina društva i tako smanjenjem temeljnog kapitala (pasive) učinilo da aktiva prelazi iznos pasive i omogućilo da se iz njezina iznosa koji prelazi iznos pasive vrate uplaćeni temeljni uložci, oslobode članovi od uplate tih uloga, plati otpremnina članovima društva čiji su poslovni udjeli povučeni, unesu sredstva u rezerve društva i /ili

b) pokrili gubitci društva i tako ubuduće omogućila isplata članovima i dividende iz iznosa dobiti koja bi se inače morala koristiti za pokriće gubitaka²⁰.

Temeljni kapital društva s ograničenom odgovornošću može se smanjiti samo na temelju odluke članova o izmjeni društvenog ugo-

¹⁹ Barbić-Buljan-Porobija, Organi dioničkog društva, Zagreb 1996., str.219.

²⁰ Barbić J., Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Zagreb 2001, str. 1033.

vora. U odluci se moraju navesti opseg i svrha smanjenja te način smanjenja.

Načini smanjenja temeljnog kapitala jesu: smanjenje vraćanjem članovima društva njihovih temeljnih uloga, sniženjem nominalnih iznosa temeljnih uloga i potpunim ili djelomičnim oslobađanjem članova društva ili njihovih pravnih prednika od obveze da u cjelini uplate temeljne uloge. Valja voditi računa da nije dopušteno smanjenje temeljnog kapitala ispod nominalnog iznosa temeljnog kapitala određenog zakonom.

Registarskome sudu mora se podnijeti prijava da se u sudski registar upuše nakana društva da smanji temeljni kapital. Nakon samoga upisa nakane, uprava je dužna nakanu o sniženju kapitala objaviti i u Narodnim novinama Republike hrvatske i u glasilu društva, ako ga ono ima.

Oglas u Narodnim novinama mora sadržavati i poziv svim vjerovnicima društva da u roku od 3 mjeseca od dana posljednje objave nakane da se smanji temeljni kapital istaknu svoje zahtjeve prema društvu. Društvo mora biti spremno te zahtjeve podmiriti ili dati osiguranje za njihove tražbine. Za vjerovnike koji ne istaknu svoje zahtjeve u roku od 3 mjeseca smatra se da su suglasni s time da se smanji temeljni kapital društva. Vjerovnicima koji su društvu poznati, prethodno navedenu obavijest potrebno je dostaviti.

Prijava za upis izmjene društvenog ugovora podnosi se registarskom sudu nakon što protekne rok ostavljen vjerovnicima da svoje zahtjeve istaknu društvu. Prijava mora sadržavati nakanu i način smanjenja, dokaz o podmirenju odnosno dokaz da je vjerovnicima dano osiguranje za njihove tražbine, izjavu članova uprave o obavještanju svih vjerovnika te popis članova društva na temelju odluke o smanjenju kapitala.

Prijavu registarskome sudu podnosi uprava društva, čiji članovi solidarno odgovaraju za štetu nastalu kao rezultat neistinitosti dokaza da su podmireni svi vjerovnici, ali samo za onaj dio štete kojeg vjero-

vnici ne mogu naplatiti iz imovine društva. Odgovornosti se ipak može osloboditi član uprave koji dokaže da unatoč postupanju pažnjom urednog i savjesnog gospodarstvenika nije znao za netočnost dokaza i izjava.

Zakon o trgovačkim društvima, novim je izmjenama i dopunama zakona previdio i mogućnost pojednostavljenog smanjenja temeljnog kapitala društva s ograničenom odgovornošću, te pri tome upućuje na odredbe o pojednostavljenom smanjenju temeljnog kapitala dioničkog društva.

Ograničenja u korištenju iznosa dobivenih smanjenjem temeljnog kapitala

Iznosi kapitalne dobiti i rezervi te iznosi temeljnog kapitala korišteni pri smanjenju smiju se koristiti samo u svrhu izravnavanja niže vrijednosti i pokrivanje gubitka. Ti se iznosi smiju unijeti u kapitalnu dobit ako kapitalna dobit time ne bi prešla visinu od 5 % temeljnog kapitala društva. Mjerodavan je iznos kapitala nakon smanjenja.

Iznos unesen u kapitalnu dobit u roku od 5 godina od isteka poslovne godine u kojoj je provedeno smanjenje temeljnog kapitala smije se koristiti samo za:

- pokriće gubitaka u prethodnoj poslovnoj godini
- pokriće gubitaka iz ranijih godina
- povećanje temeljnog kapitala iz sredstava društva.

6. ZAKLJUČAK

Temeljni kapital je u novcu izražena vrijednost onoga što članovi društva moraju unijeti u društvo na ime uplate nominalnih iznosa dionica, odnosno temeljnih uloga.

Društvo se, općenito financira vlastitim i tuđim kapitalom.

Tuđi kapital društvo pribavlja kreditima, raznim obveznicama i slično²¹.

Vlastiti kapital, s druge strane,

potječe od uloga članova društva.

Govorimo li o dioničkom društvu, temeljni kapital u trenutku osnivanja iznosi zbroj nominalnih iznosa svih dionica, dok vlastiti kapital može biti veći ili jednak temeljnom kapitalu društva, ovisno o tome izdaju li se dionice iznad pari ili ne. Stoga kod dioničkog društva vlastiti kapital društva u trenutku osnivanja iznosi zbroj temeljnog kapitala i agia.

Vlastiti kapital služi za financiranje poslovanja društva, a ukoliko društvo posluje s dobiti, povećava se vrijednost vlastitog kapitala, ali ne i temeljnog kapitala.

Isto vrijedi i obrnuto, što znači da ukoliko društvo nakon osnivanja posluje s gubitkom, vlastiti kapital društva može iznositi manje od temeljnog kapitala, a taj se nesrazmjer može ispraviti putem povećanja ili smanjenja temeljnog kapitala društva, o čemu vrijedi već ranije izloženo.

Temeljni kapital društva s ograničenom odgovornošću u trenutku osnivanja jednak je vlastitom kapitalu društva. Ovisno o poslovanju društva, vlastiti kapital kasnije može biti manji ili veći od temeljnog kapitala društva.

Ponovno kao i kod dioničkog društva i ovdje se takav nesrazmjer može ispraviti povećanjem ili smanjenjem temeljnog kapitala.

Vlastiti kapital društva predstavlja aktivu, a temeljni kapital pasivu društva. Ukoliko je aktiva puno veća od pasive, to neće predstavljati velike glavobolje upravi društva, jer društvo posluje s dobiti, međutim ipak je iz nekoliko značajnih razloga važno uskladiti taj odnos povećanjem temeljnog kapitala društva. Tu bi naveo jedan razlog na kojega me upozorio član uprave jednog društva s ograničenom odgovornošću, a koji je više praktične naravi. Naime kod manjih društava čiji je temeljni kapital relativno nizak, a koja posluju s dobiti u dužem razdoblju, potrebno je povećati temeljni kapital društva radi poslovnog ugleda. Primjerice, ako temeljni kapital društva iznosi 50,000.00 kn, a vlastiti kapital preko

²¹ Ibid. Str.537.

2,000,000.00 kn, društvo će dobiti na ugledu ako se temeljni kapital poveća na 500,000.00 kn, a s time će njihova ponuda za provođenje nekoga projekta, odnosno ponuda na natječaj izgledati ozbiljnije, te će imati veće šanse da pobijede na natječaju i u konačnici da nastave s uspješnim poslovanjem.

Ovdje se naravno radi o povećanju temeljnog kapitala iz sredstava društva. Svrha povećanja temeljnog kapitala uplatama uloga, sasvim je različita. Ona će se provesti onda kada društvo želi povećati vlastiti kapital unošenjem svježeg kapitala postojećih članova ili nekih novih članova. Povodi za takvo povećanje mogu biti različiti kao npr. povećanje

proizvodnje, širenje na novo tržište, automatizacija i moderniziranje pogona i slično. Naravno da se ista svrha može postići i tuđim kapitalom, ali je tuđi kapital skup, a posebno ako bi se projekt pokazao neisplativim. Društvo bi nepravovremenim plaćanjem kredita gomilalo dug, što u konačnici može dovesti do prestanka društva. Ukoliko je pasiva veća od aktive, to će značiti da je društvo poslovalo sa gubitkom, pa će tamo gdje je taj nesklad izražen biti potrebno smanjiti temeljni kapital kakao bi se izjednačila aktiva i pasiva, odnosno izjednačio stvarni kapital društva i računovodstveni, knjiženi temeljni kapital kojega društvo zapravo niti nema.

7. POPIS LITERATURE

1. Barbić, Jakša: Pravo društava I. Opći dio. Zagreb 1999.
2. Barbić, Jakša: Pravo društava, knjiga druga, društva kapitala, Zagreb 2001.
3. Barbić-Gorenc-Parać-Petrović-Porobija-Vukmir: Zakon o trgovačkim društvima. II. dio. Vodič za čitanje zakona. Zagreb 1995.
4. Barbić-Buljan-Porobija: Organizacioni zakon društva. Zagreb 1996.
5. Gorenc, Vilim: Trgovačko pravo društava. Zagreb 1995.
6. Filipović-Gorenc-Slakoper: Zakon o trgovačkim društvima s komentarom. Zagreb 1996.

JADRANKA BORČIĆ**Javni bilježnik u Rijeci****Predsjednik Povjerenstva za stalno stručno usavršavanje**

OSVRT NA USVOJENE IZMJENE I DOPUNE ZAKONA O JAVNOM BILJEŽNIŠTVU (Narodne novine br. 16/07 od 9.02.2007.godine)

Povjerenstvo za stalno stručno usavršavanje, u današnjem sazivu (Jadranka Borčić-predsjednik povjerenstva, javni bilježnik iz Rijeke, Ljerk Torbašinović-zamjenik predsjednika, javni bilježnik iz Čazme, Nada Vidović – Džidić-član, javni bilježnik iz Novog Marofa, Ivan Maleković-član, javni bilježnik iz Velike Gorice, Petar Žanko-član, javni bilježnik iz Trogira i Gordana Legović-član, javnobilježnički prisjednik iz Rijeke), dugi je niz godina osmišljavalo izmjene Zakona o javnom bilježništvu, a još se duže time, dakle dok još nije bio član Povjerenstva bavio javni bilježnik Petar Žanko. Izrađeno je, ni sama više ne znam koliko varijanti prijedloga. Članovi Povjerenstva, s prijedlozima za izmjene i dopune tog Zakona svih su ovih godina živjeli, radili i naprosto disali. Bili smo zadovoljni kad je Upravni odbor usvojio tekst izmjena koji je upućen nadležnom Ministarstvu, a prava je noćna mora započela kada je isti „počeo mijenjati svoj oblik“.

U prvi mah razočarana time što neki prijedlozi koje smo smatrali bitnim, dobrim i niti za koga štetnim rješenjima nisu „prošli“ (npr. određivanje broja javnobilježničkih mjesta na način kako smo to mi predložili, potpuno nova glava Zakona u vezi stegovne odgovornosti i sl.), odlučila sam staviti na papir što je od usvojenih izmjenama Zakona, po mojoj ocjeni, za „popravljanje“ teksta Zakona i javnobilježničku službu dobro, a što nije, pa sam sačinila tabelarni prikaz u nastavku, u kojem se ukratko opisuje ili citira izmijenjena odredba Zakona i uz napomenu * „Obrazloženje uz prijedlog“ navodi obrazloženje koje smo dali prilikom predlaganja određene promjene, što dakle znači da izmijenjene odredbe bez navedene napomene nisu rezultat naših prijedloga.

Pozitivno	Negativno
<p>Člankom 1.a) definirani su pojedini pojmovi kao i u drugim zakonima.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog: <i>U Zakonu se na više mjesta (vidjeti čl. 34., 41., 44., 46., 48., 59., 67., 69., 71. i dr.), za pojam stranke ponekad upotrebljava riječ "stranka", a ponekad i riječ "sudionik" što je naravno širi pojam od pojma stranke. Budući u pojedinim situacijama kod javnih bilježnika, pored onih osoba koje se mogu smatrati strankama, sudjeluju i druge osobe kao: svjedoci istovjetnosti, svjedoci akta, osobe povjerenja, tumači, vještaci i dr., to je potrebno u ovom Zakonu, odmah na početku, jasnije odrediti značenje izraza "stranka", odnosno izraza "sudionik", da u primjeni propisa ne bi dolazilo do određenih dvojbi koji je izraz pravilno upotrijebiti. Stoga se predlaže ova dopuna unošenjem u Zakon čl.1.a.</i></p>	
<p>Čl. 3. Izmijenjen naslov iznad članka 3. tako da glasi: „Vrste javnobilježničkih isprava, javnost i ovršnost“</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog <i>Člankom 3. Zakona, uz pojam javnosti i ovršnosti javnobilježničkih isprava, u samom st. 1. tog članka, navode se i zakonski pojmovi (vrste) javnobilježničkih isprava, pa sukladno tome valja sa sadržajem članka uskladiti i njegov naslov.</i></p>	

<p>Člankom 6. propisano je da javni bilježnik mora imati pečat i žig (ne i štambilju kao što je bilo određeno do sada). Štambilju može imati ako želi.</p> <p>- štambilju više ne odobrava i ne ovjerava predsjednik zakonom određenog suda</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Javni bilježnik je u svojoj službi obvezatan uz svoj pečat imati i svoj žig, pa se i pitanje žiga mora jasno odrediti u Zakonu. Štambilja javnom bilježniku služi samo kao pomoćno sredstvo za lakše pisanje i danas se vrlo rijetko koristi, a bez ikakvih poteškoća se može i nabaviti na tržištu. Njen otisak na bilo kakvoj ispravi, bez potpisa i pečata javnog bilježnika, ispravu ne čini javnom ispravom i njeno posjedovanje može biti samo stvar izbora javnog bilježnika.</i></p>	
<p>Člankom 9. st. 2. naglašena je uloga Komore</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog</p> <p>Dopunom u čl. 9. stavkom 2. želi se zakonom istaknuti uloga Komore u životu i radu javnih bilježnika, što je do sada bilo izostavljeno.</p>	
<p>Člankom 13. st.1. toč. 9. propisano je da osoba koja se natječe za javnog bilježnika ne mora unaprijed osigurati prostor i opremu ureda već samo dati izjavu da će to učiniti bude li imenovana</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Potpuno je logično da će svaka osoba, nakon što bude imenovana za javnog bilježnika, osigurati opremu i prostorije za obavljanje javnobilježničke službe, jer joj se, u protivnom, neće dozvoliti početak rada. Stoga se dokazivanje ispunjenja i ovih uvjeta u postupku samog imenovanja, po čl. 13. st. 1. toč. 9. Zakona, čini nepotrebnim. Suvišno je ovdje govoriti i o šteti koja se po važećim propisom nanosi osobi koja, kao kandidat, ne bude izabrana za javnog bilježnika. Ako se ovo propisivalo po uzoru na obrtnike onda valja kazati da je tamo posve drugačija situacija. Naime, oni se ne natječu za upražnjena mjesta i ako ispu- ne sve zakonom propisane uvjete oni će dobiti Obrtnicu, pa nemaju ove rizike koje mogu imati kandidati za javne bilježnike ako ne budu imenovani.</i></p>	<p>čl. 13.st.2. alineja 2.</p> <p>Izmjena se odnosi isključivo na zamje- nu riječi „krivičnog“ u „kaznenog“ te neprihvatanjem prijedloga HJK koji je išao za tim da se riječi “zbog inače nečasnog krivičnog djela” zamjene riječima: “zbog teškog i osobito nečasnog kaznenog djela”, nije došlo do usklađenja postojećeg propisa s odredbom članka 30. Ustava Repu- blike Hrvatske, koji glasi:</p> <p>” Kaznena osuda za teška i osobito nečasna kaznena djela može, u skla- du sa zakonom, imati za posljedicu gubitak stečenih ili zabranu stjecanja na određeno vrijeme nekih prava na obavljanje određenih poslova, ako to zahtijeva zaštita pravnog poretka.”</p> <p>Nelogičnost neprihvatanja prijedloga HJK u kontekstu ovog članka još je više naglašena time što je zakonoda- vac u čl. 19. st. 1. toč. 4. tekst: „zbog drugog nečasnog krivičnog djela za- mijenio tekstom: „zbog teškog i osobi- to nečasnog kaznenog djela“.</p>
<p>čl. 14. st. 8.</p> <p>Određeno je da će o prijavljenim kandidatima za imenovanje, za jav- nog bilježnika i savjetnika (ranije je već bilo određeno za prisjednika i vježbenika) mišljenje dati Komora.</p>	

	<p>čl. 16. st. 3. i 4. određivanje javnobilježničkih mjesta po kriteriju od 15.000 stanovnika a ne 20.000 kao do sada , jedno dodatno javnobilježničko mjesto u sjedištu trgovačkog suda i u pravilu po jedno na svakih 200 registriranih pravnih osoba (gdje se pod pojmom pravnih osoba navode i oni oblici koji ni po kojem propisu nemaju pravnu osobnost kao npr. filijale banaka, filijale osiguravajućih društava, a navode se i „obrtne radnje koje obavljaju registriranu djelatnost“ kakve ne postoje je po Zakonu o obrtu registriranu djelatnost obavljaju obrtnici kao vlasnici obrta koji se upisuju u obrtni registar.</p> <p>Smatram da je ova odredba u Zakon „unesena“ ishitreno, bez prethodnih detaljnijih analiza.</p>
<p>Člankom 18. propisano je da javni bilježnik ima pravo na više od jednog pečata i žiga (onoliko koliko sam odluči da mu je u radu potrebno) a postupak izdavanja javnobilježničkog pečata i žiga propisan je kao hitan.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Ako je prihvaćen prijedlog u čl. 5. da javni bilježnik nije obvezatan imati štambilje, onda je logično da se odrednice o njima brišu i u čl. 18. Zakona. Zbog poteškoća koje su se pojavile u praksi potrebno je preciznije urediti pitanje sadržaja, ovjere, uporabe, čuvanja, poništenja, nabave i dr., glede pečata i žigova, te pohrane otisaka pečata, žiga i potpisa javnog bilježnika.</i></p> <p><i>Potreban broj pečata i žigova te hitnost postupka za njihovu nabavu i zamjenu u skladu je s odredbama Zakonom o pečatima i žigovima s grbom Republike Hrvatske (Narodne novine br. 33/95.), a predložena izmjena dovodi javnog bilježnika u jednakopravni položaj s drugim javnopravnim tijelima i ustanovama koji rabe pečate s grbom Republike Hrvatske i kojima broj pečata nije ograničen posebnim propisima kao što je to slučaj zadanog broja pečata javnog bilježnika prema važećim odredbama Zakona o javnom bilježništvu.</i></p>	
<p>Člankom 19. st. 1. točka 4. pojam „drugog nečasnog krivičnog djela“ zamijenjen je pojmom „teškog i osobito nečasnog kaznenog djela“</p> <p>* Obrazložene uz prijedlog:</p> <p><i>Predložena izmjena u točki 4. st. 1. članka 19. učinjena je radi usklađenja postojećeg propisa s odredbom članka 30. Ustava Republike Hrvatske.</i></p>	
<p>Člankom 20. st.1. pojam „rok“ otpuštanja iz službe zamijenjen je pojmom „dan otpuštanja iz službe“.</p>	

	<p>Članak 24. st. 1. i 4.</p> <p>Zakonom je onemogućeno tzv. „premještanje“ jednom već imenovanog javnog bilježnika u sjedište na području drugog Zakonom određenog suda.</p>
<p>Članak 26. – ako se drugi javni bilježnik useljava u prostorije onog javnog bilježnika kojemu je služba prestala, ne primjenjuju se odredbe ZJB i provedbenih propisa glede utvrđivanja uvjeta kojima moraju udovoljavati oprema i prostorije za obavljanje javnobilježničke službe.</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Prema postojećem čl. 26. potrebna je suglasnost Ministra da bi se postavljeni javni bilježnik uselio u prostorije razriješenoga javnog bilježnika i zaposlio nekog od njegovih zaposlenika. Po mišljenju predlagatelja bilo bi opravdano ovu proceduru pojednostavniti na predloženi način, jer se postojećim zakonskim rješenjem ne postiže nikakva bolja svrha i zaštita pravne reda i poretka.</i></p> <p>(Prijedlog HJK modificiran je samo u dijelu u kojem se spominjalo „preseljeno“ sjedište javnog bilježnika.)</p>	
<p>Članak 27. st. 2.</p> <p>-privremeno udaljenje iz službe – ako je protiv javnog bilježnika pokrenut postupak za razrješenje iz razloga navedenih u članku 21. ZJB a ne kao do sada ako ministar smatra da su ispunjeni uvjeti za razrješenje</p> <p>- definirano je točno do kada traje privremeno udaljenje iz službe s time da je od prijedloga HJK odstupljeno u toliko što se pojam „pravomoćnosti odluke“ zamijenio pojmom „konačnosti rješenja“ (čl. 27. st.2. toč. 2) a u toč. 3. dodan je tekst „do pravomoćnosti disciplinske odluke“.</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Postojeća formulacija u stavku 1. toč. 2. „ako smatra“ paušalna je i omogućava da se o ovako važnom pitanju odlučuje temeljem subjektivne procjene Ministra, pa je stoga predložena izmjena ovog stavka.</i></p> <p><i>Kako u postojećoj odredbi članka 27. nije ništa kazano do kada može trajati privremeno udaljenje iz službe po ovom članku, a posve je jasno da to ne može trajati u nedogled, na predloženi bi se način trebalo dopuniti ovaj članak da se izbjegnemo možebitne zloporabe propisa i sve druge dvojbe u njihovoj primjeni.</i></p>	
<p>Članak 28.</p> <p>- riječ „zastupnik“ zamijenjena je riječju „vršitelj dužnosti“</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Ova promjena čl. 28. predlaže se stoga što članak 130., među ostalim, govori da će javnom bilježniku koji bude udaljen iz službe Ministarstvo postaviti vršitelja dužnosti, a ne zastupnika.</i></p>	

<p>Članak 29.</p> <p>-javni bilježnik u mjestu koje mu je određeno kao sjedište mora imati svoj ured a ne i prebivalište</p>	<p>Čl. 29.</p> <p>U čl. 29. st. 1. brisane su riječi „i javnog bilježnika“ pa bi se dalo zaključiti da će o službenom sjedištu javnog bilježnika (dakle adresi ureda) na području za koje je imenovan, odlučivati Ministarstvo, na temelju pribavljenog mišljenja Komore a ne i samog javnog bilježnika.</p> <p>Odredba bi se mogla protumačiti i na način da će Ministarstvo određivati adresu sjedišta javnobilježničkog ureda.</p>
<p>Članak 30.</p> <p>- u st. 2. pojam „sjedišta“ zamijenjen je pojmom „područja“.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Očito je učinjena pogreška u pisanju čl. 30. Zakona, pa je ovo prilika da se to ispravi.</i></p>	
<p>Čl. 34. st. 4</p> <p>- brisan je stavak koji se odnosi na mogućnosti pritužbe radi uskrate službene radnje obzirom da je to sve detaljnije propisano u čl. 108. st. 1. i 2.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>U čl. 34. potrebno je brisati stavak 4. jer je sve to, mnogo jasnije i šire, još jednom kazano i u čl. 108. stavku 1. i 2. Zakona.</i></p>	
<p>Članak 35. st. 1. i 2.</p> <p>- pojam „zakleti“ zamijenjen je pojmom „stalni“</p> <p>- omogućeno je da javnobilježnički prisjednik, savjetnik i vježbenik koji su istodobno i stalno sudski tumači, mogu, uz odobrenje Ministarstva sastavljati i ovjeravati prijelove.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Javnobilježnički prisjednici i vježbenici, dakle dipl. pravnici koji su ujedno i ovlašteni sudski tumači, mogu poboljšati kvalitetu usluge u javnobilježničkim uredima. Uz položenu prisegu javnobilježničkog prisjednika i vježbenika, prisegu prilikom dobivanja ovlasti ovlaštenog sudskog tumača, te uz odobrenje Ministarstva, nema razloga da im se ne pruži mogućnost obavljanja i poslova prevođenja.</i></p>	
<p>Članak 37 . st. 5.</p> <p>- javni bilježnik ne smije bilo kojem tijelu vlasti dostavljati primjerke svojih isprava bez njihova pisana zahtjeva za dostavu pojedinačne i jasno određene javnobilježničke isprave, čime je riješena dosadašnja dvojba oko toga kome treba a kome ne dostavljati isprave iz svoje arhive.</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Predloženom izmjenom čl. 37. jača se uloga javnog bilježnika u pitanju čuvanja javnobilježničke tajne, što je na tragu suvremenih dostignuća u javnobilježničkoj službi od bilo čijih utjecaja sa strane, mimo zakona, na njegovu samostalnost i neovisnost u radu.</i></p>	

<p>Članak 44. st. 1.</p> <p>- određeno je da se na kraju isprave potpisuju i svjedoci koji su sudjelovali u sastavljanju isprave a ne „ako su“ kako je to bilo propisano do sada.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Promjena u st. 1. čl. 44. se predlaže iz razloga što su u novom čl. 1.a u ovom Zakonu, kao sudionici označene i druge osobe, a kod sastavljanja javnobilježničkih isprava ne sudjeluju samo stranke i svjedoci, već je moguće da sudjeluju i druge osobe (tumači, osobe povjerenja, vještaci i sl.).</i></p>	
<p>Članak 46. st. 1.</p> <p>- riječ „ispod“ zamijenjena je riječju „iznad“</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p>Predložena izmjena u st. 1. čl. 46. je nužna jer na to upućuje druga rečenica st. 1. čl. 46. Zakona.</p>	
<p>Članak 48. st. 2.</p> <p>- propisani otisak žiga na javnobilježničkoj ispravi (javnobilježnički akt, zapisnik i potvrda) koja se sastoji od više stranica povećava pravnu sigurnost i smanjuje mogućnost falsifikata.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Predloženom izmjenom, dakle otiskivanjem suhog žiga na samu ispravu, postigla bi se veća sigurnost odnosno smanjila mogućnost falsificiranja naših isprava i ovjera, a legalizirala bi se i već uobičajena praksa nekih bilježnika.</i></p>	
<p>Članak 49. st. 1.</p> <p>- izmijenjen je stavak 1. tako da glasi: „Isprava koju je sastavio javni bilježnik bez njegova pečata i potpisa nema snagu javne isprave“ čime je zamijenjen dosadašnji nelogičan tekst koji je glasio: „Javna isprava bez potpisa i pečata javnog bilježnika nema snagu javne isprave.“</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Predložena izmjena u st. 1. čl. 49. je nužna zbog nespretne formulacije postojećeg teksta u Zakonu koji počinje s riječima: “Javna isprava” a završava riječima: “nema snagu javne isprave”. Javna isprava ili jest ili nije javna isprava i nema te javne isprave koja ne bi imala snagu javne isprave.</i></p>	
	<p>Članak. 53.</p> <p>- nije neophodan javnobilježnički akt za pravne poslove koje osobno poduzimaju slijepe osobe čije je interese, obzirom na to da ne vide, prilikom zaključivanja pravnih poslova najpotrebnije zaštititi</p> <p>- za pravne poslove koji zaključuju gluhi koji ne znaju čitati ili nijemi koji ne znaju pisati javnobilježnički akt nije potreban ako vrijednost pravnog posla ne prelazi 50.000,00 kn, što će u praksi biti problem utvrditi posebno ako se radi o besplatnim pravnim poslovima.</p>

Članak 54. st. 4.

- propisana je mogućnost da stranke u samom javnobilježničkom aktu u kojem je utvrđena obveza koja ovisi o uvjetu ili roku dogovore kako će se utvrđivati ovršnost istog, a ako to nisu ugovorile, da se ovršnost između ostaloga može utvrditi i ispravom na kojoj je ovjeren potpis vjerovnika.

Članak 54. st. 6.

- više ne postoji mogućnost da svojstvo ovršnosti stekne privatna isprava na kojoj je samo ovjeren potpis obvezanika.

* Obrazloženje uz prijedlog:

Radi lakšeg razumijevanja izmjena u stavku 4. članka 54, navodimo kako bi stavak 4. nakon izmjena glasilo: " Ako obveza ovisi o uvjetu ili roku koji nije određen kalendarski, za ovršnost javnobilježničkog akta, ako se stranke u tom javnobilježničkom aktu nisu drugačije dogovorile, potrebno je da se javnom ispravom ili ispravom na kojoj je ovjeren potpis vjerovnika odnosno, ako to nije moguće, pravomoćnom presudom donesenom u parničnom postupku utvrdi da je nastupio uvjet ili da je protekao rok."

Za predloženu dopunu st. 4. članka 54. Zakona o javnom bilježništvu, valja istaći da se činjenica ispunjenje uvjeta ili roka, za ovršnost javnobilježničkog akta, u postojećoj javnobilježničkoj praksi najčešće dokazuje privatnim ispravama (opomenama, raznim karticama zaduženja i sl.), kako su to stranke utanačile u tom aktu na koji traže stavljanje potvrde ovršnosti, a vrlo rijetko ili, pak, nikada javnom bilježniku ne doprinose javne isprave niti pravomoćne presude kojima bi se dokazivalo ispunjenje uvjeta ili roka. Tako se događa da javni bilježnici na zahtjeva stranaka stavljaaju potvrde ovršnosti na akte bez obzira što stranke uz svoj zahtjeva ne doprinose i važeće dokaze predviđeno čl. 54. st.4. Postojećim izmjenama legalizirala bi se ustaljena praksa a posebno slučajevi u kojima su se stranke u samim aktima sporazumjele o načinu utvrđivanja ovršnosti. U prilog predložene dopune čl. 54 st. 5. idu razlozi veće operativnosti i smanjenja troškova za stranke. Naime, stranke u pravilu imaju samo jednu punomoć (koja im je neophodna i za potrebe uknjižbe) ili vlasnički list koji im u izvorniku traži i banka, a postojećom odredbom, javni bi bilježnik trebao zadržati izvornik ovih isprava ili ovjereni preslik istih. U pravilu će preslika ovjeriti isti javni bilježnik koji sastavlja javnobilježnički akt ili solemniziran ispravu, pa ne vidimo razloga da javni bilježnik i sam u samoj potvrdi privatne isprave ili u javnobilježničkom aktu ne potvrdi da mu je stranka predočila izvornik a preslika da se prilaže ispravi.

Predloženom izmjenom st. 6. čl. 54. Zakona otklonilo bi se nesuglasje sa temeljnim čl. 3. st. 3. (OSNOVNIM ODREDBAMA ZAKONA), a prema kojem samo javnobilježnički akt može biti ovršna isprava. Otklonili bi se i svi drugi nesporazumi iz dosadašnje prakse oko naplate javnobilježničke naknade pri ovjeri samoga potpisa na ispravama takvog sadržaja. Znatno bi se smanjile mogućnosti izigravanja prava javnog bilježnika od strane stranaka na propisanu nagradu, jer su javni bilježnici, zbog postojeće odredbe st. 6. čl. 54. Zakona, de facto, prisiljeni čitati svaku ispravu na kojoj stranka traži ovjeru potpisa i u njoj tražiti klauzulu exequendi, a to zasigurno nije bio ni cilj ni svrha Zakona. Kako se solemnizacija isprava vrlo često vrši po zahtjevu samo jedne stranke-obveznika, to bi se unošenjem (po javnom bilježniku) rečene izjave u nastavku teksta privatne isprave po zahtjevu nazočne stranke, izbjeglo traženje suglasnosti svih drugih stranaka (vjerovnika) u toj ispravi, na što javne bilježnike sada obvezuje postojeći st. 6. čl. 54. Zakona. Ujedno bi se ovakvom izmjenom propisa stranke temeljitije poučile o svojim pravima i obvezama, a prihvaćanjem ove izmjene st. 6. čl. 54. Zakona, otklonila

Članak 55. st. 2.

U članku 55. stavak 2. riječi "odgoditi izvršenje" zamijenjene su riječima: "obustaviti ovrhu".

* Obrazloženje uz prijedlog

Predloženom izmjenom st. 2. čl. 55. vrši se usklađenje sa čl. 67. Ovršnog zakona, kao općim propisom, koji je stupio na snagu poslije Zakona o javnom bilježništvu.

Članak 56.

- pod zakonom propisanim uvjetima za sastavljanje javnobilježničkog akta nije nužna istovremena nazočnost svih stranaka.

* Obrazloženje uz prijedlog:

Postojeća odredba u st. 1. čl. 56. Zakona postala je nepotrebna, jer ugovori o uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova više ne zahtijevaju oblik javnobilježničkog akta, a za nasljedno-pravne ugovore ni do sada nije bilo propisano da se sastavlja u obliku javnobilježničkog akta. Jednako tako, treba izmjenom st. 2. ovog članka jasno kazati koje su ugovore javni bilježnici ovlašteni sastavljati bez istodobne nazočnosti svih ugovaratelja, jer o tome, po dosadašnjoj praksi, postoje različita stajališta, a moguće je da se i drugim zakonom traži istodobna nazočnost svih ugovaratelja.

Stavkom 2. razrađena je situacija koja se često događa u praksi da su se sudionici, čak i pred javnim bilježnikom sporazumjeli o bitnim sastojcima nekog pravnog posla koji treba uobličiti u javnobilježnički akt, međutim da naprosto nisu u mogućnosti istovremeno svi pristupiti u javnobilježnički ured radi potpisivanja javnobilježničkog akta. Smatram da nema razloga da javnobilježnički akt ne bude valjan ako nije svima istovremeno pročitani i ako ga nisu istovremeno potpisali. Bitno je da je javni bilježnik u odnosu na sve ugovornike, u cijelosti postupio po odredbi čl. 57 i 58 ZJB. Pravno je sigurnije da je ova mogućnost izričito predviđena (dakle da je legalizirana situacija do koje u praksi sigurno dolazi), nego da otvorimo mogućnost pobijanja akata iz formalnih razloga.

Članak 57.

- prilozi javnobilježničkom aktu pročitati će se samo na zahtjev stranaka i tek će se tada to u samom aktu utvrditi.

* Obrazloženje uz prijedlog:

Ovakvo uređenje pitanja čitanja priloga po predloženoj izmjeni čl. 57. čini se svrsishodnijom i s manje bespotrebnoga formalizma, jer stranke priloge donose sa sobom i pretpostavlja se da su već ranije upoznate sa njihovim sadržajem. Prema dosadašnjem iskustvu javnih bilježnika, stranke se, u pravilu, uvijek odriču čitanja priloga, pa bi po samoj logici stvari samo iznimku od tog pravila trebalo zabilježiti na ispravi. Uostalom, tako je uređeno i u nama bliskim javnobilježničkim sustavima drugih zemalja, a tako je bilo uređeno i u ranijem javnobilježničkom sustavu na našim prostorima, kada je bilo znatno više nepismenih osoba.

Članak 59. st. 1.

- izrijekom je propisana tzv. „jednostrana solemnizacija i za zasnivanje tražbina uređenih zakonom“.

**Obrazloženje uz prijedlog izmjena st. 1.*

Obrazloženje: Zbog dvojbi koje se pojavljuju u praksi glede pravne valjanosti javnobilježničkih isprava koje su potvrđene samo po obvezaniku pravnog posla koji se odnosi na zasnivanje osiguranja tražbine uređeno zakonom, čini nam se primjerenim čl. 59. jasno definirati na predloženi način.

Članak 59. st. 3.

- za podobnost isprave za solemnizaciju otklonjena je dosadašnja nelogičnost po kojoj je privatna isprava sadržajno po svemu trebala biti podudarna sa sadržajem javnobilježničkog akta te je propisan samu nužan sadržaj (čl. 69 st. 1. točka 2., 4. i 6. a ne čitav članak 69. kao do sada).

** Obrazloženje uz prijedlog izmjena st. 3.*

Jedino se predloženom izmjenom čl. 59. st. 3. mogu otkloniti dvojbe o tome, što sve treba sadržavati privatna isprava da bi se mogla solemnizirati. Prema postojećoj odrednici proizlazi da bi privatna isprava, i prije samoga podnošenja na solemnizaciju, morala imat potpun sadržaj iz čl. 69. Zakona, što sigurno nije u redu, niti je u toj fazi postupka to moguće (ne može privatna isprava unaprijed sadržavati podatke o javnom bilježniku, naznake kako je utvrđena istovjetnost stranaka i napomene predviđene Zakonom, koje sve podatke je samo javni bilježnik dužan unijeti u svoju potvrdu (solemnizaciju), kao javnu ispravu, nakon što ispravu ispita u skladu s zakonom.

Članak 61. st. 1. i 2.

- izmijenjena je nelogična odredba po kojoj svjedoci istovjetnosti moraju biti javnom bilježniku osobno i po imenu poznati te je određeno da se njihova istovjetnost utvrđuje kao i istovjetnost ostalih sudionika.

- u stavku drugom riječi „poslovni svjedok“ zamijenjene su riječima: „svjedok akta“

** Obrazloženje uz prijedlog*

Dosadašnji čl. 61. st. 1. u suprotnosti je s čl. 60. st. 2.. Osim toga, kada stranka ne raspolaže važećom osobnom iskaznicom ili putovnicom, rijetki su slučajevi da svjedoci istovjetnosti koji osobno i po imenu poznaju stranku, istodobno i samom javnom bilježniku budu osobno i po imenu poznati. Kada toga nema onda naprosto pojedinim strankama nije moguće na jedan drugi način utvrditi istovjetnost, što, dakako, nije u redu. Stoga prijedlog da se ova odredba izmijeni kako bi se legalizirala postojeća praksa i kako bi se u buduću bez ikakve dvojbe u ovakvim slučajevima za utvrđivanje istovjetnosti stranke mogla primjenjivati odredba čl. 60 st. 2.

U stavku 2. koristi se termin “poslovni svjedok”, a očito se radi o tiskarskoj pogrešci pa je istu potrebno ispraviti.

Članak 62.

- naslov iznad članka 62. izmijenjen je tako da glasi Svjedoci akta (pozvani svjedoci)

- reduciran je broj slučajeva u kojima su neophodni svjedoci akta i to samo na akte u vezi pravnih poslova koje poduzimaju sudionici od kojih je koji gluhi, nijem ili gluhonijem (čime je ovaj krug reduciran i više nego što je to bilo predloženo od strane HJK);

-otvorena je mogućnost da svjedok akta osim drugog javnog bilježnika bude i prisjednik kod drugog javnog bilježnika.

* Obrazloženje uz prijedlog

Svjedje se u tekstu Zakona govori o svjedocima akta, a ne o pozvanim svjedocima, pa je logično da taj dio naslova "Svjedoci akta" iznad čl. 62. bude izvan zagrada, a u samim zagradama mogu biti i riječi: "Pozvani svjedoci". Ovakav princip ustanovljen je i kod naslova koji glasi: "Potvrda (solemnizacija)" iznad čl. 59. Zakona.

Brisanje točke 1. u stavku 1. članka 62. predloženo je zbog usklađenja odredbe ovog Zakona s odredbama drugih posebnih propisa: Zakona o nasljeđivanju i novog Zakona o obveznim odnosima, kojima se uređuju ugovori i druge raspoložbe za slučaj smrti, budući da se ni kod Darovanja za slučaj smrti iz čl. 491. novog Zakona o obveznim odnosima, a ni kod oporučnog raspolaganja po Zakonu o nasljeđivanju, kod sastavljanja tih isprava nužno ne traži sudjelovanje i svjedoka akta. Jedino se kod oporuka traže svjedoci oporuke, i to samo u slučaju kad oporučitelj oporuku nije u stanju pročitati, pa zašto bi se onda stroži oblik propisivao kada su u pitanju ugovori i kada su ugovaratelji u stanju i sami iste pročitati.

Brisanje točke 2. u stavku 1. članka 62. predloženo je zbog toga što se uz sudjelovanje stalnog sudskog tumača suvišnim čini pozivati i dva svjedoka u slučajevima kad jedan od sudionika ne zna službeni jezik. Čak što više takva odredba komplicira proceduru u praksi, osobito u duhu ostvarivanja projekta "one stop shop" i u slučajevima kada je kod osnivanja trgovačkih društava jedan od sudionika stranac.

Budući da prema sada važećoj odredbi stavka 2. članka 62., u slučaju kada je javni bilježnik istodobno i zakleti sudski tumač, nisu potrebni svjedoci akta, a prema stavku 3. članka 68. nije potreban ni tumač, jednako tako nema potrebe da svjedoci akta sudjeluju ni onda kada uz javnog bilježnika sastavljanju akta naoči i zakleti sudski tumač.

Kako je javnobilježnički prisjednik po samom zakonu ovlašten poduzimati sve poslove iz djelokruga javnog bilježnika, bilo bi korisno u stavku 3. članka 62. predvidjeti mogućnost da se umjesto dvaju svjedoka akta, ili umjesto drugog javnog bilježnika, za svjedoka akta može pozvati i javnobilježnički prisjednik imenovan (zaposlen) kod drugog javnog bilježnika.

Članak 65.

- svjedoci akta moraju biti nazočni najkasnije kada stranke akt potpisuju, a ne čitavo vrijeme, osim u slučajevima propisanim zakonom.

* Obrazloženje uz prijedlog

Za izmjenu u st.1. čl. 65. Zakona, čini se logičnijim da svjedoci akta, ili drugi javni bilježnik ili javnobilježnički prisjednik kod drugog javnog bilježnika, uvijek budu nazočni prilikom potpisivanja akta, a čitanju samo na zahtjev stranke, ako zakonom za pojedine slučajeve ne bi bilo drugačije određeno. Zbog dvojbi koje u praksi stvara pojam "sudionik" čini se primjerenijim za osobe koje sudjeluju u sastavljanju akta i daju svoje izjave o raspoložbama, koristiti pojam "stranka". Ako se prihvaća prijedlog za dopunu članka 62. u st. 3. Zakona (čl.38. Prijedloga), da umjesto dvaju svjedoka akta može biti pozvan i javnobilježnički prisjednik kod drugog javnog bilježnika, onda je posve logično da se na odgovarajući način dopuni i čl. 65. riječima: "javnobilježnički prisjednik kod drugog javnog bilježnika".

Za izmjenu u st. 2. članka 65. Zakona, valja kazati da je suvišno i u ovom stavku ponavljati riječi: "ako što drugo nije za pojedine slučajeve određeno", kada je to već rečeno u st.1. ovog članka, a ujedno je predloženom izmjenom ovog stavka valjalo još na jednom mjestu otkloniti dvojbu uporabe pojma "sudionici" u odnosu na pojam "stranke", jer se u prvoj rečenici na jednom mjestu tog stavka govori: "stranke zahtijevaju", a na drugom: "sudionici moraju". Ostali razlozi su kao i za izmjenu u st. 1.

Za izmjenu st. 3. čl. 65. Zakona, važe isti razlozi kao i za izmjenu u st. 2

Članak 68. st. 3.

- stalni sudski tumač nije potreban ako javni bilježnik ili prisjednik vladaju jezikom kojim se služi sudionik.

* Obrazloženje uz prijedlog:

Izmjena u stavku 1. članka 68. vezana je za prijedlog u čl. 37. u svezi izmjena članka 62. stavka 1. točke 2. Zakona.

Izmjena u stavcima 1. i 3. članku 68. glede sudjelovanja javnobilježničkog prisjednika u svojstvu tumača u svezi je s predloženom izmjenom čl. 35. Zakona u čl. 22. Prijedloga, uz koji je dano i obrazloženje.

Čl. 69. – sadržaj javnobilježničkog akta

- kod podataka o strankama nije potrebno upisivati podatak o zanimanju, međutim, iz razloga pravne sigurnosti upisuju se datum rođenja stranke i rođeno ime-fizičke osobe, a za pravne osobe broj iz sudskog registra ili broj iz drugog registra (npr. registar udruga).

* Obrazloženje uz prijedlog:

Predloženom izmjenom iz sadržaja javnobilježničkog akta izostavlja se, kao obvezatan, podatak o zanimanju stranke, jer se radi o podatku koji stranka sama navodi i isti se na niti jedan način ne provjerava, dok je svakako korisnije u javnobilježnički akt unijeti neki od nepromjenjivih podataka kao što je npr. za fizičku osobu datum njenog rođenja, ili za pravnu njen MBS ili broj drugog registra i njeno sjedište, pa budući je dosadašnja praksa pokazala koje je podatke korisno unijeti u javnobilježnički akt, ovim se izmjenama samo legalizira ta praksa.

Članak 74.

- uvedeno je razlikovanje ovjere prijepisa i preslika pri čemu su pravila za ovjeru preslika puno jednostavnija

- više ne postoji (zbunjujuća) mogućnost ovjere prijepisa običnog prijepisa isprave.

* Obrazloženje uz prijedlog

Pitanje O v j e r e p r i j e p i s a p o čl. 74. Zakona valja urediti na jedan sasvim drugačiji način, budući da u praksi dolazi do ozbiljnih problema, a naročito kod ovjera preslika tzv. "običnog preslika isprava". Naime, ovjerom preslika tzv. "običnog preslika isprava" slobodno se može kazati da se potvrđuje jedno veliko NIŠTA. Ovakvom ovjerom preslika, takva isprava u pravnom prometu može samo svariti zabludu, a oni koji se pouzdaju u njenu vjerodostojnost i podudarnost s izvornikom mogu samo imati štetu od takve isprave.

Postupak ovjere prijepisa je bitno različit od ovjere preslika isprave pa je stoga potrebno detaljnije urediti pitanje ovjere samog prijepisa isprave.

Pitanje vođenja posebnog javnobilježničkog upisnika, za sve vrste ovjera i potvrda iz ovog Zakona uređeno je jedinstveno u članku 82. Zakona, pa je nepotrebno isto navoditi i u članku 74. Zakona. Stoga prijedlog za brisanje dosadašnjeg stavka 6.

Isto tako, unošenjem novog st. 7. u ovaj članak, želi se na jedan drugačiji način urediti pitanje postupanja javnog bilježnika prilikom ovjere preslika isprava imajući u vidu različitost postupka u odnosu na samu ovjeru prijepisa isprave uređenog st. 2. 3. i 4. ovog članka. Jednaki postupak pri ovjeri prijepisa i preslika po samoj prirodi stvari nije moguć, jer je preslik doslovno slika izvornika, a prijepis to nikada nije (na njemu se na mjestu potpisa stavljaju znakovi "v.r.", umjesto slike pečata oznaka "MP." i sl.).

Članak 75. st. 2.

- brisan je stavak koji je propisivao upisivanje ovjere izvoda iz trgovačkih i poslovnih knjiga u poseban upisnik.

* Obrazloženje uz prijedlog:

Pitanje vođenja posebnog javnobilježničkog upisnika, za sve vrste ovjera i potvrda iz ovog Zakona jedinstveno je uređeno u članku 82. Zakona, pa je nepotrebno isto navoditi i u članku 75. Zakona.

Članak 76.

-ovjere prijevoda mogu osim javnog bilježnika obavljati javnobilježnički prisjednik, savjetnik i vježbenik koji je za to ovlašten (čl. 35.)

- brisana je odredba u vezi upisivanja prijevoda u poseban upisnik.

* Obrazloženje uz prijedlog:

Predložena izmjena stavka 1. čl. 76. u svezi je s izmjenom čl. 35. Zakona, pa se obrazloženje za izmjenu čl.35. jednako odnosi i na ovu izmjenu čl.76. st. 1.

Brisanje st. 3. u čl. 76. predlaže se iz onih istih razloga kao i kod prijedloga za brisanja odredbi o vođenju posebnih javnobilježničkih upisnika iz članaka 74. i 75. ovog Zakona.

Članak 77.

- samo se na jednom primjerku isprave može ovjeriti potpis stranke i taj je primjerak izvornik, (što je dobro radi pravne sigurnosti a i za vjerovati je da će se smanjit broj zahtjeva stranaka za ovjerom nepotrebnog broja primjeraka isprava, a također i osjećaj stranaka da su same odgovorne za čuvanje vlastitih isprava).

* Obrazloženje uz prijedlog:

Stavak 3. čl.77., među inim, govori da će se ovjera staviti na izvornom pismenu, pa se čini potpuno logičnim ostale primjerke iste isprave, ukoliko stranke zahtijevaju njihovu ovjeru, ovjeravati kao preslike.

Prema našim saznanjima ovakvo je rješenje nađeno i u susjednoj nam Sloveniji. U pravilu strankama za pravni promet i ne treba više od jednog primjerka isprave na kojoj je ovjeren potpis, pa se čini nepotrebnim na isti način ovjeravati i daljnje primjerke iste isprave, a da se i ne govori kako tu može doći i do zlouporabe jer je pod istim poslovnim brojem zbog ne postojanja obveze odgovornosti javnog bilježnika za sadržaj pismena, moguće ovjeriti i isprave bitno različitog sadržaja, a da toga javni bilježnik ne mora biti ni svjestan.

Članak 82.

- solemnizacije privatnih isprava „vraćaju se“ u „OV“ upisnik gdje su bile i ranije, što je dobro iz razloga što se potpis stranka čuva trajno u „OV“ upisniku dok se u „OU“ upisniku stranke nisu potpisivale;

- otklonjena je moguća dvojba oko toga da li se potvrđene isprave koje se ne odnose na nekretnine čuvaju 3 ili 5 godina

*Obrazloženje uz prijedlog

Postojećim čl. 82. st. 1. Zakona nije na dovoljno jasan način uređeno pitanje vođenja odgovarajućeg upisnika glede službenih radnji vršenja javnobilježničkih ovjera, odnosno davanja potvrda, pa su tako u postojećem tekstu čl. 82. st. 1. Zakona, unutar zagrada, navedene samo odredbe čl.74.,75. i 76. Zakona, iz čega bi se dalo zaključiti da se za ostale javnobilježničke ovjere i potvrde iz Zakona ni ne vode posebni javnobilježnički upisnik, što, naravno nije logično. Kako je i potvrda (solemnizacija) samo jedna od više mogućih javnobilježničkih potvrda, predviđena čl. 59. Zakona, a postojeća odredba čl. 82. st. 1. Zakona, govori samo o službenim radnjama iz čl. 70. do 81. Zakona (valjda 74. do 81. jer čl. 70. do 73. Zakona ne uređuje pitanje bilo koje ovjere niti potvrde), to je logično ovim izmjenom čl. 82., trebalo predvidjeti da se i službena radnja iz čl.59., odnosno potvrda (solemnizacija) isprava upisuju u javnobilježnički upisnik o ovjerama i potvdama, a ne u Opći poslovni upisnik, kako se to bez pravnog utemeljenja sada čini.

Stoga je na predloženi način potrebno dopuniti čl. 82. Zakona i ispraviti sada očiti propust u postojećem Zakonu. Naime, stranke sve češće privatne isprave na solemnizaciju podnose javnom bilježniku unaprijed snabdjevene potrebitim parafima i potpisima, pa kako se ne potpisuju u niti jednom upisniku, s lakoćom kasnije mogu pobijati tu ispravu i tvrditi da je one nisu potpisale, a niti sudjelovale kod javnog bilježnika u podnošenju isprave na potvrdu, što je već i pokazala dosadašnja javnobilježnička praksa. U nekim slučajevima to je javnim bilježnicima nanijelo nemjerljive štete. U postojećim uvjetima, ako se ovakav slučaj dogodi, javni bilježnik ne može ničim dokazati da je određena osoba, doista, bila u njegovu uredu i da je bilo kakvu radnju od njega tražila. Druga je situacija kad javni bilježnik sastavlja javnobilježnički akt ili zapisnik, koje se isprave upisuju u Opći poslovni upisnik. Tada se ne može dogoditi da stranka takvu ispravu, u nazočnosti javnog bilježnika, osobno ne potpiše.

Objektivno gledajući, javnom se bilježniku kod sastavljanja takvih isprava, ukoliko je postupao dužnom pažnjom, ne može desiti nikakva šteta. Ovo rješenje, da se potvrde (solemnizacije) isprava upisuju u Upisnik ovjera i potvrda, već je bilo u primjeni početkom rada javnobilježničkih službi 1995. godine. No, s njime se bez valjana razloga ubrzo prestalo ne vodeći dovoljno računa o ozbiljnim posljedicama koje zbog takve promjene svakodnevno prijete kako javnim bilježnicima tako i strankama koje se u takve isprave pouzdaju.

<p>Članak 83. st. 1. izmijenjen je tako da glasi:</p> <p>“(1) Javni bilježnik može, na zahtjev jedne stranke koja time želi postići kakav učinak, drugoj stranci na naznačenoj adresi priopćiti usmenu ili pisanu opomenu, otkaz, ponudu i drugu izjavu.”</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Pitanje izdavanje potvrde o učinjenoj opomeni i drugim priopćenjima uređeno je čl. 85. Zakona, pa taj dio teksta u čl. 83. valja izostaviti jer nema nikakva opravdanja da to bude uređeno na dva mjesta u Zakonu. Članak 83. samo opisuje radnje koju je javni bilježnik na zahtjev jedne stranke ovlašten poduzeti prema drugoj stranci i opisan je postupak za poduzimanje tih radnji, a pitanje izdavanja potvrda o učinjenim radnjama je samo posljedica tih radnji i njeno izdavanje, kao što je to već kazano, uređeno je čl. 85. Zakona.</i></p>	
<p>Članak 85.</p> <p>- u vezi priopćavanja isprava javni bilježnik utvrđuje istovjetnost kad god je to moguće, a ne samo na zahtjev stranke.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Postojeći tekst u st. 3. dosadašnjeg čl. 85., nije dovoljno jasno odredio na zahtjev koje stranke javni bilježnik utvrđuje istovjetnost stranke koja je zatražila službenu radnju, pa bi ovo pitanje na predloženi način valjalo precizirati.</i></p>	
<p>Članak 86.</p> <p>- jasno je određeno da je javni bilježnik radnju pisanog priopćavanja obavio upućivanjem onoga što je stranci imao priopćiti, u pisanom obliku preporučenom poštanskom pošiljkom, (a ne kako je dosada bilo propisano „dostaviti preporučenim pismom“ gdje je naglasak bio na „dostaviti“ a ne na „uputiti“.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Zbog niza nejasnoća koje su se pojavile u primjeni dosadašnjeg članka 86. (po ovom prijedlogu čl. 85.), valjalo je pristupiti ovoj izmjeni. Nejasnoće se sastoje u tome, treba li najprije izvješćivati stanku koja je zatražila poduzimanje javnobilježničke radnje o tome da nije uspjelo tzv. “neposredno javnobilježničko priopćenje”, pa tek na ponovni zahtjev stranke, dostavu onda obavljati putem pošte i time obaviti tzv. “posredno javnobilježničko priopćenje”. Ukoliko ne dođe do predložene izmjene ovog članka, i dalje će se raditi o dvije odvojene javnobilježničke radnje, a stranke će bez potrebe morati snositi dvostruki trošak takvih priopćenja. Isto tako, valja napomenuti da nema nikakva razloga javnom bilježniku nametati obvezu, a stranke izlagati dodatnu trošku, da se kod slanja izjave putem pošte dostavlja ovjereni prijepis te izjave, kada su to i onako privatna pismena koja jedna stranka upućuje drugoj i sasvim je logično da će se jedan primjerak namijeniti i za stranku kojoj se priopćava, a drugi za spis javnog bilježnika. Naravno da će se, ako je priopćenje dano na javnobilježnički zapisnik, onda protivnoj stranci dostaviti otpravak tog zapisnika. Uostalom, javni bilježnik takvo pismeno protivnoj stranci upućuje uz svoj popratni dopis i u njemu mora navesti da se radi o pismenu (priopćenju) koje joj upućuje druga strana. Stoga se čini bespredmetnim vršiti i ovjeru preslika te isprave, zbog čega se predlaže i ova izmjena Zakona.</i></p> <p><i>Osim toga riječ “dostavom” zamijenjena je riječju “upućivanjem” što znači da će javni bilježnik svoju službenu radnju u potpunosti obaviti samim upućivanjem preporučene pošiljke, kako je kazano i u dosadašnjem članku 88. (po ovom prijedlogu čl. 87.) Zakona. Na ovakav način onda otpadaju sve dvojbe oko toga treba li ili, pak, ne pošiljku slati s povratnicom ili ne, te treba li utvrđivati je li sudionik pošiljku primio ili ne.</i></p>	

<p>Članak 89.</p> <p>- ukinuta je odredba po kojoj zapisnik skupština i drugih tijela koji je sačinio javni bilježnik potpisuje i osoba koja je predsjedavala sjednici, čime je riješeno analogno rješenju Zakona o trgovačkim društvima u vezi potvrđivanja zapisnika skupština dioničkih društava</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Rješenje iz čl. 89. st. 2., da zapisnik potpisuje i osoba koja je predsjedavala sjednici nema naročita opravdanja kad se to ne čini ni sa Zapisnicima Glavnih skupština dioničkih društava koji nije ništa manje značajna isprava. Potpisivanje zapisnika od strane predsjedavajućeg javnim bilježnicima stvara velike poteškoće, jer dok oni dovrše pisanje zapisnika predsjedavajući, pa i zbog objektivnih okolnosti, najčešće više nisu nazočni kod javnog bilježnika, a mogu biti i na drugom kraju svijeta. Zbog nejasnoća u st. 3., na čiji će zahtjev javni bilježnik utvrđivati istovjetnost predsjednika, ukazuje se potrebitim to pitanje jasnije precizirati ovim izmjenama.</i></p>	
<p>Članak 93.</p> <p>- otklonjena je svaka nedoumica oko toga kome je javni bilježnik dužan izdati otpravak ili prijepis isprave (pa i one koja se vodi u upisniku „OV“) a posebno je otklonjena mogućnost da stranka traži od javnog bilježnika preslik neke isprave iz arhive i to bez naknade, jer je propisano da javni bilježnik, bez ovjere isprave, strankama ne smije izdavati prijepise (preslike) isprava koje čuva.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Potreba da se pristupi predloženoj izmjeni u čl. 93. proizlazi i činjenice što se vrlo često u praksi događa da pojedine stranke, koje neposredno nisu sudjelovale kod javnog bilježnika u sastavljanju i ovjeravanju isprava, traže te isprave, jer su te isprave sastavljene i ovjerene u svezi nekih njihovi prava i pravnih interesa. Tada su javni bilježnici, zbog nedovoljne preciznosti propisa, stalno u dvojbi što činiti u takvim slučajevima, a da istodobno na štetu samih stranaka ne povrijede javnobilježničku tajnu i druge odrednice Zakona.</i></p>	
<p>Članak 94. st. 1.</p> <p>- brisana je mogućnost izdavanja običnog otpravka kao što je izmjenom čl. 74 brisana mogućnost ovjere tzv. običnog prijepisa.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Ova izmjena u skladu je s izmjenom u članku 74. Zakona..</i></p>	
<p>Članak 97. st. 2 i 3.</p> <p>- stavkom 2. brisana je mogućnost izdavanja običnog prijepisa javnobilježničkog akta čime je ta odredba usklađena s odredbama o ovjeri prijepisa i izdavanju otpravaka javnobilježničkog akta</p> <p>- ujedno je ispravljena i očita pogreška na način da je tekst u stavku 3. koji glasi: „iz stavka 1.“ zamijenjen riječima: „iz stavka 2.“ obzirom da se u stavku 1. ne spominju nikakve osobe.</p> <p>*Iz obrazloženja</p> <p><i>Predloženom izmjenom javni bilježnik se oslobađa obaveze utvrđivanja da li netko ima pravni interes te procjenjivanja da li bi mogao ispravu zloupotrijebiti ili ne, a pravno je sigurnije da o tome ipak odlučuje predsjednik nadležnog suda.</i></p>	
<p>Članak 101. st. 1. i 2.</p> <p>- riječ “otpravak” zamijenjen je riječju “prijepis”.</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Riječ “potpuni otppravak” u čl. 101. Zakona je nepravilno upotrebljena, budući da nema nepotpunog otppravka, a prijepis može biti potpun ili u izvodu. Svaki je otppravak samo potpuni prijepis javnobilježničkog akta (definicija iz čl. 95. st. 2.), i ne može biti u nikakvom drugom obliku, pa je stoga primjerenije u čl.101. umjesto “otpravka” upotrijebiti izraz “prijepis”.</i></p>	

<p>Članak 108. st. 3.</p> <p>Ispravljena je očita pogreška pozivanja na odredbe čl. 140. umjesto na čl. 141. kojim su propisane ovlasti Komore.</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Radi se o očitij o mašci učinjenoj u čl. 108. st. 3. Zakon koja je mogla nastati prilikom pisanja brojčane oznake članka Zakona koji propisuje ovlasti Komore, pa je sada prilika da se ispravi i ovaj propust.</i></p>	
<p>U naslovima iznad članka 109., 110., 111. i 112. dodan je i pojam „dragocjenosti“. isti pojam dodan je i u čl. 110. st. 1., 111. st. 1 i 112. st. 1.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Pored isprava, novca i vrijednosnih papira, kao javnobilježničkih pologa, moguće je u javnobilježnički polog uzeti i dragocjenosti, jer to proizlazi iz odredbi čl.113. i čl. 116. st. 1. toč.5) Zakona, a u naprijed spomenutim člancima od 109. do 112. nije predviđeno njihovo preuzimanje radi čuvanja i predaje, kako je to sve uređeno za isprave, novac i vrijednosne papire. Stoga se ukazuje nužnim dopuniti naslove svih ovih članaka, da bi se te odrednice mogle odnositi i na dragocjenosti.</i></p>	
<p>Članak 109.st. 3.</p> <p>U članku 109. u stavku 3. Zakona riječi: “odredbe stavka 1.” zamijenjene se riječima: “odredbe stavka 2.”.</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Očito je u stavku 3. članka 109. omaškom naveden broj “1.” a ispravno bi trebao biti broj “2.”</i></p>	
<p>Članak 116.</p> <p>- vrsta, oblik i sadržaj upisnika i knjiga propisuje se podzakonskim propisom a ne više zakonom, pa ih je prema potrebama službe lakše moguće mijenjati;</p> <p>- ispunjene upisnike i knjige zaključuje sam javni bilježnik.</p> <p>*Obrazloženje uz prijedlog</p> <p><i>Obzirom da su vrste, oblik i sadržaj upisnika i knjiga tehničko a ne pravno pitanje, to nema naročita opravdanja da se njihova vrsta oblik i sadržaji propisuju zakonom koji bi, zbog najavljenih proširenja ovlasti javnih bilježnika ovim i drugim zakonima, često puta morao biti podložan promjenama i na taj način bitno otežavao uvođenje novih i ostvarivanja postojećih nadležnosti javnih bilježnika.</i></p> <p><i>Ovaj se prijedlog temelji i na tragu je rješenja u nekim europskim zemljama (npr. Republika Slovenija).</i></p> <p><i>Budući da se dosadašnja odrednica stavka 2. čl. 116. tumačila da se i ispunjeni upisnici i knjige moraju Komori dostavljati na ovjeru, nakon njihova zaključivanja, iako to izriječno u Zakonu nije propisano, smatramo da takva ovjera nema naročitog opravdanja jer se nje više ništa ne može popraviti ni izmijeniti, bez obzira kakvo se stanje prilikom kontrole zateče. Samim time što takva knjiga, nije zaključena pečatom Komore, neće izgubiti svojstvo javne knjige, a kontrolu ispravnosti vođenja takve knjige od strane Komore moguće je obavljati na daleko jednostavniji i za same javne bilježnik manje otegotniji način, a poglavito za one javne bilježnike čije je sjedište izvan Zagreba. Naime, kontrole ispravnosti vođenja upisa takvih knjiga od strane nadležnih tijela i ovlaštenih osoba Komore mogu se obavljati u javnobilježničkim uredima, u tijeku redovnih kontrola predviđenih važećim propisima. Ako, pak, javni bilježnici svoje knjige prije uporabe moraju nositi na ovjeru Komori u Zagreb i izlagati se znatnom trošku (odsustvovanje iz službe, puta, gubitka zarade i dr.), mišljenja smo da ne postoji, ama baš, nikakav razlog da se to ponovno čini i nakon ispunjenja tih knjiga. Predloženo rješenje bilo je u primjeni i u bivšem javnobilježničkom sustavu i nema nikakva posebna razloga da se tako ne postupa i danas.</i></p>	

<p>Članak 117. (Čuvanje i predaja javnobilježničkih spisa)</p> <p>- u rečenici drugoj u čl. 2. iza riječi “Komoru”, dodane su riječi: “ i Ministarstvo”, a rečenica treća koja je glasila: „Ako Komora bude odugovlačila s imenovanjem vršitelja dužnosti, o tome će obavijestiti Ministarstvo“ je brisana.</p> <p>* Obrazloženje uz prijedlog:</p> <p><i>Ukazuje se logičnim da predsjednik suda po čl. 117. st. 2., kao “produžena ruka” Ministarstva, o poduzetim radnjama iz ovoga st. izvijesti Ministarstvo, kao što je to određeno i u st. 6. ovoga članka. Jednako tako, potrebno je treću rečenicu, u stavku 2. brisati, jer po čl. 130. Zakona, vršitelja dužnosti ne određuje Komora već Ministarstvo.</i></p>	
<p>Članak 118. st. 3.</p> <p>Izmijenjen je stavak 3. koji je glasio:“Ako se utvrdi da upisnici ili druge knjige nisu uredno vođene, javnobilježnički će ih nasljednik ili vršitelj dužnosti, ukoliko je to moguće popuniti“ tako da sada glasi:</p> <p>„Ako se utvrdi da upisnici i druge knjige nisu uredno vođene, javni bilježnik ili vršitelj dužnosti koji je preuzeo spise popunit će ih, ukoliko je to moguće.</p> <p>Rješenje je svakako pozitivno jer je ispravljena očita pogreška, obzirom da javni bilježnik nema „nasljednika“ pa je jedino moguće da upisnike i druge knjige popuni javni bilježnik ili vršitelj dužnosti koji je preuzeo spise ako je to moguće.</p>	
<p>Članak 122. st. 2.</p> <p>- ograničen broj javnobilježničkih prisjednika na dva.</p> <p>Ovaj prijedlog iako je proizašao od strane Ministarstva smatram pozitivnim upravo iz razloga navedenih u obrazloženju koje je to Ministarstvo dalo odnosno da je javno bilježništvo javna služba koju obavljaju javni bilježnici kao samostalni i neovisni nosioci te službe, te imaju svojstvo osoba javnog povjerenja. Broj javnobilježničkih mjesta zakonom je ograničen. Građani od javnih bilježnika kao nositelja ove službe, i osoba javnog povjerenja prvenstveno očekuju da ovu službu obavljaju što je više moguće sami. Ograničavanjem broja javnobilježničkih prisjednika želi se postići da pojedini uredi ne poprime karakter monopola na određenom području, a osim toga ukoliko neki uredi imaju toliko posla da mogu zaposliti i više od dva prisjednika, stvara se privid da na određenom području postoji veća potreba za javnobilježničkim uslugama, što može dovesti do imenovanja novih bilježnika i do negativnih posljedica za već imenovane javne bilježnike, a posebno one koji nemaju tako velik opseg poslova.</p>	

Članak 123. st. 2 - brisan je tekst : „i stavka 3.“ obzirom da se isti odnosi na čl. 13. u kojem ne postoji stavak 3.

Članak 123. st. 7. uvodi pojam javnobilježničkog savjetnika analogno npr. savjetnicima u sudovima.

* Iz obrazloženja

U javnobilježničkoj praksi javlja se problem radno-pravnog statusa javnobilježničkog vježbenika koji nakon položenog pravosudnog ispita nastavi s radom kod javnog bilježnik. Postavlja se pitanje ima li takva osoba i dalje ovlasti koje je imala za vrijeme statusa javnobilježničkog vježbenika ili su te ovlasti istekom vježbeničkog staža prestale. Obzirom da se radi o osobi - diplomiranom pravniku s položenim pravosudnim ispitom, mišljenja smo da bi takva osoba trebala biti javnobilježnički savjetnik, analogno sudskom i državno-odvjetničkom savjetniku, naravno ako se s time suglasi javni bilježnik. Takva bi osoba, uz ovlasti koje je po Zakonu imala kao javnobilježnički vježbenik, bila ovlaštena da uz ovlasti kao vježbenik, obavlja i još neke javnobilježničke radnje. Te dopunske ovlasti sastojale bi se u ovjerama i potvrdama isprava, osim potvrda (solemnizacija isprava). Tim više, ovim bi se osobama moralo omogućiti ovjeravanje isprava i izdavanje odgovarajućih potvrda, u ime i za račun javnog bilježnika, ako se, pak, ima u vidu činjenica da takve ovlasti, u našem pravnom sustavu, a po Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prijepisa (NN 72/94), imaju i ovlaštene osobe u trgovačkim društvima, ustanovama ili drugim pravnim osobama u svezi pitanja ovjeravanja potpisa i prijepisa iz međusobnih odnosa radnika tih pravnih osoba, za koje tim Zakonom nisu niti propisani bilo kakvi uvjeti njihove stručnost ili posjedovanje posebnih znanja. Jednako tako, zbog još uvijek nepopunjenosti znatnog broja javnobilježničkih mjesta u Republici Hrvatskoj, takve iste ovjere potpisa, rukoznaka i prijepisa, obavljaju u znatnom broju i uredi, ispostave i gradski uredi koji su te radnje obavljali i prije ustanovljenja javnobilježničke službe. Ni za te ovlaštene osobe, koje takve isprave izdaju u ime tih ureda, također, nisu ni blizu predviđeni neki posebni uvjeti glede njihovog poznavanja propisa ili njihove stručnosti, kakve bi po ovom prijedlogu Zakona, imali javnobilježnički savjetnici.

Nije u cijelosti prihvaćena dikcija st. 7. čl. 123. kako ga je predložila HJK, odnosno nije prihvaćen prijedlog da stavak 7. glasi:

“(7) Ako vježbenik nakon položenog pravosudnog ispita, nastavi s radom ili zasnuje radni odnos u javnobilježničkom uredu, smatrat će se javnobilježničkim savjetnikom, ako javni bilježnik i vježbenik o tome postignu suglasnost, te ako je ova činjenica upisana u Imeniku javnobilježničkih savjetnika koji ustroji Komora.”.

Izostavljen dio rečenice (podcrtano) već je sada stvorio brojne nejasnoće i rezultirao brojnim upitima javnih bilježnika o tome kako se ta odredba primjenjuje u praksi.

Broj savjetnika ograničen je na jednog po javnobilježničkom uredu, što znači da je vježbenicima ograničena mogućnost napredovanja u periodu dok se osposobljavaju za polaganje javnobilježničkog ispita, a ako u uredu obavljaju poslove pravnog referenta imaju manje ovlasti nego što su ih imali kao vježbenici.

- člankom 17 nije posebno propisano da osiguranje od odgovornosti javnog bilježnika obuhvaća i osiguranje od odgovornosti za radnje javnobilježničkih savjetnika (možda ga se može podvesti pod „osobe zaposlene u javnobilježničkom uredu“).

- u članku 125 nije predviđena prisega javnobilježničkog savjetnika (može se uzeti da ga i dalje veže vježbenička prisega).

Iznad članka 126. izmijenjen je naslov jer je izmjenama zakona prihvaća i pojam javnobilježničkog savjetnika.

U samom članku 126. na nov su način propisani poslovi koje umjesto javnog bilježnika obavlja javnobilježnički vježbenik i određen je djelokrug rada javnobilježničkog savjetnika.

* Iz obrazloženja

Glede predložene izmjene st. 1. čl. 126., valja kazati da javnobilježničkom prisjedniku i vježbeniku, po važećem propisu, javni bilježnik mora omogućiti rad samo na onim poslovima koji su im tim člankom Zakona dopušteni, a nikako na svim poslovima iz djelokruga svoga rada. Naime, njihovi poslovi po članku 126. Zakona, kad se tiče javnobilježničkih prisjednika mogu biti ograničeni, a vježbeniku su jasno određeni koje poslove može obavljati iz djelokruga poslova javnog bilježnika.

Što se, pak, tiče izmjene u st. 2. čl. 126., pravilo je da javnobilježnički prisjednik obavlja sve poslove iz djelokruga poslova javnog bilježnika, pa je primjerenije iznimku od tog pravila navesti na kraju rečenice u ovom stavku. Kako sada glasi st.2. proizlazi da bi javni bilježnik uvijek morao tražiti odluku Komore, pa ako ona drugačije ne odredi, tek bi tada javnobilježnički prisjednik mogao obavljati sve poslove, što, naravno, nije bila namjera zakonodavca.

Za izmjenu u st. 3. čl.126., valja kazati da kada već javnobilježnički vježbenik može obavljati poslove podizanja protesta, onda nema razloga da mu se ne dozvoli i obavljanje radnji javnobilježničkog priopćenja, jer se za sve te radnje jednako vežu i određene pravne posljedice.

Za izmjenu u st. 4. čl. 126. razlozi su isti kao i oni dani uz članak 63.ovog Prijedloga kojim se predlaže izmjena i dopuna članka 123. Zakona.

Za izmjenu u st. 5. čl. 126., valja kazati da je javnobilježnički prisjednik, vježbenik i savjetnik sve javnobilježničke isprave koje su ovlaštene sastaviti, ovjeriti ili potvrditi, trebaju potpisati svojim imenom uz napomenu da to potpisuju za javnog bilježnika, kako bi se u slučaju potrebe na izvjestan način moglo utvrditi od koga ta isprava potječe. Također je valjalo naglasiti i suodgovornost javnog bilježnika i uputiti na propise temeljem kojih bi javni bilježnik mogao snositi možebitnu odgovornost za kvalitetu takvih isprava.

Kod izmjene u st.6. čl.126. potrebno je bilo predvidjeti primjenu supsidijarnih pravila i za pravni položaj javnobilježničkog savjetnika.

Za dopunu u čl. 126. novim st 7. valja reći da je nužno u Zakonu predvidjeti i polaganje (deponiranje) potpisa javnobilježničkog prisjednika, vježbenika i savjetnika, jednako kao i za javnog bilježnika, jer su i oni ovlaštene osobe čiji potpisi na izdanim javnobilježničkim ispravama u određenim slučajevima podliježu nadovjeri - legalizaciji kod nadležnog suda, pa bi bez ovako predloženog rješenja bilo upitno kako bi nadležni sud u slučaju potrebe mogao ovjeravati njihove potpise.

U samom članku 126. u stavku 3. po red predloženog od strane HJK potpuno bespotrebno dodana je i točka 7. koja glasi: „vršiti dostave“. Ispravno bi, u skladu s dikcijom čitavog stavka, kada bi i bila potrebna, trebala glasiti: „vrši dostave“, međutim po Zakonom o javnom bilježništvu nisu propisane nikakve dostave koje bi vršio javni bilježnik pa onda niti vježbenik, a ovlaštenje za dostavu u skladu sa Zakonom o parničnom postupku proizlazi iz tog samog Zakona.

U članku 128. stavak 1. redni broj “4.” u zagradi zamijenjen je rednim brojem “3.”.

U stavku 2. iza rednog broja “4.” stavljen je zarez, brisane riječi: “i točka”, a iza rednog broja “6.” dodan je tekst: “i točka 8.”

* Iz obrazloženja

U članku 128. stavku 1. pogrešno se poziva na članak 129. stavak 4. a odnosi se na članak 129. stavak 3. što se smatra dužom odsutnošću javnog bilježnika.

U članku 128. st. 2. treba dodati i točku 8. jer je normalno da zamjenik javnog bilježnika, osim ostalog vlada hrvatskim jezikom.

U stavku 3. brisane su riječi: „zamjenika postavi Komora“ jer zamjenika javnom bilježniku ne postavlja Komora.

<p>U članku 129. na nekoliko je mjesta riječ „zastupnik“ zamijenjena riječju „zamjenik“ i time je, na prijedlog HJK ispravljena očita pogreška u pisanju.</p>	<p>Da bi zamjenik započeo s radom potrebno je Rješenje ministarstva a ne samo odobrenje. Navedeno je samo uvjetno negativno, odnosno samo u slučaju ako se s donošenjem rješenja o imenovanju zamjenika bude odugovlačilo.</p>
<p>U članku 130. u stavku 3. riječi: “ za njegov” zamijenjene su riječima: “za svoj”.</p> <p>* Iz obrazloženja</p> <p><i>Radi se očitoj pogrešci upotrijebljene riječi “njegov” u čl. 131. st 3., jer kada su ispunjeni uvjeti za postavljanja javnom bilježniku vršitelja dužnosti, javni bilježnik je ili umro, ili premješten, ili udaljen iz službe, ili lišen zvanja, ili se odrekao službe, a vršitelj dužnosti je postavljen radi interesa službe i stranaka, a ne radi interesa dotičnog javnog bilježnika. Drugačija je situacija kod postavljanja zamjenika javnom bilježniku.</i></p> <p><i>Za štetu koju počinu vršitelj dužnosti (čl. 131. st. 4.), solidarno odgovara Komora, a ne javni bilježnik koji solidarno odgovara jedino za štetu koju počinu zamjenik. Uostalom, ovakvo rješenje je postojalo i u ranijem javnobilježničkom sustavu na našim prostorima.</i></p> <p>Povrh prijedloga Komore u istom članku u st. 1. brisana je riječ „premješten“ jer je Zakonom ukinut institut premještanja javnog bilježnika.</p>	
<p>U članku 131. stavku 2. u rečenici drugoj, riječi: “zakonom određenom sudu” brisane su, u stavku 4. riječ “zastupnika” zamijenjena je riječju “zamjenika”, a u stavku 7. riječi: “djelovodniku isprava” zamijenjene su riječima: “upisnicima i knjigama javnog bilježnika iz čl. 116. ovog Zakona”.</p> <p>* Iz obrazloženja</p> <p><i>Nema drugog zakonom određenog suda kod kojega se deponiraju potpis i otisak pečata osim suda pred čijim se predsjednikom polaže prisega od strane vršitelja dužnosti i zamjenika, pa je suvišno bilo kazati u čl. 131. st. 2. da će se primjerak potpisa i otisak pečata, osim Komori, dostavljati i zakonom određenom sudu, kada su kod tog suda i deponirani. Očito je u st. 4. učinjena pogreška kod je upotrebljen izraz “zastupnik” umjesto “zamjenik”, kao i u stavku 7. riječi “djelovodnik isprava” kad tako što u Zakonu ne postoji, osim upisnika i knjiga iz čl. 116.</i></p> <p>Pored navedenih izmjena po prijedlogu Ministarstva u članku 131. st. 1. riječ „uvjerenje“ zamijenjena je riječju rješenje jer Ministarstvo ne izdaje uvjerenje već rješenje.</p>	
<p>Članak 132. - dodane su odredbe u vezi javnobilježničkih zborova, što smatram da nije bilo nužno regulirati Zakonom jer je to materija koja se uređuje Statutom, ne može štetiti, pa ako prihvatimo obrazloženje Ministarstva da su ove odredbe unesene radi institucionaliziranja i osnaženja rada javnobilježničkih zborova, iste se nalaze na pozitivnoj strani ove tablice.</p>	

<p>U članku 143. dodan je stavak 8. koji glasi:</p> <p>“(8) Odredbe stavaka 1. i 2. ovog članka ne primjenjuju se u slučajevima kada dva ili više javnih bilježnika zajednički obavljaju svoju službu, a ne odsustvuju svi (članak 38. stavak 2.)”</p> <p>* Iz obrazloženja</p> <p><i>Predloženom dopunom u čl. 143. uvodi se iznimku od postavljenog pravila u Zakonu, jer se odsustvom jednog javnog bilježnika ne dovodi u pitanje funkcioniranje javnobilježničke službe. U takvim slučajevima nitko ne trpi ni štetu, do koje objektivno može doći u ostalim slučajevima.</i></p> <p>Pored usvojenog prijedloga Komore, u stavku 1. na prijedlog ministarstva brisana je riječ „staleškog“ kao arhaizam.</p>	
	<p>GLAVA XII</p> <p>STEGOVNA ODGOVORNOST JAVNIH BILJEŽNIKA (čl. 145. – 155.)</p> <p>- nije usvojen prijedlog HJK da se ova glava zakona uredi u potpunosti na nov način te da se stegovni postupci vode unutar HJK, a umjesto toga uveden nam je i 4. mogući predlagač za pokretanje stegovnog postupka (osim dosadašnjih Komore, zakonom određenog državnog odvjetnika i oštećenika to sada može i Ministarstvo).</p>
<p>U članku 157. stavku 2. iza riječi “posao”, brisane su riječi: “iz opravdanih razloga”.</p> <p>*Iz obrazloženja</p> <p><i>U čl. 157. u st. 2. upotrebljene su dva puta iste riječi: “iz opravdanih razloga”, a da za to nije bilo nikakve potrebe. Radi se o očitoj omašci kod donošenja Zakona, pa ih je potrebno na prvome mjestu u toj rečenici brisati.</i></p>	
	<p>Izmjenom članka 164. ukinuta je izričita mogućnost traženja primjerenog predujma javnobilježničke nagrade po ovom specijalnom Zakonu (iako bi ona mogla postojati primjenom Zakona o obveznim odnosima), a poznato je da se strankama često unaprijed pripreme javnobilježnički akti i sl. a stranke nakon što je sve obavljeno odbiju platiti 50% nagrade na što u tim slučajevima javni bilježnik ima pravo, pa se nema odakle naplatiti.</p>
<p>U članku 170. st. 1. iza riječi: “odvjetništvu“ dodane su riječi: „i u javnom bilježništvu“, iz čega proizlazi da u javnobilježničkim uredima mogu biti zaposleni i diplomirani pravnici s položenim pravosudnim ispitom koji nemaju status vježbenika niti savjetnika te da je i njima dvije godine radnog staža provedenog na radu kod javnog bilježnika dovoljno za stjecanje uvjeta za polaganje javnobilježničkog ispita, što u dosadašnjoj praksi nije bilo nedvojbeno utvrđeno.</p>	

I nakon prvotnog razočaranja, zaključila sam da je ovim izmjenama i dopunama, ma što nam se u prvi mah činilo, ipak učinjen pozitivan pomak, te da će većina nas, nakon što se prilagode i podzakonski propisi, u konačnici ipak biti zadovoljna.

Ako i niste suglasni s mojim zaključcima, ova Vam tablica može poslužiti kao brzi podsjetnik na to što je u Zakonu izmijenjeno i dopunjeno. Nadam se da će poslužiti svrsi.

U Rijeci, ožujak 2007. godine.

Javni bilježnik
Jadranka Borčić

Gordana Jakobović
Javni bilježnik u Zagrebu

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O JAVNOM BILJEŽNIŠTVU

(Narodne novine broj 16 od 9. veljače 2007. godine)

Zakon o javnom bilježništvu (NN 78/93, NN 29/94, NN 162/98) nije se bitnije mijenjao punih trinaest godina, te su mnoge odredbe zbog svoje nejasnoće, nepreciznosti, loše tehničke uređenosti, te protoka vremena i donošenja drugih zakonskih propisa vezanih uz primjenu Zakona o javnom bilježništvu, omogućile različito (nejednako) postupanje pri sastavljanju javnobilježničkih isprava i općenito obavljanju javnobilježničke službe.

Zbog toga se zakonodavac odlučio na promjenu Zakona. U tekstu se daje prikaz samo onih odredaba Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom bilježništvu (NN 16/07) za koje autor drži da su posebno važne po najprije za korisnike javnobilježničkih usluga

O IMENOVANJU JAVNIH BILJEŽNIKA

Člankom 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom bilježništvu (NN 16/07) – u nastavku teksta: ZID ZJB, izmijenjen je dosadašnji članak 16. tako da sada glasi (pročišćeni tekst – izmjene i dopune označene su podebljanim slovima dok su brisane odredbe označene precrtanim slovima)

“Određivanje javnobilježničkih mjesta

Članak 16.

(1) Javnobilježnička mjesta u Republici Hrvatskoj određuje Ministarstvo, na temelju pribavljenog mišljenja Komore, sudova u Republici Hrvatskoj, te nadležnog županijskog tijela, vodeći računa o tome da na području svakog zakonom određenog suda bude najmanje jedan javni bilježnik.

(2) Ako na području zakonom određenog suda ima više od **dvadeset tisuća stanovnika petnaest tisuća stanovnika** prema posljednjem službenom popisu, tada na području tog suda treba, u pravilu, biti najmanje po jedan javni bilježnik za svakih **započetih dvadeset tisuća stanovnika petnaest tisuća stanovnika**.

(3) Za područje općinskog suda u čijem je sjedištu i sjedište trgovačkog suda, uz kriterije iz stavka 2. ovoga članka, utvrđuje se još jedno javnobilježničko mjesto.

(4) Za područje općinskog suda na svakih 200 registriranih pravnih osoba (trgovačkih društava, banaka ili njihovih filijala, osiguravajućih društava ili njihovih filijala, udruga, zaklada ili drugih pravnih

osoba) ili obrtničkih radnji koje obavljaju registriranu djelatnost i ostvaruju financijsko poslovanje preko žiro-računa u pravilu se utvrđuje još jedno javnobilježničko mjesto.

~~(3)~~**(5)** Prigodom određivanja broja i sjedišta javnih bilježnika Ministarstvo će uzeti u obzir i potrebe za javnobilježničkim uslugama te razvijenost gospodarskog i pravnog prometa, **i povjereni poslovi (ostavine) i ovrhe na temelju vjerodostojne isprave.**

~~(4)~~**(6)** Ako ne bi bilo opravdano imenovati javnog bilježnika na području nekog zakonom određenog suda zbog malog broja stanovnika i potreba za javnobilježničkim uslugama, Ministarstvo će, pošto pribavi mišljenje Komore o tome, odrediti koji će od javnih bilježnika s područja susjednih sudova i po kojem rasporedu obavljati javnobilježničku službu na području takvog zakonom određenog suda.”

Izmjenama čl. 16. Zakona o javnom bilježništvu (NN 78/93, 29/94, 162/98 – u nastavku tekst: Zakona) dana je **moćnost za značajno povećanje javnobilježničkih mjesta** na području Republike Hrvatske, s obzirom na to da je određeno da se u pravilu na svakih 15.000, a ne kao do sada 20.000 stanovnika, određuje jedno javnobilježničko mjesto, te su **uvvedeni i dodatni kriteriji** – 200 registriranih pravnih osoba ili obrtničkih radnji, te povjereni poslovi, broj ostavinskih predmeta kao i ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Takva formulacija predstavlja opasnost da dođe do **probijanja “numerus clausus” što je bit javnobilježničke službe na području Republike Hrvatske**. Zakonodavac je pri uvođenju javnobilježničke službe uzeo kao uzor sustav slobodnog latinskog notarijata kakav postoji u zemljama zapadne Europe, te upravo **“numerus clausus” javnih bilježnika omogućuje** da javni bilježnici obavljaju službu kao **samostalni i neovisni nosioci** te službe, da su nepristrani povjerenici stranaka i da im je osiguran takav opseg posla da zbog konkurencije ne dolaze u situaciju da obavljaju svoju službu neuredno ili protivno Zakonu. Za očekivati je da će ministar pravosuđa prilikom donošenja Izmjena i dopuna Pravilnika o službenim sjedištima javnih bilježnika, a što mu je naloženo člankom 84. ZIDZJB-a, voditi računa o toj okolnosti, te zatražiti mišljenje javnobilježničke komore na kojim područjima je potrebno povećati broj javnobilježničkih mjesta.

Člankom 6 ZIDZJB-a **brisan je stavak 10. članka 14.** koji se odnosio na postupak imenovanja javnih bilježnika a koji je do sada glasio:

“(10) Između više kandidata koji ispunjavaju uvjete za imenovanje prednost imaju kandidati s dužim stažem u svojstvu javnobilježničkom prisjednika.”

Zakonodavac je obrazložio brisanje ovog stavka okolnošću da je bilo suprotan načelima iz odredbe članka 14. i članka 54. Ustava Republike Hrvatske, jer ta služba treba biti dostupna svim građanima Republike Hrvatske pod jednakim uvjetima. Osobno, ne dijelim to mišljenje. Javnobilježnički prisjednici su osobe koje mogu obavljati sve poslove koje je po zakonu ovlašten obavljati i javni bilježnik i sigurno je da nakon rada u javnobilježničkom uredu imaju veće znanje od drugih kandidata koji nisu obavljali poslove u javnobilježničkom uredu. Zbog toga je i u drugim zemljama Europske unije predviđeno da “*supstituti*” javnog bilježnika imaju prednost pri imenovanju. Zato je preduvjet za imenovanje javnog bilježnika određeni staž kao javnobilježnički prisjednik, kao primjerice u Njemačkoj i Austriji, čije nam je pravo uzor, gdje je potreban staž od najmanje tri godine rada kao “*supstituta*” da bi se moglo postati javni bilježnik. Ne treba zanemariti niti okolnost da se odlaskom u mirovinu ili drugim načinom prestanka javnobilježničke službe prisjednici koji su proveli duži niz godina u određenom uredu, dovode u nesigurnu situaciju zaposlenja.

Člankom 59. ZIDZJB-a, izmijenjen je članak 122. tako da je dodan stavak 2 koji glasi:

“(2) U javnobilježničkom uredu mogu biti zaposlena najviše **dva javnobilježnička prisjednika.**” Zakonodavac je određivanjem broja javnobilježničkih prisjednika u javnobilježničkom uredu želio postići da pojedini javnobilježnički uredi ne poprime karakter monopola na pojedinom području.

JAVNOBILJEŽNIČKI SAVJETNIK

Javnobilježnički savjetnik u javnobilježničkom uredu predstavlja novinu u odnosu na sadašnji Zakon o javnom bilježništvu, koji omogućava zapošljavanje još jednog profila diplomiranog pravnika u javnobilježničkom uredu. Člankom 60. ZIDZJB-a, izmijenjen je članak 123. na način da su dodani stavci 7. i 8. koji glase:

“(7) **Ako vježbenik nakon položenoga pravosudnog ispita** nastavi s radom ili zasnuje radni odnos u javnobilježničkom uredu, smatrat će se javnobilježničkim savjetnikom. Ova činjenica upisat će se u Imenik javnobilježničkih savjetnika koji ustroji Komora.

(8) U javnobilježničkom uredu može biti zaposlen samo **jedan javnobilježnički savjetnik.**”

Člankom 61. ZIDZJB-a izmijenjen je i članak 126. Zakona u cijelosti te su njime određena prava i dužnosti javnobilježničkih prisjednika, savjetnika i vježbenika.

Stavkom 4. određeno je da javnobilježnički **savjetnik umjesto javnog bilježnika** kod kojeg radi, uz poslove koje može obavljati kao i vježbenik, može **ovjeravati i potvrđivati sve isprave koje se upisuju u Upisnik ovjera i potvrda, osim potvrde (solemnizacije)** iz članka 59. Zakona.

JAVNOBILJEŽNIČKI AKTI

Člankom 26. ZIDZJB-a izmijenjen je **članak 53** tako da glasi:

“(1) Javnobilježnički akt potreban je osobito za pravnu valjanost:

- 1) ugovora o raspolaganju imovinom maloljetnih osoba i osoba kojima je oduzeta poslovna sposobnost,
- 2) darovnih ugovora bez predaje stvari u neposredan posjed daroprimca
- 3) svih pravnim poslova među živima koje osobno poduzimaju gluhi koji ne znaju čitati ili nijemi koji ne znaju pisati. Time se ne dira u odgovarajuće propisa mjeničnog i čekovnog prava.

(2) Odredbe stavak 1. točke 3. ovoga članka ne odnose se na pravne poslove čija vrijednost ne prelazi 50.000,00 kuna.

(3) Odredbama stavka 1. ovoga članka ne dira se u odredbe ovoga ili drugoga zakona po kojem je za valjanost pravnog posla potrebno da ispravu o njima sastavi sud ili javni bilježnik.”

Do izmjene ovog članka došlo je zato što je Obiteljskim zakonom (NN 162/98) određeno da za uređenje imovinskih odnosa među **bračnim drugovima** i osobama koje **žive u izvanbračnoj zajednici nije potreban javnobilježnički akt.** Nadalje, prije izmjena Zakona za valjanost pravnih poslova koje poduzimaju **sljepi** također je bio potreban javnobilježnički akt a što nije potrebno budući da je člankom 77. Zakona o javnom bilježništvu predviđena obveza javnog bilježnika da prije ovjere potpisa strankama pročita pismeno ako je sudionik pravnog posla slijepa osoba.

Za gluhe koji ne znaju čitati ili nijeme koji ne znaju pisati, također sada nije potreban javnobilježnički akt ako se radi o poslovnima čija vrijednost **ne prelazi 50.000,00 kuna,** jer je zakonodavac ocijenio da se zbog manje vrijednosti te osobe ne trebaju štiti na način da moraju sastaviti javnobilježnički akt.

Značajnu izmjenu pretrpio je članak **54. Zakona** o javnom bilježništvu u dijelu koji se odnosi na **ovršnost** javnobilježničkog akta.

Člankom 27. ZIDZJB-a predviđena je izmjena članka 54. stavak 4. i stavka 6. tako da glase:

“(4) **Ako obveza ovisi o uvjetu ili roku koji nije određen kalendarski, za ovršnost javnobilježničkog akta, ako se stranke u tom javnobilježničkom aktu nisu drugačije dogovorile, potrebno je da se javnom**

ispravom ili ispravom na kojoj je ovjeren potpis vjetrovnika, odnosno ako to nije moguće, pravomoćnom presudom donesenom u parničnom postupku utvrdi da je nastupio uvjet ili da je protekao rok.

(6) Isti učinak kao i isprava iz stavka 1. ovog članka ima i privatna isprava koju je javni bilježnik **potvrdio (solemnizirao)**. Ako privatna isprava ne sadrži izjavu obveznika iz stavka 1. ovog članka ili je nejasna, takvu izjavu na zahtjev obveznika, u nastavku teksta privatne isprave, ispod koje će obveznik staviti svoj potpis, a prije solemnizacije, može unijeti i javni bilježnik.”

Činjenica ispunjenja uvjeta ili roka, za ovršnost javnobilježničkog akta u postojećoj javnobilježničkoj praksi najčešće se dokazivala privatnim ispravama (opomenama, raznim karticama zaduženja i sl.) na način na koji su to stranke ugovorile u samom aktu na koji traže stavljanje potvrde ovršnosti, a vrlo rijetko ili gotovo nikada javnom bilježniku nisu priložile javnu ispravu niti pravomoćnu presudu kojima bi se dokazivalo ispunjenje uvjeta ili roka. Tom izmjenom legalizirani su slučajevi u kojima su se stranke u samim aktima sporazumjele o načinu utvrđivanja ovršnosti.

Izmjenom stavka 6. otklonilo se nesuglasje sa **člankom 3. stavak 3. Zakona** prema kojem **samo javnobilježnički akt može biti ovršna isprava**. Također se otklanjaju i svi drugi nesporedumi oko naplate javnobilježničke naknade pri ovjeri samog potpisa na ispravi takvog sadržaja. S obzirom na to da je prije izmjene bilo predviđeno da i privatna isprava na kojoj je potpis ovjerio samo dužnik, a sadrži klauzulu *exequendi*, ima učinak izvršne isprave i da si iz tih razloga u stvarnosti javni bilježnik morao upoznati sa sadržajem svake privatne isprave koja je donesena na ovjeru potpisa da bi “otkrio” da li se negdje nalazi takva klauzula (iako je Zakonom predviđeno da se pri ovjeri potpisa javni bilježnik dužan upoznati sa sadržajem isprave samo ako je to potrebno za popunjavanje rubrika Upisnika o ovjerama i potvrdama i nije odgovoran za sadržaj pismena niti je dužan ispitivati da li su sudionici ovlašteni na određeni posao) logična je izmjena st. 6. čl. 54 Zakona prema kojoj učinak izvršne isprave može imati privatna solemnizirana isprava, a ne privatna isprava na kojoj je dužnik samo ovjerio potpis.

Važnu izmjenju pretrpio je **članak 56. Zakona**, a koja se odnosi na **nazočnost stranaka** pri sastavljanju javnobilježničkog akta, a sada glasi:

“(1) Osim zakonom određenih, svi drugi ugovori mogu se pred javnim bilježnikom sastaviti u obliku javnobilježničkog akta, i **bez istodobno nazočnosti svih ugovaratelja**, tako da javni bilježnik odvojeno utvrdi ponudu i prihvat. U ponudi se mora navesti određeno vrijeme, kalendarski utvrđeno, do kojega se i prihvat mora utvrditi javnobilježničkim aktom. Ako se to ne učini u određenom roku, smatrat će se da ugovor nije sklopljen u obliku javnobilježničkog akta.

(2) Pravno je valjan i javnobilježnički akt sastavljen u **nazočnosti samo nekih ugovaratelja** ako je u aktu naznačeno da svi ugovaratelji nisu bili istodobno nazočni, uz uvijete da su **svi ugovaratelji akt potpisali pred javnim bilježnikom** koji ga je sastavio, te da su u odnosu na sve ugovaratelje u potpunosti poštivane odredbe članka 57. i 58. ovoga Zakona.

(3) Akte o ponudi i prihvatu ne mora sastaviti isti javni bilježnik. U takvom slučaju morat će drugi javni bilježnik svoj akt o prihvatu ponude poslati na čuvanje onom javnom bilježniku koji je utvrdio ponudu.”

Dosadašnja odredba članka 56. a odnosila se na ugovore o uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova, koji više ne zahtijevaju oblik javnobilježničkog akta, kako je to već navedeno, a za nasljedno-pravne ni do sada nije bilo propisano da se sastavljaju u obliku javnobilježničkog akta, zbog čega je u tom smislu trebalo novelirati stavak 1. čl. 56 Zakona.

U praksi se često događalo da su se sve stranke – sudionici pred javnim bilježnikom sporazumjele o bitnim sastojcima nekog pravnog posla koji trebalo uobličiti u javnobilježnički akt, ali nisu bile u mogućnosti istovremeno sve pristupiti u javnobilježnički ured radi potpisivanja akta. Ovakvom izmjenom čl. 56 Zakona omogućeno je da svi sudionici ne moraju biti istovremeno prisutni pri potpisivanju, pod uvjetom da je javni bilježnik postupio po odredbama članka 57. i 58. Zakona, odnosno ispitao jesu li stranke sposobne i ovlaštene za poduzimanje i sklapanje posla, objasnio im smisao i posljedice posla, uvjerio se o njihovoj pravoj i ozbiljnoj volji, sastavio pismeno potpuno jasno i određeno po izjavama stranaka, strankama ga pročitao, te je neposrednim pitanjima uvjerio da sadržaj javnobilježničkog akta odgovara njihovoj volji.

Člankom 31. ZIDZJB-a dopunjen je članak 59. stavak 1. Zakona. Dopuna se odnosi na solemnizaciju – potvrdu privatnih isprava kojima se zasniva **osiguranje tražbine utvrđene zakonom**, na način da je točno navedeno “za zasnivanje osiguranja tražbine utvrđene zakonom, **dovoljno je da privatnu ispravu potvrdi obveznik**”.

U dosadašnjoj praksi s takvim ispravama pojavljivali su se često samo dužnici.

Budući da je Ovršni zakon predviđao da sporazum stranaka radi osiguranja tražbine sklopljen pred sudom ima snagu **sudske nagodbe** i da je s time izjednačen sporazum sklopljen i pred javnim bilježnikom, odnosno solemnizirana privatna isprava koja po sadržaju i obliku odgovara javnobilježničkom aktu, posebno prilikom osiguranja tražbine banaka kod ugovora o kreditu, nastupali su problemi u praksi jer je pri poduzimanju te javnobilježničke radnje bila potrebna nazočnost i vjetrovnika i dužnika. Navedenom izmjenom taj problem je otklonjen.

SVJEDOCI ISTOVJETNOSTI I SVJEDOCI AKTA

Člankom 32. ZIDZJB-a izmijenjen je **članak 61. stavak 1. Zakona** koji se odnosi na **svjedoke istovjetnosti**. Predviđeno je da su to punoljetne osobe koje javni bilježnik osobno poznaje **ili čiju istovjetnost može utvrditi na temelju nekih od isprava** navedenih u članku 60. Zakona (**osobna iskaznica ili putovnica**). Kako je do izmjena Zakona bilo navedeno da te osobe moraju biti javnom bilježniku osobno i po imenu poznate, u praksi su bili rijetki slučajevi da svjedoci koji osobno i po imenu poznaju stranku budu istodobno poznati i samom javnom bilježniku. Kada toga nije bilo pojedinoj stranci nije bilo moguće na drugi način utvrditi istovjetnost pa niti poduzeti javnobilježničku radnju. Navedenom izmjenom problem je riješen tako što je javnom bilježniku omogućeno da istovjetnost tih svjedoka može utvrditi i putem osobne iskaznice ili putovnice ako ih osobno ne poznaje.

U odnosu na **svjedoke akta**, člankom 33. ZIDZJB-a promijenjen je **članak 62. stavak 1. Zakona** na način da je sada predviđeno da su dva svjedoka potrebna pri sastavljanju javnobilježničkog akta kada je koji od sudionika **gluh, nijem ili gluhonijem**. Na taj način Zakon o javnom bilježništvu usklađen je s odredbama drugih zakona (Zakon o nasljeđivanju i Zakon o obveznim odnosima) kojima se uređuju ugovori i druge raspoložbe u slučaju smrti. Budući da se tim zakonima ne traži nužno sudjelovanje i svjedoka akta, nema potrebe da se traži stroži oblik Zakonom o javnom bilježništvu. **Jedino se kod oporuka traže svjedoci oporuke**, i to samo u slučaju kada oporučitelj oporuku **nije u stanju pročitati**.

Na tu promjenu nadovezuje se i izmjena **članka 68.**, predviđena člankom 35. ZIDZJB-a. Kada su u pitanju stranci, odnosno **osobe koje ne znaju službeni jezik**, dovoljno je da je prisutan **stalni sudski tumač, a više nije potrebno da su prisutna i dva svjedoka akta**.

POSVJEDOČENJE (POTVRĐIVANJE ČINJENICA I IZJAVA)

Ovjera prijepisa

Člankom 37. ZIDZJB-a izmijenjen je članak 74. stavak 1. i 3. i novim stavkom 7. Uređuje se pitanje ovjere prijepisa na drukčiji način s obzirom na to da je u praksi dolazilo do poteškoća, a naročito pri ovjeri preslika tzv. "obične preslike" isprave. Naime, ovjerom preslike tzv. "obične preslike" isprave potvrđuje se samo preslika, pa ovakva ovjera u pravnom prometu može samo stvarati zablude. Postupak ovjere prijepisa bitno je različit od ovjere preslike isprave, pa je stoga zakonodavac detaljnije uredio pitanje ovjere samog prijepisa isprave. Prije izmjena Zakona javni bilježnik mogao je izvršiti potvrdu prijepisa isprave samo ako razumije jezik na kojem je isprava napisana. **Izmjenama Zako-**

na omogućeno mu je da izvrši prijepis, odnosno presliku bilo koje isprave, iako ne razumije jezik na kojem je izvornik, odnosno ovjereni prijepis ili ovjere-na preslika isprave napisana, pod uvjetom **da je sam obavio prijepis**, odnosno **presliku** te isprave.

Ovjera potpisa

Značajna intervencija učinjena je u **članku 77. Zakona** o javnom bilježništvu, jer je člankom 40. ZIDZJB-a navedeno da se u stavku 3. iza postojeće rečenice dodaje rečenica koja glasi:

"Ostali primjerci istog pismena ovjeravaju se po pravilima za ovjeru prijepisa (članak 74)."

Tako **članak 77. sada glasi:**

"(1) Javni bilježnik može potvrditi da je stranka u njegovoj nazočnosti svojeručno potpisala pismeno, ili svoj rukoznak na njega stavila, ili da je potpis ili rukoznak, koji je već na pismenu, pred njim priznala kao svoj.

(2) Istovjetnost stranke mora se utvrditi u skladu s odredbama članka 60. i 61. ovoga Zakona.

(3) Ovjera, s pozivom na poslovni broj zapisnika ili upisnika o ovjerama i potvrdama, stavit će se na izvornom pismenu uz naznaku na koji je način utvrđena istovjetnost te dodatak da je potpis ili rukoznak istini, i uz datum, potpis i službeni pečat javnog bilježnika. **Ostali primjerci istog pismena ovjeravaju se po pravilima za ovjeru prijepisa (članak 74.)**.

(4) Pri ovjeri potpisa javni se bilježnik treba upoznati sa sadržajem pismena samo utoliko ukoliko je to potrebno za popunjavanje rubrika upisnika o ovjerama i potvrdama; on nije odgovoran za sadržaj pismena niti je dužan ispitivati da li su sudionici ovlašteni na dotičan posao.

(5) Javni bilježnik može ovjeriti i potpis na pismenu koji nije sastavljen na službenom jeziku.

(6) Ako je sudionik slijep ili ako ne zna čitati, javni će mu bilježnik pročitati pismeno prije nego što ovjeri potpis ili rukoznak. Ako javni bilježnik ne zna jezik na kojem je pismeno napisano, pismeno će pročitati **stalni sudski tumač**, što će se navesti u ovjeri.

(7) Ako se ovjerava potpis osobe kao zastupnika koje pravne osobe ili javnog tijela, javni bilježnik može u ovjeri potvrditi da se je to osoba potpisala za pravnu osobu ili javno tijelo samo ako je on prethodno utvrdio da je ta osoba to ovlaštena učiniti."

Razlog je te promjene okolnost da se u cijelom svijetu ovjerava samo jedan primjerak potpisa, čime se **izbjegavaju zloupotrebe da u pravnom prometu kola veći broj izvornika sa ovjerom**.

To iz razloga jer **posebni zakoni**, kao što su Zakon

o obveznim odnosima, Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, predviđaju da je **ugovor sklopljen**, konkretno za nekretnine, kad je **sastavljen u pisanom obliku i potpisan od stranaka**. Ovjera potpisa traži se isključivo za upis uknjižbe u zemljišne knjige prema Zakonu o zemljišnim knjigama (članak 52. i 53.), predbilježbe, upis hipoteke i drugih zemljišnoknjižnih prava.

Kao što je vidljivo iz izmjene Zakona, ako stranka želi još koji primjerak ovjere, ta se ovjera može sačinuti samo kao ovjera prijepisa (preslike) primjerka na kojem je javni bilježnik ovjerio potpis.

Kao što je vidljivo iz izmjene Zakona, ako stranka želi još koji primjerak ovjere, ta se ovjera može načiniti samo kao ovjera prijepisa (preslike) primjerka na kojem je javni bilježnik ovjerio potpis.

S obzirom na potrebno **vrijeme prilagodbe naših građana**, koji su navikli imati svoj primjerak ovjerene isprave, za očekivati je da će određeno vrijeme građani, bez obzira što stvarno nema potrebe, tražiti od javnog bilježnika da nakon ovjere potpisa izvrši i ovjeru prijepisa isprave na kojoj je neposredno prije obavio ovjeru potpisa.

Kako se Pravilnik o privremenoj javnobilježničkoj tarifi i Zakon o javnobilježničkim pristojbama nije promijenio, **Hrvatska javnobilježnička komora** je 14.02.2006. g., pod poslovnim brojem HJK-O-12/07, dostavila je svim javnim bilježnicima **Naputak** u svezi s primjenom članka 40. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom bilježništvu, **a uz suglasnost i prema uputi Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske koji glasi:**

“Pri ovjeri potpisa, samo se jedan primjerak isprave ovjerava po pravilima za ovjeru potpisa, **a svi se daljnji primjerci**, ovjeravaju kao preslike na kojoj je **neposredno** prije ovjeren potpis.

- Javnobilježnička nagrada se naplaćuje za ovjeru **jednog** potpisa ili rukoznaka po čl. 19 st. 1 PPJT (NN 97/01-pročišćeni tekst) u iznosu od 3 boda (30,00 kn) a pristojba po Zakonu o izmjenama i dopunama ZJP (NN 74/95) i to Tar. br. 11 st. 4 u iznosu od 10,00 kn (za ovjeru potpisa ili rukoznaka iste osobe na istoj ispravi).

- Za **istodobnu** ovjeru daljnjih primjeraka koja se obavlja po pravilima za ovjeru preslika (čl. 40 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom bilježništvu NN 16/07) **nagrada** se određuje u visini određenoj čl. 19 st. 2 PPJT u iznosu od jednog boda (10,00 kn) po svakom daljnjem primjerku (bez obzira na broj stranica tog primjerka isprave).

Pristojba se naplaćuje po Tar. br. 11 st. 1 Zakona o izmjenama i dopunama ZJP, kao za svaku drugu ovjeru prijepisa.

Ovime se ne dira u odredbe članka 17. PPJT kojim se uređuje pitanje naplate ovjere preslike u svim ostalim slučajevima.”

Primjer:

1. Ovjerava se jedan potpis na ispravi koja se sastoji od četiri stranice

Javnobilježnička nagrada 30,00 kn + 22% PDV 6,60 kn + 10,00 kn pristojba = 46,60 kn

2. Za istovremenu daljnju ovjeru prijepisa dva primjeka isprave zaračunava se:

Javnobilježnička nagrada 2 x 10,00 kn + 22% PDV 4,40 kn + 13,00 kn pristojba = 37,40 kn

UKUPNO 1 + 2 = 84,00 kn

U Zagrebu, 20. veljače 2007. g.

Javni bilježnik
Gordana Jakobović

Poslovni broj: IX-Su-IJD-

**U IME REPUBLIKE HRVATSKE
P R E S U D A**

Županijski sud u Zagrebu, u vijeću sastavljenom od sudaca toga suda, Lidije Vidjak, kao predsjednice vijeća, te Darka Milkovića i javnog bilježnika Duška Sudara kao članova vijeća, uz sudjelovanje Ivanke Katusić, kao zapisničara, u disciplinskom predmetu protiv okrivljenika zbog disciplinskog prijestupa iz čl. 145 st. 3 toč. 2 Zakona o javnom bilježništvu, povodom prijedloga za provođenje disciplinskog postupka ŽDO u Zagrebu UT-4/97 od 10.03.1998. godine, nakon održane glavne i javne rasprave dana 29. siječnja 2007. godine, u nazočnosti disciplinskog tužitelja zamjenika Županijskog državnog odvjetnika Zagreb, Marije Jamber, i branitelja okrivljenika Jovan Doneski, odvjetnika iz Garešnice.

p r e s u d i o j e

OKRIVLJENI: sin Zvonka i Nede, r. Lavička, rođen 07.07.1958. god. u Zagrebu, s prebivalištem u Trg Kralja Tomislava 2/II, Hrvat, državljanin RH, dipl. pravnik

Temeljem čl. 354 toč. 3 ZKP

OSLOBADA SE OPTUŽBE

da bi:

- u svojstvu javnog bilježnika sa sjedištem u Trg kralja Tomislava 2/I, u razdoblju od 17. studenog 1995.g. do 10. veljače 1997.g., protivno odredbi čl. 57 Zakona o javnom bilježništvu, sačinio javno-bilježničke zapisnike o očitovanju Ivana Nikića, zamjenika javnog pravobranitelja Republike Hrvatske o dozvoli prijenosa prava vlasništva nekretnina RH bez naknade na ime i u vlasništvu poduzeća „Kamen Sirač“, iako nije za to imao ovlaštenje Vlade RH ili Sabora RH, koje je trebao imati obzirom da se radi o imovini vlasništvo RH, a pored toga, iako je znao da se radi i o katastarskim česticama kamenoloma koje čestice prema Zakonu o rudarstvu

ne mogu biti u vlasništvu poduzeća već RH, temeljem kojih zapisnika je i izvršen prijenos vlasništva bez ikakove naknade RH na poduzeće „Kamen Sirač“, te je tako:

- dana 10. veljače 1997.g. sačinio zapisnik o očitovanju _____ iz Zagreba na funkciji zamjenika državnog pravobranitelja RH, kojim ovaj u ime RH dozvoljava otpis nekretnina kč. br. 463 otvoreni skladišni prostor sa 1 kj. i 112 čhv., kč. br. 464 otvoreni skladišni prostor sa 4 kj. i 1134 čhv., kč. br. 466 otvoreni skladišni prostor sa 4 kj. i 1134 čhv., kč.br. 463 otvoreni skladišni prostor sa 1003 čhv. upisane u z.k. ul. 49 k.o. Bijela, kao općenarodna imovina, te kč. br. 519, otvoreni skladišni prostor sa 8 kj. i 1457 čhv. upisane u z.k. ul. 42 k.o. Bijela, na ime zemljišnog Fonda agrarne reforme i kolonizacije, na dioničko društvo „Kamen-Sirač“ d.d. Sirač, te ovlašćuje ovo dioničko društvo da u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Daruvaru izvrši uknjižbu prava vlasništva na svoje ime u cijelosti,

- dana 10. veljače 1997.g. sačinio zapisnik o očitovanju _____ iz Zagreba, zamjenika državnog pravobranitelja RH, kojim ovaj u ime RH dozvoljava otpis nekretnina i to kč. br. 1175/55 kamenolom sa 26 kj. i 273 čhv. upisana u z.k. ul. 322 k.o. Pakrani, kč. br. 1175/58 kamenolom sa 273 čhv. upisana u z.k. uložak 188 k.o. Pakrani, kč. br. 469/1 otvoreni skladišni prostor sa 54 kj. i 963 čhv. i kč. br. 467 otvoren skladišni prostor sa 3 kj. i 504 čhv. upisane u z.k. uložak 20 k.o. Bijela, na ime „Kamen Sirač“ d.d. Sirač, te izričito ovlašćuje navedeno poduzeće da u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Daruvaru izvrši uknjižbu prava vlasništva na svoje ime u cijelosti,

d a k l e, povrijedio dužnost utvrđenu Zakonom o javnom bilježništvu i time ozbiljno ugrozio povjerenje u isprave koje sastavlja,

pa da je time počinio disciplinski prijestup iz čl. 145 st. 3 toč. 2 Zakona o javnom bilježništvu (NN br. 78/93).

Temeljem čl. 353 toč. 6 ZKP

ODBLA SE OPTUŽBA

da bi:

- dana 17. studenog 1995.g. sačinio zapisnik o očitovanju _____ iz Zagreba, na funkciji zamjenika državnog pravobranitelja RH, kojim ovaj u ime RH dozvoljava otpis nekretnina – kč.br. 469/4, četiri zgrade sa jednim katastarskim jutrom i 1398 čhv., kč. br. 469/3 vapnara i pet zgrada sa dva katastarska jutra i 1604 čhv., upisanih kao općenarodna imovina s organom upravljanja Kotarsko-šumsko poduzeće „Hrast“ iz Daruvara u z.k. uložak, 20 k.o. Bijela u vlasništvo „Kamen-Sirač“ d.d. Sirač, te izričito ovlastio to poduzeće da u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Daruvaru izvrši uknjižbu prava vlasništva na svoje ime u cijelosti, a što je navedeno dioničko društvo i provelo u zemljišno-knjižnom uredu Suda,

- dana 15. srpnja 1996.g. sačinio zapisnik o očitovanju iz Zagreba, na funkciji zamjenika državnog pravobranitelja RH, kojim ovaj u ime RH dozvoljava otpis nekretnina, kč. br. 1124/4 skladište u Pakri sa 648 čhv., kč. br. 1115/2, skladište u Pakri sa 446 čhv, upisanih u z.k. ulošku r.637 k.o. Pakrani u društvenom vlasništvu kao općenarodna imovina sa pravom korištenja šumskog gospodarstva Daruvar, kč. br. 1110/2 skladište I kj. i 558 čhv., kč. br. 1125 skladište sa 190 čhv, upisanih u z.k. ulošku br. 55 k.o. Pakrani u društvenom vlasništvu kao općenarodna imovina, kč. br. 1121/2a otvoren i pogon u Pakri sa 437 čhv. kč. br. 1175/49 otvoreni pogon u Pakri sa 2 kj. i 314 čhv., kč. br. 1175/46 otvoreno skladište sa 729 čhv. upisanih u z.k. ulošku br. 54 k.o. Pakrani u društvenom vlasništvu kao općenarodna imovina s pravom korištenja Kotarsko-šumskog gospodarstva „Hrast“ iz Daruvara, te kč. br. 1121/2b, otvoreni pogon u Nijemčevoj glavi sa 972 čhv., kč. br. 1175/45 otvoreni pogon u Nijemčevoj glavi sa 6 katastarskih jutara i 1159 čhv. upisanih u z.k. ulošku br. 322 k.o. Pakrani u društvenom vlasništvu kao općenarodna imovina, sa pravom korištenja Kotarsko-šumskog gospodarstva „Hrast“ iz Daruvara na ime poduzeća „Kamen Sirač“ d.d. Sirač, kojim izričito ovlašćuje navedeno poduzeće da u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Daruvaru izvrši uknjižbu prava vlasništva na svoje ime,

d a k l e, povrijedio dužnost utvrđenu Zakonom o javnom bilježništvu i time ozbiljno ugrozio povjerenje u isprave koje sastavlja,

pa da je time počinio disciplinski prijestup iz čl. 145 st. 3 toč. 2 Zakona o javnom bilježništvu (NN br. 78/93).

Temeljem čl. 123 st. 1 ZKP troškovi kaznenog postupka padaju na teret proračunskih sredstava.

JADRANKA BORČIĆ
Javni bilježnik u Rijeci

JAVNOBILJEŽNIČKI AKT IZ POTPUNO NOVE PERSPEKTIVE

Sadržaj javnobilježničkog akta, njegov oblik, otpravci, svjedoci, tumači... Sve se to već nebrojeno puta našlo na stranicama našeg časopisa.

Javnobilježnički akt iz nekih davnih vremena poslužio je kao predgovor književnom djelu.

Prisjetimo se predgovora književnog djela Alfonsa Dodea „Pisma iz mog mlina“ (Naslov originala: „LETTRES DE MON MOULIN“, prijevod s francuskog: Tanja Dugonjić, izdanje: IP „Veselin Masleša“ Sarajevo, 1969.g.):

„PREDGOVOR

Pred gospodina Onora Gropazi, javnog bilježnika sa sjedištem u Pamperigustu,

Predstavio je:

Gospodin Gaspar Mitifio, suprug Vivete Kornij, domaćin i stanovnik Sigalijera,

Koji izjavljuje da je prodao i ustupio u potpuno vlasništvo, i pravno i faktično, slobodno od svih dugova, prvenstvenih prava i hipoteka,

Gospodinu Alfonsku Dodeu, pjesniku, žitelju Pariza, ovdje prisutnom i s tim saglasnom,

Jednu vjetrenjaču za brašno, koja leži na dolini Rone, u srcu Provanse, na jednom brijegu obraslom zelenim borjem i hrašćem, koja je vjetrenjača napuštena već više od dvadeset godina i neupotrebljiva za meljavu, što se vidi po divljoj lozi, mahovini, ruzmarinu i drugim biljkama koje su izrasle po cijeloj vjetrenjači do navrh krila.

No, i bez obzira na to što je vjetrenjača u takvom stanju, sa polomljenim velikom točkom, sa trijemom kojem je izrasla trava među opekama, gospodin Dode izjavljuje da i takva vjetrenjača odgovara njegovim potrebama za poeziju, i prima je na svoj rizik za svaku eventualnu opasnost, bez prava na naknadu od prodavaoca ako bi u njoj činio kakve prepravke.

Ova prodaja je izvršena Ćuture, uz kupovnu cijenu koju je g. Dode položio u ovom nadleštvu u zakonskoj moneti, koju je sumu odmah primio na priznanicu g. Mifitio u prisutnosti javnog bilježnika i potpisanih svjedoka.

Ovaj akt o kupoprodaji, sačinjen je u Pamperigustu u kancelariji javnog bilježnika Onorea, u prisustvu Fransa Mamajija, frulaša, i Luizea zvanog Kik, krstonoše Bijelih pokajnika,

Koji zajedno sa strankama i javnim bilježnikom, pošto im je akt pročitao, tvrde svojim potpisom...“

Poučno, zar ne?

VIŠE POSLA - MANJE GUŽVI Zbog većeg opsega posla, Vlada povećava broj javnih bilježnika

40 novih mjesta za bilježnike

Ministarstvo obećava i analizu tarife javnih bilježnika

Tarifa javnih bilježnika bit će analizirana i usklađena s platežnom moći građana! Obećava to Ministarstvo pravosuđa i Vlada, odgovarajući na primjedbe saborskih zastupnika u raspravi o noveli (izmjenama i dopunama) Zakona o javnom bilježništvu. Hoće li od tog obećanja išta biti, tek treba vidjeti. U međuvremenu, vlast je odlučila povećati broj javnih bilježnika, jer oni su u među-

Ubuduće će jedan javnobilježnički ured biti na svakih 15.000 stanovnika

vremenu dobili dva važna nova posla: neosporne ostavine i ovrhe na temelju vjerodostojne isprave, a i promijenjena je i gospodarska aktivnost od 1994. godine, kad je određen broj bilježnika. Tako će ubuduće jedan javnobilježnički ured biti na svakih 15 tisuća stanovnika, dok je sada ta mjera 20 tisuća stanovnika. Bit će i dodatnih mjesta, tamo

Sada ima 259 javnih bilježnika u Hrvatskoj, a uskoro će ih biti više od 300

gdje su trgovački sudovi i još jedno mjesto na svakih 200 pravnih osoba. Sad ima 259 javnih bilježnika ili notara, kako ih katkad zovu, a uskoro bi ih moglo biti najmanje 300!

To znači da će vjerojatno već ove godine, uoči izbora, ministrica pravosuđa Ana Lovrin moći imenovati 40-ak javnih bilježnika! Predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore Ante Ilić upozorava da prijedlog zakona ne daje nikakvu zaštitu prisjednicima, nego mjesta javnih bilježnika mogu dobiti i odvjetnici i suci.

– U 2005. godini na četiri slobodna mjesta imeno-

vana su četiri odvjetnika, a nijedan javnobilježnički prisjednik – upozorava Ilić, ističući da je u Sloveniji na sedam mjesta imenovano sedam prisjednika te da propisi u Austriji i Njemačkoj daju prednost prisjednicima, odnosno kandidatima, kako ih tamo zovu.

– U Hrvatskoj, pak, netko će moći biti prisjednik 30 godina i na kraju se naći na cesti – kaže Ilić, koji će i sam uskoro u mirovinu. Doista je teško reći zašto se iz zakona upravo u ovom trenutku miče odredba prema kojoj su prisjednici imali prednost, ako su svi ostali uvjeti bili isti.

Silvana PERICA

GODIŠNJE 2,8 MIL. OVJERA POTPISA

Javni su bilježnici u 2005. obavili 2,8 milijuna ovjera potpisa i potvrda, proveli 56 tisuća ostavinskih postupaka te proveli još 195 tisuća drugih radnji, od solemnizacije isprava do sastavljanja akata.

Zagrebački notari, kojih je 50, imaju najviše posla, pa su imali gotovo 800 tisuća ovjera potpisa i potvrda, što je 15.500 prosječno po 1 notaru.

UKRATKO

Notari protiv novih kriterija

ZAGREB - Zalažemo se da se broj notara i dalje određuje javnobilježničkim pravilnikom, a ne zakonom, s obzirom da je u tome potrebno više elastičnosti, a to zakoni ne omogućuju, smatra Ante Ilić, predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore (HKJ). Kaže kako ne bi trebalo mehanički odrediti da se jedan javni bilježnik imenuje na 15.000 stanovnika jer negdje je jedan notar previše i na 20.000 ljudi, a ima mjesta gdje je, zbog intenzivnog pravnog prometa, jedan premalo i na 15.000 stanovnika. Postojeći 'numerus clausus' osigurava socijalnu sigurnost većini bilježnika jer se ta profesija ne može gledati kroz 10 ili 15 posto notara čije zarade jako odskakuju od prosjeka, tvrdi Ilić. [B. B.]

PROMJENE Novi kriteriji za izbor notara

HRVATSKA ĆE IMATI 300 JAVNIH BILJEŽNIKA

Danas imamo samo jednog bilježnika na čak 18.000 građana, dok u pojedinim europskim zemljama jedan notar dolazi i na 8000 stanovnika

Biljana BAŠIĆ

Uskoro bi se znatno mogao povećati broj javnih bilježnika u Hrvatskoj - sa sadašnjih 250 na najmanje 300, što izaziva nezadovoljstvo u javnobilježničkoj komori.

Naime, izmjenama Zakona o javnom bilježništvu, mijenjaju se kriteriji izbora notara, pa bi se jedan notar, umjesto na dosadašnjih 20.000, ubuduće birao na 15.000 stanovnika. Osim toga, dodatna javnobilježnička mjesta otvarala bi se u područjima jače gospodarske aktivnosti, pa bi se po jedan notar imenovao i na svakih 200 registriranih tvrtki, banaka, udruga i drugih pravnih osoba za područja općinskih sudova.

Stanje danas ne odgovara potrebama

Pomoćnica ministrice pravosuđa Barica Novosel objašnjava da je razlog promjene broja stanovnika kao kriterija imenovanja javnih bilježnika u tome što sadašnje stanje ne odgovara potrebama građana. U pojedinim manjim mjestima zbog visokih 20.000 stanovnika kao kriterija građani mogu koristiti usluge samo jednog javnog bilježnika, znatno manje nego u drugim europskim zemljama, kaže pomoćnica ministrice. S 250 javnih bilježnika na 4,6 milijuna stanovnika,

KOMORA

Nije logično da netko bez iskustva postane notar

Ante Ilić, predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore, kaže da za navodne malverzacije s licencama javnih bilježnika koje su se navodno prodavale za velik novac nikad nije čuo i odbija da je toga uopće bilo. »Bilaš zato da se isključe i na najmanju mjeru svedu sumnje u imenovanje notara. Značemo se da prednost kod imenovanja imaju prisjednici i osobe koje već rade u javnobilježničkim uredima. Nije logično da za notara bude imenovana, primjerice, osoba koja se nikad nije bavila tim poslom, a bude odabran prisjednik koji desetak godina radi kod bilježnika i zna sve tajne tog zanata«, napominje Ilić i dodaje kako sada imaju situaciju da odlaskom nekog bilježnika u mirovnu, njegov prisjednik ostaje na česti jer, ako je izabran novi bilježnik izvan sudeškog osoblja, on dovodi svoju novu ekipu.

Hrvatska sada ima jednog bilježnika na 18.000 stanovnika, a u pojedinim europskim zemljama jedan notar dolazi i na 8000 stanovnika.

Notara će biti više samo u gradovima

Sadašnji broj javnih bilježnika i ureda određen je još 1994. godine kad je još trajao rat te gospodarska

Sadašnji broj javnih bilježnika i ureda određen je još 1994. godine

aktivnost nije bila velika, što se bitno promijenilo. Dodatan razlog za povećanje broja javnih bilježnika je i u tome što su im u međuvremenu povjereni i

poslovi u ostavinskim postupcima te u ovrhama, objašnjava Barica Novosel.

U Ministarstvu pravosuđa procjenjuju pak da će se broj javnih bilježnika

na temelju novih kriterija povećati samo u većim gradovima. Iako je bilo prijedloga za ograničenje monopola pojedinih javnih bilježnika na bankarske poslove kroz deponiranje potpisa, pomoćnica Novosel navodi da se zakonskim izmjenama ne ukida deponiranje potpisa, jer je to stvar samih banaka.

■ *Dodatna javnobilježnička mjesta otvarala bi se u područjima jače gospodarske aktivnosti. Po jedan notar imenovao bi se na svakih 200 registriranih tvrtki*

TREĆINA BILJEŽNIKA JEDVA PREŽIVLJAVA

U deset mjeseci dobio sam samo dvjestotinjak ovrha, u prosjeku 20 mjesečno. I to je dokaz da su u medijima iznosili nebuloze tvrdeći da će svaki bilježnik na ovrhama zaraditi dva milijuna kuna godišnje. Trećina bilježnika jedva preživljava. No, ima i onih koji su sretni ruke, rekao je Ante Ilić, predsjednik Javnobilježničke komore, u "Večernjem listu".

Vjesnik, 11. siječnja 2007.

Glas Slavonije, 21. studenog 2006.

OVRHE

Najviše ovrha zbog komunalija

Javni bilježnici posljednje dvije godine, otkako je donesen Ovršni zakon, imaju pune ruke posla. Ante Ilić kaže da se broj neplaćša smanjio za dvije trećine te da je najviše ovrha na komunalne usluge, javna davanja i kartičarske institucije. Vjerovnici javnom bilježniku donose isprave od odvjetnika s dokazima o dugu, koje on provjerava i donosi rješenje o ovrsti. Apsurdno je da bilježnici, kaže Ilić, svoju uslugu naplaćuju 80, a odvjetnici koji sastavljaju prijedlog rješenja o ovrsti 500 kuna.

IVAN SEREJA

TROŠKOVI ŽIVOTA Zagrepčanima stiže još jedan udarac na budžet

Poskupjele javnobilježničke usluge

U društvu »Potrošač« kažu da javni bilježnici u ostavinama zarađuju i po nekoliko tisuća eura

Martina PAUČEK ŠLIVAK

Osim što su u Zagrebu nedavno poskupjeli parkiranje i komunalna naknada za vodu i čistoću, stigao je novi »udarac po džepu« građana. Nedavno su porasle i cijene javnobilježničkih usluga. Prije se za 46 do 60 kuna moglo dobiti pet ovjerenih isprava, s tim da je jedan primjerak ostao kod javnog bilježnika. Sada se, prema novom Zakonu, za istu cijenu mogu dobiti dva primjerka, od kojih jedan ostaje bilježniku, a drugi stranici.

»Prema instrukcijama EU Sabor je izmijenio Zakon o

javnim bilježnicima i sada stranica više ne može dobiti četiri izvodnika jedne isprave«, rekao je Ante Ilić, predsjednik Javnobilježničke komore. On kaže da se ni u jednoj europskoj zemlji ne izdaje više od jedne ovjerene isprave.

Bilježnicima 11 kuna

Sada građani, ako žele dodatne ovjerene primjerke, za svaki moraju platiti još 20 kuna. »Iako se misli da javni bilježnici mnogo zarađuju, to baš nije tako jer od 46,60 kuna, koliko košta ovjera isprave, 30 kuna iznosi javnobilježnička nagrada, 10 kuna je taksa, a 6,60 je PDV. Bilježnicima na kraju ostaje 11

Prije se za 46 do 60 kuna dobivalo pet ovjerenih isprava, a sada dvije dok se za svaki dodatni primjerak plaća 20 kuna

kuna«, objasnio je Ilić. Jadranka Kolarić, predsjednica društva »Potrošač«, kaže da je prva zamjerka javnim bilježnicima to što se novac za njihove usluge naziva nagradom, a ne naknadom za rad, kako bi trebalo biti.

Manja odgovornost, veća zarada

Osim toga, kaže, apsurdni su zahtjevi za ovjeravanjem

svih mogućih dokumenata, punomoći, izjava jer se tako građanima samo uzima novac.

»Koliko je to profitabilno zanimanje, govori i činjenica da su mnogi iskusni suci postali javni bilježnici koji nemaju toliku odgovornost, nego stavljati žigove na isprave i uzimati novac«, rekla je Kolarić, a na najskuplja usluga im je, kaže, ostavina. »Osoba, koja naslijedi vrijednu imovinu, stan ili kuću, obavezno mora ići javnom bilježniku za ostavinu, čija uslugu stoji po nekoliko tisuća eura«, kaže Kolarić, a nekad se, za 100 kuna, ista stvar mogla obaviti na sudu.

ISPRAVAK ČLANKA "POSKUPLJENJE JAVNOBILJEŽNIČKIH USLUGA"

U ostavinskom postupku najviše 2500 kuna

U vašem cijenjenom listu od 14. ožujka 2007. godine objavljen je članak pod naslovom »Poskupjele javnobilježničke usluge«. U korektno pisanom članku objavljena je i izjava Jadranke Kolarić, predsjednice društva »Potrošač«, u kojoj je, između ostaloga, navedeno da osoba koja naslijedi vrijednu imovinu u ostavinskom postupku plaća javnom bilježniku nekoliko tisuća eura. Gospođa Kolarić često nastupa u javnosti dajući neodmjerene, neproverene i neistinite izjave, što ukazuje na to koliko malo cijeni one do kojih ta izmišljena informacija dolazi putem javnih medija. Da joj je stalo do istine, mogla je jednostavnim telefonskim pozivom u Hrvatskoj javnobilježničkoj komori doznati da je najveća moguća nagrada javnom bilježniku u ostavinskom postupku 2500 kuna, odnosno 340 eura, što je vrlo daleko od nekoliko tisuća eura, a ne susreće se baš često u praksi.

Isto tako, nije istina da se ista stvar mogla obaviti na sudu za 100 kuna jer je i sud određivao sudsku pristojbu prema vrijednosti ostavine po doslovce istoj tarifi kao i javni bilježnici.

Ante Ilić,
javni bilježnik

Vjesnik, 19. ožujka 2007.

ANALIZA Rad pravosuđa u protekloj godini

Trebava vremena da građani osjete poboljšanja

■ Najveći su pomaci u ovrhama i zemljišnim knjigama, gdje su zaostaci smanjeni za 50 posto, te u mirenjima, istakla je Ana Lovrin

ZAGREB - »Trebava vremena da bi građani osjetili efekte reforme pravosuđa, ali ima pomaka. Moći ćemo biti zadovoljni onda kad kazneni postupci ne budu trajali dulje od tri godine, a parnični od pet«, rezimirala je ministrica pravosuđa Ana Lovrin u srijedu na konferenciji za novinare rad pravosuđa u protekloj godini, ističući da su najveći pomaci u ovrhama i zemljišnim knjigama, gdje su zaostaci smanjeni za 50 posto, te u mirenjima. Ministrica je predstavila izmjene Zakona o kaznenom postupku kojima će se istražni postupak izdvojiti iz suda i prebaciti Državnom odvjetništvu. Uvest će se kriminalisti istražitelji koji će s Državnim

Ministrica Lovrin na konferenciji za novinare

odvjetništvom prikupljati dokaze. Istražni sudac više neće izravno sudjelovati u istrazi, nego će budući sudac istrage samo paziti na zakonitost postupka te odlučivati o žalbama Državnog odvjetništva. Zakonske izmjene izradila je radna

skupina Ministarstva pravosuđa i one uskoro idu u Vladu. No, s obzirom na opsežnost reformi kaznenog postupka, predviđa se da bi se nova rješenja počela primjenjivati 2012. godine, objasnila je Ana Lovrin. [Biljana Bašić]

Vjesnik, 21. prosinca 2006.

